

EUROOPA KEELEÕPPE RAAMDOKUMENT: ÕPPIMINE, ÕPETAMINE JA HINDAMINE

Sõsarväljaanne

Sõsarväljaanne täiendab 2001. aasta raamdokumenti,
mille põhimõtted endiselt kehtivad.

**Keelepoliitika programm
Hariduspoliitika üksus
Haridusosakond
Euroopa Nõukogu**

Euroopa keeleõppe raamdokumendi sõsarväljaande esialgne veebiversioon avaldati 2018. aastal inglise („Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion Volume with New Descriptors“) ja prantsuse keeles („Cadre européen commun de référence pour les langues : apprendre, enseigner, évaluer – Volume complémentaire avec de nouveaux descripteurs“).

Sõsarväljaanne esitab raamdokumendi põhisõnumid kasutajasõbralikult ja sisaldab kõiki algse raamdokumendi tasemekirjeldusi. Raamdokumendi abil õpetades, õppides ja hinnates võib õpetajatel ja õpetajate koolitajatel olla lihtsam kasutada täiendustega sõsarväljaannet. Vastavalt vajadusele osutab sõsarväljaanne ka 2001. aasta raamdokumendi olulistele peatükkidele. Uurijad, kes soovivad kasutada algse raamdokumendis käsitletud mõisteid ja juhiseid, leiavad need 2001. aasta väljaandest, mille põhimõtted endiselt kehtivad.

Kõik õigused on kaitstud. Dokumendi ühtegi osa ei tohi ilma kommunikatsiooniüksuse (F-67075 Strasbourg Cedex, publishing@coe.int) eelneva kirjaliku loata tõlkida, taastoota ega levitada üheski vormis ega ühelgi viisil, sealhulgas elektrooniliselt (CD, internet jne) või mehaaniliselt (kopeerida, salvestada või muul moel infot taastoota).

Originaali kujundus: dokumentide ja trükiste koostamise osakond (SPDP), Euroopa Nõukogu

© Euroopa Nõukogu, aprill 2020

Originaal: Euroopa Nõukogu, 2020, *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume*, Strasbourg, www.coe.int/lang-cefr

Tõlkinud (2018. aasta veebiversiooni põhjal) Piret Rääbus

Toimetanud Ann Siiman

Toimkond: Helen Aedla (Goethe Instituut), Ene Alas (Tallinna Ülikool), Pilvi Alp (Haridus- ja Noorteamet), Kristel Kriisa (Haridus- ja Noorteamet), Anu Lutsepp (Haridus- ja Noorteamet), Pille Põiklik (Haridus- ja Teadusministeerium), Ülle Türk (Tartu Ülikool), viipekeelepädevuse peatükk: Liivi Liiholm (Viipekeeletõlkide OÜ), Regina Paabo (Viipekeeletõlkide OÜ)

Sisukord

Saatesõna	8
Eessõna ja tänusõnad	9
Saateks eestikeelse sõsarväljaande toimkonnalt	19
Muudatused skaalade pealkirjades	20
1. Sissejuhatus	21
1.1 Tasemekirjelduste muudatuse kokkuvõte	24
2. Õpetamise ja õppimise põhiaspektid Euroopa keeleõppe raamdokumendis	27
2.1. Euroopa keeleõppe raamdokumendi eesmärgid	28
2.2. Tegevuspõhise ainekäsitle rakendamine	29
2.3. Mitmekeelsus ja -kultuurilisus	30
2.4. Raamdokumendi kirjeldusskeem	32
2.5. Vahendamine	37
2.6. Keeleõppe raamdokumendi ühtsed keeleoskustasemed	38
2.7. Raamdokumendi profiilid	41
2.8. Raamdokumendi näitlikud tasemekirjeldused	44
2.9. Raamdokumendi näitlike tasemekirjelduste kasutamine	46
2.10. Keeleõppe raamdokumendi kasutamist tutvustavad allikad	49
2.10.1 Veebilehed	49
2.10.2 Raamatud	49
3. Keeleõppe raamdokumendi näitlike tasemekirjelduste skaalad: suhtluse keeletoi mingud ja -strateegiad	51
3.1 Vastuvõtt	51
3.1.1. Vastuvõtutoi mingud	52
3.1.1.1. Suulise teksti mõistmine	52
Üldine suulise teksti mõistmine	52
Teiste omavahelise vestluse mõistmine	53
Elava esituse mõistmine	54
Teadakannete ja juhiste mõistmine	56
Videopildita ülekannete ja salvestiste mõistmine	57
3.1.1.2. Audiovisuaalne mõistmine	58
Telesaadete, filmide ja videote vaatamine	58
3.1.1.3. Kirjaliku teksti mõistmine	58
Üldine kirjaliku teksti mõistmine	59
Kirjavahetuse lugemine	59
Lugemine tekstist ülevaate saamiseks	60
Lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks	62

Juhiste lugemine	63
Ajaviitelugemine	64
3.1.2. Vastuvõtustrateegiad	65
Vihjete tabamine ja järeldamine (suuline, viibeldud ja kirjalik suhtlus)	65
3.2. Tekstiloomed	66
3.2.1. Loometegevused	67
3.2.1.1. Suuline tekstiloomed	67
Üldine suuline tekstiloomed	68
Pikk monoloog: kogetu kirjeldamine	68
Pikk monoloog: info andmine	69
Pikk monoloog: põhjendamine ja selgitamine (nt väitluses)	70
Avalikud teadaanded	71
Avalik esinemine	72
3.2.1.2. Kirjalik tekstiloomed	73
Üldine kirjalik tekstiloomed	73
Loovkirjutamine	74
Ülevaated ja arutlevad tekstid	75
3.2.2. Loomestrateegiad	76
Kavandamine	76
Kompenseerimine	77
Jälgimine ja parandamine	78
3.3. Suhtlus	79
3.3.1. Suhtlustegevused	80
3.3.1.1. Suuline suhtlus	80
Üldine suuline suhtlus	81
Vestlus	83
Vaba mõttevahetus (sõprade ringis)	84
Ametlikud arutelud (koosolekud)	85
Eesmärgipärane koostöö (koos toidu valmistamine, dokumendi arutamine, ürituse korraldamine jne)	87
Kaupade ja teenuste ostmine	87
Infovahetus	89
Küsitaja ja vastaja roll	90
Telekommunikatsioonivahendite kasutamine	91
3.3.1.2. Kirjalik suhtlus	92
Üldine kirjalik suhtlus	92
Kirjavahetus	93
Teated, sõnumid ja ankeedid	94
3.3.1.3. Veebisuhtlus	95
Veebivestlus ja -arutelu	96

Eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö	97
3.3.2. Suhtlusstrateegiad	99
Vooruvahetus.....	99
Suhtluskoostöö	100
Selgituste palumine.....	101
3.4. Vahendamine	102
3.4.1. Vahendamistoimingud	103
Üldine vahendamisoskus	104
3.4.1.1. Teksti vahendamine	105
Konkreetses info edastamine.....	105
Andmete selgitamine (graafikult, diagrammilt jne)	108
Töö tekstiga	110
Kirjaliku teksti tõlkimine	114
Märkmete tegemine (loengus, seminaril, koosolekul jne)	117
Arvamuse avaldamine loovteksti (ka kirjandusteose) kohta	118
Loovteksti (ka kirjandusteose) analüüsimine ja kriitiline hindamine	119
3.4.1.2. Arusaamade vahendamine	120
Rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine	121
Koostöö tähenduse loomiseks	121
Suhtluse juhtimine	124
Ideede üle arutlemise hõlbustamine.....	124
3.4.1.3. Suhtluse vahendamine	126
Mitmekultuurilise suhtluskeskkonna hõlbustamine	126
Vaba mõttevahetuse vahendamine (sõprade ja kolleegide ringis)	127
Suhtluse hõlbustamine tundlikes olukordades ja lahkavuste korral.....	128
3.4.2. Vahendamisstrateegiad	130
3.4.2.1. Uute teadmiste selgitamise strateegiad	130
Eelteadmistega seostamine	130
Keele kohandamine.....	130
Keeruka info osadeks jaotamine.....	131
3.4.2.2. Teksti kohandamise strateegiad	134
Mõttetiheda teksti laiendamine	134
Teksti lihtsustamine	134
4. Euroopa keeleõppe raamdokumendi tasemekirjelduste näidisskaalad: mitmekeelsus ja -	
kultuurilisus.....	136
Mitmekultuurilise pagasi kasutamine.....	137
Mitme keele mõistmine	139
Mitmekeelsele pagasile toetumine.....	140
5. Euroopa keeleõppe raamdokumendi tasemekirjelduste näidisskaalad: suhtluspädevus	
.....	143
5.1. Keelepädevus.....	143

Üldine keelepagas	144
Sõnavara ulatus	145
Grammatika korrektsus	146
Sõnakasutus	146
Häälduspädevus	147
Õigekirjaoskus	151
5.2. Sotsiolingvistiline pädevus	151
Keelekasutuse olukohasus	151
5.3. Pragmaatiline pädevus	153
Keelekasutuse paindlikkus	153
Vooruvahetus	154
Teema arendamine	155
Teksti selgus ja sidusus	156
Väljendustäpsus	157
Ladusus	158
6. Raamdokumendi näitlike tasemekirjelduste skaalad: viipekeelepädevus	159
6.1. Keelepädevus	160
6.2. Sotsiolingvistiline pädevus	170
6.3. Pragmaatiline pädevus	174
Lisad	188
Lisa 1. Raamdokumendi tasemete tähtsamad omadused	188
Lisa 2. Euroopa keeleõppe raamdokumendi tabel 2: Enesehindamise skaala (lisatud veebisuhtlus ja vahendamine)	192
Lisa 3. Suulise kõne kvalitatiivsed aspektid (lisatud hääldus)	197
Lisa 4. Kirjaliku teksti hindamiskriteeriumid	200
Lisa 5. Veebisuhtluse ja vahendamistoimingute tasemekirjelduste kasutusnäited eri valdkondades	204
Lisa 6. Täiendatud tasemekirjelduste väljatöötamine ja valideerimine	262
Lisa 7. Raamdokumendi 2001. aasta väljaande konkreetsete tasemekirjelduste muudatused	276
Lisa 8. Täiendavad tasemekirjeldused	278
Skaalad	278
Üksikud tasemekirjeldused	279
Viipekeelepädevus	284
Lisa 9. Uute tasemekirjelduste koostamisel kasutatud kirjandus	287
Lisa 10. Veebiallikad	292

Joonised

Joonis 1. Keeleõppe raamdokumendi kirjeldusskeem	33
Joonis 2. Teksti vastuvõtu, tekstilooe, suhtluse ja vahendamise seosed	35
Joonis 3. Euroopa keeleõppe raamdokumendi ühtsed keeleoskustasemed	38
Joonis 4. Vikerkaar	38
Joonis 5. Kuus tavapärase värvi	38
Joonis 6. Õpitavas keeles vajalike oskuste näitlik profiil – põhihariduse lõimitud aine- ja keeleõppe näitel	41
Joonis 7. Õpitavas keeles vajalike oskuste näitlik profiil – loodusteaduste magistritaseme üliõpilase näitel	42
Joonis 8. Mitmekeelse oskuse profiil vähemate kategooriatega	43
Joonis 9. Keeleoskuse profiil – ühe keele üldine oskus	44
Joonis 10. Mitmekeelse oskuse profiil – eri keelte suulise mõistmise oskus	44
Joonis 11. Vastuvõtutoimingud ja -strateegiad	51
Joonis 12. Loometegevus ja -strateegiad	67
Joonis 13. Suhtlustegevused ja -strateegiad	80
Joonis 14. Vahendamistoimingud ja -strateegiad	102
Joonis 15. Mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse pädevus	136
Joonis 16. Suhtluspädevus	143
Joonis 17. Viipekeelepädevus	160
Joonis 18. Noorte õppijate projekti ülesehitus	263
Joonis 19. Mitmemeetodilise arendustöö ülesehitus	269
Joonis 20. Viipekeele projekti etapid	274

Tabelid

Tabel 1. Raamdokumendi keeleoskuse kirjeldusskeem ja näitlikud tasemekirjeldused: muudatused ja lisandused	23
Tabel 2. Tasemekirjelduste muudatuste kokkuvõte	24
Tabel 3. Keeleõppe raamdokumendi suhtlustoimingute kategooriate makrofunktsionaalne alus ..	34
Tabel 4. Suhtlusstrateegiad raamdokumendis	37
Tabel 5. Tasemekirjelduste eri eesmärgid	48

Saatesõna

„[Euroopa keeleõppe raamdokument: õpetamine, õppimine ja hindamine](#)“¹ on üks tuntuim ja kasutatavaim Euroopa Nõukogu trükis. Euroopa kultuurikonventsioonis on 50 Euroopa riiki kokku leppinud, et nad „õhutavad oma riigi kodanikke õppima teiste osalisriikide keeli, ajalugu ja kultuuri“. Raamdokumendil on olnud ja on ka edaspidi oluline roll selle eesmärgi täitmisel.

2001. aastal avaldamisest alates on raamdokument ja sellel põhinev õppijatele mõeldud Euroopa keelemapp (ingl [European Language Portfolio, ELP](#)²) olnud kesksel kohal Euroopa Nõukogu valitsustevahelises haridusprogrammis. Nii aitab raamdokument täita eesmärki tagada kõigile ligipääs kvaliteetsele haridusele. Keeleõpe panustab Euroopa Nõukogu eesmärki saavutada oma liikmete vahel suurem ühtsus. Keeleõppel on oluline osa selles, et elanikele tagataks õigus haridusele, muud isikute inimõigused ja vähemuste õigused ning laiemalt arendataks ja hoitaks alal demokraatiat.

Raamdokument edendab kvaliteetset mitmekeelset haridust, sotsiaalset mobiilsust, keeletespialistide refleksiooni ja dialoogi õppekavade ja õpetajakoolituse arendamiseks. Lisaks pakub raamdokument metakeele, mille toel arutada kõigi mitmekeelse ja kultuuridevahelise Euroopa inimeste keeleoskuse keerukust ning paika seada sidusad ja läbipaistvad õpiväljundid ja -tulemused. Raamdokumenti ei loodud vaid keeleoskuse hindamise vahendina.

Euroopa Nõukogu loodab, et sõsarväljaandes kirjeldatud vahendamise, mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse ning viipekeele pädevus aitavad kaasa kõigile kättesaadava kvaliteetse hariduse arendamisele ning edendavad mitmekeelsust ja -kultuurilisust.

Snežana Samardžić-Marković

Euroopa Nõukogu

demokraatia peadirektor

¹ Inglise keeles: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>, eesti keeles: https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-06/euroopa_keelee6ppe_raamdokument.pdf

² <https://www.coe.int/en/web/portfolio>

Eessõna ja tänusõnad

„Euroopa keeleõppe raamdokument: õpetamine, õppimine ja hindamine“ avaldati 2001. aastal, Euroopa keelteastal, pärast põhjalikku koostamist, katsetamist ja konsulteerimist. Raamdokument on aidanud ellu viia Euroopa Nõukogu keeleõppe põhimõtteid, sh edendada reflekteerivat õpet ja õppija autonoomsust.

Raamdokumendi rakendamise toetuseks on loodud hulgaliselt materjale, mille leiab koos raamdokumendiga Euroopa Nõukogu [raamdokumendi veebilehelt](#)³. Raamdokumendi ja teiste projektide edule tuginedes on välja töötatud poliitikasoovitusi ja materjale, mis arendavad raamdokumendi põhimõtteid ja eesmärgi veelgi edasi – nii teise keele ja võõrkeele õppes kui ka õppekeele omandamises ning õppekavaarenduses, et edendada mitmekeelset ja kultuuridevahelist haridust. Paljud neist leiab [mitmekeelse ja kultuuridevahelise hariduse materjalide ning teabe lehelt](#)⁴, teiste hulgas:

- juhend „[Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education](#)“⁵;
- käsiraamat „[A handbook for curriculum development and teacher training. The language dimension in all subjects](#)“⁶;
- juhend „[From linguistic diversity to plurilingual education: guide for the development of language education policies in Europe](#)“⁷.

Lisaks on olemas:

- [poliitikasoovitused ja materjalid täiskasvanud sisserändajate keeleliseks lõimimiseks](#)⁸;
- [kultuuridevahelise hariduse juhend ja kultuuridevahelise suhtluse autobiograafia \(„Autobiography of intercultural encounters“\)](#)⁹;
- raamistik „[Reference framework of competences for democratic culture](#)“¹⁰.

Hoolimata rohke materjali olemasolust on Euroopa Nõukogu saanud pidevalt palveid raamdokumendi edasi arendada, eriti teise ja võõrkeele oskuse näitlikke tasemekirjeldusi. Palutud on algseid tasemekirjeldusi täiendada vahendamise, loovtekstide lugemise ja veebisuhtluse kirjeldustega, samuti lisada noorte õppijate oskuste ja viipekeele kirjeldused ning A1- ja C-keeleskustasemete täpsemad kirjeldused.

Teised institutsioonid ja erialaseltsid on vahepealsete aastate tööga kinnitanud Brian Northi ja Günther Schneideri Šveitsi riiklikus teadusuuringute projektis tehtud töö valiidsust. Palvete vastusena ning tulenevalt raamdokumendi avatud ja dünaamilisest olemusest otsustas hariduspoliitika üksus (keelepoliitika programm) täiendada laialt kasutatud raamdokumendi ning avaldada sõsarväljaanne, mille täiendatud näitlikud tasemekirjeldused asendavad algse raamdokumendi omi. Sõsarväljaande jaoks pakkus mitu keeleõppega seotud institutsiooni Euroopa Nõukogule valideeritud ja kalibreeritud kirjeldusi.

³ <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>

⁴ <https://www.coe.int/en/web/platform-plurilingual-intercultural-language-education>

⁵ Beacco J.-C. jt (2016a), „Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16806ae621>

⁶ Beacco J.-C. jt (2016b), „A handbook for curriculum development and teacher training. The language dimension in all subjects“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16806af387>

⁷ Beacco J.-C., Byram M. (2007), „From linguistic diversity to plurilingual education: guide for the development of language education policies in Europe“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16802fc1c4>

⁸ www.coe.int/en/web/lang-migrants/officials-texts-and-guidelines

⁹ www.coe.int/t/dg4/autobiography/default_en.asp

¹⁰ Euroopa Nõukogu (2018), „Reference framework of competences for democratic culture“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://go.coe.int/mWYUH>

Raamdokument puudutas ühe olulise mõistena ka vahendamist, kuid vahendamise jaoks puudusid valideeritud ja kalibreeritud kirjeldused. Vahendamine on aga vahepeal tähtsamaks muutunud, sest ühiskonna keeleline ja kultuuriline mitmekesisus on suurenenud. Nii oli vahendamiste tasemekirjelduste arendus sõsarväljaande koostamise kõige aeganõudvam ja keerukam osa. Tasemekirjelduste skaalad koostati teksti, arusaamade ja suhtluse vahendamise, aga ka nendega seotud vahendamisstrateegiatega ning mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse jaoks.

Tasemekirjelduste arendamisel on püütud need sõnastada modaalsusüleselt. Tasemekirjelduste osas on lähtutud Euroopa Nüüdiskeelte Keskuse uuenduslikust [PRO-Signi](#) projektist. Lisaks esitatakse eraldi viipekeele tasemekirjeldused, mille koostamisel on lähtutud Šveitsi riiklikust teadusuuringute projektist nr 100015_156592.

Sõsarväljaanne, mille esimene versioon avaldati veebis 2018. aastal, jätkab Euroopa Nõukogu 1964. aastal alustatud tegevusi. Uute teemade kohta sõnastatud tasemekirjeldused rikastavad algse raamdokumendi raamistikku. Õppekavaarendajad leiavad võõrkeelte ja õppekeelte käsitlemiseks ning seeläbi mitmekeelse ja -kultuurilise hariduse edendamiseks lisatuge eespool mainitud materjalidest. Lisaks täiendavatele tasemekirjeldustele leiab sõsarväljaandest ka raamdokumendi põhimõtete ja eesmärkide kasutajasõbraliku ülevaate. Euroopa Nõukogu loodab, et see aitab eriti õpetajakoolituses paremini levitada raamdokumendi keskseid sõnumeid. Kasutamise hõlbustamiseks sisaldab sõsarväljaanne viiteid 2001. aasta raamdokumendile, mille info endiselt kehtib.

2016.–2017. aasta konsultatsioonides leidis toetust idee, et sõsarväljaanne peaks tasemekirjeldustega liikuma kaugemale nüüdiskeelte õppest ja hõlmama ka õppekavade teisi keeleõppega seotud aspekte. See kajastab levivat arusaama, et keeleõppele on vaja läheneda õppekavaüleselt ja integreeritult. Keeleõpetajad ootasid eriti veebisuhtluse, koostöise õppimise ja teksti vahendamise tasemekirjeldusi. Konsultatsioonid kinnitasid ühtlasi, et poliitikakujundajate rõhuasetus mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse kirjeldustele on olnud põhjendatud. Seda mõtet kannab ka Euroopa Nõukogu hiljutine algatus arendada välja [demokraatliku kultuuri pädevuse raamistik](#)¹¹, kus on välja toodud kultuurilise mitmekesisuse väärtustamine ning kultuurilistele erinevustele, teistele uskudele, maailmavaadetele ja tavadele avatus.

Väljaande koostamisel on suure panuse andnud Euroopa ja ka muu maailma keeleõppe spetsialistid. Sõsarväljaande autorid on Brian North, Tim Goodier (Eurocentresi fond) ja Enrica Piccardo (Toronto ülikool / Université Grenoble-Alpes). Viipekeelepädevuse peatüki kirjutas Jörg Keller (Zürichi rakendusteaduste ülikool).

Avaldamisele aitasid kaasa projekti järelnõustajad Marisa Cavalli, Mirjam Egli Cuenat, Neus Figueras Casanovas, Francis Goullier, David Little, Günther Schneider ja Joseph Sheils.

Seniste raamdokumendi tasemekirjeldustega täieliku kooskõla ja järjepidevuse tagamiseks palus Euroopa Nõukogu taas Eurocentresi fondil juhtida sõsarväljaande tasemekirjelduste koostamist; tegevusi koordineeris Brian North. Euroopa Nõukogu tänab Eurocentresit projekti professionaalse ja usaldusväärse elluviimise eest.

Näitlike tasemekirjelduste ajakohastamise ja täiendamise projekt koosnes viiest etapist:

1. etapp: 2001. aasta näitlike tasemekirjelduste lünkade täitmine sel hetkel olemas olnud materjalide alusel (2014–2015)

Autorid:	Eurocentres: Brian North, Tunde Szabo, Tim Goodier
Esmased lugejad:	Gilles Breton, Hanan Khalifa, Christine Tagliante, Sauli Takala
Nõustajad:	Coreen Docherty, Daniela Fasoglio, Neil Jones, Peter Lenz, David Little, Enrica Piccardo, Günther Schneider, Barbara Spinelli, Maria Stathopoulou, Bertrand Vittecoq

¹¹ <https://go.coe.int/mWYUH>

2. etapp: 2001. aasta raamdokumendist puuduvate teemade, eriti vahendamise tasemekirjelduste koostamine (2014–2016)

Autorid:	Brian North, Tim Goodier, Enrica Piccardo, Maria Stathopoulou
Esmased lugejad:	Gilles Breton, Coreen Docherty, Hanan Khalifa, Ángeles Ortega, Christine Tagliante, Sauli Takala
Nõustajad:	Marisa Cavalli, Daniel Coste, Mirjam Egli Cuenat, Gudrun Erickson, Daniela Fasoglio, Vincent Folny, Manuela Ferreira Pinto, Glyn Jones, Neil Jones, Peter Lenz, David Little, Gerda Piribauer, Günther Schneider, Joseph Sheils, Belinda Steinhuber, Barbara Spinelli, Bertrand Vittecoq (kohtumised juunis 2014., 2015. ja/või juunis 2016. aastal) Sarah Breslin, Mike Byram, Michel Candelier, Neus Figueras Casanovas, Francis Goullier, Hanna Komorowska, Terry Lamb, Nick Saville, Maria Stoicheva, Luca Tomasi (ainult juunis 2016. aastal)

3. etapp: Hääldepädevuse uue skaala koostamine (2015–2016)

Autorid:	Enrica Piccardo, Tim Goodier
Esmased lugejad:	Brian North, Coreen Docherty
Nõustajad:	Sophie Deabreu, Dan Frost, David Horner, Thalia Isaacs, Murray Munro

4. etapp: Viipekeelepädevuse kirjelduste koostamine (2015–2019)

Autorid:	Jörg Keller, Petrea Bürgin, Aline Meili, Dawei Ni
Esmased lugejad:	Brian North, Curtis Gautschi, Jean-Louis Brugeille, Kristin Snoddon
Nõustajad:	Patty Shores, Tobias Haug, Lorraine Leeson, Christian Rathmann, Beppie van den Bogaerde

5. etapp: Noorte õppijate kirjelduste koondamine (2014–2016)

Autorid:	Eurocentres: Tunde Szabo
Esmased lugejad:	Coreen Docherty, Tim Goodier, Brian North
Nõustajad:	Angela Hasselgreen, Eli Moe

Euroopa Nõukogu tänab järgmisi organisatsioone ja projektimeeskondi, kes lubasid kasutada enda valideeritud kirjeldusi:

ALTE (Association of Language Testers in Europe)	<i>Can-do</i> -kirjeldused
AMMKIA projekt (Soome)	Grammatika ja sõnavara kirjeldused
Cambridge Assessment English	BULATS: tüüpilise kandidaadi oskuste kokkuvõte Rääkimise ja kirjutamise ühtsed tasemed Rääkimise ja kirjutamise hindamisskaalad
CEFR-J-i projekt	Keskharidust omandavate õpilaste kirjeldused
Eaquals	Eaquals'i raamdokumendiga seotud kirjeldused

English Profile	C-keeleoskustaseme kirjeldused
Lingualevel / IEF-i (Šveits) projekt	Keskharidust omandavate õpilaste kirjeldused
Pearson Education	Global Scale of English (GSE)

Euroopa Nõukogu tänab:

Pearson Educationit, mis kalibreerimata allikatest valideeris umbes 50 kirjeldust, eelkõige Eaqualsi kirjeldused ja John Trimi tõlgitud C-keeleoskustaseme kirjeldused Profile Deutschis jaoks.

Ateena rahvusliku ja Kapodistria ülikooli keeleõppe, testimise ja hindamise uurimiskeskust (Research Centre for Language Teaching, Testing and Assessment, RCeL) võimaluse eest kasutada Kreeka integreeritud võõrkeelte õppekava kirjeldusi.

Cambridge Assessment Englishit ja eriti Coreen Dochertyt projekti kuuekuulise logistilise toe eest, milleta poleks olnud võimalik nii paljusid andmeid koguda ja analüüsida.

Nõukogu tänab ka selle osa lõpus nimetatud organisatsioone, mis osalesid uute kirjelduste valideerimise kolmes etapis, ja eriti neid, mis abistasid kirjelduste katsetamisel.

Cambridge Assessment Englishi ja Euroopa keelemapi autoreid, kes lubasid kasutada oma kirjeldusi noorte õppijate kirjelduste koonddokumendis.

Šveitsi riiklikku teadusuuringute nõukogu ja Max Bircheri sihtasutust viipekeelepädevuse kirjelduste koostamise ja selle aluseks oleva uurimistöö rahastamise eest.¹²

PRO-Signi projekti meeskonda (Euroopa Nüüdiskeelte Keskus) abi eest viipekeelee tasemekirjelduste sõnastamisel ja teiste kirjelduste modaalsusülesena sõnastamisel.¹³

Berliini Humboldti ülikooli kurtide uuringute ja viipekeelee tõlkimise osakonda kogu dokumendi, sh kõigi tasemekirjelduste, rahvusvahelises viiplitsemises esitamise eest.

Lugejaid, kes kommenteerisid teksti varase versiooni neid osi, mis puudutasid raamdokumendi õppimise ja õpetamise põhimõtteid, ja aitasid teksti eri taustteadmisega lugejate jaoks sobivamalt struktureerida: Sezen Arslan, Danielle Freitas, Angelica Galante, İsmail Hakkı Mirici, Nurdan Kavalki, Jean-Claude Lasnier, Laura Muresan ja Funda Ölmez.

Need organisatsioonid (tähestikulises järjekorras) aitasid leida asutusi, mis valideeriksid vahendamise, veebisuhtluse, loovtekstide lugemise ning mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse tasemekirjeldusi:

- Cambridge Assessment English
- CercleS: European Confederation of Language Centres in Higher Education
- CIEP: Centre international d'études pédagogiques
- EALTA: European Association for Language Testing and Assessment
- Eaquals: Evaluation and Accreditation of Quality in Language Services
- FIPLV: International Federation of Language Teacher Associations
- Instituto Cervantes
- NILE: Norwich Institute for Language Education
- UNICert

¹² SNF-Project 100015_156592: Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Gebärdensprachen: Empiriebasierte Grundlagen für grammatische, pragmatische und soziolinguistische Deskriptoren in Deutschschweizer Gebärdensprache, mis viidi läbi Zürichi rakendusteaduste ülikoolis (ZHAW, Winterthur). Šveitsi riiklik teadusuuringute nõukogu toetas viipekeelepädevuse uurimist ligikaudu 385 000 euroga

¹³ Vt www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2012-2015/ProSign/tabid/1752/Default.aspx. Projekti meeskond: Tobias Haug, Lorraine Leeson, Christian Rathmann, Beppie van den Bogaerde

Institutsioonid (riikide kaupa tähestikulises järjekorras), mis osalesid veebruaris–novembris 2015. aastal vahendamise, veebisuhtluse, loovtekstide lugemise ning mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse tasemekirjelduste valideerimises ja/või abistasid nende esmasel katsetamisel. Euroopa Nõukogu tänab ka kõiki üksikisikuid, kelle organisatsioone ei ole võimalik siinkohal nimetada.

Alžeeria

Institut français d'Alger

Ameerika Ühendriigid

Alliance Française de Porto Rico

Cambridge Michigan Language Assessments

Columbia University, New York

Eastern Michigan University

ETS (Educational Testing Service)

Purdue University

University of Michigan

Araabia Ühendemiraadid

Higher Colleges of Technology

Argentina

Academia Argüello, Córdoba

La Asociación de Ex Alumnos del Profesorado en

Lenguas Vivas Juan Ramón Fernández

Universidad Nacional de Córdoba

St Patrick's School, Córdoba

Universidad Nacional de La Plata, La Plata

Austria

BBS (Berufsbildende Schule), Rohrbach

BG/BRG

(Bundesgymnasium/Bundesrealgymnasium),

Hallein

CEBS (Center für berufsbezogene Sprachen des
bmbf), Viin

Institut Français d'Autriche-Vienne

International Language Centre of the

University of Innsbruck

LTRGI (Language Testing Research Group
Innsbruck), School of Education, University of
Innsbruck

Language Centre of the University of Salzburg

Federal Institute for Education Research (BIFIE),
Viin

HBLW Linz-Landwiedstraße

HLW (Höhere Lehranstalt für wirtschaftliche

Berufe) Ferrarischule, Innsbruck

Pädagogische Hochschule Niederösterreich

Boliivia

Alliance Française de La Paz

Bosnia ja Hertsegoviina

Anglia V Language School, Bijeljina

Institut Français de Bosnie-Herzégovine

Brasiilia

Alliance Française

Alliance Française de Curitiba

Instituto Cervantes do Recife

Bulgaaria

AVO Language and Examination Centre, Sofia

Sofia University St. Kliment Ohridski

Colombia

Alliance Française de Bogota

Universidad Surcolombiana

Eesti

SA Innove, Tallinn

Egiptus

Institut Français d'Egypte

Instituto Cervantes de El Cairo

Hiina

Alliance Française de Chine

China Language Assessment, Beijing Foreign
Studies University

Heilongjiang University

The Language Training and Testing Centre,
Taipei

Guangdong University of Foreign Studies, School of Interpreting and Translation Studies

Hispaania

Alliance Française en Espagne

British Council, Madrid

British Institute of Seville

Centro de Lenguas, Universitat Politècnica de València

Consejería de Educación de la Junta de Andalucía

Departament d'Ensenyament – Generalitat de Catalunya

EOI de Albacete

EOI de Badajoz, Extremadura

EOI de Catalunya

EOI de Granada

EOI de La Coruna, Galicia

EOI de Málaga, Málaga

EOI de Santa Cruz de Tenerife

EOI de Santander

EOI de Santiago de Compostela, Galicia

EOI (Escola Oficial de Idiomas) de Vigo

Holland

Institut Français des Pays-Bas

Cito

Horvaatia

University of Split

Croatian Defense Academy, Zagreb

Iirimaa

Alpha College, Dublin

Galway Cultural Institute

India

ELT Consultants

Itaalia

Accento, Martina Franca, Apulia

AISLi (Associazione Italiana Scuola di Lingue)

Alliance Française

Bennett Languages, Civitavecchia

British School of Trieste

British School of Udine

Centro Lingue Estere Arma dei Carabinieri

Centro Linguistico di Ateneo – Università di Bologna

Centro Linguistico di Ateneo di Trieste

CVCL (Centro per la Valutazione e le Certificazioni linguistiche) – Università per Stranieri di Perugia

Free University of Bolzano, Language Study Unit

Nankai University, Tianjin

EOI de Villanueva-Don Benito, Extremadura

ILM (Instituto de Lenguas modernas), Cáceres

Institut Français d'Espagne

Instituto Británico de Sevilla S.A.

Instituto de Lenguas Modernas de la Universidad de Extremadura

Lacunza International House, San Sebastián

Net Languages, Barcelona

Universidad Antonio de Nebrija

Universidad Europea de Madrid

Universidad Internacional de La Rioja

Universidad Católica de Valencia

Universidad de Cantabria

Universidad de Jaén

Universidad Pablo de Olavide, Sevilla

Universitat Ramon Llull, Barcelona

Universitat Autònoma de Barcelona

SLO (Netherlands Institute for Curriculum Development)

University of Groningen, Language Centre

X. Gimnazija „Ivan Supek“

Ministry of Science, Education and Sports

NUI Galway

Trinity College Dublin

Fluency Center, Coimbatore

International House, Palermo

Istituto Comprensivo di Campi

Istituto Monti, Asti

Liceo Scientifico „Giorgio Spezia“, Domodossola

Padova University Language Centre

Pisa University Language Centre

Servizio Linguistico di Ateneo, Università

Cattolica del Sacro Cuore, Milano

Università degli Studi Roma Tre

Università degli Studi di Napoli „Parthenope“ /

I. C. Nino Cortese, Casoria, Napoli

Università degli Studi di Parma

University of Bologna

Globally Speaking, Rooma

Institut français de Milan
Institute for Educational Research / LUMSA
University, Rooma

Jaapan

Alliance Française du Japon

Institut Français du Japon

Kamerun

Alliance Française de Bamenda

Kanada

OISE (Ontario Institute for Studies in Education),
University of Toronto

Kreeka

Bourtsoukli Language Centre

Hellenic American University, Ateena

Küpros

Cyprus University of Technology

Leedu

Lithuanian University of Educational Sciences
Ministry of Education and Science

Liibanon

Institut Français du Liban

Luksemburg

Ministry of Education, Children and Youth

Läti

Baltic International Academy, Department of
Translation and Interpreting

Maroko

Institut Français de Maroc

Mehhiko

University of Guadalajara

Norra

Department of Teacher Education and School
Research, University of Oslo
University of Bergen

Peruu

Alliance Française au Peru

Poola

British Council, Varssavi

Educational Research Institute, Varssavi
Gama College, Kraków
Instituto Cervantes, Kraków

Portugal

British Council, Lissabon

Centro Linguistico di Ateneo, Università della
Calabria

University of Brescia

Università per Stranieri di Siena

Japan School of Foreign Studies, Osaka
University

Tokyo University of Foreign Studies

Institut Français du Cameroun, Yaoundé

RCeL: National and Kapodistrian University of
Athens

Vagionia Junior High School, Kreetta

University of Cyprus

Vilnius University

University of Luxembourg

University of Latvia

Vox, Norwegian Agency for Lifelong Learning

USIL (Universidad San Ignacio de Loyola)

Jagiellonian Language Center, Jagiellonian
University, Kraków

LANG LTC Teacher Training Centre, Varssavi
Poznan University of Technology
SWPS University of Social Sciences and
Humanities

IPG – Instituto Politécnico da Guarda

Camões, Instituto da Cooperação e da Língua

FCSH, NOVA University of Lisbon

Prantsusmaa

Alliance Française

Alliance Française de Nice

Alliance Française Paris Ile-de-France

British Council, Lyon

CAVILAM (Centre d'Approches Vivantes des

Langues et des Médias) – Alliance Française

CIDEF (Centre international d'études françaises),

Université catholique de l'Ouest

CIEP (Centre international d'études

pédagogiques)

CLV (Centre de langues vivantes), Université

Grenoble-Alpes

Collège International de Cannes

Põhja-Makedoonia

AAB University

Elokventa Language Centre

Rootsi

Instituto Cervantes Stockholm

Rumeenia

ASE (Academia de Studii Economice din

Bucuresti)

Institut Français de Roumanie

LINGUA Language Centre of Babeş-Bolyai,

University Cluj-Napoca

Saksamaa

Bundesarbeitsgemeinschaft Englisch an

Gesamtschulen

elc – European Language Competence, Frankfurt

Frankfurt School of Finance & Management

Fremdsprachenzentrum der Hochschulen im

Land Bremen, Bremen University

Georg-August-Universität Göttingen (Zentrale

Einrichtung für Sprachen und

Schlüsselqualifikationen)

Goethe-Institut München

Institut Français d'Allemagne

Language Centre, Neu-Ulm University of Applied
Sciences (HNU)

Instituto Cervantes de Munich

Institut für Qualitätsentwicklung Mecklenburg-
Vorpommern

ISCAP – Instituto Superior de Contabilidade e
Administração do Porto, Instituto Politécnico
do Porto

University of Aveiro

Créa-langues

Eurocentres Paris

France Langue

French in Normandy

ILCF (Institut de Langue et de Culture

Françaises), Lyon

INFREP (Institute National Formation

Recherche Education Permanente)

International House Nice

ISEFE (Institut Savoisien d'Études Françaises

pour Étrangers)

Université de Franche-Comté

Language Center, South East European
University

MAQS (Macedonian Association for Quality

Language Services)/ Queen Language School

University of Gothenburg

Petroleum-Gas University of Ploiesti

Universitatea Aurel Vlaicu din Arad

Technische Hochschule Wildau

Technische Universität Carolo-Wilhelmina zu
Braunschweig (Sprachenzentrum)

Technische Universität Darmstadt

Technische Universität München

(Sprachenzentrum)

telc gGmbH Frankfurt

Universität Freiburg (Sprachlehrinstitut)

Universität Hohenheim (Sprachenzentrum)

Universität Leipzig (Sprachenzentrum)

Universität Passau (Sprachenzentrum)

Universität Regensburg (Zentrum für Sprache
und Kommunikation)

Justus-Liebig Universität Giessen (Zentrum für fremdsprachliche und berufsfeldorientierte Kompetenzen)	Universität Rostock (Sprachenzentrum)
Pädagogische Hochschule Heidelberg	Universität des Saarlandes (Sprachenzentrum)
Pädagogische Hochschule Karlsruhe	University Language Centers in Berlin and Brandenburg
Ruhr-Universität Bochum, ZFA (Zentrum für Fremdsprachenausbildung)	VHS Siegburg
Sprachenzentrum, Europa-Universität Viadrina Frankfurt (Oder)	
Saudi Arabia	
ELC (English Language Center), Taibah University, Mediina	National Center for Assessment in Higher Education, Rijad
Senegal	
Institut Français de Dakar	
Serbia	
Centre Jules Verne	University of Belgrade
Institut français de Belgrade	
Slovakkia	
University of Trnava	
Slovenia	
Državni izpitni center	
Soome	
Aalto University	Tampere University of Applied Sciences
Häme University of Applied Sciences	Turku University
Language Centre, University of Tampere	University of Eastern Finland
Matriculation Examination Board	University of Helsinki Language Centre
National Board of Education	University of Jyväskylä
Šveits	
Bell Switzerland	UNIL (Université de Lausanne), EPFL (École polytechnique fédérale de Lausanne)
Eurocentres Lausanne	Universität Fribourg
Sprachenzentrum der Universität Basel	ZHAW (Zürcher Hochschule für Angewandte Wissenschaften), Winterthu
TLC (The Language Company) International House Zurich-Baden	
Tai	
Alliance Française Bangkok	
Tšehhi	
Charles University, Praha (Institute for Language and Preparatory Studies)	National Institute of Education
Masaryk University Language Centre, Brno	University of South Bohemia
Tšiili	
Alliance Française de La Serena	
Türgi	
Çağ University, Mersin	IDV Bilkent University, Ankara
Ege University	Middle East Technical University, Ankara
Hacettepe University, Ankara	Sabancı University, İstanbul
Uganda	
Alliance Française de Kampala	

Ukraina

Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv
Odessa National Mechnikov University

Sumy State University, Institute for Business Technologies
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Ungari

ELTE ONYC
Eötvös Lorand University
Euroexam
Budapest Business School
Budapest University of Technology and Economics

ECL Examinations, University of Pécs
Tanárok Európai Egyesülete, AEDE
University of Debrecen
University of Pannonia

Uruguay

Centro Educativo Rowan, Montevideo

Uus-Meremaa

LSI (Language Studies International)

Worldwide School of English

Venemaa

Globus International Language Centres
Lomonosov Moscow State University
MGIMO (Moscow State Institute of International Relations)
National Research University Higher Schools of Economics, Moskva

Nizhny Novgorod Linguistics University
Samara State University
St Petersburg State University

Ühendkuningriik

Anglia Examinations, Chichester College
Cambridge Assessment English

Pearson Education
School of Modern Languages and Culture, University of Warwick
Southampton Solent University, School of Business and Law
St Giles International London Central
Trinity College London
University of Exeter
University of Hull
University of Liverpool

Eurocentres, Bournemouth

Eurocentres, Brighton
Eurocentres, London
Experience English
Instituto Cervantes de Mánchester
International Study and Language Institute, University of Reading
Kaplan International College, London
NILE (Norwich Institute for Language Education)

University of Westminster
Westminster Professional Language Centre

Saateks eestikeelse sõsarväljaande toimkonnalt

Euroopa keeleõppe raamdokument, mis avaldati inglise ja prantsuse keeles 2001. aastal ning eesti keeles 2007. aastal, on võõrkeeleõppe valdkonna olulisemaid rahvusvahelisi tööriistu. Euroopas ja mujal maailmas on raamdokument laialdaselt kasutatav õppekavade ja õppevara arendamisel, õppimise ja õpetamise kavandamisel ning keeleoskuse hindamisel.

Raamdokumendi rakendamise käigus on esile tõusnud vajadus seda täiendada ja edasi arendada. Arendustegevuse tulemusena on valminud raamdokumendi sõsarväljaanne, mis sisaldab arvukaid uuendusi ja täiendusi. Välja on töötatud nii skaalad, mille arendamiseni algdokumendis ei jõutud (nt vahendamise skaalad), kui ka skaalad, mis arvestavad meid ümbritsevas elus vahepeal toimunud muutusi (nt veebisuhtluse skaalade lisamine). Peale selle on täiendatud 2001. aastal välja töötatud skaalasid ja kohendatud läbivalt tasemekirjelduste sõnastusi. Ülevaate tehtud muudatustest ja lisandustest leiab sissejuhatuse tabelist 1.

Mahuka arendustöö tulemusena valmis 2018. aastal sõsarväljaande esialgne versioon ja 2020. aastal avaldati lõplik dokument, mis on nüüd ka eesti keelde tõlgitud. Soovitame raamdokumendi rakendades edaspidi lähtuda 2020. aasta versioonist ja 2023. aasta tõlkest, seda eriti tasemekirjeldusi kasutades. Algses raamdokumendis kirjeldatud keeleõppe põhimõtted endiselt kehtivad. Nendega on võimalik ülevaatlikult tutvuda sõsarväljaande 2. peatükis.

Lisaks sisulistele uuendustele ja muudatustele on sõsarväljaande tõlkimisel ajakohastatud eestikeelset teksti ja vahepealsete aastatega kogunenud teadmiste ja kogemuste abil läbi töötatud senised tasemekirjeldused. Muutunud on mõne skaala pealkiri (vt osa „Muudatused skaalade pealkirjades“). Läbivalt on skaalades tehtud väiksemaid muudatusi, näiteks ühtlustatud terminoloogiat, kohendatud senise tõlke sõnastust ja arvestatud ingliskeelse teksti muudatusi, mis muu hulgas puudutavad kirjelduste modaalsusülesust (nende sobivust nii suulise kui ka viibeldud keele oskuse kirjeldamiseks). Mõnele tehtud muudatusele on toimkond lisanud selgitava kommentaari.

Sõsarväljaande eestikeelne versioon toetub Piret Rääbuse (Tartu Ülikool) tõlkele, mille lähtekoht oli 2018. aasta sõsarväljaande esialgne versioon. Edasise terminitöö ja tasemekirjelduste sõnastuste kohendamise ja ajakohastamise toimkonda kuulusid Helen Aedla (Goethe Instituut), Ene Alas (Tallinna Ülikool), Pilvi Alp (Haridus- ja Noorteamet), Kristel Kriisa (Haridus- ja Noorteamet), Anu Lutsepp (Haridus- ja Noorteamet), Pille Põiklik (Haridus- ja Teadusministeerium) ja Ülle Türk (Tartu Ülikool). Viipekeelepädevuse peatüki termineid ühtlustasid Liivi Liiholm ja Regina Paabo (Viipekeeletoetuskomitee). Tõlke toimetas Ann Siiman.

Sõsarväljaanne jätkab algse raamdokumendi missiooni: mõtestada keele kui suhtlusvahendi õppimist ja õpetamist, andes keeleõppijale või -kasutajale sealjuures olulise tegevusvabaduse. Loodame, et sõsarväljaande kasutajad leiavad dokumendist innustust ja ideid keeleõppe lõimitumaks ja koostöisemaks kavandamiseks ja korraldamiseks!

Muudatused skaalade pealkirjades

Mitu 2007. aastal eesti keeles ilmunud tõlkes kasutusel olnud pealkirja on sõsarväljaandes muudetud, et täpsemini kajastada skaalades kirjeldatud oskusi ja kirjelduste modaalsusülesust. Dokumendis on iga muudetud pealkiri tähistatud joonealuse viitega, mille abil leiavad lugejad hõlpsasti sama skaala 2007. aasta tõlkes.¹⁴

Sõsarväljaandes muudetud pealkirjad

2007. a raamdokumendi skaala pealkiri	2020. a sõsarväljaande skaala pealkiri
Üldine kuulamisoskus	Üldine suulise teksti mõistmine
Emakeelekõnelejate vestluse mõistmine	Teiste omavahelise vestluse mõistmine
Elava esituse kuulamine	Elava esituse mõistmine
Teadannete ja juhiste kuulamine	Teadannete ja juhiste mõistmine
Meediakanalite ja salvestiste kuulamine	Videopildita ülekannete ja salvestiste mõistmine
Üldine lugemisoskus	Üldine kirjaliku teksti mõistmine
Eesmärgipärane lugemine	Lugemine tekstist ülevaate saamiseks
Vihjete tabamine ja järeldamine (suuline ja kirjalik suhtlus)	Vihjete tabamine ja järeldamine (suuline, viibeldud ja kirjalik suhtlus)
Üldine rääkimisoskus	Üldine suuline tekstiloomine
Teadete edastamine	Avalikud teadaanded
Suuline esinemine	Avalik esinemine
Üldine kirjutamisoskus	Üldine kirjalik tekstiloomine
Kirjalikud ülevaated ja arvamused	Ülevaated ja arutlused
Oma jutu läbimõtlemine	Kavandamine
Keeleoskuslünkade kompenseerimine	Kompenseerimine
Oma kõne jälgimine ja parandamine	Jälgimine ja parandamine
Emakeelse vestluskaaslase mõistmine	Vestluskaaslase mõistmine
Toimingud kaupade ja teenuste ostmisel	Kaupade ja teenuste ostmine
Teated, sõnumid ja plangid	Teated, sõnumid ja ankeedid
Suhtlusaktiivsus (vooruvahetus)	Vooruvahetus
Teemaarendus	Teema arendamine
Kõne ladusus	Ladusus

¹⁴ https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-06/euroopa_keeletõlke_raamdokument.pdf

1. Sissejuhatus

„Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine“¹⁵ on osa Euroopa Nõukogu tegevustest, mille eesmärk on tagada kõigi elanike õigus kvaliteetsele kaasavale haridusele. Raamdokumendi sõsarväljaande esimene versioon ilmus 2018. aastal veebis inglise ja prantsuse keeles ning täiendab algset raamdokumenti, mis avaldati 2001. aastal ja on nüüdseks olemas 40 keeles. Koostatud kasutajasõbralik sõsarväljaanne on Euroopa Nõukogu vastus arvukatele kasutajatele, kelle hinnangul oli 2001. aasta raamdokument keerukas materjal, mida oli paljudel keeletespetsialistidel keeruline kasutada. Seetõttu selgitatakse sõsarväljaande teises peatükis raamdokumendi põhiaspekte ja tuuakse välja, kuidas raamdokument arendab kvaliteetset teise või võõrkeele õpet ning mitmekeelset ja -kultuurilist haridust. Sõsarväljaande uuendatud ja laiendatud tasemekirjeldused asendavad 2001. aasta raamdokumendi kirjeldusi.

Teadlased ja õpetajate koolitajad võivad kasutada 2. peatüki „Õpetamise ja õppimise põhiaspektid Euroopa keeleõppe raamdokumendis“ viiteid, et jõuda 2001. aasta raamdokumendi peatükkide juurde, kus on enam infot näiteks keeleoskuse kirjeldusskeemi kohta (2001. aasta raamdokumendi 4. ja 5. ptk). Uuendatud ja laiendatud näitlikud tasemekirjeldused sisaldavad kõiki 2001. aasta tasemekirjeldusi. Skaalad on esitatud raamdokumendi keeleoskuse kirjeldusskeemi kategooriate alusel. Oluline on rõhutada, et sinise väljaande muudatused ja täiendused ei muuda 2001. aasta raamdokumendis kirjeldatud konstrukti ega selle ühtseid keeleoskustasemeid.

Raamdokument pakub märksa enam kui vaid keeleoskust kirjeldavad tasemed. Nagu 2. peatükis selgitatakse, laiendab raamdokument mitmel moel arusaama keeleõppest, sh käsitleb õppijat kui ühiskonna tegusat liiget, näeb suhtlust kui tähenduse koosloomet ning sisaldab vahendamist, mitmekeelset ja -kultuurilist pädevust. Raamdokument on olnud edukas just seetõttu, et hõlmab hariduslikke väärtusi, keelega seotud pädevuse ja keelekasutuse selget mudelit ning praktilisi töövahendeid ehk näitlikke tasemekirjeldusi, mis aitavad arendada õppekavasid ning suunata õpetamist ja õppimist.

Sõsarväljaanne on Euroopa Nõukogu hariduspoliitika üksuse (keelepoliitika programm) projekti tulemus. Projekti eesmärk oli ajakohastada raamdokumendi näitlikud tasemekirjeldused, sealjuures:

- tõsta esile raamdokumendi uuenduslikkust valdkondades, mille kohta ei esitatud 2001. aastal tasemekirjelduste skaalat, kuid mis on viimase 20 aasta jooksul üha olulisemaks muutunud (eriti vahendamine, mitmekeelne ja -kultuuriline pädevus);
- jätkata arengut raamdokumendi senise edu ja rakendamise põhjal, sh arendada näiteks plusstasemeid ning lisada eel-A1-tase;
- vastata palvetele täiendada kuulamise ja lugemise kirjeldusi ning pakkuda suhtlustoimingutele uusi kirjeldusi, nagu veebisuhtlus, telekommunikatsioonivahendite kasutamine, loovteksti (sh kirjandusteoste) muljete kirjeldamine;
- täiendada A1-taseme ja C-tasemete, eriti C2-taseme kirjeldusi;
- sõnastada tasemekirjeldused sooneutraalselt ja modaalsusüleselt¹⁶ (ja muuta nad nii ka viipekeelte puhul kasutatavaks), muutes selleks tegusõnu või kasutades terminit *kõneleja/viipeleja*.

Viimase punktiga seoses tuleb märkida, et sõna *suuline* hõlmab kurtide kogukonnas ka viiplemist. Siiski on oluline meeles pidada, et viiplemine annab teksti edasi moel, mis on mitmel juhul sarnasem kirjutatud tekstiga. Seetõttu võivad sõsarväljaande kasutajad viipekeelte puhul vastavalt vajadusele

¹⁵ Eesti keeles: https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-06/euroopa_keelee6ppe_raamdokument.pdf. Inglise keeles „Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment“ (2001), Cambridge University Press, Cambridge, <https://rm.coe.int/1680459f97>

¹⁶ *Modaalsusülesus* tähendab sõsarväljaandes seda, et kirjeldused on kasutatavad ühtviisi nii suuliste kui ka viibeldud keelte kohta. – *Toimikond*

kasutada ka kirjaliku vastuvõtu, tekstilooma ja suhtluse tasemekirjeldusi. Selle võimaldamiseks on kõigi näitlike tasemekirjelduste sõnastused esitatud modaalsusüleselt.

Kõik näitlikud tasemekirjeldused on plaanis esitada rahvusvahelises viiplies. Euroopa Nüüdiskeelte Keskuse PRO-Signi projektis¹⁷ on paljud 2001. aastal avaldatud tasemekirjeldused juba rahvusvahelises viiplies esitatud.

Sõsarväljaanne esitab täiendatud kirjeldused järgmiselt:

- uued näitlikud tasemekirjeldused on esitatud koos 2001. aasta raamdokumendi tasemekirjeldustega;
- kokkuvõtlikel joonistel grupeeritakse sama kategooria skaalasid (suhtluse keeleteoimingud või pädevust puudutavad);
- iga skaala juures esitatakse lühike tutvustus, mis selgitab selle kategoriseerimise tagamaid;
- lisas 8 esitatakse kirjeldused, mida projektis arendati ja valideeriti, kuid mis jäid lõppversioonist välja.

Tasemekirjelduste sõnastustes on tehtud väikseid muudatusi, et muuta need sooneutraalseks ja modaalsusüleseks. Lisas 7 on 2001. aasta tasemekirjelduste sõnastuste sisulisemad muudatused. 2001. aasta tasemekirjeldusi on laiendatud eessõnas nimetatud institutsioonide valideeritud ja kalibreeritud kirjeldustega. Tasemekirjeldusi on täiendatud ka kirjeldustega, mida arendati, valideeriti ja katsetati 2014.–2017. aasta vahendamise tasemekirjeldustele keskendunud projektis. 2001. aasta tasemekirjelduste uuendamise ja vahendamise kirjelduste arendamist kirjeldatakse lisas 6. Lisas 5 on näited avaliku, isikliku, töö- ja hariduselu kontekstidest, kus uusi veebisuhtluse ja vahendamise tasemekirjeldusi kasutada.

Lisaks sõsarväljaandele on Eurocentresi fond kokku pannud ka [uue kogumiku noorte õppijate jaoks olulisi kirjeldusi](#)¹⁸, mis on samuti vabalt kättesaadav ning abiks kursuste kavandamisel ja enesehindamisel. Selleks kasutati teistsugust lähenemist: välja valiti täiendatud näitlikud tasemekirjeldused, mis on olulised kahes vanuserühmas ([7–10aastased](#)¹⁹ ja [11–15aastased](#)²⁰). Seejärel koguti kokku noorte õppijate jaoks olulised kirjelduste mugandused, mis on keelemappides. Neile lisati noorte õppijate hindamise kirjeldused, mille on välja pakkunud Cambridge Assessment English.

Tabelis 1 on Euroopa keeleõppe raamdokumendi keeleoskuse kirjeldusskeem ning 2001. aasta näitlike tasemekirjelduste ja sõsarväljaande uuenduste omavahelised seosed. Teksti vastuvõtu skaalad on enne tekstilooma omi, ehkki 2001. aasta väljaandes oli see vastupidi.

¹⁷ www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2012-2015/ProSign/tabid/1752/Default.aspx. PRO-Signi projektis mugandatud raamdokumendi tasemekirjeldused on tõlgitud eesti, inglise, islandi, saksa, sloveenia ja tšehhi keelde

¹⁸ Täiendavate tasemekirjelduste kogu: www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/bank-of-supplementary-descriptors

¹⁹ Goodier T. (ed.) (2018), „Collated representative samples of descriptors of language competences developed for young learners – Resource for educators, Volume 1: Ages 7-10“, hariduspoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, <https://rm.coe.int/16808b1688>

²⁰ Goodier T. (ed.) (2018), „Collated representative samples of descriptors of language competences developed for young learners – Resource for educators, Volume 2: Ages 11-15“, hariduspoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, <https://rm.coe.int/16808b1689>

Tabel 1. Raamdokumendi keeleoskuse kirjeldusskeem ja näitlikud tasemekirjeldused: muudatused ja lisandused²¹

	2001. aasta kirjeldusskeemis	2001. aasta tasemekirjelduste skaalades	Sõsarväljaandes uuendatud tasemekirjeldused	Sõsarväljaandes lisatud tasemekirjeldused
Suhtlustoimingud				
Teksti vastuvõtt				
Suulise teksti mõistmine	✓	✓	✓	
Kirjaliku teksti mõistmine	✓	✓	✓	
Tekstilooe				
Suuline tekstilooe	✓	✓	✓	
Kirjalik tekstilooe	✓	✓	✓	
Suhtlus				
Suuline suhtlus	✓	✓	✓	
Kirjalik suhtlus	✓	✓	✓	
Veebisuhtlus				✓
Vahendamine				
Teksti vahendamine	✓			✓
Arusaamade vahendamine	✓			✓
Suhtluse vahendamine	✓			✓
Suhtlusstrateegiad				
Teksti vastuvõtt	✓	✓	✓	
Tekstilooe	✓	✓	✓	
Suhtlus	✓	✓	✓	
Vahendamine				✓
Mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse pädevus				

²¹ Mitu 2007. aastal eesti keeles ilmunud tõlkes kasutusel olnud pealkirja on sõsarväljaandes muudetud, et täpsemini kajastada skaalades kirjeldatud oskusi ja kirjelduste modaalsusülesust. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

Mitmekultuurilise pagasi kasutamine	✓			✓
Mitme keele mõistmine	✓			✓
Mitmekeelsele pagasile toetumine	✓			✓
Suhtluspädevus				
Keelepädevus	✓	✓	✓	✓ (Hääldus)
Sotsiolingvistiline pädevus	✓	✓	✓	
Pragmaatiline pädevus	✓	✓	✓	
Viipekeelepädevus				
Keelepädevus				✓
Sotsiolingvistiline pädevus				✓
Pragmaatiline pädevus				✓

1.1 Tasemekirjelduste muudatuse kokkuvõte

Tabel 2 võtab kokku raamdokumendi näitlike tasemekirjelduste muudatused ja muutmise põhjused. Lisas 6 kirjeldatakse põgusalt projekti protsessi, põhjalikumalt saab selle kohta lugeda Brian Northi ja Enrica Piccardo ülevaatest „[Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR](https://rm.coe.int/168073ff31)”²².

Tabel 2. Tasemekirjelduste muudatuste kokkuvõte

Mida sõsarväljaandes käsitletakse	Selgitused
Eel-A1	Paljudele skaaladele, sh veebisuhtluse skaalale, on lisatud 2001. aasta raamdokumendi 3.5 osa alguses nimetatud, A1-tasemele eelneva taseme kirjeldused.
2001. aasta tasemekirjelduste muudatused	2001. aasta raamdokumendi 4. peatüki suhtluse keeleteoimingute ja -strateegiate ning 5. peatüki suhtluspädevuse tasemekirjelduste sisulised muudatused on lisas 7. Lisaks on tehtud väikseid muudatusi sõnastuses, et tagada tasemekirjelduste sooneutraalsus ja modaalsusülesus.
C2-taseme kirjelduste muudatused	Paljud lisas 7 loetletud muudatused on tehtud 2001. aasta väljaande C2-taseme kirjeldustes. Mõnel juhul on väga kategoorilisi määratlusi kohandatud nii, et need kajastaksid paremini C2-taseme keelekasutaja või -õppija pädevust.

²² North B., Piccardo E. (2016), „Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR“, hariduspoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/168073ff31>

Mida sõsarväljaandes käsitletakse	Selgitused
A1–C1-taseme kirjelduste muudatused	Muudes tasemekirjeldustes on tehtud mõni muudatus. Kirjeldusi ei hakatud ajakohastama vaid seepärast, et tehnoloogia on arenenud (nt viited postkaartidele või üldkasutatavatele telefonidele). Häälduspädevuse skaala on asendatud (vt allpool). Põhilised muudatused on tehtud soovi tõttu muuta tasemekirjeldused modaalsusüleseks, et need oleksid võrdselt kasutatavad ka viipekeelte puhul. Muudatusettepanekuid esitati ka osa tasemekirjelduste kohta, mis puudutavad emakeelekõneleja keelelist kohandumist (või mittekohandumist), sest sõna <i>emakeelekõneleja</i> tähendus on raamdokumendi avaldamisest möödunud aja jooksul muutunud vastuoluliseks.
Plusstasemed	Plusstasemete (B1+; B1.2) kirjeldusi on täiendatud. Plusstasemeid käsitletakse lisa 1 ja 2001. aasta raamdokumendi 3.5 ja 3.6 osas.
Hääldus	Häälduspädevuse skaala on ümber töötatud, keskendudes häälikute moodustamisele ja prosoodilistele tunnustele.
Vahendamine	Vahendamist on käsitletud laiemalt kui 2001. aasta raamdokumendis. Lisaks teksti vahendamisega seotud toimingutele keskendumisele on skaalad ka arusaamade ja suhtluse vahendamise kohta. Vahendamistoimingute kohta on kokku 19 skaalat. Vahendamisstrateegiatena (5 skaalat) käsitletakse pigem vahendamise ajal kasutatavaid strateegiaid, mitte selleks valmistumise strateegiaid.
Mitmekultuurilisus	<i>Mitmekultuurilise pagasi kasutamise</i> skaala kirjeldab mitmekultuurilisuse pädevuse kasutamist suhtlusolukorras. Seega on tähelepanu keskmes pigem oskused, mitte teadmised või hoiakud. Kuigi skaala töötati välja eraldi, on see tihedalt seotud 2001. aasta raamdokumendi <i>keelekasutuse olukohasuse</i> skaalaga.
Mitmekeelsus	<i>Mitmekeelsele pagasile toetumise</i> skaala iga tasemekirjeldus on mitmest keelest nõrgema keele funktsionaalne tase. Kasutajad võivad selgelt välja tuua, milliseid keeli silmas peetakse.
Keelte täpsustamine	Kui tasemekirjeldusi kohandatakse mingis kindlas kontekstis praktiliseks kasutamiseks, on järgmistes olukordades soovitatav keeled kindlaks määrata: - keelte vahel vahendamine (eriti teksti vahendamise skaalad); - mitmekeelne mõistmine; - mitmekeelsele pagasile toetumine.
Kirjandus	Loovtekstide ja kirjanduse kohta on kolm uut skaalat: - <i>ajaviitelugemine</i> (vaid teabe vastuvõtmine; tasemekirjeldused on võetud raamdokumendi teistest kirjeldustest); - <i>arvamuse avaldamine loovteksti (ka kirjandusteose) kohta</i> (vähem intellektuaalne tegevus, madalamad tasemed); - <i>loovteksti (ka kirjandusteose) analüüsimine ja kriitiline hindamine</i> (intellektuaalsem tegevus, kõrgemad tasemed).
Veeb	Kaks uut skaalat on järgmistes kategooriates: - <i>veebivestlus ja -arutelu</i>; - <i>eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö</i>. Mõlemad skaalad on seotud veebi kasutamisele iseloomuliku multimodaalse tegevusega, mille hulgas on lihtsam sõnumite vaatamine ja vahetamine, suhtlusvõrgustikes suuline suhtlus ja pikemate tekstide koostamine, jututubades tekstisõnumite vahetamine (kirjalik argikeel), blogides pikemate tekstide koostamine või veebiaruteludes kirjalikult osalemine ning muude meediavahendite kaasamine.

Mida sõsarväljaandes käsitletakse	Selgitused
Muud uued tasemekirjelduste skaalad	Sõsarväljaandes esitatakse skaalad järgmistes kategooriates, mis 2001. aasta väljaandes puudusid, kusjuures tasemekirjeldused on võetud teistest tasemekirjelduste kogumikest: - <i>telekommunikatsioonivahendite kasutamine;</i> - <i>info andmine.</i>
Uued tasemekirjeldused on kalibreeritud raamdokumendi tasemetele	Tasemekirjelduste uued skaalad on formaalselt valideeritud ja matemaatiliselt kalibreeritud, tuginedes uuringutele, mis tehti raamdokumendi praeguste tasemete ja nende kirjelduste skaalade väljatöötamiseks.
Viipekeeled	Tasemekirjeldused on tehtud modaalsusüleseks. Lisaks esitatakse eraldi 14 viipekeelepädevuse skaalat. Need koostati Šveitsi uuringutulemuste põhjal.
Paralleelprojekt	
Noored keeleõppijad	Euroopa keelemapi tasemekirjelduste alusel on koostatud keeleoskustasemete kirjelduste kogud kahe vanuserühma, 7–10-aastaste ja 11–15-aastaste õppijate kohta. Noorte õppijate tasemekirjeldused ei ole praegu uute skaalade kirjeldustega seostatud, kuid tähelepanu on juhitud nende olulisusele noorte õppijate seisukohalt.

Lisaks 2. peatükile „Õpetamise ja õppimise põhiaspektid Euroopa keeleõppe raamdokumendis“ ning sõsarväljaande laiendatud tasemekirjeldustele võivad kasutajad tutvuda ka kahe põhilise poliitikat suunava dokumendiga, mis on seotud mitmekeelse, kultuuridevahelise ja kaasava haridusega:

- „[Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education](#)“ (Beacco jt 2016a), mis tegeleb 2001. aasta raamdokumendi 8. peatüki ehk keelelise mitmekesisuse ja õppekavaga.
- „[Reference framework of competences for democratic culture](#)“ (Euroopa Nõukogu 2018), mille allikad olid alus osale sõsarväljaande uutele vahendamise kirjeldustele.

Kooliharidusest huvitatud võivad lugeda ka dokumenti „[Education, mobility, otherness: The mediation functions of schools](#)“²³, mis aitas kirjelduste koostamisel vahendamist mõtestada.

²³ Coste D., Cavalli M. (2015), „Education, mobility, otherness – The mediation functions of schools“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16807367ee>

2. Õpetamise ja õppimise põhiaspektid Euroopa keeleõppe raamdokumentis

„Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine, hindamine“ on dokument, milles esitatakse keeleoskuse kõikehõlmav kirjeldusskeem ja ühtsed keeleoskustasemed (A1–C2), mis on määratletud näitlikes tasemekirjelduste skaalades. Lisaks toetab dokument õppekavaarendust, kus on eesmärk edendada mitmekeelset ja kultuuridevahelist õpet. Seda selgitatakse täpsemalt juhendis „[Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education](#)“ (Beacco jt 2016a).

Raamdokumendi üks põhimõtte on esitada kõigi tasemete kohta hariduslike eesmärkide ja väljundite positiivne sõnastus. *Can-do*-kirjeldustena määratletud keeleoskuse aspektid annavad õppimise selge, üheselt mõistetava tegevuskava. Nende järgi edusamme hinnata on palju nüansirikkam, kui keskenduda vaid testide ja eksamite tulemustele. Selline põhimõtte tugineb raamdokumendi keelekäsitlusele, milles keeleoskust vaadeldakse ühiskonnas, hariduses ja töös võimaluste loomise ning edu saavutamise vahendina. See aitab saavutada ka Euroopa Nõukogu eesmärki pakkuda kvaliteetset kaasavat haridust, millele on õigus kõigil kodanikel. Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovib kasutada raamdokumendi sidusa, läbipaistva ja tõhusa mitmekeelse hariduse pakkumise vahendina, mis aitab saavutada demokraatlikku ühiskonda, sotsiaalset ühtekuuluvust ja kultuuridevahelist dialoogi.²⁴

Euroopa keeleõppe raamdokumendi taust

Euroopa keeleõppe raamdokumendi koostamisega jätkati Euroopa Nõukogu 1970.–1980. aastate keeleõppetööd. Raamdokumendi tegevuspõhine ainekäsitus arendab edasi 1970. aastate keskel avaldatud väljaande „The threshold level“ kommunikatiivset käsitlust, mis oli esimene funktsionaalne/tähenduslik lähenemisviis.

Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja selle põhimõtteid rakendava Euroopa keelemapi (ingl European Language Portfolio) väljatöötamise ettepanek tehti 1991. aastal Šveitsis valitsustevahelisel sümposiumil. Nagu dokumendi pealkirjast võib järeldada, käsitletakse selles peamiselt keele õppimist ja õpetamist. Raamdokumendi eesmärgid on aidata koostada läbipaistvaid ja sidusaid õppekavasid, hõlbustada õpetamist ja hindamist õppeasutuste sees ning suurendada institutsioonide-, haridussektore-, piirkondade- ja riikidevahelise tegevuse läbipaistvust ja sidusust.

Pärast algsete tööversioonide avaldamist 1996. ja 1998. aastal ilmus raamdokument 2001. aastal inglise keeles (Cambridge University Press).

Raamdokumendi kasutatakse peaaegu kõigis Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu liikmesriikides ning sellel on olnud ja on jätkuvalt suur mõju ka väljaspool Euroopat. Euroopa keeleõppe raamdokumendi kasutatakse läbipaistva ja selge võrdluspunktina keeleoskuse hindamisel ning üha enam ka alusdokumendina õppekavade reformimisel ja pedagoogikas. See tuleneb raamdokumendi tulevikku suunatud aluspõhimõtetest ja on ajendanud raamdokumendi edasi arendama, mille tulemusel on valminud sõsarväljaande näitlikud tasemekirjeldused. Enne kirjelduste esitamist tuleb meenutada Euroopa keeleõppe raamdokumendi eesmärki ja olemust. Esmalt käsitletakse raamdokumendi eesmäärke, selle kirjeldusskeemi ja tegevuspõhist ainekäsitlust. Seejärel tutvustatakse ühtseid keeleoskustasemeid ja nende alusel profiilide koostamist. Lõpuks käsitletakse näitlikke tasemekirjeldusi ning mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse ja vahendamise mõisteid, mis on raamdokument keeleõppesse toonud.

²⁴ Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus CM/Rec(2008)7, „Recommendation CM/Rec(2008)7 of the Committee of Ministers to member states on the use of the Council of Europe’s Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and the promotion of plurilingualism“, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d2fb1

2.1. Euroopa keeleõppe raamdokumendi eesmärgid

Raamdokumendi abil püütakse hoogustada Euroopa Nõukogu projektidest ajendatud haridusreforme. Raamdokumendi eesmärk on aidata keeletespetsialistidel parandada keeleõppe kvaliteeti ja tõhusust. Raamdokument ei keskendu hindamisele, millele osutab ka selle sõna paiknemine pealkirjas: *õppimine, õpetamine ja hindamine*.

Lisaks sellele, et raamdokument soodustab keele kui suhtlusvahendi õpetamist ja õppimist, on õppijast loodud uus, talle suuremat tegevusvabadust andev arusaam. Raamdokumendis käsitletakse keelekasutajat või -õppijat ühiskonna tegusa liikmena, kes toimib ühiskondlikus kontekstis ja tegutseb õppeprotsessis teadlikult. See tähendab aga paradigmuuutust kursuste kavandamises ja õpetamises, sest oluliseks saavad õppija kaasamine ja autonoomia.

Raamdokumendi tegevuspõhine käsitusviis tähendab, et ainekavad ei põhine enam keelestruktuuride lineaarselt läbimisel ehk eelnevalt määratletud mõistete ja funktsioonide kogumitel. Nende asemel hakatakse koostama vajaduste analüüsil põhinevaid kavasid, mis on tegelikult elus vajalike ülesannete jaoks ning koostatakse eesmärgipäraselt valitud mõistete ja funktsioonide põhjal. See soosib keskendumist *keeleskusele* ja tuginemist *can-do*-kirjeldustele, mitte niivõrd *puudustele* ehk sellele, mida õppija ei ole veel omandanud. Mõte on, et õppekavad ja kursused kavandatakse tegelike kommunikatiivsete vajaduste järgi, mis põhinevad tegeliku elu ülesannetel ja mille kohta koostatud *can-do*-skaalad näitavad õppijatele ette edasised eesmärgid. Raamdokument on seega vahend, mis aitab koostada õppekavasid, kursusi ja eksameid, lähtudes sellest, mida keelekasutaja või -õppija peab suutma keeleskusega teha. Sellise õppe planeerimise alused on kõikehõlmav, võimalikult paljude aspektide kohta näitlikke *can-do*-skaalasid sisaldav kirjeldusskeem (2001. aasta raamdokumendi 4. ja 5. ptk) ja sellega seotud tasemekirjeldused eri keeltes ([keeleskuste tasemete kirjeldused](#)).²⁵

2001. aasta raamdokumendis sõnastati selle eesmärgid järgmiselt:

„Euroopa raamdokumendi eesmärgid on:

- edendada ja arendada eri maade haridusasutuste omavahelist koostööd;
- luua kindel alus keeleskustasemete vastastikuseks tunnustamiseks;
- aidata õppijatel, õpetajatel, kursusekorraldajatel, eksamineerijatel ja haridusasutustel oma

Euroopa keeleõppe raamdokumendi prioriteetidid

Ühtsete võrdluspunktide koostamine toetab raamdokumendi põhieesmärgi parandada keeleõppe kvaliteeti ja soodustada Euroopas mitme keele oskusega ja eelarvamusteta kodanikkonna kujunemist. Seda kinnitati ka 2007. aastal valitsustevahelisel keelepoliitikafoorumil, kus vaadati läbi raamdokumendiga saavutatu, ning sama on tehtud Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee mitmes soovituses. Põhieesmärki on rõhutatud ka väljaandes „[Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education](#)“ (Beacco jt 2016a). Samas rõhutati eespool nimetatud keelepoliitika foorumil ka raamdokumendi tasemete vastutustundlikku kasutamist, sh eksamite väljatöötamiseks esitatud metoodikate ja allikate kasutamist ning nende seostamist raamdokumendiga.

Dokumendi pealkirja sõnad *õppimine, õpetamine ja hindamine* viitavad sellele, et raamdokument ei ole vaid hindamiseks. 2001. aasta raamdokumendi 9. peatükis käsitletakse hindamise eri vorme, millest enamik on standardsete testide alternatiivid. Peatükis selgitatakse, kuidas Euroopa keeleõppe raamdokument kui tervik ja kui tasemekirjelduste kogum aitab õpetajat hindamisel. Tähelepanu keskmes ei ole aga keeleskuse testimine, samuti ei esitata ühtegi testi üksikküsimust.

Keelepoliitika foorumil rõhutati, et raamdokumendiga seoses on vaja teha rahvusvahelist koostööd näiteks [ALTE](#) (Association of Language Testers in Europe, [www.alte.org](#)), [EALTA](#) (European Association for Language Testing and Assessment, [www.ealta.eu.org](#)) ja [Eaquals](#) (Evaluation and Accreditation of Quality in Language Services, [www.eaquals.org](#)) kaudu ja jagada erialateadmisi.

²⁵ www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/reference-level-descriptions

tegevust koordineerida.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 1.4)

Koostöö arendamiseks ja soodustamiseks on raamdokumendis ühtsed keeleoskustasemed A1–C2, mida määratletakse näitlike tasemekirjeldustega. Ühtset keeleoskustasemete süsteemi tutvustatakse 2001. aasta Euroopa keeleõppe raamdokumendi 3. peatükis ja seda käsitletakse lähemalt 4. ja 5. peatükis. Ühtse kirjeldussüsteemi, ühtse keeleoskustasemete süsteemi ja eri tasemete kohta näitlike tasemekirjelduste koostamise eesmärk on luua keeleõppevaldkonnas ühtne metakeel, et hõlbustada suhtlemist, võrgustike loomist, mobiilsust ning läbitud kursuste ja sooritatud eksamite vastastikust tunnustamist. Eksamite kohta on Euroopa Nõukogu keelepoliitika programmis avaldatud käsiraamat „[Manual for relating language examinations to the CEFR](#)“²⁶. Sellele on nüüdseks lisandunud abimaterjalide komplekt ja juhtumiuuringute kogum, mille on välja andnud Cambridge University Press, samuti juhend „[A Manual for language test development and examining](#)“²⁷. Euroopa Nüüdiskeelte Keskus on avaldanud ka dokumendi „[Relating language examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment \(CEFR\) – highlights from the manual](#)“²⁸ ning toetab liikmesriike [RELANGI](#)²⁹ projekti abil.

Siiski tuleb veel kord rõhutada, et raamdokument toetab hariduslikke reforme, mitte ei standardi keeleõpet. Samuti ei ole moodustatud ühtegi organit, mis jälgiks või koordineeriks raamdokumendi kasutamist. Juba keeleõppe raamdokumendi alguses on kirjas:

„Siinkohal tuleks kommenteerida ühte asjaolu – meie eesmärgiks EI OLE teha keele õppega seotud isikutele ettekirjutusi. Me vaid tõstatame küsimusi neile vastust andmata. Raamdokumendi ülesanne ei ole paika panna eesmärgid, mida selle kasutajad peaksid saavutama, ega määratleda meetodeid, mida nad peaksid rakendama.“ (vt 2001. aasta raamdokumendi osa „Raamdokumendi kasutajale“)

2.2. Tegevuspõhise ainekäsitle rakendamine

Euroopa keeleõppe raamdokument koostati kõikehõlmava dokumendina, mis tähendab, et sellest on võimalik leida keeleõppe peamised käsitlusviisid. Samas on dokument neutraalne, mis tähendab, et selle koostajad on tõstatanud küsimusi neile vastuseid andmata ja ühtegi käsitlusviisi ette kirjutamata. Dokumendis ei soovitata näiteks lõpetada grammatika või kirjanduse õpetamist. Selles ei anta ühtegi nn õiget vastust küsimusele, kuidas kõige paremini hinnata õppija edusamme. Siiski on raamdokumendis uudne vaatenurk, mille kohaselt käsitletakse õppijaid keelekasutajatena ja ühiskonna tegusate liikmetena ning sellest tulenevalt nähakse keelt pigem suhtlusvahendi, mitte õpitava aina. Seega soovitatakse dokumendis analüüsida õppija vajadusi ja kasutada *can-do*-skaalasid ning kommunikatiivseid ülesandeid, millele on pühendatud 2001. aasta raamdokumendis terve 7. peatükk.

²⁶ Euroopa Nõukogu (2009), „Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR) – a manual“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/1680667a2d>

²⁷ ALTE (2011), „Manual for language test development and examining – For use with the CEFR“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/1680667a2b>

²⁸ Noijons J., Bérešová J., Breton G. jt (2011), „Relating language examinations to the Common European Framework of Reference for language: Learning, teaching, assessment (CEFR) – highlights from the manual“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, www.ecml.at/tabid/277/PublicationID/67/Default.aspx

²⁹ Relating language curricula, tests and examinations to the Common European Framework of Reference (RELANG), <https://relang.ecml.at/>

Raamdokumendi metodoloogiline sõnum on arusaam, et keelt õppides peaks õppija omandama oskused tulla toime igapäevaolukorras, end väljendada ja täita eri ülesandeid. Keeleoskuse hindamiseks soovitatakse seega kriteeriumina kasutada suhtlusoskust tegelikes olukordades vastavalt A1–C2-tasemel kirjeldatud arenevale oskusele. See on väljendi *kriteeriumitele tuginev hindamine* algne ja peamine tähendus. 2001. aasta raamdokumendi 4. ja 5. peatüki tasemekirjeldused loovad õppekava eesmärkide ja hindamisstandardite ja -kriteeriumite läbipaistva määratlemise aluse. 4. peatükis keskendutakse tegevustele (st MIS) ja 5. peatükis pädevusele (st KUIDAS). Hariduslikult ei ole selline käsitlusviis neutraalne. See tähendab, et õpetamine ja õppimine tuginevad tegevusele ehk mõlemad on tegevuspõhised protsessid. Samuti lähtutakse planeerimisel õppijate igapäevaelu suhtlusvajadusest, mis tagab kooskõla õppekava, õpetamise ja hindamise vahel.

Tegevusele suunatud lähenemisviis mõjutab keeletundide olemust. Kuna õppijaid käsitletakse ühiskonna tegusate liikmetena, tähendab see nende õppeprotsessi kaasamist, milles võib abivahendina kasutada ka tasemekirjeldusi. Lisaks tunnistatakse sellega keele õppimise ja kasutamise ühiskondlikku iseloomu, eriti ühiskonna ja isiku koosmõju õppeprotsessis. Kui õppijaid käsitletakse keelekasutajatena, peab keeletundides kasutama võimalikult palju sihtkeelt. Seega peaks tundides pigem õppima keelt kasutama, mitte vaid omandama teadmisi keelest (st õppeainest). Õppijate käsitlemine mitut keelt ja kultuuri tundvate isikutena tähendab, et neile luuakse võimalus vajaduse korral kasutada kõiki nende keeleressursse, julgustatakse neid ära tundma keelte ja kultuuride sarnasusi ja reeglipärasust, samuti märkama nende erinevusi. Eelkõige tähendab tegevusele suunatud käsitlus keeletundides eesmärgipärase, koostööd soodustavate ülesannete täitmist, milles ei ole põhitähelepanu keelel. Kui ülesande täitmise põhitähelepanu ei ole keelel, peab õppimisel olema mõni muu väljund või tulemus (nt väljasõidu kavandamine, plakati valmistamine, blogi kirjutamine, festivali korraldamine, kandidaadi valimine). Tasemekirjeldusi võib kasutada abivahendina selliste ülesannete koostamiseks ja ülesande täitmisel õppijate keelekasutuse jälgimiseks, soovi korral ka (enese)hindamiseks.

Nii raamdokumendi kirjeldusskeem kui ka tegevusele suunatud lähenemisviis seavad õppimise ja õpetamise keskmesse tähenduse ühise loomise (koostöö kaudu). Sellel on keeletundidele suur mõju. Koostegevus võib tähendada koostööd õpetaja ja õppija(te) vahel, kuid see võib olla ka koostöö õppijate vahel. Õpetajakeskse õpetamise ja õppijate vahel väikestes rühmades tehtava koostöö täpne vahetõlge on kontekstist, õppekoha tavapärasest pedagoogilistest arusaamadest ja õppijate keeleoskustasemest. Praeguse aja üha mitmekesisemates kogukondades võib tähendusi luua mitmes keeles, tuginedes õppijate või keelekasutajate mitmekeelsele sõnavarale ja mitme kultuuri tundmisele.

2.3. Mitmekeelsus ja -kultuurilisus

Euroopa keeleõppe raamdokumendis eristatakse kahte mitmekeelsuse vormi: eri keelte kooseksisteerimist ühiskonnas või mitme keele oskamist indiviidi tasandil (ingl *multilingualism*) ning keelekasutaja või -õppija dünaamilist, arenevat keelepagasit (ingl *plurilingualism*).³⁰ Mitmekeelsust käsitletakse raamdokumendis ebaühtlase ja muutuva pädevusena, mille puhul keelekasutaja või -

2001. aasta raamdokumendi peatükid

1. peatükk. Euroopa keeleõppe raamdokument ning selle poliitiline ja hariduslik taust

2. peatükk. Ainekäsitus

3. peatükk. Ühtsed keeleoskustasemed

4. peatükk. Keelekasutus ja keeleõppija

5. peatükk. Keelekasutaja või -õppija pädevusliigid

6. peatükk. Keele õppimine ja õpetamine

7. peatükk. Ülesanded ja nende roll keeleõppes

8. peatükk. Ühiskonna keeleline mitmekesisus ja õppekava

³⁰ Ingliskeelses sõsarväljaandes eristatakse kahte terminit: *multilingualism* ja *plurilingualism*, sealjuures on sõsarväljaandes valdavalt kasutusel termin *plurilingualism*. Eesti keeles on mõlema vaste *mitmekeelsus*, mis haakub hästi *mitmekultuurilisusega* ja seepärast räägitakse tõlkes läbivalt mitmekeelsusest, mis katab mõistena ka Euroopa Nõukogu dokumentides kasutatava paljumeelsuse (*plurilingualism*). – Toimikond

õppija ühe keele või keelevariandi tundmine erineb mõne teise keele või keelevariandi oskusest. Oluline on seejuures, et mitmekeelsetel kõnelejatel on arenenud üks keelepagas, milles on omavahel põimunud mitu keelt ja mida kõnelejad ülesandeid täites kombineerivad oma üldoskuste ning eri strateegiatega (2001. aasta raamdokumendi osa 6.1.3.2).

2001. aasta raamdokumendi (osa 1.3) selgituse järgi tähendab mitmekeelsus võimet kasutada paindlikult mitme keele tihedalt põimunud ja ebaühtlast keelepagasi, mis võimaldab õppijal

- minna üle ühelt keelelt (või murdelt või keelevariandilt) teisele;
- väljendada end ühes keeles (või murdes või keelevariandis) ja mõista teist keelt (või murret või keelevarianti) kõnelevat isikut;
- kasutada tekstist arusaamiseks mitme keele (või murde või keelevariandi) tundmist;
- tunda ära rahvusvahelise kasutusala sõnad uues vormis;
- olla vahendaja neile, kel puudub ühise keele (või murde või keelevariandi) oskus, isegi kui oma keeleoskus on vähene;
- kasutada kogu oma keelepagasi, katsetades alternatiivseid väljendusviise;
- kasutada keeleväliseid väljendusviise (miimika, žestikuleerimine, näoilmed jne).

Ühise keele oskusega kõnelejate vahendamine on üks eespool loetletud tegevustest. Vahendamise mitmekeelse olemuse tõttu koostati ja valideeriti vahendamise tasemekirjelduste väljatöötamise projektis 2014.–2017. aastal kirjeldused ka teiste nimetatud punktide kohta. Projekt oli tulemuslik, välja arvatud viimases punktis (keelevälised väljendusviisid). Selle puhul ei pidanud vastajad seda ühtmoodi asjakohaseks ega tõlgendanud tasemekirjeldusi ühtmoodi.

2001. aasta Euroopa keeleõppe raamdokumendi avaldamise ajal olid siinkäsitletud mõisted innovaatilised, eelkõige idee terviklikust, omavahel põimunud keelepagast. Nüüdseks toetavad sellist lähenemisviisi psühholoogia- ja neuroloogiauuringud, milles osalesid nii isikud, kes omandasid teise keele varases lapsepõlves, kui ka need, kes õppisid teisi keeli hiljem. Paremad tulemused on esimesel rühmal.

Mitmekeelsus annab uuringute kohaselt ka palju kognitiivseid eeliseid, kuna aju täidesaatvaid funktsioone reguleeriv süsteem toimib paremini (st areneb võime ignoreerida ülesande täitmise ajal segavaid asjaolusid).

Mitmekeelsusele viidates mõeldakse keeleõppe raamdokumendis enamikul juhtudel mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse pädevust, kuna need kaks aspekti on tavaliselt lahutatud. Siiski võib ebaühtlus väljenduda ka selliselt, et üks aspekt (nt paljude kultuuride tundmine) on palju tugevam kui teine (nt paljude keelte tundmine; 2001. aasta raamdokumendi osa 6.1.3.1).

Mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse arendamist peetakse kasulikuks ka seetõttu, et mitmekeelsus ja mitme kultuuri tundmine võimaldab

Omavahel seotud mitmekultuurilisuse ja -keelsuse ning pädevusliikide mõistetest keeleõppes räägiti esimest korda 1996. aasta raamdokumendi projekti 2. tööversioonis.

Neid käsitleti dünaamilise, loova protsessina, mille puhul suheldakse mitme keelevariandi piires, samuti metodoloogiana ja keelepoliitika eesmärgina. Sellise käsitluse alused olid mitu kakskeelsuse uuringut, mis tehti 1990. aastate alguses Pariisis Credifi uuringukeskuses (Centre de recherche et d'étude pour la diffusion du français).

Näitlikud õppekavad, mis on esitatud 2001. aasta raamdokumendi 8. peatükis, on teadlikult koostatud mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse edendamiseks.

Neid kahte mõistet täpsustati veelgi 1997. aasta publikatsioonis „[Plurilingual and pluricultural competence](#)“.

Huvitava kokkusattumuseks on 1996. aastal esimest korda dokumenteeritud ka ingliskeelne termin *trans-language* (keeltepõimimine) seoses kakskeelse õppega Walesis. Keeltepõimimine on olukord, kui mitmekeelne kõneleja kasutab tegevuse käigus mitut keelt. Praeguseks on kasutusel palju sarnaseid väljendeid, kuid neid kõiki hõlmab termin *mitmekeelsus*.

Mitmekeelsust võib käsitleda eri vaatenurkadest: sotsioloogilise või ajaloolise faktina, isiku tunnuse või püüdlusena, haridusfilosoofia või käsitlusviisina ja eelkõige sotsiaalpoliitilise eesmärgina säilitada keelelist mitmekesisust. Kõik need käsitlused muutuvad Euroopas järjest tavapärasemaks.

- kasutada juba olemasolevat *sotsiolingvistilist ja pragmaatilist pädevust* ning arendada seda edasi;
- tajuda paremini, mis on ühe või teise keele struktuuris keelte üldomane ja mis eriline ehk keeleomane (metakeelelise, keeltevahelise või keeleülese teadlikkuse vormid);
- rikastada teadmisi selle kohta, kuidas õppida, luua suhteid teiste inimestega ja käituda uutes situatsioonides.

Seega võimaldab eelnimetatud kogemus teatud määral tõhustada keele ja kultuuri õppimist. (2001. aasta raamdokumendi osa 6.1.3.3)

Raamdokumendis ei ole mitmekeelsust ega kultuuridevahelise pädevuse mõistet kuigi põhjalikult käsitletud, neid on vaid lühidalt mainitud 2001. aasta raamdokumendi osas 5.1.1.3 ja 5.1.2.2. Mitmekeelsuse ja kultuuripädevuse mõju õppekava koostamisele raamdokumendi arvesse võttes on käsitletud Euroopa Nõukogu avaldatud dokumendis „[Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education](#)“ (Beacco jt 2016a). Lisaks on õppe seisukohalt oluliste mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse aspektide detailne liigitus Euroopa Nüüdiskeelte Keskuse väljaandes „[Framework of reference for pluralistic approaches to languages and cultures \(FREPA/CARAP\)](#)“.³¹

2.4. Raamdokumendi kirjeldusskeem

Allpool tutvustatakse Euroopa keeleõppe raamdokumendi kirjeldusskeemi ja tuuakse välja aspektid, mida on 2014.–2017. aasta projektis edasi arendatud. Nagu eespool öeldud, on Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhieesmärk kujundada keeleoskuse käsitlemiseks ühine metakeel. Joonisel 1 on raamdokumendi kirjeldusskeem.

Pärast põhiliste mõistete tutvustamist 2001. aasta raamdokumendi 1. peatükis selgitatakse väga põgusalt 2. peatükis raamdokumendi ainekäsitlust. Igas suhtlusolukorras kombineeritakse üldpädevus (nt teadmised maailma kohta, sotsiokultuuriline pädevus, kultuuripädevus, erialane kogemus; 2001. aasta raamdokumendi osa 5.1) alati suhtluspädevuse (keelepädevus, sotsiolingvistiline pädevus ja pragmaatiline pädevus; 2001. aasta raamdokumendi osa 5.2) ja strateegiatega (millest mõni on üldine, mõni suhtluse keelestrateegia), et täita mingi ülesanne (2001. aasta raamdokumendi 7. ptk). Ülesande täitmiseks on sageli vaja teha teistega koostööd, seega on vaja kasutada keelt. 2001. aasta raamdokumendi 2. peatükis on sellise käsitluse tutvustamiseks toodud näide, milles keelekasutus oleneb vaid ülesandest. Riidekapi ühest kohast teise viimiseks on omavaheline suhtlemine (eelkõige keele abil) soovitatav, kuigi keele kasutamine ei ole ülesande kese. Samamoodi ei ole keerukamat suhtlust nõudva ülesande täitmisel tähelepanu keelele, vaid ülesande tulemuslikkusele, näiteks mõnele eetilisele probleemile ühist lahendust otsides või projektimeeskonna koosolekul.

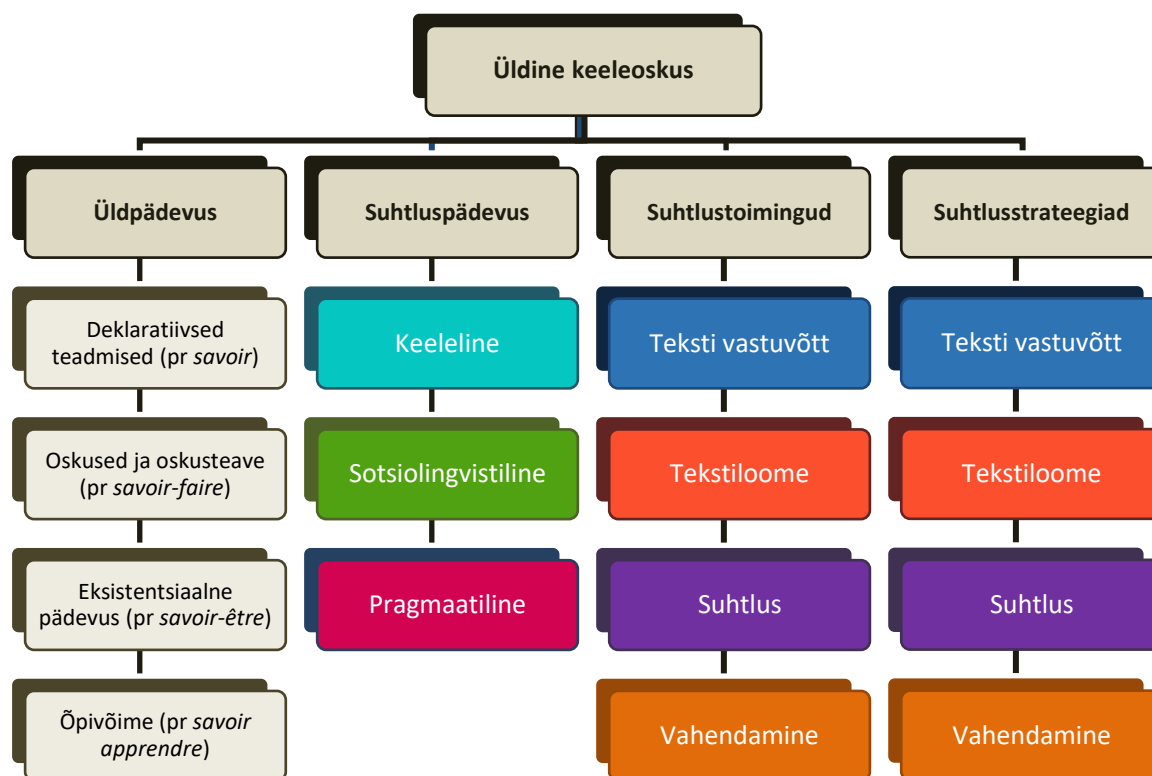
Raamdokumendi käsitusviis on kokku võetud 2. peatüki ühes lõigus:

„Keelekasutus – mis haarab ka keeleõpet – hõlmab kõiki toiminguid, mille kaudu inimesed üksikisikute ja ühiskonna tegusate liikmetena arendavad oma **üldist** ja eelkõige **suhtluspädevust**. Nendele pädevusliikidele tuginedes sooritatakse eri situatsioonides ja **tingimustes** (kohati **takistatuna**) **keelelisi toiminguid**. Viimased kätkevad **keeletähtsustesse**, mille käigus luuakse ja/või võetakse vastu eri **valdkondade teemadega** seotud **tekste**. Sealjuures valivad inimesed **strateegia**, mis sobib kindla **ülesande** lahendamiseks kõige paremini. Keelekasutuse silmas pidamine keeleõppes soodustab õppija pädevusliikide kinnistumist või rakendumist.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 2.1)

Seega kasutatakse ülesande täitmiseks pädevust ja strateegiaid, mida ülesande kestel omakorda edasi arendatakse. Tegevuspõhises ainekäsitluses, kus raamdokumendi kirjeldusskeemi praktikas rakendatakse, on seega keeletundides mõõdapäasmatu kasutada koostööd nõudvaid ülesandeid.

³¹ <http://carap.ecml.at/Accueil/tabid/3577/language/en-GB/Default.aspx>

Seepärast ongi 2001. aasta raamdokumendis ülesandeid käsitlev peatükk. 2001. aasta raamdokumendi 7. peatükis kirjeldatakse elulisi ja pedagoogilisi ülesandeid, võimalusi nimetatud tüüpi ülesannete vahel tasakaalu leidmiseks, tegureid, mis muudavad mõne ülesande keelekasutust arvestades lihtsaks või keerukaks, tingimusi ja piiranguid. Keeletunnis kasutatud ülesande täpse vormi ja rolli kursusel määravad raamdokumendi kasutajad. 2001. aasta raamdokumendi 6. peatükis antakse ülevaade keele õpetamise meetoditest ja tõdetakse, et eri olukordades võivad sobida eri meetodid. Raamdokumendi skeem on kooskõlas ka teise keele omandamise mitme uue käsitusviisiga, sh ülesandepõhise ja ökoloogilise käsitlusega, ning üldiselt kõigi käsitusviisidega, mis tuginevad sotsiokultuurilistele ja sotsiaalkonstruktivistlikele teooriatele. 2001. aasta raamdokumendi 8. peatükis käsitletakse kõigepealt mitmekeelsuse osa keeleõppes, seejärel esitatakse õppekava koostamise alternatiivsed võimalused, mida käsitletakse lähemalt ka juhendis „[Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education](#)” (Beacco jt 2016a). Hoolimata valitud lähenemisviisist on selge, et keeletundide ülesanded peaksid hõlmama suhtluse keeletegevusi ja -strateegiaid (2001. aasta raamdokumendi osa 4.4), mida kasutatakse ka igapäevaelus (nt need, mis on loetletud raamdokumendi kirjeldusskeemis).

Joonis 1. Keeleõppe raamdokumendi kirjeldusskeem³²

Raamdokumendi suhtlustoimingud ja -strateegiad asendavad traditsioonilise nelja osaoskusega (kuulamine, rääkimine, lugemine, kirjutamine) mudelit, mis üha sagedamini osutub suhtluse keerukust arvesse võttes ebasobivaks. Lisaks ei sobi neljale osaoskusele tuginev struktuur, kui soovitakse arvesse võtta eesmärki või makrofunktsiooni. Raamdokumendi lähenemisviis kajastab paremini keele kasutamist igapäevaelu olukordades, kus fookuses on suhtlus, milles tähendus luuakse koostöös. Tegevusi on nelja tüüpi: teksti vastuvõtt, tekstilooime, suhtlus ja vahendamine.

³² Lk 55, ECEPi projekti väljaanne: Piccardo, E., Berchoud, M., Cignatta, T., Mentz, O., Pamula, M. jt (2011). „Pathways through assessment, learning and teaching in the CEFR”. Graz, Austria: Euroopa Nüüdiskeelte Keskus: ISBN: 978-92-871-7159-7. Euroopa Nõukogu, Strasbourg, http://ecep.ecml.at/Portals/26/training-kit/files/2011_08_29_ECEP_EN.pdf

Euroopa keeleõppe raamdokumendi suhtlustoimingute kategooriate väljatöötamist mõjutas suhtluskoostöö eristamine isikutevahelisest suhtlusest ning isikutevahelise suhtluse eristamine ideelisest suhtluskoostööst (ideede arendamisest). Seda kajastab tabel 3.

Tabel 3. Keeleõppe raamdokumendi suhtlustoimingute kategooriate makrofunktsionaalne alus

	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom	Suhtlus	Vahendamine
Loov keelekasutus, keelekasutus isikutevahelises suhtluses	nt ajaviitelugemine	nt pikk monoloog: kogetu kirjeldamine	nt vestlus	suhtluse vahendamine
Keelekasutus praktilise eesmärgi saavutamisel	nt lugemine info saamiseks ja väitlemiseks	nt pikk monoloog: info andmine	nt kaupade ja teenuste ostmine infovahetus	teksti vahendamine
Keelekasutus hinnangute andmisel, probleemide lahendamisel	<i>(põimitud lugemisega info saamiseks ja väitlemiseks)</i>	nt pikk monoloog: põhjendamine ja selgitamine (nt väitluses)	nt arutelu	mõistete vahendamine

Tabeli 3 keeleteoimingute käsitlusel on eelised neljale osaoskusele tuginemise ees. Need eelised nimetati ühes raamdokumendi väljatöötamise ajal tehtud ettevalmistavas uuringus:³³

- kategooriad (teksti vastuvõtt, tekstiloom, suhtlus, vahendamine) on peale asjatundjate arusaadavad ka kasutajatele, st kategooriad kajastavad tegelikku keelekasutust paremini kui neli osaoskust;
- kuivõrd kategooriad sarnanevad tööalase keeleõppega, luuakse nendega tugevam seos üldkeele ja oskuskeele vahel;
- mudelisse on hõlpsam sobitada pedagoogilisi ülesandeid, nagu koostöö väikestes rühmades, projektis osalemine, kirjavahetus sõbraga ja intervjuu keeleeksamil;
- selgete tegevuste organiseerimine kindlas kasutuskontekstis aitab kindlaks määrata ja kirjeldada eluvaldkondi, mis kujundavad keeleõppija kogemuse;
- žanripõhine lähenemisviis aitab aktiveerida sisuga seotud mõtteskeeme ja omandada žanriga sobivaid vormiskeeme (diskursuse planeerimine);
- kategooriad, mis rõhutavad isikutevahelist ja pikka eneseväljendamist suhtlusolukordades, on A2-tasemele jõudes kesksed ja võivad aidata tasakaalustada levinud ülekandemetafoori, mis käsitleb keelt kui info edastamist;
- neljast osaoskusest ja kolmest elemendist (grammatiline struktuur, sõnavara, hääldus/ortograafia) erinev lähenemisviis võib hõlbustada tulemuste kvaliteeti hindavate suhtluskriteeriumite koostamist;
- eristus *teksti vastuvõtt, suhtlus ja tekstiloom* meenutab õpi- ja tegevusstrateegiate klassifikatsiooni ning võib aidata avardada strateegilise pädevuse mõistet;
- eristus *teksti vastuvõtt, tekstiloom, suhtlus ja vahendamine* tähistab ka raskusastme kasvu ja see võib soodustada osakvalifikatsioonide arendamist;
- küllaltki konkreetne kasutuskontekst (mis kaldub abstraktsetelt oskustelt või funktsioonidelt žanriülesuse/kõnesündmuste poole) aitab eksamiteks koostada realistlikumaid ülesandeid ja peaks seega hõlbustama konkreetsemate tasemekirjelduste väljatöötamist.

³³ North, B. (1994), „Perspectives on language proficiency and aspects of competence: a reference paper defining categories and levels“, CC-LANG, 94, 20, Euroopa Nõukogu, Strasbourg

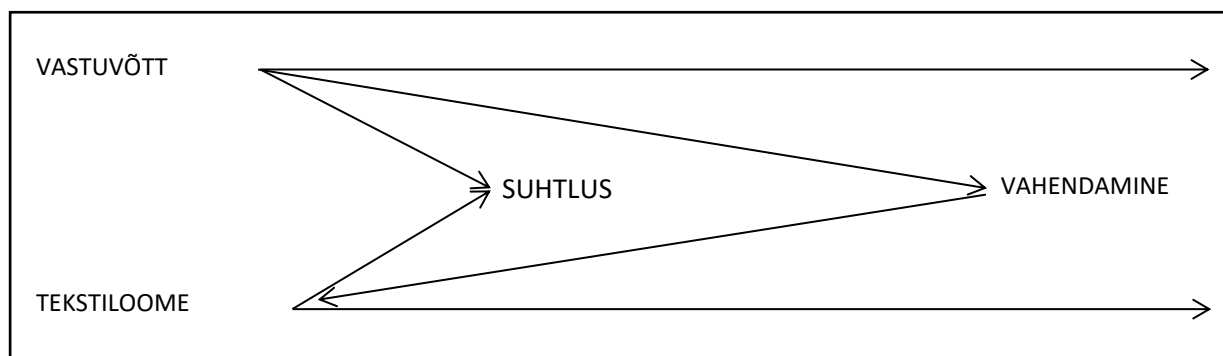
Euroopa keeleõppe raamdokumendi kõige mõjukam tulemus on, et keeleloomet (st pikk monoloog; pikad kõnevoorud) on hakatud eristama suhtlusest (st dialoog vestluse käigus; lühikesed kõnevoorud), sh kursuste eesmärkide ja suuliste eksamite ülesehituses. 2001. aasta raamdokumendi avaldamise ajal ei pooldatud kirjutamise samasugust jaotust kirjalikuks tekstiloomeks ja kirjalikuks suhtluseks. 2001. aasta raamdokumendi tabelis 2 (enesehindamise skaala) muudeti kirjalik suhtlus ja kirjalik tekstiloomet kirjutamiseks, mistõttu tekkis valearvamus, et raamdokumendiga edendatakse viie osaoskusega mudelit.

Vahepealne kiire areng e-posti, tekstisõnumite ja sotsiaalmeedia kasutamises kinnitab, et keeleõppe raamdokument oli juba avaldamise ajal mitmes valdkonnas tulevikku suunatud. Vahendamise kategooria töötas välja keeleõppe raamdokumendi algne autorite tööühm.³⁴

Joonis 2, mis avaldati 1996. ja 1999. aasta tööversioonis, illustreerib nelja kategooria seoseid. Suuline ja kirjalik teksti vastuvõtt ja tekstiloomet kajastavad nelja traditsioonilist osaoskust. Suhtlus hõlmab nii teksti vastuvõttu kui ka tekstiloomet, kuid on enam kui nende osade summa. Vahendamine hõlmab nii teksti vastuvõttu kui ka tekstiloomet ning sageli ka suhtlust.

Raamdokumendis kirjeldatakse vahendamist järgmiselt:

„Nii teabe vastuvõttu kui ka jagamise juures lubab suuline ja/või kirjalik **vahendamine** lävida kahel indiviidil, kes ei saa mingil põhjusel üksteisega otseselt suhelda. Kirjaliku ja suulise tõlke, ümberjutustamise, kokkuvõtte või ülevaate vahendusel saab kolmas isik ümber sõnastatud lähteteksti, millele tal vahetu ligipääs puudub. Vahendav keeletoiming ehk olemasoleva teksti (taas)töötlemine on ühiskonna normaalses keelelises eksistentsis võrdlemisi tähtsal kohal.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 2.1.3)

Joonis 2. Teksti vastuvõtu, tekstiloomet, suhtluse ja vahendamise seosed

³⁴ Raamdokumendi algses autorite tööühmas olid John Trim, Daniel Coste, Brian North ja Joseph Sheils

Nagu paljusid muid raamdokumendis mainitud aspekte, ei ole suhtlust ja vahendamist selles väga põhjalikult käsitletud. Raamdokumendi maht seadis teemaarendusele piirid. Selle tõttu on raamdokumendis vahendamist vaadeldud peamiselt vaid suulise ja kirjaliku tõlke kontekstis. Seepärast viidi 2014.–2017. aastal ellu projekt, mille eesmärk oli koostada vahendamise tasemekirjeldused. Projektis on vahendamist käsitletud laiemalt, nagu seda tehakse lisas 6 ja väljaandes „[Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR](#)“ (North ja Piccardo 2016).

Euroopa keeleõppe raamdokumendi käsitlus erineb rakenduslingvistika traditsioonilisest lähenemisest, milles eristatakse Noam Chomsky esitatud (varjatud) keelepädevust ja (ilmset) keelekasutust ning keeleoskust defineeritakse üldjuhul kui konkreetset keelekasutuse juhul põhinevat sissevaadet kellegi varjatud pädevusse. Raamdokumendis tähendab termin *keeleoskus* võimet sooritada keeletoiminguid suhtluse eesmärgil (*can do...*), mis tugineb nii üld- kui ka suhtluspädevusele (keeleline, sotsiolingvistiline, pragmaatiline) ja milles aktiveeritakse sobivad suhtlusstrateegiad.

Oskuse omandamist käsitletakse ringjoonelise protsessina, milles keelekasutaja või -õppija sooritab tegevusi, mille kaudu arendab oma pädevust ja omandab strateegiaid. Selline käsitlus vaatab pädevust kui vaid keelekasutamise ajal esinevat nähtust, kajastades seega a) pädevuse vaatlemist laiemas, rakenduspsühholoogiaga seostuva tegevusena, mis on eelkõige seotud töö ja erialase väljaõppega, ja b) praeguseks levinud sotsiokultuurilist õpikäsitlust. Keeleõppe raamdokumendi *can-do*-kirjeldused väljendavadki seda mõtteviisi.

Suhtlusstrateegiaid käsitletakse raamdokumendis seega lülina, mis ühendab suhtluspädevuse suhtlustoimingutega (nende liitmine on esitatud 2001. aasta raamdokumendi osas 4.4). Strateegiliste oskuste kirjelduste koostamise alus oli järgmine mudel: planeerimine, sooritamine, jälgimine ja parandamine. Tabelist 4 allpool selgub aga, et kõigi nende kategooriate kohta ei koostatud tasemekirjelduste skaalasid. Kaldkirjas kategooriaid küll arutati 2001. aasta skaalade väljatöötamisel, kuid neile ei koostatud tasemekirjeldusi. Vahendamise puhul otsustati 2014.–2017. aasta projektis koostada tasemekirjeldused vaid sooritamissstrateegiate kohta.

Can-do-kirjeldused kui pädevus

Mõte kanda *can-do*-kirjeldused tasemeskaaladele pärineb meditsiiniõdede väljaõppest. Testid ei osutunud meditsiiniõeks õppijate pädevuse hindamisel kasulikuks ja seepärast oli süstemaatiliseks, teadlikuks jälgimiseks vaja kogenud meditsiiniõdesid, kes juhendasid eriala eri tasemete tüüpilise pädevuse lühikirjeldustest.

Can-do-kirjeldustel põhineva ainekäsitluse võttis Euroopa Nõukogu keele õpetamise ja õppimise üle 1970. aastate lõpus. Seda tehti kolmes suunas: a) vajaduspõhine tööalane keeleõpe; b) õpetajate hindamine täpselt määratletud kommunikatiivsete kriteeriumite alusel; c) *can-do*-kirjeldusi kasutades enesehindamise katsetamine, mis pidi soodustama õppijate refleksiooni ja motivatsiooni. Praegu kasutatakse sellist lähenemist paljudes riikides üha sagedamini ja üha enamates valdkondades ning seda on hakatud nimetama pädevuspõhiseks ainekäsitluseks.

Tabel 4. Suhtlusstrateegiad raamdokumendis

	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom	Suhtlus	Vahendamine
Kavandamine	<i>Raamistamine</i>	Kavandamine	-	
Sooritamine	Järeldamine	Kompenseerimine	Vooruvahetus Koostöö	Eelteadmistega seostamine Keele kohandamine Keeruka info osadeks jaotamine Mõttetiheda teksti laiendamine Teksti kohandamine
Hindamine ja parandamine	<i>Jälgimine</i>	Jälgimine ja enese parandamine	Selgituse küsimine <i>Suhtluse parandamine</i>	

2.5. Vahendamine

Nagu eespool keeleõppe raamdokumendi kirjeldusskeemi käsitluses mainiti, eemalduti raamdokumendi käsitlusele vahendamist lisades senisest neljast osaoskusest ning vahendamisest sai üks neljast kommunikatsiooni viisist: teksti vastuvõtt, tekstiloom, suhtlus ja vahendamine (vt joonis 2). Keele kasutamine hõlmab sageli mitut tegevust: vahendamises kombineeritakse teksti vastuvõttu, tekstiloomet ja suhtlust. Samuti ei kasutata paljudes olukordades keelt vaid sõnumite edastamiseks, vaid pigem mõtte edasiarendamiseks, nt mõtte läbiarutamise ehk sel moel mõtte väljendamise kaudu (ingl *language*), või mõistmise ja parema kommunikatsiooni saavutamiseks.

Vahendamist ei käsitleta 2001. aasta raamdokumendis kui vaid keelte vahel vahendamist (info edasiandmine teises keeles), mida kinnitavad raamdokumendi lõigud:

- osa 2.1.3 – „suuline ja/või kirjalik vahendamine [lubab] lävida kahel indiviidil, kes ei saa mingil põhjusel üksteisega otseselt suhelda.“
- osa 4.4.4 – „Vahendamistegevuses ei toimi keelekasutaja mitte omaenda mõtete väljendajana, vaid vahendajana vestluskaaslaste vahel, kes ei saa üksteisega vahetult suhelda – tavaliselt on sel juhul tegemist eri keeli rääkivate inimestega.“
- osa 4.6.4 – „Nii lähtematerjal kui ka väljundtekst võib olla suuline või kirjalik, emakeeles (L1) või võõrkeeles (L2).“ (*Sellega ei öelda, et üks neist on emakeeles ja teine võõrkeeles, vaid mõlemad võivad olla emakeeles või võõrkeeles.*)

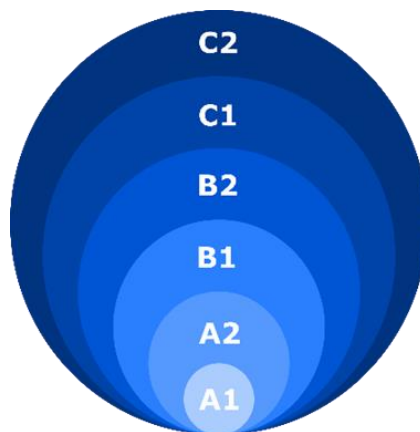
Kuigi 2001. aasta raamdokumendi tekstis ei arendata vahendamise ideed täiel määral, rõhutatakse seal kahte tähtsat aspekti: tähenduse koosloomist suhtluses ning keeleõppes esinevat pidevat liikumist üksikisiku ja sotsiaalse tasandi vahel, kuna keeleõppijat või -kasutajat käsitletakse ühiskonna tegusa liikmena. Raamdokumendi sotsiaalset olemust rõhutab ka see, et tähelepanu juhitakse vahendaja rollile vestluskaaslaste omavahelises suhtluses. Seega, ehkki seda ei ole 2001. aasta tekstis selgelt väljendatud, on vahendamisel raamdokumendi kirjeldusskeemi tegevuspõhises käsitluses keskne roll. See sarnaneb rolliga, mille mitmed teadlased annavad vahendamisele keeleõppe protsessis tänapäeval.

Seega on 2014.–2017. aasta projektis keeleõppe raamdokumendi näidisskaalade täiendamisel vahendamist mõistetud laiemalt kui vaid keeltevaheliselt. Lisaks keeltevahelisele vahendamisele hõlmab see suhtluse ja õppimisega seotud vahendamist, aga ka sotsiaalset ja kultuurilist vahendamist. Laiem käsitlus valiti, sest õppijaskonna mitmekesisuse tõttu on see üha tähtsam, arvestades lõimitud aine- ja keeleõppe levikut ning vahendamise aina sagedamat käsitlemist õppeprotsessi, eelkõige aga keeleõppe osana.

Vahendamise tasemekirjeldused on eriti olulised keeletundide rühmatöodes ja koostööd nõudvates ülesannetes. Ülesandeid saab koostada nii, et õppijad annaksid nende täitmisse oma panuse, selgitades enda panust ja tehes koostööd ühise eesmärgi saavutamiseks. Lõimitud aine- ja keeleõppe osana on niiviisi toimimine veelgi tähtsam.

2.6. Keeleõppe raamdokumendi ühtsed keeleoskustasemed

Keeleõppe raamdokument tugineb kahele teljele: horisontaalse teljena võib käsitleda eespool esitatud tegevuste ja pädevuse aspektide kirjeldamise kategooriaid ning vertikaalse teljena neile kategooriatele vastavate oskuste kujunemist. Et hõlbustada kursuste arendamist ja keeleoskuse arenemise kirjeldamist, esitatakse keeleõppe raamdokumendis kuus ühtset keeleoskustaset (joonis 3). Selline ülesehitus pakub tegevuskava, mille alusel on keelekasutajatel või -õppijatel võimalik jälgida kirjeldusskeemi iga osa arengut. Siiski pole need kuus taset absoluutsed. Esiteks võib need jaotada kolme laia kategooriasse: algtasemel keelekasutaja (A1 ja A2), iseseisev keelekasutaja (B1 ja B2) ning vilunud keelekasutaja (C1 ja C2). Teiseks jaotatakse kuus üldist keeleoskustaset sageli omakorda eri astmeteks.

Joonis 3. Euroopa keeleõppe raamdokumendi ühtsed keeleoskustasemed

Humanitaarteaduste ja vabade kunstide valdkonnas on kõik kategooriad alati konventsionaalsed, sotsiaalselt kujunenud kontseptsioonid. Keeleoskust võib võrrelda vikerkaarega, mille värvid vahetuvad sujuvalt. Vaatamata üleminekualade ähmasusele paistab aga mõni värv teiste hulgas paremini silma, nagu illustreerib joonis 4. Sageli mainitakse siiski vikerkaarest rääkides lihtsustatult kuut põhivärvi (vt joonis 5).

Joonis 4. Vikerkaar

Joonis 5. Kuus tavapäraseid värvi

Ühtsed keeleoskustasemed on määratletud täpsemalt 2001. aasta raamdokumendi 4. ja 5. peatükis keeleoskuse tasemekirjelduste abil. Tasemete peamised tunnused on kokkuvõtlikult esitatud 2001. aasta dokumendi osas 3.6 (vt lisa 1) ja 3. peatüki kolmes keeleoskustasemete kirjeldamise tabelis.

- Raamdokumendi tabel 1: üldskaala ühe lühikese kokkuvõtliku lõiguga iga taseme kohta; esitatakse lisa 1.
- Raamdokumendi tabel 2: enesehindamise skaala, milles on lihtsustatult kokku võetud raamdokumendi tasemekirjeldused 2001. aasta dokumendi 4. peatükis käsitletud suhtlustoimingute kohta. Tabelit 2 kasutatakse ka Euroopa keelemapi paljude versioonide keelepassis ja Euroopa Liidu Europassis. Sõsarväljaande lisa 2 on täiendatud versioon, kus on teemadena käsitletud ka kirjalik ja veebisuhtlus ning vahendamine.
- Raamdokumendi tabel 3: valikuline kokkuvõte 2001. aasta raamdokumendi 5. peatükis käsitletud suhtluspädevuse eri aspektide tasemekirjeldustest. Sõsarväljaande lisa 3 on selle täiendatud versioon, kus on ka hääldus.

Rõhutada tuleb, et keeleõppe raamdokumendi skeemi kõrgeimat taset (C2) ei seostata mingil viisil keelesooritusega, mida vahel nimetatakse nn ideaalse või haritud emakeelekõneleja või emakeelekõnejalähedaseks keeleoskuseks. Tasemete ega tasemekirjelduste väljatöötamisel ei kasutatud selliseid mõisteid võrdluspunktidenä. C2-taset ehk raamdokumendi kõrgeimat keeleoskustaset on dokumendis kirjeldatud järgmiselt:

„**Kuigi taset C2** on nimetatud **haritud emakeelekõneleja** tasemeks, ei kavatseta sellega viidata emakeelekõnelejaga võrdsele või lähedasele pädevusele. See tase peaks iseloomustama eriti edukatele õppijatele omast täpset, kerget ja asjakohast keelekasutust.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 3.6)

„**Haritud emakeelekõneleja tasemele** (ingl *Mastery*; Trümil *comprehensive mastery*, Wilkinsil *Comprehensive Operational Proficiency*) jõudmisel on täidetud ALTE skeemi kõige kõrgema astme eksami eesmärgid. Skaalat saab laiendada, kui lisada veel kõrgem, paljudele keeleasjatundjatele omane tase mitmekultuurilisuse vallas.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 3.2)

A1-tase ehk kõige madalam tase 2001. aasta raamdokumendis ei ole samuti madalaim võimalik keeleoskustase. Euroopa keeleõppe raamdokumendis on seda taset kirjeldatud järgmiselt:

„Tase A1 (lääbimurre) – üldise keelekasutuse madalaim [möödetav] aste, staadium, kus õppija ei piirdu enam lihtsalt väga piiratud päheõpitud situatsioonikesksete fraasidega, vaid oskab suhelda lihtsas keeles, esitada lihtsaid küsimusi ja vastata samalaadsetele küsimustele (kus ta elab, keda ta tunneb, mis tal olemas on), moodustada lihtsaid lauseid tema vajaduste või tuttava kõneaine kohta, ja vastata samalaadsetele lausetele.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 3.6)

„Tase A1 (lääbimurre) on tõenäoliselt kõige madalam tuvastatav keeleoskustase. Selle saavutamisele võib aga eelneda rida eriomaseid ülesandeid, mida õppijad suudavad oma väga piiratud keeleteadmistega sooritada ja mis rahuldavad nende vajadusi täiesti. Šveitsi riikliku teadusuuringute nõukogu 1994.–1995. aasta uurimuses, mille käigus töötati välja ja skaleeriti näitlikud tasemekirjeldused, määratledes keelekasutuse taseme, mis piirdub lahusseisvate ülesannete sooritamise ja mille olemasolu eeldatakse enne tasemele A1 jõudmist. Teatud kontekstides, näiteks noorte õppijate puhul, võib selline teetähis osutada asjakohaseks.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 3.5)

Euroopa keeleõppe raamdokumendi tasemete taust

Kuue tasemega skeem on märgistatud tõusvalt tähtedega A kuni C just seepärast, et C2 ei ole lisanduva keeleoskuse kõrgeim võimalik tase. 1977. aasta rahvusvahelisel sümposionil, kus arutati võimalikku Euroopa punktisüsteemi, pakkus David Wilkins välja ka seitsmenda tasemega skeemi. Raamdokumendi tööühm otsustas aga Wilkinsi esimese kuue taseme kasuks, sest seitsmes ületas tavahariduse piiri.

Seitsmenda taseme olemasolu kinnitati ka Šveitsi riikliku teadusuuringute nõukogu korraldatud projektis, mille käigus kinnitati empiirilisel keeleoskustasemed ja koostati algsed näitlikud kirjelduskriteeriumid. Lausanne'i ülikoolis kirjalikku ja suulist tõlget õppivate keelekasutajate või -õppijate keeleoskus oli selgelt parem kui tase C2. Ka Euroopa Liidu institutsioonides töötavate tõlkide ja professionaalsete tõlkijate keeleoskus on parem kui tase C2. Näiteks on C2 kolmas tase viiest, mis on koostatud ilukirjandustõlke kohta PETRA projektis. Peale selle vastab Wilkinsi seitsmendale tasemele ehk tõelisele kakskeelsusele paljude mitmekeelsete kirjanike keeleoskus, kuigi neid ei ole kasvatatud kakskeelsetena.

Järgnevad kirjeldused hõlmavad lihtsaid üldiseid ülesandeid, mis jäävad skaalal madalamale kui A1-tase, kuid võivad olla olulised eesmärgid algajale:

- oskab sooritada lihtsamaid oste, mille juures toetab verbaalset tegevust osutamise või muude žestidega;
- oskab esitada küsimusi ja anda vastuseid nädalapäeva, päevaosa ja kuupäeva kohta;
- oskab kasutada mõningaid põhilisi tervitusväljendeid;
- oskab öelda „jah“, „ei“, „palun vabandust“, „palun“, „tänan“, „andestust“;
- oskab märkida lihtsamale ankeedile isikuandmeid, nime, aadressi, rahvust ja perekonnaseisu;
- oskab kirjutada postkaardile lühikest ja lihtsat teksti.

(2001. aasta raamdokumendi osa 3.5)

Siinse dokumendi ajakohastatud ja täiendatud tasemekirjeldustes on seda taset nimetatud eel-A1-tasemeks. Seda taset on edasi arendatud Šveitsi projekti (Lingualevel) ja Jaapani projekti (CEFR-J) kirjelduste alusel, mis koostati alg- ja põhiharidustaseme jaoks.

Keeleõppe raamdokumendis rõhutatakse, et tasemed on vaid võrdlustasemed ja kasutajad võivad need vajaduse korral jagada alajaotusteks, kusjuures jaotusviisid on lisatud vaid illustreerimiseks (raamdokumendi osa 3.5). Raamdokumendi samas osas tutvustatakse ka plusstasemete ideed.

Näitlikes tasemekirjeldustes eristatakse kriteeriumtasemeid (nt A2 või A2.1) ja plusstasemeid (nt A2+

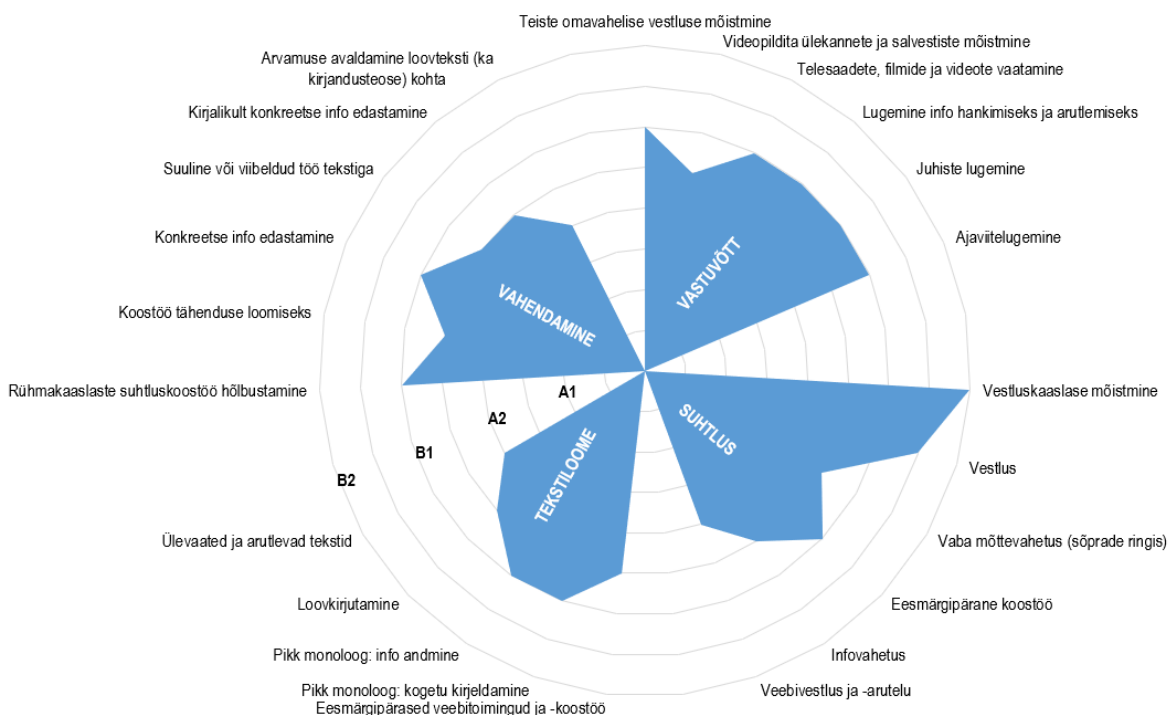
või A2.2). Tabelites on need eraldatud horisontaaljoonega, nagu järgnevas suulise teksti mõistmise näites.

A2	Mõistab kõnet piisavalt, et rahuldada konkreetseid vajadusi, kui esitus on selge ja aeglane.
	Mõistab fraase jm väljendeid, mis seostuvad esmatahtsate valdkondadega (nt põhiline isiku- ja pereteave, sisseostud, elukoht, töö), kui esitus on selge ja aeglane.

Plusstasemed tähistavad väga head oskust tasemel, mis ei vasta veel järgmise kriteeriumtaseme minimaalsetele nõuetele. Üldiselt aga ilmnevad siin juba järgmise taseme tunnused. Plusstasemete tasemekirjeldusi pole kolmes tabelis, mis tutvustavad tasemeid 2001. aasta raamdokumendi 3. peatükis (raamdokumendis tabelid 1, 2 ja 3).

2.7. Raamdokumendi profiilid

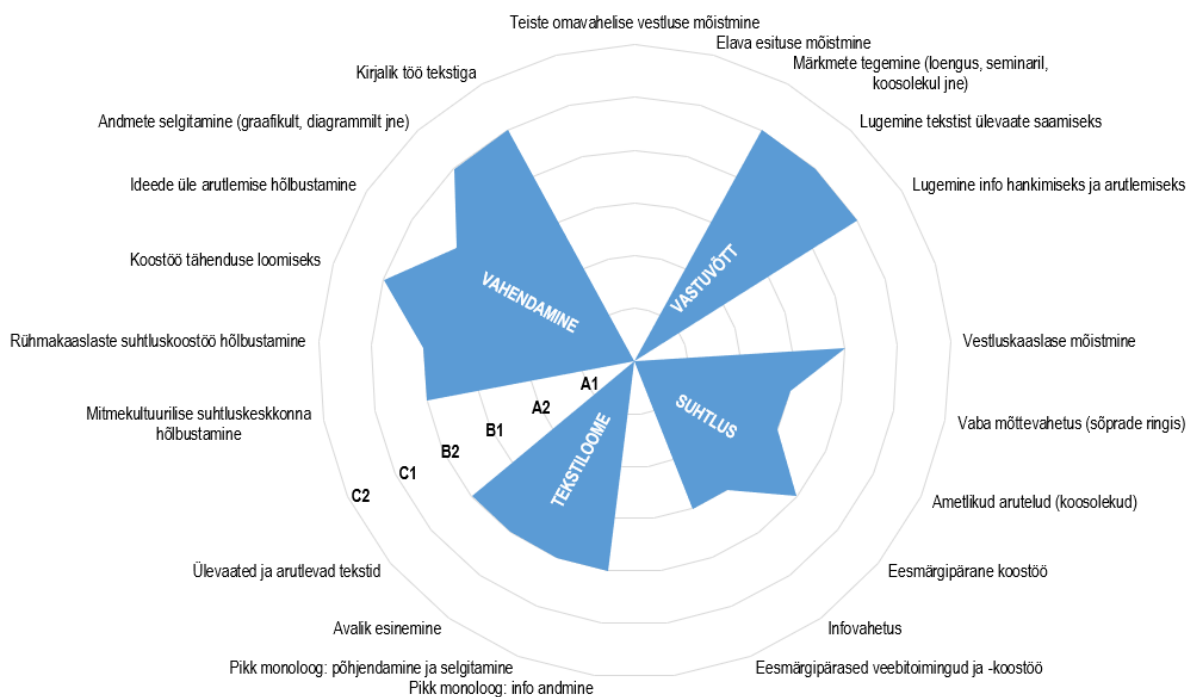
Tasemed on lihtsustatud. Neid on tarvis, et korraldada õpet, jälgida edasijõudmist ja öelda näiteks seda, kui hästi oskab keegi prantsuse keelt või millist keeleoskust tuleks nõuda tööle kandideerijalt. Kuid ka lihtsate vastuste, nt B2 (või ka teksti vastuvõtt B2 või tekstilooma B1), taga on keerukas keeleoskusprofiil. Raamdokumendi tasemekirjelduste skaalasid on palju ja see peaks julgustama kasutajaid eri profiile koostama. Eri toimingute kohta koostatud skaalade abil saab esiteks määrata keeletoimingud, mis on konkreetsetele õppijatele vajalikud, ja teiseks teha kindlaks tase, mille õppijad peavad eesmärgi täitmiseks saavutama. Seda illustreerivad joonistel 6 ja 7 kaks kujuteldavat õppijaprofiili. Jooniste neli kujundit kajastavad soovitud tasemeid teksti vastuvõtt, tekstiloomes, suhtluses ja vahendamises. Ringe ümbritsevad oluliste kirjeldusskaalade nimetused ja värviline osa tähistab iga skaala oskustaset. Kahe diagrammi skaalad on erinevad. Kummalgi joonisel on vaid tegevused, mida peetakse vastaval juhul vajalikuks. Selliseid õppijaprofiile saab osalejate kohta koostada näiteks äärmiselt intensiivsetes oskuseõppingutes, kuid see meetod on kasulik ka konkreetsete õpperühmade vajaduste analüüsimisel.

Joonis 6. Õpitavas keeles vajalike oskuste näitlik profiil – põhihariduse lõimitud aine- ja keeleõppe näitel

Joonise 6 näitlikus profiilis on ühtsete keeleoskustasemete vahel ka plusstasemed. Profiilis on üsna tähtsal kohal (B1-tasemel) teksti vastuvõtt (sh ajaviitelugemine), eesmärgipärane koostöö, suhtluskoostöö hõlbustamine ja suuline tekstiloom. Kõige tähtsam on aga vestluskaaslase mõistmine (B2), kusjuures kõnealusel juhul on lõimitud aine- ja keeleõppes vestluskaaslane eeldatavasti õpetaja. Joonisel 7 (loodusteaduste magistritaseme üliõpilane) on samuti põhirõhk vastuvõtul (C1) ja vahendamise teatud aspektidel: koostöö tähenduse loomiseks, andmete selgitamine ja töö tekstiga. Profiile saab koostada eri rühmade kohta, eelkõige töö või erialaõppe valdkonnas. Selleks võib huvirühmade esindajatega nõu pidada kaheosalises protsessis: esmalt oluliste kirjeldusskaalade valimiseks ja seejärel iga skaala kohta realistlike eesmärkide seadmiseks.

Sarnaste profiilgraafikutega saab kirjeldada ka keelekasutaja või -õppija keeleoskust teatud ajahetkel. Üksikisiku keeleoskuse arenemist saab mõtestada kui ajas suureneva ala katmist ehk oluliste valdkondade lisandumist.³⁵ Iga üksiku õppija oskuste kohta koostatud realistlikud graafikud sarnaneksid rohkem ebaühtlaste joonistega 6 ja 7 kui abstraktsemate täiuslikkustasemetega, mida illustreerivad kontsentrilised ringid joonisel 3.

Joonis 7. Õpitavas keeles vajalike oskuste näitlik profiil – loodusteaduste magistritaseme üliõpilase näitel

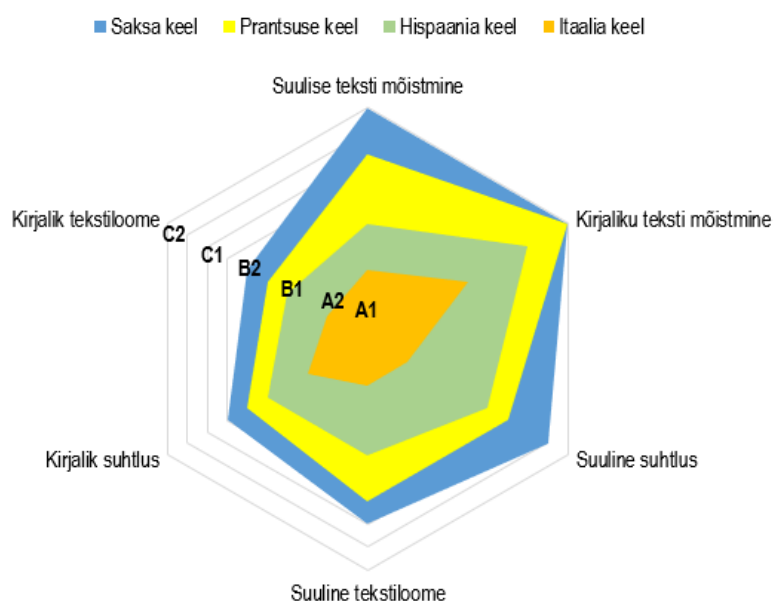
Isiklike oskuste profiili koostamisel on aga tõenäoliselt parem töötada vähemate kategooriatega. Joonised 6 ja 7 andsid ülevaate detailsemate tegevuste kirjeldusskaaladest. Lihtsam võimalus on kasutada vaid seitset üldskaalat (suulise teksti mõistmine³⁶ jne). Profiil ei pea aga piirduma vaid ühe keelega.

³⁵ Euroopa keeleõppe raamdokumendi 1996. ja 1998. aasta tööversioonis olid samasugused diagrammid nagu joonistel 6 ja 7 ning nendega illustreeriti keeleoskusprofiilide ruumilist, territoriaalset olemust; töörühmaliikmed nimetasid diagrammi selle kuju tõttu Antarktikaks. Sel ajal peeti sellist lähenemisviisi liiga keeruliseks ja see jäeti avaldatud tekstist välja

³⁶ Suulise teksti mõistmine, kirjaliku teksti mõistmine ja suuline suhtlus hõlmavad vastavalt kontekstile nii suulist kui ka viipekeelt

Profiile võib edasi arendada, koostades mitmekeelsed graafilised profiilid üksikute keelekasutajate või -õppijate jaoks. Joonisel 8 on mitmekeelne profiil, mille alus on ühes Kanada projektis väljatöötatud mudel.³⁷ Eri keelte profiilid on samal graafikul üksteise peal. Graafikul on nn osalise pädevusega profiil, mis on täiskasvanud keelekasutaja või -õppija puhul üsna tüüpiline: kõigis keeltes on kõige tugevam kirjaliku teksti mõistmine.

Selline profiil näitab, kuidas mis tahes keelekasutaja või -õppija keeleoskus on peaaegu alati ebaühtlane ja osaline. Keeleoskust mõjutavad kodune taust, konkreetsest olukorrast tulenevad vajadused ja keelekasutaja või -õppija kogemused, sh läbivad oskused, mis on omandatud üldhariduses, teisi keeli kasutades või töökogemustega. Sama tasemega kahe keelekasutaja või -õppija profiilid ei ole tõenäoliselt kunagi täiesti ühesugused, sest kajastavad iga isiku tegelikku elukogemust ja võimeid, mida 2001. aasta raamdokumendis (osa 5.2) kirjeldatakse üldpädevusena.

Joonis 8. Mitmekeelse oskuse profiil vähemate kategooriatega

Senini on üksikute keelekasutajate või -õppijate keeleoskust kirjeldatud pigem lineaarsemate diagrammidega. Joonis 9 kujutab ühe keele oskust raamdokumendi üldskaalade alusel ja joonisel 10 on mitme keele profiilid suulise teksti mõistmise kohta. Sarnased graafikud on ka Euroopa keelemapi eri versioonides. Varasemates keelemappides kirjeldati eri keelte oskust üksteise järel (nagu joonis 9), mõnes hilisemas esitati aga mitme keele üldoskused suhtluse keeleteoimingute kohta eraldi.

³⁷ LINCIRE: LINGuistic & Cultural Diversity REinvented, www.lincdireproject.org

Hispaania keel	Eel-A1	A1	A2	A2+	B1	B1+	B2	B2+	C1
Suulise teksti mõistmine									
Kirjaliku teksti mõistmine									
Suuline suhtlus									
Kirjalik suhtlus									
Suuline tekstiloomine									
Kirjalik tekstiloomine									
Vahendamine									

Joonis 9. Keeleoskuse profiil – ühe keele üldine oskus

Keeleoskust on graafiliselt püütud esitada juba Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja Euroopa keelemapi esimestest versioonidest alates. Nüüdseks on seda palju lihtsam teha näiteks tänu Excelile või muudele vahenditele. Selliste graafiliste kujutiste tähendus saab selgeks aga vaid siis, kui kasutaja mõistab neis kirjeldatud tasemeid ja kategooriaid. Siin aitavad raamdokumendi näitlikud tasemekirjeldused.

	Eel-A1	A1	A2	A2+	B1	B1+	B2	B2+	C1	C2	Kõrge m kui C2
Inglise keel											
Saksa keel											
Prantsuse keel											
Hispaania keel											
Itaalia keel											

Joonis 10. Mitmekeelse oskuse profiil – eri keelte suulise mõistmise oskus

2.8. Raamdokumendi näitlikud tasemekirjeldused

Tasemekirjeldused on esitatud skaaladena. Igale skaalale on vastava valdkonna tüüpilise keelekasutuse näited, mis on seostatud skaala eri tasemetega. Iga tasemekirjeldus on koostatud ja skaalale paigutatud teistest kirjeldustest eraldi, nii et iga kirjeldus moodustab sõltumatu kriteeriumi, mida saab kasutada ülejäänud skaalast eraldiseisvana. Tegelikult kasutataksegi tasemekirjeldusi enamasti eraldiseisvana skaaladest, milles nad raamdokumendis esitatakse. Tasemekirjelduste eesmärk on toetada õppekavade koostamist.

Kasutamise hõlbustamiseks esitatakse kirjeldused tasemetega kaupa. Sageli kogutakse kokku sama taseme kirjeldused eri skaaladest, et väljendada õppekava või õppemooduli eesmärgi või suunata enesehindamist (nagu Euroopa keelemapis). Siiski ei tohiks kirjelduse ja teatud taseme seost käsitleda teisi võimalusi välistava või kohustuslikuna. Kirjeldused esitatakse kõige madalamal tasemel, millest alates keelekasutaja või -õppija tõenäoliselt suudab kirjeldatud ülesannet täita. Just sel tasemel sobib iga kirjeldus kõige tõenäolisemalt õppekava eesmärgiks, st see on tase, millele jõudnutelt saab kirjeldatavat oskust oodata. Kirjeldus peaks olema pingutust nõudev, kuid kindlasti mitte saavutamatu eesmärk ka eelmise taseme keelekasutajale või -õppijale. See võib olla igati sobiv eesmärk kirjeldatud valdkonnas teatud võimekuse, kogemuse või motivatsiooniga õppijatele. Seepärast on oluline arvestada nii õppijaprofiile (vt joonised 6–10) kui ka tasemeid. Kasulikku teavet leiab [2001. aasta raamdokumendi osast 3.7 „Kuidas lugeda näitlike tasemekirjelduste skaalasid“ \(lk 52\)](#) ja [osast 3.8 „Kuidas kasutada tasemekirjelduse skaalasid“ \(lk 53\)](#).

Näitlike tasemekirjelduste skaalad koosnevad sõltumatutest, iseseisvate üksustena käsitletavatest kirjeldustest, mis ei ole mõeldud vaid hindamiseks. Need ei ole hindamisskaalad tähenduses, milles keeleoskuse hindamises seda terminit enamasti kasutatakse. Kirjeldustega ei püüta katta iga asjakohast aspekti igal tasemel, mis on tavaliselt soorituse hindamiseks koostatud skaalade eesmärk. Pigem on need näitlikud, kuna pole kohustuslikud ja nendega vaid *illustreeritakse* eri tasemetel saavutatud pädevust vastavas valdkonnas. Tasemekirjelduste rõhk on uutel ja peamistel aspektidel; nendega ei püüta ammendavalt kirjeldada kõiki aspekte. Tasemekirjeldused ei ole lõplikud ja neid saab täiendada.

Keeleõppe raamdokumendi tasemekirjelduste uuringuprojekt

2001. aasta Euroopa keeleõppe raamdokumendi näitlikud tasemekirjeldused põhinevad Šveitsi riikliku uurimisprojekti tulemustel. Projekti eesmärgid olid raamdokumendi ja Euroopa keelemapi jaoks tasemekirjeldused välja töötada ja valideerida ning anda ülevaade Šveitsi haridussüsteemis eri õppeaastate lõpuks saavutatud keeleoskuse omandamisest. Täiendatud tasemekirjelduste väljatöötamiseks kavandatud projektis järgiti Šveitsi 1993.–1997. aasta projekti lähenemisviisi. Šveitsi projekti meetod, mida on kirjeldatud kokkuvõtvalt 2001. aasta raamdokumendi lisas B, koosnes kolmest järgmisest etapist.

Intuitiivses etapis analüüsiti üksikasjalikult olemasolevaid skaalasid ja koostati uued tasemekirjeldused.

Kvalitatiivses etapis korraldati 4–12 õpetajast koosnevate rühmadega 32 õpikoda, kus a) jaotati tasemekirjeldused kategooriatesse, mida nad pidid kirjeldama; b) hinnati tasemekirjelduste selgust, täpsust ja asjakohasust; c) grupeeriti kirjeldused keeleoskustasemete kaupa.

Kvantitatiivses etapis analüüsiti Raschi hindamisskaala mudeli abil, kuidas 250 õpetajat tõlgendasid tasemekirjelduste raskust: iga õpetaja hindas kümnet õppijat, kusjuures õpetaja moodustas õppeaasta lõpus valimi kahe oma õpetatud klassi põhjal. Tasemekirjelduste alusel hinnati õpilasi ajal, mil õpetajad (kellest ligikaudu 80% õpetas keskhariduse tasemel) panid õppeaastahindeid.

Näitlike tasemekirjeldusi võib kasutada ühe alusena teatud kontekstis vajalike standardite väljatöötamiseks, kuid need ei ole ise sellised standardid. Need on alus edasisele refleksioonile, arutelule ja tegevustele. Eesmärk on avardada võimalusi, mitte aidata kiireid otsuseid langetada. Raamdokument teeb selle väga selgeks ja ütleb, et tasemekirjeldused on soovituslikud, mitte kohustuslikud.

„Toodud keeleoskustasemete süsteemi ja kirjeldusse palume suhtuda kriitiliselt. Euroopa Nõukogu ootab teavet nende rakendamise kogemuste kohta. Tasemekirjeldused ei ole esitatud ainult üldskaalana, vaid neljandas-viiendas peatükis ka keelepädevuse parameetrite kaupa. Nii saab kindlate õppijate või õpirühmade keeleoskust kirjeldada eri aspektidest.“ (2001. aasta raamdokument, lk 13)

Seega on tasemekirjelduste skaalad vaid võrdlusvahend. Need ei ole koostatud hindamisvahendina, kuid neid võib kasutada hindamisvahendi väljatöötamise alusena. Hindamisvahendi võib koostada ühe taseme kontrollloendina või eri tasemetel mitut oskust katva skeemina. Kasulikku teavet selle kohta leiab [2001. aasta raamdokumendi osast 9.2.2 „Õpieesmärgi saavutatuse kriteeriumid“](#).

Sõsarväljaandes on iga tasemekirjelduse skaala kohta lisatud lühike selgitus, kus esitatakse tasemekirjelduste olulisemad aspektid tasemelt tasemele liikudes. Skaalades ei pruugi olla iga taseme kirjeldust. Kirjelduse puudumine ei tähenda, et seda ei ole võimalik luua. Näiteks on C2-tasemel mõnda kohta lisatud *Kirjeldus puudub; vt C1*. Sellistel juhtudel võib kasutaja mõelda, kas ta suudab sõnastada tasemekirjelduse, mis on selles kontekstis nõudlikum kui C1-taseme kirjeldus.

2001. aasta raamdokumendi osas 3.4 tõendatakse tasemekirjelduste valiidsust väidetega, et kirjeldused

- on sõnastatud paljude keeleoskust määratlevate institutsioonide kogemuse põhjal;
- on välja töötatud koos 2001. aasta raamdokumendi 4. ja 5. peatükis kirjeldatud mudeliga, mille

käigus põimusi a) teoreetiline rühmatöö, b) olemasolevate keeleoskusskaalade analüüs ja c) praktiline arutelu õpetajatega;

- on viidud vastavusse ühtsete A1-, A2-, B1-, B2-, C1- ja C2-keeleoskustasemega;
- vastavad 2001. aasta raamdokumendi lisas A toodud nõuetele, mille järgi peab iga kriteerium olema lühike (kuni 25 sõna), selge ja läbipaistev, positiivselt sõnastatud, see peab kirjeldama midagi konkreetset ning moodustama iseseisva üksuse, mille tõlgendus ei sõltu teistest tasemekirjeldustest;
- on tunnistatud emakeelsete ja õpingute sihtkeelt teise keelena valdavate õpetajate rühmas läbipaistvateks, kasulikeks ja asjakohasteks, sealjuures oli õpetajaid mitmesugustelt haridusaladelt, nad olid erineva lingvistilise tausta ja õpetamiskogemusega;
- on vastavuses õppija tegelike saavutuste kirjeldustega põhi-, kesk- ja kutsehariduse ning täiskasvanukoolituse tasemel ja on seega sobivad realistlikud eesmärgid;
- on paigutatud objektiivselt ühtsele skaalale. See tähendab, et enamiku tasemekirjelduste asukoht skaalal on leitud õpisaavutuste hindamise tõlgenduste järgi, mitte vaid autorite arvamuse põhjal;
- moodustavad võõrkeele oskustasemeid eristavate tasemekirjelduste kogumi, mida võib paindlikult kasutada ka kriteeriumhindamist arendades. Kirjeldusi saab sobitada olemasolevate kohalike süsteemidega, neid saab täiendada kohaliku kogemuse toel ja/või kasutada uute eesmärkide püstitamiseks.

Selle tulemusena on 2001. aastal avaldatud tasemekirjelduste kogum laialdaselt omaks võetud ja tõlgitud 40 keelde. Tasemekirjeldustele viidati 2001. aasta raamdokumendis kui kogumile, jätmaks ruumi võimalusele, et neid (nagu testide üksikküsimusi) võib hiljem juurde lisada, kui dokumendi kasutajad on määratlenud ja valideerinud täiendavaid kirjeldusi. Just seda siinse väljaandega tehaksegi.

Tasemekirjeldused peaksid kaasa aitama ühtse metakeele kujunemisele, mis soodustaks õpetajavõrgustike loomist ja koostöö tegemist. Raamdokumendi kasutajad võivad valida raamdokumendist tasemed ja näitlikud kirjeldused, mida nad peavad oma õppijatele oluliseks, kohandada need oma olukorrale sobivamaks ja täiendada neid vajaduse korral uute kirjeldustega. Niiviisi on neid kohandatud Euroopa keelemapi jaoks.

2.9. Raamdokumendi näitlike tasemekirjelduste kasutamine

Raamdokumendi tasemekirjelduste peamine eesmärk on ühtlustada õppekavasid, õpetamist ja hindamist. Kasutajad saavad valida raamdokumendist kriteeriumid, mis on teatud kontekstis asjakohased, ning vajaduse korral neid kohandada. Seega on tasemekirjeldused üksikasjalik ja paindlik alus selleks, et

- seostada õpieesmärgid tegeliku keelekasutusega, mis moodustab tegevuspõhise õppe raamistiku;
- koostada õppijatele, lastevanematele või toetajatele selgeid juhiseid;
- arutada koos täiskasvanud õppijatega nende eelistusi ja regulaarselt analüüsida nende vajadusi;
- pakkuda õpetajatele võimalikke ülesandeid, mis hõlmaksid mitme tasemekirjelduse tegevusi;

Vajaduste profiili alusel õppekava eesmärkide määratlemine

1. etapp: valida õppijate vajadustele vastav tasemekirjelduste skaala (vt joonised 6 ja 7). Seda on kõige parem teha koos huvirühmadega, sh õpetajatega, ja täiskasvanud õppijate puhul koos nendega. Huvirühmaga võib arutada ka seda, millised suhtlustoimingud oleksid veel vajalikud.

2. etapp: igal asjakohasel skaalal määrata koos huvirühmaga sihttase, milleni peaksid õppijad jõudma.

3. etapp: koondada kõigist asjakohastest skaaladest valitud sihttasemetega tasemekirjeldused. Nii moodustub suhtluseesmärkide esialgne kogum.

4. etapp: arendada kogumit edasi võimaluse korral koos huvirühmadega.

- viia sisse kriteeriumitel põhinev hindamine, milles kriteeriumid põhinevad välisel raamistikul (nt raamdokumendil).

Alternatiivina võib eesmärgid määratleda järgmiselt:

1. etapp: määrata kursuse üldine sihttase.

2. etapp: koondada määratud taseme tasemekirjeldused.

3. etapp: määrata asjakohased tasemekirjeldused (koos huvirühmadega) ja kustutada ülejäänud kirjeldused.

Sageli pakuvad raamdokumendi tasemekirjeldused uusi mõtteid, kuidas kohandada või selgemalt sõnastada juba väljatöötatud kursuse eesmärgid. Sellisel juhul valitakse konkreetse skaala tasemekirjeldused, kohandatakse need kohalike oludega ja lisatakse juba olemasolevasse õppekavasse.

Raamdokumendi tasemekirjeldusi saab aga kasutada ka uute õpieesmärkide sõnastamiseks. Sel juhul peaks kõigepealt looma vajaduste profiilid, nt sellised, mis on joonisel 6 ja 7. Sageli valitakse aga kiirem võimalus ja alustatakse raamdokumendist kohandatud tasemekirjelduste kontrolllehega, mis on eri tasemete kohta olemas Euroopa keelemapi mitme versiooni keeleloos osas.

Ükskõik, milline lähenemisviis valitakse, peaks koostatud tasemekirjelduste loend olema mõistliku pikkusega, mistõttu peaks sellest välja jätma mis tahes korduvad punktid või aspektid, mis ei ole mingis olukorras asjakohased. Tavaliselt selles etapis kirjeldusi ka kohandatakse, lühendatakse ja lihtsustatakse, liidetakse olemasolevate suhtluseesmärkidega ning täiendatakse muude hariduslike eesmärkidega. Mõistlik loendi pikkus sõltub aga konkreetsest eesmärgist. Loend võib olla pikk (koosneda nt 60–80 kriteeriumist), kui koostatakse õppekava kogu taseme jaoks. Kogemused näitavad aga, et kui tasemekirjeldusi kasutatakse õpetajapoolse või enesehindamise vahendina, on tõhusam kasutada palju lühemat loendit (nt 10–20 kirjeldust), mille rõhk on kursuse teatud osa või mooduli asjakohastel tegevustel.

Tasemekirjelduste põhjal õpiväljundeid sõnastades tuleb silmas pidada, et eri skaalade kirjeldused täiendavad üksteist. Kasutaja võib soovida mingit tasemekirjeldust laiendada, esitades selle seosed ühe või kahe teise skaala tasemekirjeldustega, mis on õppetegevuse puhul olulised. Näiteks võib B1-tasemel sõnastada laiemat haridusliku eesmärgi tekstidega töötamise jaoks, sidudes kolme eri skaala tasemekirjeldused:

- Suudab jälgida sündmustikku jutustustes, lihtsates romaanides ja koomiksides, millel on selge süžee ja milles kasutatakse sagedat igapäevakeelt, kui on võimalik kasutada sõnaraamatut (*ajaviitelugemine*).
- Oskab lühidalt selgitada tundeid ja arvamusi, mida teos temas tekitas (*arvamuse avaldamine loovteksti kohta*).
- Oskab lihtsas keeles arutleda selle üle, kuidas temale mõnes sotsiokultuurilises kontekstis harjumatu tunduvad nähtused võivad olla teistele asjaosalistele täiesti tavapärased (*mitmekultuurilise pagasi kasutamine*).

Tasemekirjeldused võivad osutada kasulikuks ka selgete hindamiskriteeriumite määramisel. 2001. aasta raamdokumendi 9. peatükis on hindamise eri viisid ja neis tasemekirjelduste kasutamise võimalused. Hindamisel tasemekirjelduste kasutamise kohta tuuakse raamdokumendis esile järgmist:

„Kirjelduskriteeriumite kasutamisel tuleb eristada

1. suhtlustoimingute kirjelduskriteeriumeid (vt 4. ptk);

2. kindla pädevusliigi keeleoskustahkude kirjelduskriteeriumeid (vt 5. ptk).

Esimesed sobivad hästi eluliste ülesannete hindajale (õpetaja või õppija ise).

Õpetajapoolne või enesehinnang põhineb üksikasjalikul pildil õppija keeleoskusest,

mis tekib kursuse jooksul. Suhtlustoimingute kirjelduskriteeriumid paaluvad sellega, et nii õppija kui ka õpetaja saab järgida tegevuskeskset käsitlusviisi.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 9.2.2)

Pädevusega seotud aspekte kirjeldavad kriteeriumid (2001. aasta raamdokumendi 5. ptk) võivad olla kasulikud, kui töötatakse välja hindamiskriteeriume, mille abil hinnatakse, *kui hästi* oskab keelekasutaja või -õppija täita teatud ülesannet. St hinnatakse nende soorituse kvaliteeti. See vastandub suhtlustoimingute alusel hindamisele, kus hinnatakse, mida keelekasutaja või -õppija *oskab või suudab* teha (2001. aasta raamdokumendi 4. ptk). Nimetatud kahte tüüpi näitlike tasemekirjelduste omavahelist seost illustreerib tabel 5. Kumbki tüüp (*mis, kuidas*) võib esineda kahes vormis: lihtsam vorm tavakasutajatele, üksikasjalikum vorm spetsialistidele (tavaliselt õpetajad). Lihtsam vormis kirjeldusi aspektide kohta, mida õppija oskab, kasutatakse sageli selleks, et teavitada tulemustest keelekasutajaid või -õppijaid ning muid asjaosalisi (kasutajale suunatud). Üksikasjalikumad, spetsialistidele mõeldud sõnastused aitavad õpetajatel ja testijatel koostada programme ning neis sisalduvaid spetsiifilisi ülesandeid (koostajale suunatud). Kirjelduste lihtsamaid sõnastusi, mis täpsustavad, *kuidas* õppija keelega toime tuleb, kasutatakse hindamisskeemides, mis tavaliselt piirduvad nelja või viie hindamiskriteeriumiga (hindajale suunatud). Arusaadavuse huvides võib neid tutvustada ka keelekasutajale või -õppijale. Üksikasjalikumaid kirjeldusi, mis on mõeldud spetsialistidele ja hõlmavad tavaliselt rohkemaid kvaliteediaspekte, võib kasutada kontrollloendina, mille abil saab määrata tugevad ja nõrgad küljed (diagnostikale suunatud). Üksikasjalikumalt on neid aspekte kirjeldatud [2001. aasta raamdokumendi osas 3.8 ja 9.2.2](#).

Tabel 5. Tasemekirjelduste eri eesmärgid

	MIDA keelekasutaja või -õppija oskab teha (2001. aasta raamdokumendi 4. ptk)	KUI HÄSTI keelekasutaja või -õppija seda oskab (2001. aasta raamdokumendi 5. ptk)	Kasutajad
Keerukamad kirjeldused	koostajakesksed õppekava tasemekirjeldused	diagnostilised hindamiskriteeriumid	õppekava koostajad õpetajad
Lihtsamad kirjeldused	kasutajakesksed õpieesmärgid ja õpitulemused (<i>can-do</i> -kirjeldused)	enesehindamiseks mõeldud hindamiskriteeriumid	õppijad lastevanemad, tööandjad jne

Nagu eespool öeldud, on tasemekirjelduste esmane eesmärk toetada läbipaistvat ja sidusat kooskõla õppekava, õpetamise ning hindamise (eelkõige õpetajapoolse hindamise) vahel, st viia vastavusse keeletundides õpitav ja tegelik keelekasutus. Tegelikus elus vajaminev keeleoskus on seotud keelekasutuse peamiste valdkondadega: avalik elu, isiklik elu, töö ja haridus (2001. aasta raamdokumendi osa 4.1.1; tabel 5). Lisas 5 esitatakse uute veebi- ja vahendamistegevuste näited nendes valdkondades.

Haridus on samavõrd tegeliku elu valdkond kui seda on ülejäänud kolm valdkonda. Eespool esitatud vajaduste alusel koostatud profiilid käsitlesid just haridust (joonis 6 kirjeldab lõimitud aine- ja keeleõpet, joonis 7 ülikoolitaset). Just sisserändajate laste õppekeele ja lõimitud aine- ja keeleõppega seoses ilmneb selgelt, et õpetaja ja õppija(te) vaheline suhtlus ning õppijate suhtluskoostöö on vahendava funktsiooniga ehk nende eesmärk on:

- organiseerida koostööd ja osaliste omavahelisi suhteid;
- soodustada teadmiste omandamist ja kujundamist.

Kuna keeleõppe raamdokumendi avaldamisest alates on nii koolid kui ka haridus mitmekesisitunud, on sellise mitmekesisuse toetamine saanud üha olulisemaks. Seepärast on tarvis ka vahendamist käsitleda laiemalt, nagu seda 2014.–2017. aasta projektis ka tehti. Enam peab väärtustama keelekasutaja või -õppija mitmekesist keele- ja kultuuripagasi. Koolitundides saab parandada õppijate teadlikkust ja

arendada edasi nende mitmekeelset ja -kultuurilist pagasit. Autorid loodavad, et keeleõppe raamdokumendis väljapakutud tasemekirjeldused teksti, ideede ja suhtluse vahendamise ning mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse kohta aitavad mitmekesistada keeletundide ülesandeid ning väärtustada kõiki keeleressursse, mille keekekasutajad või -õppijad tundidesse kaasa toovad.

2.10. Keeleõppe raamdokumendi kasutamist tutvustavad allikad

Euroopa Nõukogu veebilehel on lingid paljudele allikatele ja artiklitele, mis käsitlevad keeleõppe raamdokumendi. Sealhulgas võib sealt leida näiteks täiendavaid tasemekirjelduste kogumeid, näiteid keeleoskusest (videod ja tekstid) ja skaalale paigutatud hindamisülesandeid. Mitme keeleõppe raamdokumendiga seotud projekti materjalid on kättesaadavad [Euroopa Nüüdiskeelte Keskuse veebilehel](#). Euroopa keeleõppe raamdokumendi kasutamist keeleõppes käsitlevad ka järgmised praktilisi juhiseid andvad veebilehed ja raamatud.

2.10.1 Veebilehed

[Euroopa keeleõppe raamdokumendi kasutusjuhend](#)³⁸, avaldatud inglise ja prantsuse keeles.

„[From communicative to action-oriented: a research pathway](#)“³⁹, avaldatud inglise ja prantsuse keeles.

Projekt „[A quality assurance matrix for CEFR use](#)“⁴⁰ (CEFR QualiMatrix), avaldatud inglise ja prantsuse keeles.

Projekt [CEFRTrain \(Common European Framework of Reference for Languages in Teacher Training\)](#)⁴¹.

„[Council of Europe tools for language teaching – Common European framework and portfolios](#)“⁴², avaldatud inglise ja prantsuse keeles.

[Eaqualsi keeleõppe raamdokumendi materjalid](#)⁴³.

„[Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education](#)“ (Beacco jt 2016a), avaldatud inglise ja prantsuse keeles.

„[Pathways through assessment, learning and teaching in the CEFR](#)“ (Piccardo jt 2011), avaldatud inglise ja prantsuse keeles.

Projekt [PRO-Sign: Promoting Excellence in Sign Language Instruction](#)⁴⁴.

2.10.2 Raamatud

Bourguignon C. (2010), „Pour enseigner les langues avec les CECRL – Clés et conseils“, Delagrave, Pariis.

Lions-Olivieri M-L., Liria P. (eds.) (2009), „L’approche actionnelle dans l’enseignement des langues. Douze articles pour mieux comprendre et faire le point“, Difusión-Maison des langues, Pariis.

North B. (2014), „The CEFR in practice“, Cambridge University Press, Cambridge.

³⁸ Trim J. (ed.) (2001), „Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – a guide for users“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/1680697848>

³⁹ Piccardo E. (2014), „From communicative to action-oriented: a research pathway“, https://transformingfsl.ca/wp-content/uploads/2015/12/TAGGED_DOCUMENT_CSC605_Research_Guide_English_01.pdf

⁴⁰ www.ecml.at/CEFRqualitymatrix

⁴¹ www.helsinki.fi/project/ceftrain/index.php.35.html

⁴² Goullier F. (2007), „Council of Europe tools for language teaching – Common European framework and portfolios“, Les Editions Didier/Euroopa Nõukogu, Pariis/Strasbourg, <https://rm.coe.int/168069ce6e>

⁴³ Equals „Practical resources for language teaching“, www.eaquals.org/our-expertise/cefr/our-work-practical-resources-for-language-teaching/

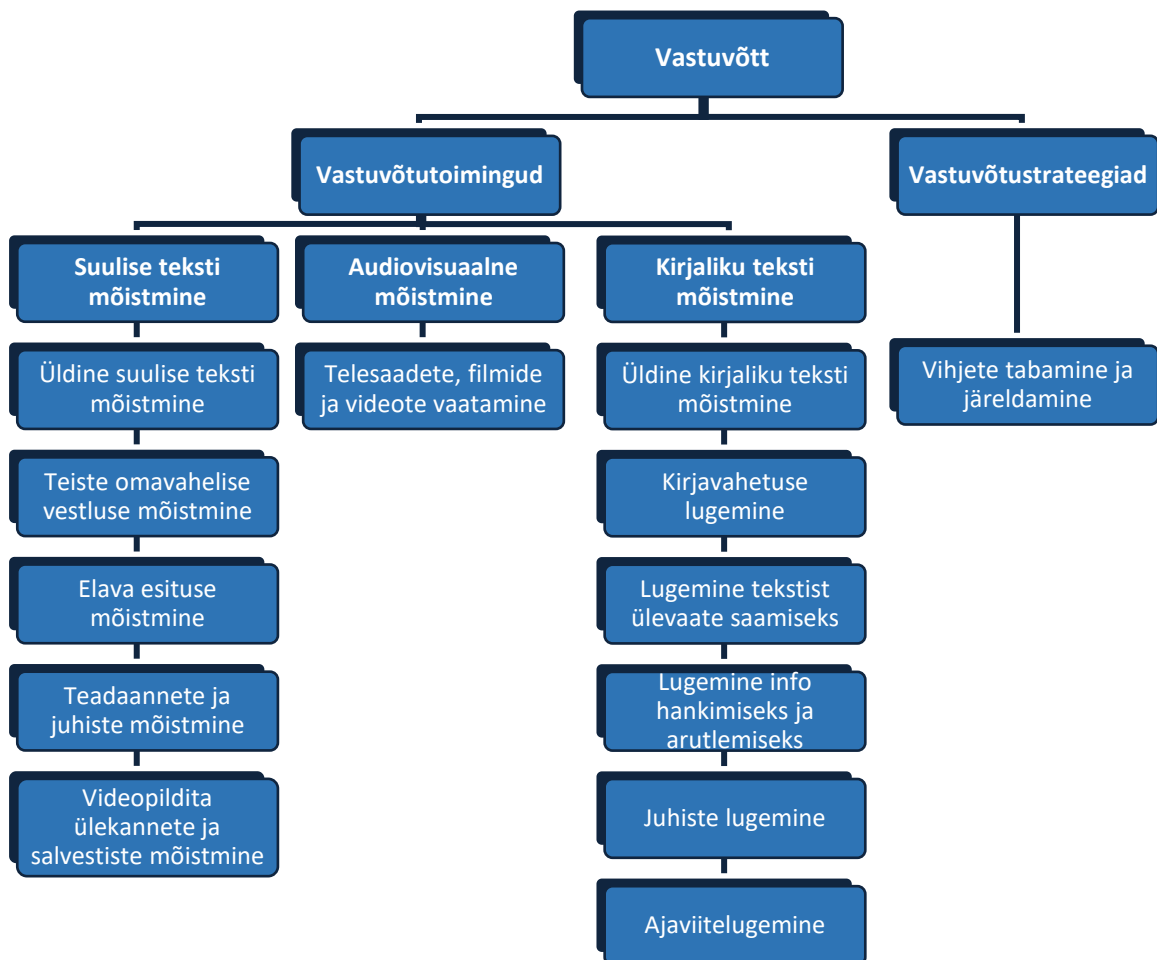
⁴⁴ www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2016-2019/SignLanguageInstruction/tabid/1856/Default.aspx

North B., Angelova M., Jarosz E., Rossner R. (2018), „Language course planning“, Oxford University Press, Oxford.

Piccardo E., North B. (2019), „The action-oriented approach: A dynamic vision of language Education“, Multilingual Matters, Bristol.

Rosen É., Reinhardt C. (eds.) (2010), „Le point sur le Cadre européen commun de référence pour les langues“, Clé international, Paris.

3. Keeleõppe raamdokumendi näitlike tasemekirjelduste skaalad: suhtluse keeleteoimingud ja -strateegiad

Joonis 11. Vastuvõttutoimingud ja -strateegiad

3.1 Vastuvõtt

Vastuvõtt hõlmab teksti vastuvõttu ja selle töötlemist: aktiveeritakse sõnumi vastuvõtuks ja töötlemiseks eeldatavasti sobivad mõtteskeemid, et tekitada kujutluspilt tähendusest ja püstitada hüpotees suhtluskavatsuse kohta. Kontrollitakse, kas teksti ja konteksti viited sobivad aktiveeritud mõtteskeemi või on vaja püstitada uus hüpotees. Suulise teksti mõistmise ajal võtab keelekasutaja vastu ja töötleb ühe või enama inimese sõnumeid elavas esituses või salvestisena. Visuaalse vastuvõtu (lugemise ja vaatamise) ajal võtab keelekasutaja vastu ja töötleb ühe või enama inimese kirjutatud või viibeldud tekste. Audiovisuaalse teksti mõistmise puhul, mille kohta on üks skaala (telesaadete ja filmide vaatamine), vaatab keelekasutaja telesaadet, videot või filmi või kasutab multimeedia vahendeid subtiitritega, dubleeritult, viibeldult või ilma.

3.1.1. Vastuvõtutoimingud

3.1.1.1. Suulise teksti mõistmine

Suulise teksti mõistmine hõlmab nii elavat, silmast silma suhtlust kui ka selle distantsilt toimuvaid ja/või salvestatud vorme. Siia alla kuuluvad ka žestid / visuaalne modaalsus ning häälelis-auditivne modaalsus. Suulise teksti mõistmise aspektide all käsitletakse ühesuunalise mõistmise eri viise, mille hulka ei kuulu *vestluskaaslase mõistmine* (suhtluses osalejana), mida kajastatakse suhtluse all. Sellist käsitlust on mõjutanud kontsentriliste ringide metafoor, mille kohaselt liigutakse suhtluses osaleja rollist ühesuunalise vastuvõtja või kõrvalseisja rolli, seejärel publiku liikmena elava esituse vastuvõtja või meediakanali kaudu elava esituse eemalt vastuvõtja rolli. Skaalad on *teiste omavahelise vestluse mõistmise* ja publiku liikmena *elava esituse mõistmise* kohta. Neile on lisatud skaalad, mis käsitlevad spetsiifilisi suhtluskanaleid, näiteks *teadannete ja juhiste mõistmine* ning *videopildita ülekannete ja salvestiste mõistmine*. Eraldi skaala *telesaadete, filmide ja videote vaatamise* kohta on audiovisuaalse mõistmise all.

Üldine suulise teksti mõistmine

	Üldine suulise teksti mõistmine ⁴⁵
C2	Mõistab raskusteta peaaegu igasugust loomulikku kiiret kõnet nii vahetus esituses kui ka ringhäälingus.
C1	Mõistab keelt piisavalt, et saada aru pikemast jutust abstraktsel ja keerukal teemal ka väljaspool oma pädevusvaldkonda, ehkki võib mõnd üksikasja üle küsida, eriti kui keelevariant ei ole tuttav. Mõistab suurt hulka idiomaatilisi ja argiväljendeid, tunnetades registrivahetust. Suudab jälgida pikka arutlust isegi siis, kui selle ülesehitus ei ole selge ja mõtteseosed on vaid aimatavad ja neid ei panda sõnadesse.
B2	Mõistab suulisi ühiskeelseid või tuttavas keelevariandis tekste vahetus esituses ja ringhäälingus nii endale tuttavale kui ka tundmatul teemal, mis on tavaline isiklikus, avalikus, haridus- või tööelus. Ainult suur [auditivne/visuaalne] taustamüra, esituse ebataoline ülesehitus ja/või idioomide rohkus mõjutavad arusaamist. Mõistab sisult ja keeleliselt keerulise arutluse põhisisu, kui ühiskeeles või tuttavas keelevariandis arutletakse konkreetsel või abstraktsel teemal, sh tema eriala spetsiifilisel teemal. Suudab jälgida pikka esitust ja keeruka sisuga arutlust juhul, kui teema on piisavalt tuttav ja arutluskäigu kulg on selgelt märgistatud.
B1	Mõistab otsesõnalist faktiteavet igapäevaelu või tööga seotud teemal, tabades nii üldist sõnumit kui ka spetsiifilisi üksikasju, kui see esitatakse selgelt ja üldiselt tuttavas keelevariandis. Mõistab selge ühiskeelse või tuttavas keelevariandis esituse põhipunkte tuttavale teemal, millega puutub igapäevaselt kokku töö, koolis, vabal ajal jne, sh lühikesi lugusid.
A2	Mõistab kõnet piisavalt, et rahuldada konkreetseid vajadusi, kui esitus on selge ja aeglane. Mõistab fraase jm väljendeid, mis seostuvad esmatahtsate valdkondadega (nt põhiline isiku- ja pereteave, sisseostud, kodukoht, töö), kui esitus on selge ja aeglane.
A1	Suudab jälgida väga aeglaselt ja hoolikalt esitatud kõnet, vajades sisu tabamiseks rohkelt pause. Tunneb ära konkreetse info (nt koht, aeg) tuttavale, igapäevasel teemal, kui esitus on aeglane ja selge.

⁴⁵ 2007. aasta tõlkes „Kuulamisoskus“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – Toimkond

	Üldine suulise teksti mõistmine ⁴⁵
Eel-A1	Mõistab lühikesi, väga lihtsaid küsimusi ja väiteid, mis on esitatud aeglaselt ja selgelt koos visuaalsete vahendite või žestidega, mis mõistmist toetavad ja mida vajadusel korratakse. Tunneb ära igapäevaseid tuttavaid sõnu/viipeid selgelt piiritletud, tuttavas või igapäevases olukorras, kui esitus on aeglane ja selge. Tunneb ära arvud, hinnad, kuu- ja nädalapäevad tuttavas, igapäevases olukorras, kui esitus on aeglane ja selge.

Teiste omavahelise vestluse mõistmine

Skaala kirjeldab kaht peamist olukorda. Esiteks sellist, kus teised osalejad rühmasuhtluses räägivad/viiplevad keelekasutaja või -õppija juuresolekul omavahel ega kaasa teda otseselt vestluses. Teiseks sellist, kus keelekasutaja või -õppija kuulab kõrvalt teiste omavahelist vestlust olemata ise rühma liige. Mõlemad kirjeldatud olukorrad on keerulisemad kui need, milles keelekasutaja või -õppija poole pöördutakse otse, sest teised osalejad ei kohanda oma keelekasutust tema jaoks ning kõnelejal/viiplejal võivad olla ühised eeldused või kogemused ja isegi ühine keelekasutus. Pealegi ei ole keelekasutajal või -õppijal kõrvalseisjana õigust küsida selgitusi, paluda midagi korrata jne.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- sõnade/viibete, fraaside jne tabamine ja seostamine;
- piisava tabamine, et saada aru teemast ja selle muutmisest;
- ajalise järjestuse tabamine (nt lugudes);
- arusaamine sellest, kas nõustutakse või ei nõustuta ning mis poolt- ja vastuargumente esitatakse;
- suhtumise ja sotsiokultuuriliste vihjete tabamine (C-tasemed).

	Teiste omavahelise vestluse mõistmine ⁴⁶
C2	Tunneb ära pea kogu idiomaaatilise argikeelekasutuse sotsiokultuurilised lisatähendused, kui vestlus on loomuliku kiirusega.
C1	Suudab raskusteta jälgida teiste omavahelist keerukat mõttevahetust rühmaarutelus ja väitluses isegi abstraktsel, keerulisel ja talle tundmatul teemal. Suudab tabada iga osaleja suhtumist elavas arutelus, kus kõnevoorud kattuvad, esineb kõrvalekaldumisi ja argikeelseid idiomaaatilisi väljendeid, kui esitus on loomuliku kiirusega ja keelevariant tuttav.
B2	Suudab sammu pidada sihtkeele vilunud kasutajate elava mõttevahetusega. Suudab mõningase pingutusega mõista suuremat osa sellest, mida tema ümber räägitakse, aga tal võib olla raske tulemuslikult osaleda mitme sihtkeele kasutaja mõttevahetuses, kus keelekasutust kuidagi ei kohandata. Suudab tabada peamisi poolt- ja vastuargumente arutelus, mis toimub selges ühiskeeles või tuttavas keelevariandis. Suudab jälgida ajalist järgnevust pikas mitteametlikus vestluses (nt loo jutustamine).

⁴⁶ 2007. aasta tõlkes „Emakeelse vestluskaaslase mõistmine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

	Teiste omavahelise vestluse mõistmine ⁴⁶
B1	Suudab jälgida suurt osa igapäevavestlusest ja arutelust eeldusel, et esitus on selge, ühiskeelne või tuttavas keelevariandis. Suudab üldiselt jälgida pikema mõttevahetuse põhipunkte eeldusel, et esitus on selge, ühiskeelne või tuttavas keelevariandis.
A2+	Suudab üldiselt tabada mõttevahetuse teemat, kui vesteldakse aeglaselt ja selgelt. Saab aru, kas nõustutakse või ei nõustuta, kui vesteldakse aeglaselt ja selgelt.
A2	Suudab üldjoontes jälgida lühikest lihtsat suhtlust, kui esitus on väga aeglane ja selge.
A1	Mõistab mõnd väljendit, kui keegi räägib temast, perekonnast, koolist, hobidest või ümbritsevast, eeldusel, et esitus on aeglane ja selge. Mõistab sõnu/viipeid ja lühikesi lauseid lihtsas vestluses (nt kliendi ja müüja vahel) eeldusel, et suheldakse väga aeglaselt ja väga selgelt.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Elava esituse mõistmine

Skaala kirjeldab esineja mõistmist näiteks koosolekul, seminaril, konverentsil, loengus, giidiga ekskursioonil, pulmas või muul sündmusel. Kõnelejust/viiplejust arusaamine publiku liikmena on kergem kui eespool kirjeldatud *teiste omavahelise vestluse mõistmine*, kuigi keelekasutajal või -õppijal on veelgi väiksem võimalus osaleda. Üks põhjus on monoloogi parem struktureeritus, mis tähendab, et neid osi, millest kuulaja aru ei saa, on lihtsam vahele jätta ja seejärel uuesti mõtet jälgima hakata. Teiseks kasutavad kõnelejad/viiplejad tõenäolisemalt neutraalset registrit ja väljendavad end nii, et nende juttu oleks võimalikult lihtne jälgida. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- esemete (nt giidiga ekskursioonil) ja visuaalsete vahendite (nt slaidid) esitlust saatva kõne jälgimine;
- publikule kohandamise määr (esituse kiirus, keelekasutuse lihtsustamise aste);
- olukorra või teema tuttavus;
- arutluskäigu jälgimine, põhipunktide eristamine jne.

	Elava esituse mõistmine ⁴⁷
C2	Suudab jälgida erialaseid loenguid ja esitlusi, milles esineb palju idiomaatilist argikeelt ja murret või talle tundmatuid termineid. Suudab teha kohaseid järeldusi, kui seoseid ja viiteid ei tooda selgelt välja. Mõistab ettekandes tehtud nalju või kaudseid vihjeid.
C1	Suudab suhteliselt hõlpsasti jälgida enamikku loenguid, mõttevahetusi ja väitlusi.
B2+	Suudab jälgida keeruka arutluskäigu ja keelekasutusega loengute, aruannete ja muus vormis teaduslike või erialaste esinemiste põhisisu. Mõistab päevakajalistes või oma erialaga seotud ettekannetes väljendatud seisukohti, kui esitus on ühiskeelne või tuttavas keelevariandis.

⁴⁷ 2007. aasta tõlkes „Elava esituse kuulamine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

	Elava esituse mõistmine ⁴⁷
B2	Suudab jälgida selge esitusega loengu keerukat mõttekäiku, kui teema on piisavalt tuttav. Suudab eristada loengu või ettekande põhiteemat kõrvalisest infost, kui esitus on ühiskeelne või tuttavas keelevariandis. Mõistab väljendatud seisukohta ja suudab seda esitatud faktidest eristada.
B1	Suudab jälgida loengut või ettekannet oma valdkonnas, kui teema on tuttav, esitus otsesõnaline ja ülesehitus selge. Suudab eristada põhipunkte neid toetavatest üksikasjadest tuttaval teemal peetud tüüpilises loengus, kui esitus on selge, ühiskeelne või tuttavas keelevariandis. Suudab üldjoontes jälgida lühikest otsesõnalist ettekannet tuttaval teemal, kui esitus on selge, ühiskeelne või tuttavas keelevariandis. Suudab jälgida oma erialavaldkonna otsesõnalist konverentsiettekannet, toote või teema tutvustust, mida toetavad visuaalsed vahendid (nt slaidid, käsilehed), mõistes selgitusi. Mõistab otsesõnalise monoloogi (nt giidiga ekskursioon) põhipunkte, kui esitus on selge ja üsna aeglane.
A2	Suudab üldjoontes jälgida esitlust või ettekannet tuttaval või ootuspärasel teemal, kui sõnum esitatakse aeglaselt ja selgelt lihtsas keeles ning seda toetatakse visuaalsete vahenditega (nt slaidid, käsilehed). Suudab jälgida väga lihtsat, selge ülesehitusega ettekannet või esitlust, kui seda toetatakse slaidide, konkreetsete näidete või diagrammidega, esitatakse aeglaselt ja selgelt kordustega ning teema on tuttav. Suudab üldjoontes mõista lihtsat teavet, mida esitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil lauseid nagu <i>Siin elab president</i>).
A1	Suudab üldjoontes mõista väga lihtsat teavet, mida selgitatakse ootuspärasel olukorras (nt giidiga ekskursioonil), kui esitus on väga aeglane ja selge ning aeg-ajalt tehakse pikki pause.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Teadaannete ja juhiste mõistmine

Skaala kirjeldab teistlaadi olukordi, kus arusaamiseks on vajalik pingsalt keskenduda ja eesmärk on tabada konkreetset infot. Olukorra muudab keeruliseks, et teadaandeid ja juhiseid võidakse edastada helisüsteemide või valjuhääldite kaudu, mille helikvaliteet võib olla halb, või hõigatakse/viibeldakse eemalt. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- suuniste ja üksikasjalike juhiste mõistmine;
- teadaannete tuuma tabamine;
- esituse selgus, st aeglasest ja selgest esitusest normaalse kiiruse ja moonutatud heli või pildiga esituseni.

	Teadaannete ja juhiste mõistmine ⁴⁸
C2	<i>Kirjeldus puudub; vt C1.</i>
C1	Suudab info kätte saada isegi kehva kvaliteedi ja moonutatud heli ja/või visuaaliga vanadest salvestistest või avalikest teadaannetest, nt rongijaamas, staadionil. Mõistab keerukat tehnilist infot, nt tegevusjuhiseid või tuttavate toodete ja teenuste tutvustusi.
B2	Mõistab nii konkreetsel kui ka abstraktsel teemal teadaandeid ja sõnumeid, mis edastatakse ühiskeeles või tuttavas keelevariandis normaalse kiirusega. Mõistab üksikasjalikke juhiseid piisavalt hästi, et neid õnnestunult täita.
B1	Mõistab lihtsat tehnilist infot, nt igapäevaselt kasutatavate seadmete kasutusjuhendeid. Suudab järgida üksikasjalikke juhtnõure. Mõistab teadaandeid lennu-, bussi- ja rongijaamas ning lennukis, bussis ja rongis, kui esitus on selge ja taustamüra on minimaalne.
A2	Mõistab ja suudab järgida juhiste jada tuttavates tavaolukordades (nt sportmängudes või toitu valmistades), kui juhiseid antakse aeglaselt ja selgelt. Mõistab otsesõnalisi teadaandeid (nt kinos või spordivõistlusel, info rongi hilinemise kohta), kui esitus on aeglane ja selge. Tabab lühikeste lihtsate ja selgete sõnumite või teadaannete põhisisu. Mõistab lihtsaid juhiseid, kuidas pääseda punktist A punkti B jalgsi või ühissõidukiga. Mõistab lihtsaid juhiseid, mis puudutavad kellaaegu, kuupäevi, arve jne ja rutiinsete ülesannete täitmist.
A1	Mõistab talle selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ja suudab järgida lühikesi lihtsaid juhtnõure. Mõistab, kui talle aeglaselt ja selgelt selgitatakse, kus miski on, kui kõnealune objekt on vahetus läheduses. Mõistab arve, hindu ja aegu, mida edastatakse aeglaselt ja selgelt valjuhääldi kaudu nt raudteejaamas või kaubanduskeskuses.
Eel-A1	Mõistab selgeid ja lihtsaid tegevusjuhiseid, nt <i>Peatu, Sulge uks</i> jne, kui need esitatakse aeglaselt ja silmast silma, illustreeritakse piltide või žestidega ja vajadusel korratakse.

⁴⁸ 2007. aasta tõlkes „Teadaannete ja juhiste kuulamine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

Videopildita ülekannete ja salvestiste mõistmine

Skaala puudutab videopildita ülekandeid ja salvestatud materjali, sh sõnumeid, ilmateateid, jutustatud lugusid, uudiseid, intervjuusid ning dokumentaalsaateid.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- konkreetse info leidmine;
- põhisisu, olulise info mõistmine;
- tähtsa info tabamine;
- esineja meeleolu, hoiakute ja seisukohtade äratundmine.

	Videopildita ülekannete ja salvestiste mõistmine ⁴⁹
C2	Kirjeldus puudub; vt C1.
C1	Mõistab eri laadi (sh mitteühiskeelset keelekasutust sisaldavad) salvestisi ja ülekandeid, tabades ka peenemaid nüansse, nagu varjatud hoiakuid ja osalejate omavahelisi suhteid.
B2	Mõistab salvestisi ühiskeeles, mis on suuresti levinud avalikus, töö- ja hariduselus, ning tabab esineja seisukohti, hoiakuid ja jutu sisu. Mõistab enamikku dokumentaalsaateid ja suuremat osa teisi salvestisi ja ülekandeid, mis esitatakse ühiskeeles, ning suudab tabada meeleolu, suhtumist jne.
B1	Mõistab enamiku salvestiste ja ülekannete sisu, kui teema on talle huvipakkuv ning esitus on selge ja ühiskeeles. Mõistab uudiste ja lihtsamate salvestiste põhipunkte, kui teema on tuttav ning esitus on suhteliselt aeglane ja selge. Mõistab lugude ja muude jutustavate tekstide (nt puhkusekirjeldus) põhipunkte ja olulisi üksikasju, kui esitus on aeglane ja selge.
A2	Mõistab kõige tähtsamat infot lühikestes reklaamides, mis tutvustavad huvipakkuvaid kaupu ja teenuseid (nt CD-d, videomängud, reisirakendused). Mõistab, mida intervjuueeritav räägib oma vaba aja tegevusest või mida talle eriti meeldib teha ja mida mitte, kui esitus on aeglane ja selge. Tabab olulist infot igapäevasel teemal ja ootuspärase sisuga lühikestes salvestistes, kui esitus on aeglane ja selge. Tabab olulist infot lühikestes ülekannetes (nt ilmateade, kontserdi teadaanne või sporditulemused), kui esitus on selge. Mõistab loo põhisisu ja suudab jälgida sündmustikku, kui jutustatakse aeglaselt ja selgelt.
A1	Leiab konkreetse info (nt koht, aeg) tuttavalt igapäevasel teemal lühikestes salvestistes, kui esitus on väga aeglane ja selge.
Eel-A1	Tunneb ära tuttavat sõnad/viiped, nimed ja arvud lihtsates lühisalvestistes, kui esitus on väga aeglane ja selge.

⁴⁹ 2007. aasta tõlkes „Meediakanalite ja salvestiste kuulamine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – Toimikond

3.1.1.2. Audiovisuaalne mõistmine

Telesaadete, filmide ja videote vaatamine

Skaala kirjeldab otseülekannete ja salvestatud videomaterjalide ning kõrgematel tasemetel ka filmide vaatamist. Skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- teemavahetuse märkamine ja põhisisu tabamine;
- üksikasjade, nüansside ja vihjelise tähenduse tabamine (C-tasemetel);
- esituse laad – aeglase ja selge ühiskeelega mõistmisest slängi ja idiomaaatilise keelekasutuse mõistmiseni.

	Telesaadete, filmide ja videote vaatamine
C2	<i>Kirjeldus puudub; vt C1.</i>
C1	Suudab jälgida filme, kus kasutatakse arvestataval määral slängi ja idiomaaatilist kõnepruuki. Mõistab üksikasjalikult keerukates teleülekannetes (nt päevakajalised saated, intervjuud, arutelud ja jutusaated) esitatud mõttekäike. Mõistab nüansse ja vihjelisi tähendusi enamikus filmides, telesaadetes ja -lavastustes, kui esitus on ühiskeelne või tuttavas keelevariandis.
B2	Suudab tabada väitluste ja arutelude põhipunkte uudistes ja päevakajalistes saadetes. Mõistab enamikku teleuudiseid ja päevakajalisi saateid. Mõistab dokumentaalsaateid, otseintervjuusid, vestlussaateid, telelavastusi ja enamikku filme, mis on ühiskeelsed või tuttavas keelevariandis.
B1	Mõistab suurt osa paljudest telesaadetest (nt intervjuud, lühiloengud ja reportaažid), kui teema pakub huvi ning räägitakse suhteliselt aeglaselt ja selgelt. Suudab jälgida paljusid filme, kus pilt ja tegevus kannavad suurt osa süžeesest ning esitus on selge ja keelekasutus lihtne. Suudab tabada tuttavalt teemal telesaadete põhipunkte, kui esitus on suhteliselt aeglane ja selge.
A2	Suudab tabada teleuudiste teemat, kui kajastatakse sündmusi, õnnetusi jm ja kui pilt esitust toetab. Suudab jälgida telereklaami, filmitutvustusi või -stseene ja tunneb ära käsitletavat teemat, kui pilt toetab olulisel määral mõistmist ning esitus on selge ja suhteliselt aeglane. Märkab faktipõhiste teleuudiste teemavahetusi ja aimab põhisisu.
A1	Tunneb ära tuttavad sõnad/viiped ja väljendid, uudiste lühiülevaadete teemad ja enamiku reklaamklippides esitletavatest toodetest, kasutades ära visuaalset infot ja oma üldteadmisi.
Eel-A1	Tunneb ära video teema, kasutades ära visuaalset infot ja eelnevaid teadmisi.

3.1.1.3. Kirjaliku teksti mõistmine

Kirjaliku teksti mõistmise all käsitletakse nii kirjutatud kui ka viibeldud tekstide mõistmist. Skaalakirjeldustes põimuvad lugemise eesmärk ja mõne kindla funktsiooniga tekstižanri lugemine. Lugemise eesmärki silmas pidades on põhimõtteline erinevus, kas loetakse *tekstist ülevaate saamiseks* või *info hankimiseks ja arutlemiseks*. Esimest nimetatakse mõnikord otsivaks lugemiseks (ingl *search reading*) ja see esineb kahes vormis. Esiteks võib lugeda teksti diagonaalselt, lastes silmadel sellest kiiresti üle käia, et otsustada, kas seda (või osa sellest) tähelepanelikumalt lugeda (nn silmav lugemine, ingl *skimming*). Teiseks võib vaadata teksti kiiresti läbi, et leida sealt konkreetset infot (nn valiklugemine, ingl *scanning*). Valiklugemist kasutatakse näiteks siis, kui loetakse bussi või rongi

sõiduplaani, kuid teatud juhtudel ka pikemast proosatekstist info otsimiseks.

Samuti on põhimõtteliselt erinevad *lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks* ning *ajaviitelugemine*. Viimane ei tähenda tingimata ilukirjanduse lugemist, vaid ka ajakirjade ja ajalehtede, (video)blogide, elulugude jne lugemist. Olenevalt inimese huvidest võib ajaviiteks lugeda ka teksti, mida mõni teine loeks vaid töö või õppimise jaoks. Ühtlasi on olemas tekstiliigid, mida loetakse väga kindlal viisil, nt juhised ja kirjavahetus, mille kohta on olemas eraldi skaalad: *juhiste lugemine* ja *kirjavahetuse lugemine*. *Ajaviitelugemine* on skaaladest viimane seepärast, et see lisati 2018. aastal.

Üldine kirjaliku teksti mõistmine

	Üldine kirjaliku teksti mõistmine ⁵⁰
C2	Mõistab pea iga laadi kirjalikke tekste, k.a abstraktseid, keeruka ülesehitusega või ülimalt argikeelseid ilukirjandus- ja muid tekste. Mõistab eri laadi pikki keerukaid tekste, tajudes peeni stiilierisusi ning nii otseseid kui ka kaudseid tähendusi.
C1	Mõistab pikki keerukaid tekste üksikasjalikult, olenemata sellest, kas need kuuluvad tema erialavaldkonda või mitte, kui on võimalik keerulisi kohti üle lugeda. Mõistab eri laadi tekste, sh ilukirjandustekste, ajalehe- või ajakirjaartikleid ja erialaseid akadeemilisi või tööalaseid tekste, kui on võimalik lugeda mitu korda ja kasutada teatmeallikaid.
B2	Loeb suuresti iseseisvalt, kohandades lugemise viisi ja kiirust olenevalt tekstist ja lugemise eesmärgist ning kasutades sobivaid abimaterjale. Tal on suur aktiivne lugemissõnavara, kuid raskusi võib olla haruldaste idioomide mõistmisega.
B1	Mõistab otsesõnalisi faktipõhiseid tekste rahuldaval tasemel, kui teema kuulub tema huvivaldkonda.
A2	Mõistab lühikesi lihtsaid tekste tuttavalt konkreetsel teemal, kui tekstis kasutatakse igapäeva- või tööelus sageli ettetulevat keelt. Mõistab lühikesi lihtsaid tekste, mis sisaldavad kõige sagedamini kasutatavaid sõnu, sh mõningaid rahvusvahelisi sõnu.
A1	Mõistab fraashaaval väga lühikesi lihtsaid tekste, leides tuttavaid nimesid, sõnu ja levinumaid väljendeid ning lugedes vajadusel mitu korda.
Eel-A1	Tunneb ära tuttavad sõnad/viiped, mida illustreerivad pildid, nt kiirtoidurestorani menüüs või tuttavate sõnadega pildiraamatus.

Kirjavahetuse lugemine

Skaala kirjeldab nii isiklike kui ka ametlike kirjade lugemist. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- sõnumi pikkus ja keerukus/lihtsus;
- info konkreetsus, selle esitamise vorm;
- kirjakeele, argikeele, idiomaaatilise keele kasutuse määra;
- teksti teema seotus igapäevaelu, lugeja huvi või erialaga.

⁵⁰ 2007. aasta tõlkes „Üldine lugemisoskus“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – Toimkond

	Kirjavahetuse lugemine
C2	Mõistab keerulisel teemal erialaseid ametlikke kirju.
C1	Mõistab igasuguseid kirju, kui on võimalik aeg-ajalt sõnaraamatut kasutada. Mõistab otseselt või kaudselt väljendatud hoiakuid, emotsioone ja arvamusi e-kirjades, aruteluforumites, (video)blogides jne, kui on võimalik lugeda mitu korda ning kasutada teatmeallikaid. Mõistab slängisõnu, idioome ja nalju erakirjades.
B2	Loeb oma huvivaldkonnaga seostuvaid kirju ja taipab vaevata asja tuuma. Mõistab isiklikke e-kirju või postitusi, isegi kui kohati kasutatakse argikeelt.
B1	Mõistab vähem tuttavalt teemal ametlikke kirju piisavalt, et neid kellelegi teisele edasi suunata. Mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju piisavalt, et pidada regulaarset kirjavahetust. Mõistab otsesõnalisi isiklikke kirju, e-kirju või postitusi, milles kirjeldatakse võrdlemisi üksikasjalikult sündmusi ja kogemusi. Mõistab tavapäraseid ametlikke kirju ja veebipostitusi, mis kuuluvad tema erialavaldkonda.
A2	Mõistab lihtsaid isiklikke kirju, e-kirju või postitusi, milles kirjutatakse tuttavalt teemal (nt sõbrad või perekond) või esitatakse selle kohta küsimusi. Mõistab tavapäraseid tüüpkirju ja fakse (päringud, tellimused, kinnituskirjad jm) endale tuttavalt teemal. Mõistab lühikesi lihtsaid isiklikke kirju. Mõistab väga lihtsaid ametlikke kirju ja e-kirju (nt broneeringu või veebiostu kinnitus).
A1	Mõistab lühikesi lihtsaid postkaardisõnumeid. Mõistab sotsiaalmeedias või e-kirjaga saadetud lihtsaid lühisõnumeid (nt ettepanekud, mida teha, kus ja millal kohtuda).
Eel-A1	Mõistab, mis sündmusele teda kirja, kaardi või e-kirjaga kutsutakse, mis päeval, ajal ja kohas sündmus toimub. Mõistab aegu ja kohti sõprade või kolleegide saadetud väga lihtsates teadetes ja tekstisõnumites (nt <i>Tagasi kell 4</i> või <i>Koosolekuruumis</i>), kui neis ei ole lühendeid.

Lugemine tekstist ülevaate saamiseks

Lugemine tekstist ülevaate saamiseks – otsiv lugemine – võib olla silmav lugemine (teksti kiiresti lugemine selle asjakohasuse hindamiseks) ja valiklugemine (tekstist konkreetse info otsimine). Viibeldud tekstide puhul saab mõlemat teha video esitust kiirendades.

Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- teksti tüüp (teadetest, voldikutest jne artiklite ja raamatuteni);
- konkreetse info, nt aegade või hindade leidmine visuaalsetest tekstidest (mitte proosatekstidest), mille kujundus aitab sisu mõista;
- olulise info äratundmine;
- proosateksti läbivaatamine selle asjakohasuse üle otsustamiseks;
- lugemise kiirus (mainitud tasemel B2).

	Lugemine tekstist ülevaate saamiseks⁵¹
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt B2.</i>
C1	<i>Kirjeldus puudub, vt B2.</i>
B2	Suudab kiiresti ja paralleelselt läbi vaadata mitu oma eriala- või sellega seotud valdkonda käsitlevat allikat (artiklid, ettekanded, veebilehed, raamatud jne) ja otsustada, kas mingi tekstiosa on käsiloleva ülesande lahendamiseks asjakohane või kasulik. Suudab kiiresti pikki keerukaid tekste läbi vaadata, et leida asjakohased detailid. Tuvastab kiiresti laia erialast teemaringi käsitlevate uudiste, artiklite, ülevaadete sisu ja asjakohasuse, et otsustada, kas tasub põhjalikumalt lugeda.
B1	Suudab konkreetse ülesande täitmiseks läbi vaadata pikemaid tekste, et leida otsitav teave ja koguda infot teksti eri osadest või mitmest tekstist. Suudab ajakirjas, brošüüris või veebilehel läbi vaadata otsesõnalised faktipõhised tekstid, tuvastada nende sisu ja otsustada, kas neis on kasutamiseks sobivat infot. Suudab leida ja mõista asjakohast teavet igapäevatekstides (kirjad, brošüürid ja lühemad dokumendid). Oskab toiduaine- ja ravimipakenditelt leida olulise info toidu valmistamise või ravimi kasutamise kohta. Oskab hinnata, kas artikkel, aruanne või arvustus on vajalikul teemal. Mõistab olulist infot ajalehe või ajakirja lihtsates otsesõnalistes reklaamides, kui neis ei ole liiga palju lühendeid.
A2	Leiab vajaliku info praktilistes, konkreetsetes, ootuspärase sisuga tekstides (nt reisijuhid, retseptiraamatud), kui need on lihtsas keeles. Mõistab kõige tähtsamat teavet brošüüride ja veebilehtede lühikestes ja lihtsates tootekirjeldustes (nt kaasaskantavate digiseadmete, kaamerate kohta). Leiab konkreetset ootuspärast teavet lihtsatest igapäevatekstidest (nt reklaamid, brošüürid, menüüd, loendid, ajakavad). Leiab loeteludest konkreetset infot ja suudab vajalikku muust eristada (nt leida kataloogist soovitud teenus või selle osutaja). Mõistab igapäevaseid silte ja teateid avalikes kohtades (tänav, restoran, raudteejaam) ja töökohal (nt juhendid, juhtnöörid, ohuhoiatused).
A1	Tunneb ära tuttavad nimed, sõnad/viiped ja kõige sagedamad väljendid lihtsates igapäevastes teadetes. Mõistab kaubanduskeskuse majajuhti (mis korrusel mis kauplus asub) ja suunasilte (nt kus asub lift). Mõistab hotellis olulist infot, nt söögiaegu. Leiab ja mõistab olulist lihtsat infot reklaamides, sündmuste kavades, voldikutel ja brošüürides (nt mida pakutakse, hinnad, toimumisaeg ja -koht, väljumisaeg).
Eel-A1	Mõistab lihtsaid igapäevaseid silte, nt <i>Parkimine, Jaam, Söögituba, Suitsetamine keelatud</i>. Leiab infot kohtade, aegade ja hindade kohta plakatitelt, reklaamlehtedelt ja teadetest.

⁵¹ 2007. aasta tõlkes „Eesmärgipärane lugemine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimkond*

Lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks

Lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks ehk üksikasjalik lugemine tähendab, et tutvutakse hoolikalt sellise kirjaliku või viibeldud tekstiga, mis on lugeja hinnangul mingi eesmärgi saavutamiseks vajalik. Sageli seostatakse seda õppe- ja tööalase tegevusega. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- teksti tüüp – lihtsatest lühikestest illustreeritud infomaterjalidest keerukate aruannete ja artikliteni;
- teksti teema – tuttavatest ja huvipakkuvatest igapäevateemadest lugeja huviorbiidist välja jäävate teemadeni;
- mõistmise sügavus – sisust aimu saamisest üksikasjade ja vihjete mõistmiseni.

	Lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks
C2	Mõistab nüansse ja vihjeid keerukas aruandes või artiklis, isegi kui see jääb tema erialast väljapoole.
C1	Mõistab üksikasjalikult eri laadi pikki keerukaid tekste, mis tulevad ette avalikus, töö- ja hariduselus, tabades pisimaidki detaile, k.a hoiakuid ning arvamuste sõnastamata nüansse.
B2	Oskab koguda infot, mõtteid ja arvamusi oma eriala väga spetsiifilistest allikatest. Mõistab erialaartikleid väljaspool oma eriala, kui on vajadusel võimalik sõnaraamatust kontrollida, kas ta on terminit õigesti mõistnud. Mõistab päevakajalisi probleeme käsitlevaid artikleid ja ülevaateid, kus autorid väljendavad kindlaid hoiakuid ja seisukohti. Saab aru, millal esitatakse tekstis fakte ja millal püütakse lugejat milleski veenda. Tunneb ära arutleva teksti osad: poolt- ja vastuargumendid, probleem ja selle lahendus, põhjus ja tagajärg.
B1	Mõistab otsesõnalisi faktipõhiseid tekste oma huvide või õppimisega seotud teemal. Mõistab tuttavat või parasjagu aktuaalsel teemal lühikesi tekste, milles inimesed avaldavad oma seisukohti (nt kriitilised aramusavaldused veebifoorumis või lugejakiri toimetajale). Tabab selge arutluskäiguga tekstide põhijäreldusi. Suudab jälgida käsitletava teema arutluskäiku, kuid ei pruugi aru saada üksikasjadest. Mõistab otsesõnalise uudisloo põhisisu, kui teema on tuttav. Mõistab suuremat osa faktipõhisest infost huvipakkuval tuttavat teemal, kui tal on piisavalt aega mitu korda lugeda. Mõistab põhipunkte kirjeldavates lühitekstides, nt muuseumieksponaatidele ja näitustele lisatud selgitustes.
A2+	Tabab asjassepüütavat teavet lihtsamast tekstis (kirjad, brošüürid, lühikesed lehelood jm), kus kirjeldatakse sündmusi. Mõistab üldjoontes uudislugu, mis kajastab tuttavat tüüpi sündmust, kui loo sisu on tuttav ja ootuspärane. Oskab leida peamist infot lühikesest uudisloost või lihtsast artiklist, milles arvudel, nimedel, illustratsioonidel ja pealkirjadel on oluline roll ja nad toetavad teksti mõistmist. Mõistab põhipunkte lühikestes tekstides, mis kajastavad igapäevateemasid (nt elustiil, hovid, spordisündmused, ilm).

	Lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks
A2	Mõistab tekste, milles kirjeldatakse inimesi, kohti, igapäevaelu, kultuuri jm, kui tekstid on lihtsas keeles. Mõistab teavet, mis on illustreeritud brošüürides ja kaartidel (nt linna tähtsad vaatamisväärsused). Mõistab põhipunkte lühiuudistes, mis kajastavad huvipakkuvat teemat (nt sport, tuntud inimesed). Mõistab lühikest faktilist kirjeldust või aruannet oma valdkonnas, kui tekst on lihtsas keeles ja ei sisalda ettenägematud detaile. Mõistab enamikku sellest, mida inimesed teates või postituses ütlevad enda või selle kohta, mis neile teiste puhul meeldib.
A1	Aimab lihtsama sisuga teadete ja lühikirjelduste mõtet, eriti kui pilt teksti toetab. Mõistab lühikesi tekste huvipakkuval teemal (nt lühiuudised spordi- ja muusikasündmuste kohta, reisiuudised või lood), kui tekst on väga lihtsas keeles ja mõistmist toetavad illustratsioonid.
Eel-A1	Mõistab lihtsaimat teabematerjali (nt kiirtoidurestorani illustreeritud menüü) või väga lihtsate igapäevaste sõnadega/viibetega esitatud illustreeritud jutukest.

Juhiste lugemine

Juhiste lugemine on info hankimise eesmärgil lugemise erivorm ja puudutab taas nii kirjalikku kui ka viibeldud teksti. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- juhiste teema – tavapärastest keeldudest lihtsatel teatistel ja lihtsatest juhtnööridest üksikasjalike tingimuste ja keeruliste juhisteneni tundmatul teemal, mis ei pruugi olla lugeja eriala;
- konteksti ja tuttavuse määr;
- pikkus – mõnest sõnast/viibest koosnevatest tekstidest üksikasjalike ja keeruliste juhisteneni seotud tekstis.

	Juhiste lugemine
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt C1.</i>
C1	Mõistab üksikasjalikult pikki keerukaid kasutusjuhendeid uue seadmega töötamiseks ja tegevusjuhiseid, olenemata sellest, kas need on tema erialaga seotud või mitte, kui on võimalik raskeid osi üle lugeda.
B2	Mõistab pikki keerukaid juhiseid oma erialavaldkonnas, k.a tingimuste ja hoiatuste üksikasjad, kui on võimalik raskeid kohti üle lugeda.
B1	Mõistab kasutusjuhendeid ja tegevusjuhiseid, mis on esitatud seotud tekstina, kui kirjeldatud protsess või toode on tuttavat tüüpi. Mõistab seadmete selgeid otsesõnalisi kasutusjuhendeid. Suudab järgida lihtsaid juhiseid pakenditel (nt kuidas tootest toitu valmistada). Mõistab suuremat osa lühikestest ohutusjuhistest (nt ühissõidukites või elektriseadme kasutusjuhendis).
A2+	Mõistab nõudeid (nt ohutusnõuded), kui need on lihtsas keeles. Mõistab lühikesi, etappide kaupa illustreeritud juhiseid (nt uue seadme paigaldamiseks).

	Juhiste lugemine
A2	Mõistab igapäevase seadme juures olevaid lihtsaid juhiseid selle kasutamiseks (nt taksofoni kasutuse juhend). Mõistab lühikesi lihtsaid juhiseid, kui need on illustreeritud ja ei ole seotud tekstina. Mõistab lihtsaid suuniseid ravimimärgistel (nt <i>Võtke enne sööki, Ärge võtke, kui juhite autot</i>). Suudab järgida lihtsaid toiduretsepte, eriti kui tähtsamad sammud on illustreeritud.
A1	Suudab järgida lühikesi lihtsaid kirjalikke juhtnööre (nt kuidas minna punktist A punkti B).
Eel-A1	Mõistab väga lühikesi lihtsaid juhiseid tuttava igapäevaolukorra kohta (nt <i>Parkimine keelatud, Toidu ja joogi kaasavõtmine keelatud</i>), eriti kui juhised on illustreeritud.

Ajaviitelugemine

Ajaviitelugemise skaala käsitleb nii kirjalikku kui ka viibeldud ilukirjandust ja muid tekste. Need võivad lugeja huvidest lähtuvalt olla nt loovtekstid, kirjanduse eri vormid, ajakirja- ja ajaleheartiklid, blogid, elulood. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- pikkus, tekstiliik ja illustratsioonide olemasolu;
- tekstitüüp – alates inimeste ja kohtade lihtsatest kirjeldustest, liikudes edasi eri tüüpi jutustavatele tekstidele ning lõpetades tänapäevaste ja klassikaliste teostega eri žanrites;
- teemad – igapäevateemadest (nt hobid, sport, ajaviitetegevus, loomad) ja konkreetsetest olukordadest kõikvõimalike abstraktsete ja kirjanduslike teemadeeni;
- keel – lihtsast tekstist stiili poolest keerukate tekstideni;
- lugemise kergus – alates illustratsioonide abil sisu tuletamisest, liikudes edasi iseseisvale lugemisele ja lõpetades tekstide mitmekesisuse nautimisega;
- mõistmise sügavus – üldjoontes või olulisema mõistmisest otseste ja kaudsete tähenduste tabamiseni.

	Ajaviitelugemine
C2	Loeb peaaegu kõiki tekstiliike, sh klassikalist või tänapäevast kirjandust ja muid tekste eri žanrites, tajudes stiilinüansse ning mõistes otsest ja kaudset tähendust.
C1	Loeb ja oskab hinnata eri laadi kirjanduslikke tekste, kui saab lugeda mõnd kohta mitu korda ja kasutada soovi korral teatmeallikaid. Loeb enamasti raskusteta tänapäevast kirjandust ja muid ühiskeeles või tuttavas keelevariandis tekste, tajudes varjatud tähendust ja mõtteid.
B2	Loeb ajaviiteks suuresti iseseisvalt, kohandades lugemiskiirust ja -viisi eri tekstidele (nt ajakirjad, lihtsad romaanid, ajalookirjandus, elulood, reisikirjad ja -juhid, laulusõnad, luule) sobivaks ning kasutades valikuliselt asjakohaseid teatmeallikaid. Loeb selge sündmustikuga romaane, mis on kirjutatud otsesõnalises ja mitte liiga keerulises keeles, kui tal on piisavalt aega ja võimalus kasutada sõnaraamatut.
B1+	Loeb laiale lugejaskonnale mõeldud ajalehe- või ajakirjaartikleid, mis käsitlevad filme, raamatuid, kontserte jm, ja mõistab nende põhipunkte. Mõistab lihtsaid luuletusi ja laulusõnu, kui need on otsesõnalised ja lihtsas stiilis.

	Ajaviitelugemine
B1	Mõistab kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ning seisukohtade kirjeldusi jutustustes, reisijuhtides ja ajakirjaartiklites, milles kasutatakse sagedat igapäevakeelt. Mõistab reisikirju, milles peamiselt kirjeldatakse toimunud sündmusi ja kirjutaja kogemusi või avastusi. Suudab jälgida sündmustikku jutustustes, lihtsates romaanides ja koomiksides, millel on selge süžee ja milles kasutatakse sagedat igapäevakeelt, kui on võimalik kasutada sõnaraamatut.
A2	Oskab keelt piisavalt, et lugeda lühikesi lihtsaid lugusid ja koomikseid, milles kirjeldatakse tuttavaid, konkreetseid olukordi ja kasutatakse sagedat igapäevakeelt. Mõistab põhipunkte lühikestes ajakirjaartiklites või reisijuhtides, mis käsitlevad konkreetseid igapäevateemasid (nt hobid, sport, ajaviitetevetus, loomad). Mõistab lühijutte ja kellegi elu kirjeldavat teksti, kui need on lihtsas keeles. Mõistab, mis toimub fotoloos (nt elustiiliajakirjas), ja loob endale mulje kujutatud isikutest. Mõistab suurt osa infost isiku (nt kuulsus) lühikirjelduses. Mõistab põhipunkte lühiartiklis, mis kajastab ootuspäraselt toimuvat sündmust (nt Oscarite gala), kui tekst on selge ülesehitusega ja lihtsas keeles.
A1	Mõistab lühikesi illustreeritud lugusid, mis kirjeldavad igapäevaseid tegevusi ja on kirjutatud lihtsate sõnadega. Mõistab illustreeritud lühitekste üldjoontes, kui illustratsioonid aitavad suuremas osas sisu ära arvata.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

3.1.2. Vastuvõtustrateegiad

Teksti vastuvõtu ajal kujuneb mõistmine eri lugemisstrateegiaid ja taustteadmisi (vormi ja sisu kohta) kombineerides. Selle protsessi kirjeldamiseks on üks skaala.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- illustratsioonide, kujunduse, pealkirjade, alapealkirjade, teksti paigutuse jm kasutamine;
- tähenduse tuletamine kontekstist lähtuvalt;
- keeleliste vihjete kasutamine – alates arvude ja pärisnimede tundmisest, liikudes edasi sõna-/viipetüve ees- ja järelliidete, ajalist järgnevust ja loogilisi seoseid väljendavate sidusvahendite tuvastamisele ning lõpetades eri strateegiate oskusliku kasutamisega.

Vihjete tabamine ja järeldamine (suuline, viibeldud ja kirjalik suhtlus)

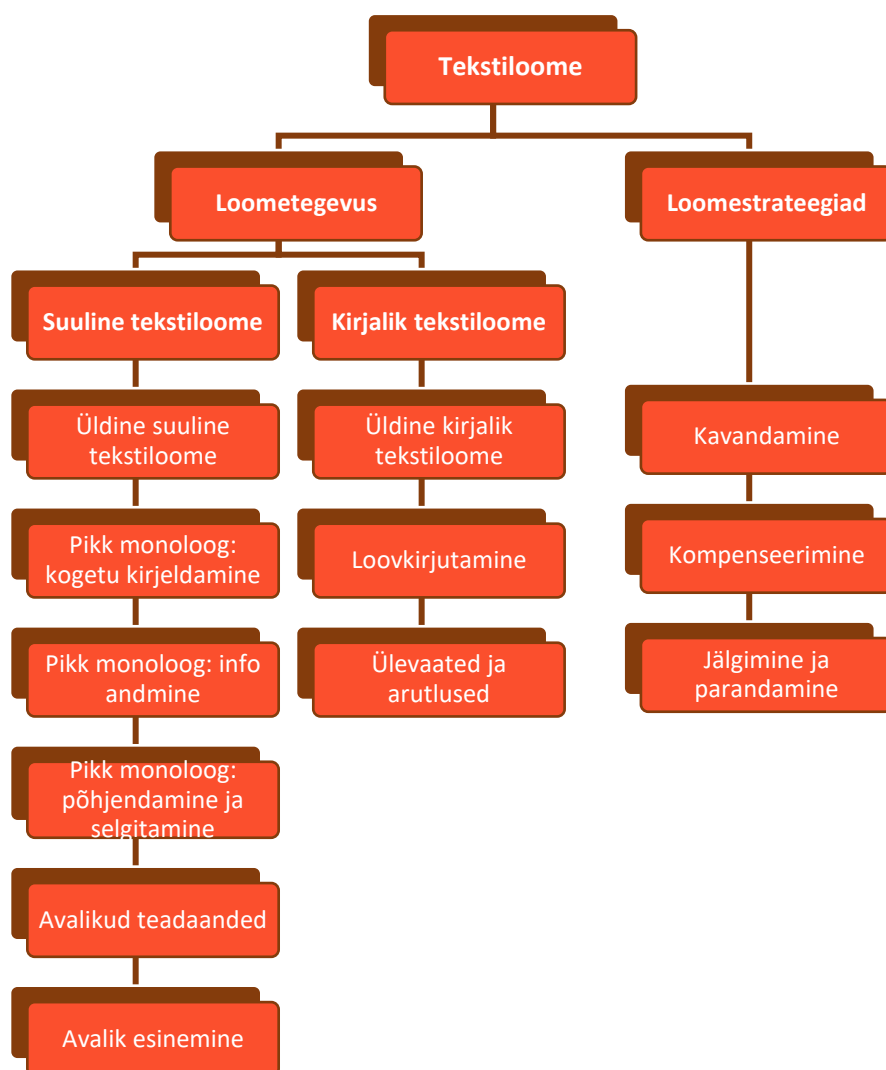
	Vihjete tabamine ja järeldamine (suuline, viibeldud ja kirjalik suhtlus) ⁵²
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt C1.</i>
C1	Teeb kontekstis, grammatikas ja sõnavalikus peituvate vihjete toel osavalt järeldusi hoiakute, meeleolu ja kavatsuste kohta ning ennustab, mis edasi saab.

⁵² 2007. aasta tõlkes „Vihjete tabamine ja järeldamine (suuline ja kirjalik suhtlus)“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

	Vihjete tabamine ja järeldamine (suuline, viibeldud ja kirjalik suhtlus) ⁵²
B2	Oskab arusaamiseks kasutada eri strateegiaid, sh keskendudes põhipunktidele ja kasutades mõistmise kontrollimiseks konteksti vihjeid.
B1	Oskab teksti arutluskäigu paremaks mõistmiseks märgata sidusvahendeid (arvulised, ajalist järgnevust ja loogilisi seoseid väljendavad) ja olulisemate lõikude rolli kogu teksti ülesehituses. Oskab tuletada tekstiosa tähendust, lähtudes tekstist kui tervikust. Suudab kontekstist tuletada tundmatute sõnade/viibete tähenduse, kui teema kuulub tema eriala- või huvivaldkonda. Oskab kontekstist tuletada üksikute tundmatute sõnade/viibete tähendust ja järeldada lausete mõtet, kui arutluse teema on tuttav.
A2	Oskab teha lihtsaid järeldusi või ennustusi teksti sisu kohta pealkirjade või alapealkirjade põhjal. Suudab vaadata või kuulata lühikest lugu ja ennustada, mis edasi saab. Suudab jälgida arutluskäiku või loo sündmuste järgnevust, toetudes tavapärastele sidusvahenditele, mis väljendavad loogilisi seoseid (nt <i>siiski, sest</i>) ja ajalist järgnevust (nt <i>pärast seda, enne</i>). Oskab tuletada tekstis esinevate tundmatute sõnade/viibete arvatavat tähendust, tundes ära neid moodustavad osad (nt määrates kindlaks sõnatüve, ees- ja järelliited).
A1	Oskab kasutada oma arusaama lühikeste konkreetseid igapäevaseid teemasid puudutavate tekstide ja lausungite põhitähendustest, et tuletada tundmatute sõnade/viibete arvatavat tähendust. Oskab tuttavate sõnade abil tuletada tundmatute sõnade/viibete tähendust lühikestes väljendites, mida kasutatakse tavaolukorras.
A1	Oskab teksti vormi, kujunduse ja tüpograafia abil kindlaks määrata teksti tüübi (uudislugu, reklaamtekst, artikkel, õpikutekst, veebivestlus, foorumipostitus vm). Oskab tekstis esinevate arvude, kuupäevade, nimetuste, pärisnimede jne abil kindlaks määrata teksti teema. Oskab tuletada tundmatute kinnistunud väljendite tähendust ja funktsiooni nende asukoha järgi tekstis (nt kirja alguses või lõpus).
Eel-A1	Oskab tuletada sõna/viipe tähendust selle juures oleva pildi või sümboli abil.

3.2. Tekstiloom

Tekstiloom hõlmab rääkimist, viiplemist ja kirjutamist. Suuline tekstiloom on pikem kõnevoor, mis võib olla näiteks lühikirjeldus või -lugu, aga ka pikem ametlik ettekanne. Paljudel teadus- ja tööaladel on oluline roll tekstiloometegevusel (nt suulised ettekanded, kirjalikud uurimused ja aruanded, mis võivad olla ka viibeldud) ning see pälvib ühiskondlikku tähelepanu. Hinnanguid antakse nii kirjaliku esituse kui ka videos viibeldu keelelise kvaliteedi kohta ja, eelkõige avalike pöördumiste korral, ka vahetu suhtluse ladususe ja täpsuse kohta. Selline tekstiloomeskus ei teki iseenesest, vaid põhineb kirjaoskusel, mis omandatakse õpingute ja kogemustega. Õpitakse tundma konkreetse žanri tunnusjooni ja sellega seotud ootusi. Eri loomestrategieid aitavad luua kvaliteetsemat teksti nii ametlikus kui ka mitteametlikus kontekstis. *Kavandamine* seostub arusaadavalt rohkem ametlike tekstidega, kuid *jälgimine* ja *kompenseerimine*, et leida täpsed sõnad ja terminid, toimub poolautomaatselt igasuguses tekstiloomes.

Joonis 12. Loometegevus ja -strateegiad

3.2.1. Loometegevused

3.2.1.1. Suuline tekstiloom

Suulise tekstiloomi kohta on kolm makrofunktsioonidest (isikutevaheline, eesmärgipärane, hinnanguline) lähtuvat skaalat ja kaks spetsiifilisemat: *avalikud teadaanded* ja *avalik esinemine*. *Pikk monoloog: kogetu kirjeldamine* keskendub peamiselt kirjeldamisele ja jutustamisele. *Pikk monoloog: põhjendamine ja selgitamine (nt väitluses)* hõlmab argumenteerimisvõimet ja võib olla pikk kõnevoor tavalises vestluses või arutelus. Mainitud kahe skaala vahel on uus skaala *pikk monoloog: info andmine*, kuhu on *infovahetuse* skaalast üle toodud mõni kirjeldus, mis viitab pigem monoloogile, mitte dialoogile.

Üldine suuline tekstiloom

	Üldine suuline tekstiloom ⁵³
C2	Oskab väljendada selgelt, ladusalt, hästi liigendatult ja loogiliselt, nii et vastuvõtjal on lihtne olulist tähele panna ja meelde jätta.
C1	Oskab keerukal teemal esitada selgeid, üksikasjalikke kirjeldusi ja ettekandeid, sidudes allteemasid, arendades seisukohti ja lõpetades sobiva kokkuvõttega.
B2	Oskab esitada selgeid, järjekindla teemaarendusega kirjeldusi ja ettekandeid, tuues välja olulisemad seisukohad ja väiteid kinnitavad üksikasjad. Oskab esitada selgeid, üksikasjalikke kirjeldusi ja ettekandeid oma huvivaldkonna eri teemadel, laiendades ja põhjendades mõttekäike kommentaaride ja asjakohaste näidetega.
B1	Oskab esitada võrdlemisi ladusaid, kuid üldsõnalisi kirjeldusi mõnel oma huvivaldkonna teemal, väljendades mõtteid lihtsa järjendina.
A2	Oskab lihtsal viisil kirjeldada ja tutvustada inimesi, elu- ja töötingimusi ning igapäevatoiminguid, sõnastada, mis meeldib, mis mitte jne, kasutades selleks lihtsaid sidesõnadega seotud väljendeid ja lauseid.
A1	Oskab kasutada lihtsaid, enamasti sidumata väljendeid inimeste ja paikade kohta.
Eel-A1	Oskab kasutada lühikesi väljendeid enda kohta, anda lihtsat enesekohast infot (nt nimi, aadress, pereliikmed, rahvus).

Pikk monoloog: kogetu kirjeldamine

Skaala käsitleb jutustamist ja kirjeldamist. Tasemetel A1–B1 on mitu lühikest kirjeldust, mis peegeldavad üsna otsest seost suhtlusfunktsioonide ja nende väljendamiseks kasutatava keele vahel. Keele kvaliteedi kohta on teavet vähe või üldse mitte: seda tuleb vaadata suhtluspädevuse skaaladest, mis on seotud suulise, viibeldud ja kirjaliku keelekasutusega. Skaalades on peamiselt kirjeldatud:

- kirjelduste sisu – alates lihtsaima igapäevateabe (enda, oma tegevusala või elukoha) kirjeldamisest, liikudes edasi tüüpiliste funktsioonide (nt plaanid ja kokkulepped, harjumused ja tavapärased toimingud, möödunu ja kogetu) ja kõneleja huvivaldkonnaga seotud teemade kirjeldamisele ning lõpetades keerukate teemade üksikasjalike kirjeldustega;
- kirjelduste keerukus – alates lihtsatest sõnadest/viibetest, kinnistunud väljenditest ja lihtlausestest või lühikestest lõikudest, liikudes edasi sisuüksuste seotud järjenditena esitamisele ning lõpetades alateemade tervikuks ühendamise ja mõtete arendamisega ladusas kirjelduses.

	Pikk monoloog: kogetu kirjeldamine
C2	Oskab selgelt, ladusalt, üksikasjalikult ja sageli meelde jäävalt kirjeldada.
C1	Oskab keerukat teemat selgelt ja üksikasjalikult kirjeldada. Oskab üksikasjalikult kirjeldada ja jutustada, sidudes allteemasid, laiendades olulisi punkte ning võttes kõik sobivalt kokku.
B2	Oskab selgelt ja üksikasjalikult kirjeldada mitmesuguseid oma huvivaldkonna teemasid. Oskab üksikasjalikult kirjeldada, miks mingid kogemused ja sündmused on tema jaoks olulised.

⁵³ 2007. aasta tõlkes „Üldine rääkimisoskus“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – Toimkond

	Pikk monoloog: kogetu kirjeldamine
B1	Oskab selgelt väljendada tundeid kogetu kohta ja neid tundeid põhjendada. Oskab otsesõnaliselt kirjeldada oma huvivaldkonna mitmesuguseid tuttavaid teemasid. Oskab võrdlemisi ladusalt edasi anda otsesõnalist jutustust või kirjeldust, väljendades mõtteid lihtsa järjendina. Oskab üksikasjalikult kirjeldada kogetut, oma tundeid ja reageeringuid. Oskab edasi anda ootamatute sündmuste (nt õnnetusjuhtumid) üksikasju. Oskab edasi anda raamatu või filmi sisu ja kirjeldada oma muljeid. Oskab kirjeldada unistusi, soove ja püüdlusi. Oskab kirjeldada tegelikke või kujuteldavaid sündmusi. Oskab lugu jutustada.
A2	Oskab jutustada lugu või midagi kirjeldada, reastades mõtted lihtsa loendina. Oskab kirjeldada oma igapäevaelu keskkonnaga seonduvat, nt inimesi, kohti, tööd või õpinguid. Oskab lühidalt ja lihtsalt kirjeldada sündmusi ja toiminguid. Oskab kirjeldada plaane ja kokkuleppeid, harjumusi ja tavapäraseid toiminguid, toimunud tegevusi ja isiklikke kogemusi. Oskab kasutada lihtsat kirjeldavat keelt, et endale või teistele kuuluvate asjade kohta midagi lühidalt väita või neid võrrelda. Oskab selgitada, mis talle millegi juures meeldib või ei meeldi. Oskab kirjeldada oma perekonda, elutingimusi, hariduskäiku, praegust või eelmist tööd. Oskab lihtsate sõnadega kirjeldada inimesi, kohti ja endale või teistele kuuluvaid asju. Oskab öelda, mis on tema tugevad ja nõrgad küljed (nt spordialad, mängud, oskused, õppeained). Oskab lühidalt kirjeldada oma nädalavahetuse- või puhkuseplaane.
A1	Oskab kirjeldada iseennast, öelda, millega ta tegeleb ja kus elab. Oskab kirjeldada oma igapäevaelu lihtsaid aspekte lihtsate lausete loendina, kasutades lihtsaid sõnu/viipeid ja väljendeid, kui tal on aega ette valmistada.
Eel-A1	Oskab ennast kirjeldada (nt öelda nime ja vanust, nimetada pereliikmeid) lihtsate sõnade/viibete ja kinnistunud väljenditega, kui tal on aega ette valmistada. Oskab väljendada oma tundeid lihtsate omadussõnadega (nt õnnelik, väsinud) ja kehakeele abil.

Pikk monoloog: info andmine

Pikk monoloog: info andmine on uus skaala, mis käsitleb pikema kõnevooru ajal teistele mingi teabe selgitamist. Kuigi teabe saaja võib kõnelejat katkestada, et paluda midagi korrata või selgitada, on tegemist siiski ühesuunalise teabeandmisega, mitte vastastikuse suhtlusega. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- teabe tüüp – alates mingi eseme lihtsast kirjeldusest või suunistest, liikudes edasi otsesõnalise faktiteabeni tuttavatel teemadel ja lõpetades keerukate ametialaste või akadeemiliste toimingutega;
- täpsuse aste – alates lihtsatest kirjeldustest, liikudes edasi põhiaspektide suhteliselt täpse selgitamiseni ja üksikasjaliku teabe usaldusväärse edastamiseni ning lõpetades sarnaste mõtete, mõistete ja nähtuste peente erinevuste selgitamisega.

	Pikk monoloog: info andmine
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt C1.</i>
C1	Oskab selgitada väga sarnaste mõtete, mõistete ja nähtuste peeni erinevusi. Oskab anda juhiseid keerukateks ametialasteks või akadeemilisteks toiminguteks.
B2	Oskab anda keerukat teavet ja nõuandeid kõigil oma ametikohta puudutavatel teemadel. Oskab usaldusväärselt anda üksikasjalikku teavet. Oskab selgelt ja üksikasjalikult kirjeldada, kuidas teha mingit toimingut.
B1	Oskab üsna täpselt selgitada mõtte või probleemi põhipunkte. Oskab kirjeldada, kuidas midagi teha, andes üksikasjalikke juhtnööre. Oskab anda otsesõnalist faktiteavet tuttavatel teemadel, näiteks tuua välja probleemi olemuse või anda üksikasjalikke juhiseid, kui tal on aega ette valmistada.
A2	Oskab öelda, kuidas saada punktist A punkti B, kasutades lihtsaid väljendeid, nt <i>keera paremale ja mine otse</i> , koos järjestust väljendavate sidenditega, nt <i>esmal, siis, seejärel</i> .
A1	Oskab eset teistele näidates seda nimetada ning selle kuju ja värvi põhisõnade/-viibete, -fraaside ja kinnistunud väljenditega kirjeldada, kui tal on aega ette valmistada.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Pikk monoloog: põhjendamine ja selgitamine (nt väitluses)

Skaala kirjeldab argumenteerimisoskust. 2001. aasta raamdokumendi kirjeldused olid koondunud tasemele B2, mil see oskus on eriti oluline. Nüüd on kirjeldusi lisatud ka teistele tasemetele. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- teemad – alates millegi meeldimisest või mittemeeldimisest, liikudes edasi arvamusteni igapäevateemadel ning lõpetades päevakajaliste ja keerukate küsimustega;
- argumenteerimisviis – alates lihtsatest, otsestest võrdlustest, liikudes edasi seisukohtade korrapärase põhjendamise ning oma arutluskäigu laiendamise ja toetamiseni ning lõpetades vestluspartneri vaatenurga arvestamise ja vajaliku tõhusalt rõhutamisega;
- sõnastusviis – alates mõtte esitamisest lihtsate sõnadega kuni oluliste aspektide sobiva rõhutamise ning seisukohtade täpse sõnastamise ja loogilise väljendamiseni.

	Pikk monoloog: põhjendamine ja selgitamine (nt väitluses)
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt C1.</i>
C1	Oskab kaitsta seisukohta keerukal teemal, sõnastades mõtteid täpselt ja rõhutades vajalikku tõhusalt. Oskab seisukohta korrapäraselt ja struktureeritult põhjendada, arvestades vestluspartneri vaatenurka, tuues välja olulised aspektid koos väiteid kinnitavate näidetega ning lõpetades sobiva kokkuvõttega.
B2+	Oskab seisukohta korrapäraselt põhjendada, tuues välja olulised aspektid ja väiteid kinnitavad üksikasjad.

	Pikk monoloog: põhjendamine ja selgitamine (nt väitluses)
B2	Oskab seisukohta selgelt põhjendada, laiendades ja toetades arutluskäike kommentaaride ja asjakohaste näidetega. Oskab esitada loogilise ülesehitusega arutluskäigu. Oskab selgitada seisukohta päevakajalisel teemal, esitades erinevate valikute tugevaid ja nõrku külgi.
B1	Oskab seisukohta põhjendada nii, et tema mõttekäiku suudetakse enamasti raskusteta jälgida. Oskab esitada lihtsaid põhjendusi, et kaitsta seisukohta tuttavalt teemal. Oskab avaldada arvamust igapäevateemadel, kasutades selleks lihtsaid väljendeid. Oskab lühidalt põhjendada ning selgitada arvamusi, plaane ja toiminguid. Oskab seletada, kas ta kiidab kellegi teo heaks või mitte, ja põhjendada oma arvamust.
A2	Oskab selgitada, mis talle millegi juures meeldib / ei meeldi ning miks ta eelistab üht asja teisele, tehes lihtsaid ja otseseid võrdlusi. Oskab lihtsate sõnadega avaldada oma arvamust, kui vestluspartnerid on kannatlikud.
A1	Kirjeldus puudub.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Avalikud teadaanded

Avalike teadaannete puhul on tegemist tähtsa teabe edastamisega inimeste rühmale, näiteks erasündmustel (nt pulmad), üritustel, väljasõitudel või lennukis. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- sisu tüüp – alates ootuspärastest või õpitud teadaannetest kuni mitmesuguse sisuga teadetenii;
- arusaadavus – alates esitusest, mille mõistmiseks on teistel vaja pingutada, kuni prosoodiliste vahendite⁵⁴ efektiivse kasutamiseni, mis aitab väljendada peenemaid nüansse;
- ettevalmistusvajadus – alates väga lühikestest ettevalmistatud teadaannetest kuni spontaansete ja pea laitmatult ladusate sõnumiteni.

	Avalikud teadaanded ⁵⁵
C2	Kirjeldus puudub, vt C1.
C1	Oskab edastada teateid ladusalt ja peaaegu pingutuseta, väljendades peenemaid tähendusvarjundeid täpselt, kasutades selleks rõhku ja intonatsiooni.
B2	Oskab edastada teateid enamikul üldistel teemadel piisavalt selgelt, ladusalt ja loomulikult, nii et mõistmiseks ei ole vaja teistel pingutada.
B1	Oskab oma erialaga seotud tavaolukordades edastada lühikesi ettevalmistatud teateid, mis hoolimata võimalikest rõhu- ja intonatsiooniprobleemidest (viipekeeles mittekäeliste elementide probleemidest) on siiski mõistetavad.
A2	Oskab ootuspärastel õpitud teemadel edastada väga lühikesi ettevalmistatud teateid, mis on mõistetavad neile, kes on valmis keskenduma.

⁵⁴ Prosoodilised vahendid on nt rõhk ja intonatsioon suulises keeles ja mittekäelised elemendid viipekeeles

⁵⁵ 2007. aasta tõlkes „Teade edastamine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – Toimikond

	Avalikud teadaanded⁵⁵
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Avalik esinemine

Avalik esinemine tähendab suulise ettekande tegemist avalikul üritusel, koosolekul, seminaril või tunnis. Kuigi tekst valmistatakse ette, ei esitata seda tavaliselt sõna-sõnalt/viibe-viipelt. Tänapäeval on tavaks kasutada visuaalset tuge, näiteks slaide, ehkki mitte alati. Pärast ettekannet esitatakse spontaanseid küsimusi, millele esineja vastab lühimonoloogiga, seega kajastavad tasemekirjeldused ka seda. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- esinemise laad – alates väga lühikesest ettevalmistatud ülesastumisest, liikudes edasi otsesõnalise esinemiseni tuttavalt, oma pädevusvaldkonda kuuluval teemal ning lõpetades hea ülesehitusega ettekannetega keerulisel, publikule võõral teemal;
- publikuga arvestamine – A-tasemetel kirjeldamata; tasemel B1 on esinemine publikule enamasti suurema pingutuseta mõistetav ning tasemel C2 jõutakse oskuseni ettekannet publiku vajaduste järgi paindlikult liigendada ja kohendada;
- oskus vastata küsimustele – alates otsesõnalistele küsimustele kellegi abiga vastamisest, liikudes edasi lüüriliselt ja spontaanselt mitmele jätkuküsimusele vastamiseni ning lõpetades keerulistele, isegi ründavatele küsimustele vastamisega.

	Avalik esinemine⁵⁶
C2	Oskab veenvalt ja selgelt käsitleda keerukat ning publikule võõrast teemat, liigendades ja kohendades oma esitust paindlikult vastavalt publiku vajadustele. Tuleb toime keeruliste ja isegi ründavate küsimustega.
C1	Oskab pidada selge ja hea ülesehitusega ettekande keerukal teemal, laiendades ja põhjendades seisukohti ning esitades asjakohaseid näiteid. Oskab pikemat ettekannet liigendada nii, et see aitab publikul mõtteid jälgida ja mõista üldist arutluskäiku. Oskab keerukat teemat käsitledes teha oletusi ja esitada hüpoteese, võrreldes ja hinnates eri ettepanekuid ja väiteid. Tuleb hästi toime, kui tema esinemist katkestatakse, reageerides spontaanselt, ilma erilise pingutuseta.
B2	Oskab pidada selge, kavakindla ettekande, tõstes esile olulised seisukohad ja neid toetavad asjakohased üksikasjad. On võimeline ettevalmistatud tekstist spontaanselt kõrvale kalduma ja peatuma publikut huvitavatel küsimustel, väljendudes seejuures tihti üsna lüüriliselt ja vabalt. Oskab pidada selge ettevalmistatud ettekande, esitades mingi seisukoha poolt- ja vastuväiteid ning tuues välja eri vaatenurkade tugevad ja nõrgad küljed. Oskab esinemisjärgsetele küsimustele vastata üsna lüüriliselt ja sundimatult, ilma et see valmistaks raskusi talle endale või publikule.

⁵⁶ 2007. aasta tõlkes „Suuline esinemine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

	Avalik esinemine ⁵⁶
B1	Oskab pidada ettevalmistatud ettekande oma erialaga seotud tuttavatel teemadel, tuues välja sarnasused ja erinevused (nt toodete, riikide/regioonide, plaanide vahel).
	Oskab pidada ettevalmistatud otsesõnalise ettekande oma erialaga seotud tuttavatel teemadel, nii et ettekanne on piisavalt selge, et olla pingutuseta jälgitav, ja selle põhipunktid on võrdlemisi täpselt esitatud.
	Tuleb toime esinemisjärgsete küsimustega, ehkki peab mõnikord paluma küsimust korrata, kui see esitatakse liiga kiiresti.
A2	Oskab esitada lühikese selgeks õpitud ettekande endale tuttavatel igapäevateemadel ning lühidalt põhjendada ja selgitada arvamusi, plaane ja toiminguid.
	Tuleb toime mõne otsesõnalise esinemisjärgse küsimusega.
	Oskab esitada lühikese lihtsa selgeks õpitud ettekande endale tuttavatel teemadel. Oskab vastata otsesõnalistele esinemisjärgsetele küsimustele, kui on võimalik paluda küsimust korrata ja saada abi vastuste sõnastamisest.
A1	Oskab ette kanda väga lühikest õpitud sõnumit, näiteks kedagi tutvustada või öelda toosti.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

3.2.1.2. Kirjalik tekstiloome

Kirjaliku tekstiloome kategoorias ei eristata eesmärgipärast keelekasutust hinnangulisest, sest tavaliselt on need omavahel põimunud (ka *lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks* hõlmab mõlemat aspekti). *Loovkirjutamine* on kategooria *pikk monoloog: kogetu kirjeldamine* kirjalik vaste ning keskendub kirjeldamisele ja jutustamisele. Kirjutamise asemel salvestavad ja edastavad viipelejad mõnikord video.⁵⁷

Üldine kirjalik tekstiloome

	Üldine kirjalik tekstiloome ⁵⁸
C2	Oskab kirjutada loogilise ülesehitusega selgeid, ladusaid ja keerukaid tekste asjakohases ja mõjusas stiilis, mis aitab lugejal märgata olulist.
C1	Oskab keerukal teemal kirjutada selgeid, hea ülesehitusega tekste, rõhutades seejuures olulist, laiendades ja toetades oma seisukohti selgituste, põhjenduste ja asjakohaste näidetega ning lõpetades sobiva kokkuvõttega. Oskab kasutada eri žanrite struktuuri ja tavasid, valides adressaadist, teksti tüübist ja teemast lähtuvalt sobiva tooni, stiili ja registri.
B2	Oskab kirjutada selgeid, üksikasjalikke tekste mitmesugustel oma huvivaldkonna teemadel, sünteesides ja hinnates mitmest allikast pärit infot ja arutluskäike.
B1	Oskab kirjutada otsesõnalisi seotud tekste paljudel tuttavatel teemadel, ühendades lühemaid lauseid või lauselõike lihtsa järjendina.

⁵⁷ Ametlike tekstide viibeldult videos esitamine on üha levinum. Kiiresti on suurenenud nende alg-, kesk- ja kõrghariduses õppijate arv, kes esitavad viipekeeles töid videona. Paljud magistri- ja doktoritööd ja muud eri žanrite tekstid (nt juturaamatud, õpikud) luuakse viipekeeles. Viipekeelseid videosõnumeid, pressiteateid ja avalikke teadaandeid luuakse üha sagedamini

⁵⁸ 2007. aasta tõlkes „Üldine kirjutamisoskus“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimkond*

	Üldine kirjalik tekstiloomine ⁵⁸
A2	Oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu <i>ja, aga</i> ning <i>sest</i> .
A1	Oskab anda isiklikku infot (nt mis meeldib ja mis mitte, perekond, koduloomad), kasutades lihtsaid sõnu ja väljendeid. Oskab kirjutada lihtsaid, sidumata fraase ja lauseid.
Eel-A1	Oskab anda lihtsat isiklikku infot (nt nimi, aadress, rahvus) näiteks sõnaraamatu toel.

Loovkirjutamine

Loovkirjutamine tähendab isiklikku loomingulist eneseväljendust eri tüüpi tekstides. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- tekstis käsitletud aspektid – alates lihtsast igapäevasest infost, liikudes edasi mitmesuguste huvivaldkonna teemadeni ning lõpetades paeluvate jutustuste ja kogemuste kirjeldustega;
- teksti tüüp – päeviku sissekannetest, lühikestest väljamõeldud elulugudest ja lihtsatest luuletustest kuni hea ülesehitusega ja väljaarendatud kirjelduste ning loominguliste tekstideni;
- teksti keerukus – alates lihtsatest sõnadest ja väljenditest, liikudes edasi selge sidusa tekstini ning lõpetades žanrinõudeid järgiva selge, hea ülesehitusega ladusa tekstiga;
- keelekasutus – põhisõnavarast ja lihtsatest lausetest kuni veenva isikupärase ja loomuliku stiilini, mis sobib valitud žanri ja lugejaga.

	Loovkirjutamine
C2	Oskab kirjutada selgeid, ladusaid ja paeluvaid lugusid ning kogemuste kirjeldusi žanrikohases stiilis. Oskab sobivalt kasutada idioome ja huumorit, et suurendada teksti mõju.
C1	Oskab kirjutada selgeid, üksikasjalikke, hea ülesehitusega ja viimistletud kirjeldusi või loovtekste isikupärase ja loomulikus stiilis, mis arvestab lugejat. Oskab kasutada idioome ja huumorit, ehkki viimast mitte alati kõige kohasemal viisil. Oskab kirjutada kultuurisündmuste (nt näidend, film, kontsert) või kirjandusteoste üksikasjalikke arvustusi.
B2	Oskab kirjutada selgeid, üksikasjalikke kirjeldusi tegelikest või kujuteldavatest sündmustest ja kogemustest, näidates mõtetevahelisi seoseid selges sidusas tekstis ja järgides žanrinõudeid. Oskab kirjutada selgeid, üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel oma huvivaldkonna teemadel. Oskab kirjutada filmi-, raamatu- või näidendiarvustust.
B1	Oskab jutustuses selgelt edasi anda sündmuste ajalist järgnevust. Oskab kirjutada filmi-, raamatu- või telesaate lihtsat arvustust, kuigi keelekasutus on piiratud. Oskab kirjutada üldsõnalisi üksikasjalikke kirjeldusi paljudel oma huvivaldkonda kuuluvatel tuttavatel teemadel. Oskab kirjalikult vahendada kogemusi, kirjeldades tundeid ja reaktsioone lihtsa seotud tekstina. Oskab kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust või hiljutist reisi. Oskab lugu jutustada.

	Loovkirjutamine
A2	Oskab seotud lausetega kirjeldada oma eluolu igapäevaseid aspekte, nt inimesi, kohti, tööd ja õpinguid. Oskab väga lühidalt ja lihtsalt kirjeldada minevikusündmusi, oma varasemaid tegevusi ja isiklikke kogemusi. Oskab jutustada lihtsat lugu (nt puhkuse sündmused või elu tulevikus). Oskab kirjutada lihtsaid fraase ja lauseid oma perekonnast, elutingimustest, haridusest ning praegusest või eelmisest tööst. Oskab kirjutada lühikesi ja lihtsaid väljamõeldud elulugusid ning lihtsaid salme inimestest. Oskab teha päeviku sissekandeid, milles kirjeldab tegevusi (nt igapäevaelu, reise, spordiüritused, hobi), inimesi ja kohti, kasutades lihtsaid konkreetseid sõnu ja fraase ning lauseid, mis on ühendatud lihtsate sidesõnadega nagu <i>ja</i>, <i>aga</i> ning <i>sest</i>. Oskab luua sissejuhatuse või jätku loole, kui on võimalik kasutada sõnaraamatut ja teatmeallikaid (nt tegusõna ajavormide tabelid õpikus).
A1	Oskab kirjutada lihtsaid fraase ja lauseid iseendast ja kujuteldavatest inimestest, näiteks kus nad elavad ja mida teevad. Oskab väga lihtsas keeles kirjeldada mõnd ruumi. Oskab lihtsate sõnade ja fraasidega kirjeldada igapäevaseid esemeid (nt mis värvi on auto ja on see suur või väike).
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Ülevaated ja arutlevad tekstid

Skaala hõlmab eesmärgipäraste või hinnanguid andvate formaalsemate tekstide kirjutamist/viiplemist. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- sisu – tuttavatest huvivaldkonna teemadest ja tavapärasest faktiteabest kuni keeruliste akadeemiliste ja erialateemadeni, eristades allikate ja oma seisukohti;
- teksti tüüp – lühikestest ülevaadetest ja plakatitest kuni keerukate argumenteerivate tekstideni või tekstideni, mis annavad kriitilise hinnangu ettepanekutele või kirjandusteostele;
- sidusus – lihtsate sidusvahendite kasutamisest ladusate, mõjusalt ja loogiliselt liigendatud tekstideni.

	Ülevaated ja arutlevad tekstid ⁵⁹
C2	Oskab kirjutada selgeid, ladusaid, keeruka sisuga aruandeid jm ülevaateid, artikleid või arutlevaid tekste, mis esitavad seisukohti, hindavad-kaaluvad ettepanekuid või arvustavad kirjandusteost. Oskab teksti sobivalt, mõjusalt ja loogiliselt liigendada, nii et lugejal on lihtne märgata olulist. Oskab esitada mitu vaatenurka keerulisel akadeemilisel või erialateemal, eristades selgelt oma mõtteid ja arvamused allikates esitatutest.

⁵⁹ 2007. aasta tõlkes „Kirjalikud ülevaated ja arvamused“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

	Ülevaated ja arutlevad tekstid ⁵⁹
C1	Oskab kirjutada selgeid hea ülesehitusega tekste keerukatel teemadel, tõstes esile tähtsaima. Oskab laiendada ja toetada seisukohti, esitades alapunkte, põhjendusi ning asjakohaseid näiteid. Oskab luua sobiva sissejuhatuse ja kokkuvõtte pikemale ülevaatele, artiklile või doktoritööle keerulisel akadeemilisel või erialateemal, kui teema kuulub tema huvivaldkonda ning teksti on võimalik muuta ja parandada.
B2	Oskab kirjutada kavakindlaid ülevaateid ja arutlevaid tekste, tuues sobival viisil välja olulisemad seisukohad ja väiteid kinnitavad faktid. Oskab üksikasjalikult kirjeldada keerulist protsessi. Oskab anda hinnangu eri arvamustele ja probleemilahendustele. Oskab kirjutada ülevaateid ja arutlevaid tekste, esitades põhjendatud poolt- või vastuväiteid ning selgitades erinevate valikute eeliseid ja puudusi. Suudab sünteesida mitmest allikast pärit infot ja arutluskäike.
B1	Oskab kirjutada lühikesi lihtsaid arutlevaid tekste huvipakkuval teemal. Oskab kirjutada päevakajalist teksti huvipakkuval teemal, kasutades lihtsat keelt, et loetleda eeliseid ja puudusi ning esitada ja põhjendada oma arvamust. Oskab mõningase kindlusega kokku võtta, esitada ja väljendada arvamust oma valdkonna igapäevastel ja mitteigapäevastel teemadel kogunenud faktiteabe kohta. Oskab kirjutada väga lühikesi standardvormis ülevaateid, mis esitavad tavapärasest faktiteavet või põhjendavad toiminguid. Oskab tutvustada teemat lühiülevaates või postril, kasutades fotosid ja lühikesi tekstiplokke.
A2	Oskab kirjutada lihtsaid tekste tuttavatel huvipakkuvatel teemadel, ühendades lauseid sidesõnadega <i>ja</i>, <i>sest</i> ning <i>siis</i>. Oskab väljendada oma muljeid ja arvamusi huvipakkuvatel teemadel (nt elustiili, kultuuri või lugude kohta), kasutades igapäevast põhisõnavara ja väljendeid.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

3.2.2. Loomestrateegiad

Suhtlusstrateegiad on raamdokumendis esitatud vahekeele teooria klassikalise käsitluse alusel: kavandamine, sooritamine, jälgimine ja parandamine. Loomestrateegiate puhul esitatakse sooritamisstrateegiat kirjeldav skaala *kompenseerimise* kohta. Enne raamdokumendi avaldamist oli *kompenseerimine* peamine suhtlusstrateegia, mida käsitleti. Jälgimine ja parandamine on koondatud ühte skaalasse.

Kavandamine

Kavandamine tähendab teksti mõttes ettevalmistamist enne rääkimist, viiplitmist või kirjutamist. See võib olla teadlik otsustamine, mida öelda ja kuidas mõtet väljendada, kuid see võib olla ka harjutamine või mustandi ettevalmistamine. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- edastatava mõtte väljendamise läbimõtlemine ja võib-olla ka selle harjutamine;
- vastuvõtja võimaliku reaktsiooni ennustamine.

	Kavandamine ⁶⁰
C2	Kirjeldus puudub, vt C1.
C1	Oskab formaalsemat teksti ette valmistades teadlikult järgida tekstitüübile iseloomulikke jooni (nt ülesehitus, ametlikkuse aste).
B2	Oskab keerukaks või ebamugavaks olukorraks valmistudes kavandada, kuidas vastata eri reaktsioonidele, kaaludes kohaseid väljendusvõimalusi. Oskab kavandada, mida ja kuidas väljendada, arvestades öeldu võimalikku mõju.
B1	Harjutab ja katsetab uusi sõnastusviise ja väljendeid, küsides tagasisidet. Oskab läbi mõelda, kuidas sõnastada põhipunkte, mida soovib edasi anda, kasutades kõiki tema käsutuses olevaid allikaid ja piiritledes sõnumi sellega, mida suudab meenutada või mille väljendamiseks leiab kleelevahendid.
A2	On võimeline meenutama ja harjutama olukohaseid fraase oma keelepagasist.
A1	Kirjeldus puudub.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Kompenseerimine

Kompenseerimine tähendab suhtluse jätkamist ka siis, kui ei leita sobivat väljendit. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- keelekasutust toetavate žestide kasutamine;
- „vale“ sõna/viipe teadlik kasutamine ja sellele osutamine;
- mõiste asemel selle definitsiooni kasutamine;
- parafraseerimine (ümersõnastamine) ja selle märgatavuse aste.

	Kompenseerimine ⁶¹
C2	Oskab mittemeenuva sõna/viipe asemel kasutada mõnd sünonüümi nii sujuvalt, et asendust õieti ei märkagi.
C1	Oskab kasutada omandatud sõnavara loovalt, et ümersõnastamise abil väljendada sujuvalt ja mõjusalt peaaegu igas olukorras.
B2	Oskab kasutada ümersõnastust ja parafraasi, et varjata lünki sõnavaras ja grammatikas. Oskab lahendada enamikku suhtlusprobleeme, kasutades ümersõnastust või vältides keerulisi väljendeid.
B1+	Oskab objekte kirjeldada tunnuste kaudu, kui vajalik sõna/viibe ei meenu. Oskab vajalikku tähendust edasi anda mingi asendusväljendiga (nt <i>inimeste vedamise auto</i> bussi tähenduses).

⁶⁰ 2007. aasta tõlkes „Oma jutu läbimõtlemine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

⁶¹ 2007. aasta tõlkes „Keeleoskuslünkade kompenseerimine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

	Kompenseerimine ⁶¹
B1	Oskab mõisteti edasi anda mingi lihtsa ligilähedase tähendusega sõna/viipe abil, paludes end parandada. Oskab emakeelset sõna/viibet võõrapärastada, küsides üle, kas see on õige sõna.
A2	Oskab kasutada mitte päris õiget sõna/viibet õpitud sõnavarast, selgitades mõtet žestide abil. Oskab end arusaadavaks teha, osutades esemetele (nt <i>palun-mulle-see</i> -tähenduses).
A1	Oskab vajaduse väljendamiseks kasutada žeste, mis toetavad lihtsaid sõnu/viipeid.
Eel-A1	Oskab esemele osutades küsida, mis see on.

Jälgimine ja parandamine

Skaala hõlmab nii keelevääratuse või tekkinud probleemi spontaanset avastamist kui ka teadlikumat ja võib-olla planeeritud tagasipöördumist öeldu juurde ning selle õigsuse või sobivuse kontrollimist. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- valitud väljendusviisist loobumine ja mõne muu taktika kasutamine, mis on selgelt märgatav A-tasemetel ja väga sujuv C-tasemetel;
- keelevääratuste, eksimuste ja oma korduvate vigade parandamine;
- suhtlusprobleemi ulatus, enne kui asutakse väljendusviisi parandama.

	Jälgimine ja parandamine ⁶²
C2	Oskab sujuvalt tagasi minna ja raskeid kohti teisiti sõnastada, ilma et vestluskaaslane seda õieti märkaks.
C1	Oskab uuesti alustada ja raskeid kohti ümber sõnastada, ilma et suhtlus katkeks. Oskab end väga tõhusalt parandada.
B2	Oskab sageli tagasivaateliselt parandada juhuslikke keelevääratusi, aeg-ajalt ettetulevaid vigu ja lauseehituse väiksemaid eksimusi. Oskab parandada keelevääratusi ja vigu, kui ta neid märkab või kui need on põhjustanud mittemõistmist. Teab oma korduvaid vigu ja püüab neid teadlikult tähele panna.
B1+	Oskab parandada valesti kasutatud ajavormi või väljendeid, mis on põhjustanud mittemõistmist, kui vestluskaaslane probleemile tähelepanu juhib.
B1	Oskab küsida kinnitust kasutatud keelendi õigsuse kohta. Oskab katkenud vestlust uuesti alustada, kasutades teistsugust taktikat.
A2	<i>Kirjeldus puudub.</i>
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

⁶² 2007. aasta tõlkes „Oma kõne jälgimine ja parandamine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

3.3. Suhtlus

Suhtlus, mille käigus vähemalt kaks osalejat loovad koos teksti, on kesksel kohal raamdokumendi keelekasutuse kirjeldusskeemis, mis on kokkuvõtlikult esitatud sõsarväljaande alguses. Keel tekkis inimestevahelises suhtluses, mille sihid olid suhete loomine, koostöö või praktilise eesmärgi saavutamine. Tekstiloomine oskust jutustamisoskuse kujul võib pidada suulise keelekasutusoskuse edasiarenduseks, millest omakorda arenes kirjaoskus.

Suhtlus on õppimise olulisim osa. Keeleõppe raamdokumendis kajastavad seda suhtlusstrateegiate skaalad: *vooruvahetus*, *suhtluskoostöö* (= koosloomestrateegiad) ja *selgituste palumine*. Need suhtluse alusstrateegiad on ühtviisi tähtsad nii õppetöös kui ka tava-suhtluses. Enamik suhtluse skaaladest käsitleb suulist suhtlust. Raamdokumendi väljatöötamise ajal ei jõutud kirjaliku suhtluse suhtes ühisele arusaamale ja seepärast ei kirjeldatud seda väga põhjalikult. Tuleb aga tunnistada, et kirjalik suhtlus (st suulise keelekasutusega sarnane kirjutamine ehk aeglase tempoga dialoog) on viimase 20 aasta jooksul muutunud üha olulisemaks. Kirjaliku suhtluse skaala edasiarendamise asemel on raamdokumenti täiendades loodud uued veebisuhtluse skaalad.

Joonis 13. Suhtlustegevused ja -strateegiad

3.3.1. Suhtlustegevused

3.3.1.1. Suuline suhtlus

Suuline suhtlus hõlmab nii rääkimist kui ka vahetut viiplemist. Skaalad lähtuvad kolmest makrofunktsioonist (isikutevaheline, eesmärgipärane, hinnanguline), millele on lisatud spetsiifilisemad žanrid. Esimene skaala on *vestluskaaslase mõistmine*. Vestluskaaslane on isik, kellega vesteldakse otseses dialoogis. Eespool kasutati suulise teksti mõistmise skaaladega seoses kontsentriliste ringide

metafoori. Suulist suhtlust võib vaadelda nende ringide keskpunktina, sest keelekasutaja või -õppija osaleb vestluses kaaslasega aktiivselt.

Järgnevad skaalad:

- isikutevaheline suhtlus: *vestlus*;
- hinnangud: *vaba mõttevahetus (sõprade ringis), ametlikud arutelud (koosolekud), eesmärgipärane koostöö (koos toidu valmistamine, dokumendi arutamine, ürituse korraldamine jne)*;
- toimingud: *kaupade ja teenuste ostmise, infovahetus, küsitleja ja vastaja roll ja telekommunikatsioonivahendite kasutamine*.

Üldine suuline suhtlus

	Üldine suuline suhtlus
C2	Oskab hästi kasutada idioome ja argikeelt, tajub konnotatiivseid tähendusvarjundeid. Oskab üsna täpselt edasi anda peenemaid tähendusvarjundeid, kasutades ulatuslikku keelendipagasit. Oskab vajaduse korral sujuvalt uuesti alustada ja raskeid kohti ümber sõnastada, ilma et vestluskaaslane seda õieti märkaks.
C1	Väljendub lususalt ja loomulikult, peaaegu pingutuseta. Oskab hästi kasutada rikkalikku sõnavara, mis lubab sõnavara lünkadest ümbersõnastusega lihtsasti üle saada. Sõnade otsimist või mõne sõna vältimist peaaegu ei esine; vaid keerulisema teema korral võib muidu loomulik, sujuv kõnevool takerduda.
B2	Väljendub lususalt, korrektselt ja mõjusalt mitmesugustel üldistel ning õpinguid, tööd ja vaba aega puudutavatel teemadel, sidudes mõtteid selgelt. Kasutab spontaanses suhtluses grammatiliselt õiget keelt ega pea sõnumit eriti lihtsustama, valib olukorrale sobiva registri. Suudab suhelda küllaltki lususalt ja spontaanselt, mis võimaldab tava- ja pikemat suhtlust sihtkeele kasutajatega, ilma et kumbki pool peaks pingutama. Oskab rõhutada toimunu või kogetu isiklikku olulisust ning tutvustada ja kaitsta oma vaateid, esitades asjakohaseid selgitusi ja põhjendusi.
B1	Saab üsna hästi hakkama vestlusega talle tuttavale igapäevasel ja mitteigapäevasel teemal, kui see puudutab tema huvisid või tööasju. Oskab vahetada, üle küsida ja kinnitada infot; tuleb toime harvaesinevas olukorras ja oskab selgitada, milles seisneb probleem. Oskab väljendada mõtteid abstraktsemal või kultuuriteemal (nt filmid, raamatud, muusika). Tuleb lihtsat keelt kasutades toime enamikus reisiolukordades. Oskab ettevalmistuseta vestlusse astuda, kui kõneaine on tuttav, ning avaldada isiklikku arvamust, vahetada infot teda huvitavate või igapäevaelu puudutavate teemade kohta (nt perekond, harrastused, töö, reisimine, päevasündmused).
A2	Suudab üsna vabalt suhelda selgelt piiritletud olukordades ja tuleb toime lühivestlustes, kui vestluskaaslane teda vajaduse korral aitab. Tuleb suurema vaevata toime lihtsas igapäevasuhtluses, oskab esitada küsimusi ja küsimustele vastata ning vahetada mõtteid ja infot tuttavatel teemadel ootuspärastes igapäevastes olukordades. Tuleb toime suhtlusega, mis on seotud lihtsate igapäevaste ülesannetega, kui see seisneb lihtsas ja otseses infovahetuses tuttavale ja igapäevasel teemal (nt töö ja vaba aeg). Tuleb toime väga lihtsa vestlusega, kuid mõistmisraskuste tõttu ei suuda ise vestlust ülal hoida.
A1	Suudab suhelda lihtsas keeles, kuid sõltub täielikult vestluskaaslasest, kes öeldut aeglasemalt kordab, ümber sõnastab ja parandab. Oskab esitada lihtsaid küsimusi ja neile vastata, algatada lihtsat suhtlust ja sellele reageerida, kui see puudutab tema vahetuid vajadusi või väga tuttavat teemat.

	Üldine suuline suhtlus
Eel-A1	Oskab küsida ja vastata küsimustele enda ja oma igapäevategevuste kohta, kasutades lühikesi käibeväljendeid ja infot toetavaid žeste.

Vestluskaaslase mõistmine

Skaala hõlmab vestluskaaslastest arusaamist otseses suhtluses, mil on võimalik täpsustada tähendust. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- teema ja olukord – isiklikest andmetest ja igapäevavajadustest keeruliste ja abstraktsete erialateemadeni;
- vestluskaaslase väljenduslaad – hoolikast ja aeglasest kuni tavapärase tempo ning vähem tuttavate keelevariantide kasutuseni;
- vestluskaaslase kohanemine – vastutulelikust kordamisest ja abistamisest vaid üksikasjade kinnitamiseni, kui aktsent on vähem tuttav.

	Vestluskaaslase mõistmine ⁶³
C2	Mõistab mistahes vestluskaaslast isegi oma asjatundmusest väljapoole jääval abstraktsel ja keerukal teemal vesteldes, kui tal on võimalik harjuda vähem levinud keelevariandiga.
C1	Mõistab vestluskaaslast üksikasjalikult, kui vesteldakse abstraktsel ja keerukal tema erialast väljapoole jääval spetsiifilisel teemal, ehkki peab mõne üksikasja üle küsima, eriti kui keelevariant ei ole tuttav.
B2	Mõistab üksikasjalikult, mida talle ühiskeelses või tuttavas keelevariandis öeldakse, isegi kui keskkonnas on müra või muud segajad.
B1	Suudab jälgida selge häälduse/viipleemisega igapäevast vestlust, kui pöörduakse tema poole ja ta saab paluda teatud sõnu/viipeid ja fraase korrata.
A2	Mõistab piisavalt, et liigse pingutuseta toime tulla lihtsama tavapärase kahepoolse suhtlusega. Suudab üldjoontes jälgida selget ühiskeelset vestlust, kui pöörduakse otse tema poole, kõneaine on tuttav ja tal on võimalus paluda mõnd kohta korrata või ümber sõnastada.
	Mõistab lihtsat igapäevast vestlust, kui vestluskaaslane väljendub selgelt ja aeglaselt ja pöördub otse tema poole ning pingutab, et arusaamisele kaasa aidata.
A1	Mõistab igapäevaseid väljendeid, mis aitavad konkreetseid lihtsaid elulisi asju ajada, kui vestluskaaslane on kannatlik ja pöördub tema poole otse, aeglaselt ja korrates. Mõistab talle suunatud aeglaselt ja selgelt esitatud küsimusi ning suudab järgida lühikesi lihtsaid juhiseid.
Eel-A1	Mõistab lihtsaid küsimusi enda kohta (nt nimi, vanus, aadress), kui küsimus esitatakse aeglaselt ja selgelt. Mõistab lihtsaid isikuandmeid (nt nimi, vanus, elukoht, päritolu), kui vestluskaaslased tutvustavad end aeglaselt ja selgelt, pöördudes otse tema poole, ning mõistab, kui temalt küsitakse sama infot, kuigi võib paluda küsimusi korrata. Mõistab tuttavaid sõnu/viipeid ja tunneb ära põhiinfo (nt arvud, hinnad, kuu- ja nädalapäevad), kui räägitakse väga aeglaselt ja vajaduse korral korratakse öeldut.

⁶³ 2007. aasta tõlkes „Emakeelse vestluskaaslase mõistmine“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

Vestlus

Skaala kirjeldab eelkõige suhtlust, mille eesmärk on isiklike suhete loomine ja alalhoidmine. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- olukord – alates nappidest lühivestlustest, liikudes edasi vestluses ja suhtluses osalemisele ning lõpetades paindliku keelekasutusega suhtluseesmärkide täitmiseks;
- teemad – alates isiklikest uudistest, liikudes edasi tuttavatele, endale huvipakkuvatele kõneainetele ning lõpetades enamiku üldiste teemadega;
- keelefunktsioonid – alates tervitustest, liikudes edasi pakkumistele või kutsete esitamisele ja loa andmisele ning lõpetades emotsioonide ja vihjamisi või naljatades väljendamisega.

	Vestlus
C2	Oskab enesekindlalt ja olukohaselt vestelda kõikvõimalikes avaliku ja isikliku elu olukordades, olles oma keelekasutuses täiesti vaba.
C1	Kasutab keelt suhtluses paindlikult ja mõjusalt, kasutades sh emotsionaalset, vihjelist ja naljatlevat keelepruuki.
B2	Suudab vestluskaaslasega luua hea kontakti, esitades osavõtlikke küsimusi ja väljendades nõustumist, kommenteerides teisi isikuid või hetkeolukorda, kui see on kohane. Oskab väljendada kahtlust ja vastuseisu, esitada tingimusi enne nõusoleku või loa andmist ja avaldada soovi, et tema arvamusega arvestataks.
B1	Suudab aktiivselt osaleda pikemas üldteemalises vestluses, seda ka keskkonnas, kus on müra või muud segajad. Suudab sihtkeele kasutajatega suhelda, ilma et ta neile tahtmatult nalja teeks, neid ärritaks või sunniks neid käituma teisiti kui vilunud keelekasutajatega suheldes. Oskab edasi anda tundevarjundeid ning rõhutada toimuva või kogetu endale olulisust.
A2+	Oskab algatada vestlust ja aidata seda ülal hoida, esitades suhteliselt spontaanseid küsimusi olulise kogemuse või sündmuse kohta ning väljendades oma suhtumist ja arvamust tuttavatel teemadel. Suudab vestelda suhteliselt pikalt mõlemale poolele huvipakkuval teemal, kui vestluskaaslane pingutab, et mõistmist hõlbustada.
A2	Suudab ettevalmistuseta lülituda vestlusesse, kui kõneaine on tuttav. Suudab igapäevasuhtluses jälgida otse temale suunatud selgelt artikuleeritud kõnet, ehkki võib paluda mõningaid sõnu/viipeid või fraase korrata. Suudab ülal hoida vestlust või mõttevahetust, kuid teda on aeg-ajalt raske jälgida, kui ta püüab soovitud täpselt väljendada. Oskab väljendada selliseid emotsioone nagu üllatus, rõõm, kurbus, huvi ja ükskõiksus, ning neile reageerida.
A1	Oskab luua kontakti, nt tervitada, hüvasti jätta, ennast või teisi tutvustada, tänada. Suudab üldjoontes jälgida temale suunatud selget ühiskeelset juttu, kui kõneaine on tuttav ja on tagatud võimalus paluda mõnd kohta korrata või ümber sõnastada. Suudab osaleda igapäevases lühivestluses, kui kõneaine pakub talle huvi. Oskab lihtsate sõnadega väljendada enesetunnet ja tänu. Oskab teenet paluda (nt midagi laenata) ja pakkuda ning vastata, kui keegi palub temalt teenet.

	Vestlus
A2	Tuleb toime väga lühikese suhtlusega, kuid mõistab harva piisavalt, et vestlust ise ülal hoida; siiski võib öeldut mõista, kui vestluskaaslane selle nimel pingutab. Oskab kasutada lihtsaid igapäevaseid viisakusväljendeid, et tervitada ja pöörduda. Oskab lihtsas keeles vestelda kaaslaste, kolleegide või võõrustava perekonna liikmetega, esitades küsimusi ja mõistes vastuseid enamikul igapäevastel teemadel. Oskab esitada kutset, teha ettepanekut ja vabandada ning kutsele, ettepanekule ja vabandusele vastata. Oskab väga lihtsate käibeväljenditega öelda, kuidas ta ennast tunneb. Oskab öelda, mis talle meeldib ja mis mitte.
A1	Mõistab lihtsate konkreetsete vajadustega seotud igapäevaväljendeid, kui kannatlik vestluskaaslane esitab neid otse talle selgelt, aeglaselt ja mitu korda. Oskab osaleda lihtsas konkreetsetes infovahetuses ootuspärasel teemal, nt elukohariik, perekond ja kool. Oskab end ja teisi tutvustada ning kasutada väga lihtsaid tervitus- ja hüvastijätuväljendeid. Oskab küsida, kuidas läheb, ja öeldule reageerida.
Eel-A1	Mõistab ja oskab kasutada elementaarseid käibeväljendeid, nt <i>jah, ei, vabandage, palun, tänan, tänan, ei, kahju</i>. Mõistab lihtsaid tervitusi. Oskab lihtsal viisil tervitada, öelda oma nime ja hüvasti jätta.

Vaba mõttevahetus (sõprade ringis)

Skaala hõlmab keelekasutust nii suhtluseesmärgil kui ka hinnangute andmiseks, kuna need on igapäevasuhtluses enamasti põimitud. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- teemad – arutlemisest selle üle, mida teha või kuhu minna, kuni abstraktsete, keeruliste ning isegi võõraste ja tundlike teemadeni;
- arutluskäigu jälgimine – alates teema äratundmisest, liikudes edasi vestluse põhisisu jälgimisele ning lõpetades elavas arutlus osalemise ja argikeelsete vihjete mõistmisega;
- keelefunktsioonid – keeleliselt piiratud arutlemisest ja (mitte)nõustumisest kuni mõtete täpse väljendamisega ning diplomaatiliselt eriarvamuse ja kriitikaga toimetulekuni.

	Vaba mõttevahetus (sõprade ringis)
C2	Oskab taktitundeliselt nõu anda või arutada tundlikke teemasid, mõistes argikeelseid viiteid ning tulles diplomaatiliselt toime eriarvamuste ja kriitikaga.
C1	Suudab raskusteta jälgida keerukat arutelu rühmas ja selles ise osaleda, isegi kui tegu on abstraktse ja keeruka võõra kõneainega.
B2+	Suudab sammu pidada sihtkeele vilunud kasutajate elava mõttevahetusega. Oskab täpselt väljendada oma mõtteid ja arvamusi, esitada veenvalt keerukat mõttekäiku ja sellisele mõttekäigule vastata.

	Vaba mõttevahetus (sõprade ringis)
B2	Oskab aktiivselt kaasa rääkida tuttavas olukorras toimivas vabas mõttevahetuses, kommenteerides, esitades selgesõnaliselt seisukohti, kaaludes eri ettepanekuid, tehes oletusi ja neile reageerides. Suudab mõningase pingutusega mõista suuremat osa mõttevahetusest tema ümber, kuid tal võib olla keeruline aktiivselt osaleda, kui rühmas on mitu sihtkeele kasutajat, kes oma keelekasutust kuidagi ei kohanda. Oskab mõttevahetuses põhjendada ja kaitsta oma arvamust, esitades asjakohaseid selgitusi, väiteid ja kommentaare.
B1	Suudab jälgida suuremat osa üldisest mõttevahetusest enda ümber, kui vestluskaaslased väldivad idioome ja väljenduvad selgelt. Oskab avaldada mõtteid abstraktsel või kultuuriteemal (nt muusika, filmid). Oskab selgitada, milles on probleem. Oskab lühidalt kommenteerida teiste arvamusi. Oskab kõrvutada ja võrrelda eri võimalusi, arutades, mida teha, kuhu minna, keda või mida valida jne. Suudab üldjoontes jälgida sõprade ringis toimuva vaba mõttevahetuse põhisisu, kui väljendatakse selgelt ühiskeeles või tuttavas keelevariandis. Oskab esitada oma vaatenurka või arvamust ja küsida teiste omi, kui kõneaine talle huvi pakub. Oskab arusaadavalt väljendada oma arvamust ja suhtumist, kui otsitakse praktilistele küsimustele lahendusi või langetatakse otsuseid, nt kuhu minna, mida teha, kuidas korraldada väljasõitu. Oskab viisakalt väljendada veendumusi, arvamusi, nõustumist ja mittenõustumist.
A2	Saab üldjoontes aru, millest tema ümber räägitakse, kui vestlus on aeglane ja selge. Oskab lihtsas keeles mõtteid vahetada ning võrrelda esemeid ja inimesi. Oskab arutada, mida õhtul või nädalavahetusel ette võtta. Oskab teha ettepanekuid ja vastata teiste omadele. Oskab väljendada nõustumist ja mittenõustumist. Oskab lihtsal viisil arutada igapäevaelu praktilisi küsimusi, kui tema poole pööratakse selgelt, aeglaselt ja otse. Oskab arutada, mida teha ja kuhu minna ning määrata kokkusaamist. Oskab lihtsal viisil arvamust avaldada.
A1	Oskab mõne lihtsa väljendiga anda infot selle kohta, mis talle meeldib ja mis mitte (nt sport, toit), kui tema poole pööratakse selgelt, aeglaselt ja otse.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Ametlikud arutelud (koosolekud)

Skaala kirjeldab ametlikke arutelusid peamiselt erialases ja akadeemilises keskkonnas. Skaalas kirjeldatud peamised aspektid sarnanevad suurel määral vaba mõttevahetuse omadega, kuid neile lisanduvad:

- koosoleku tüüp ja teemad – praktiliste probleemide käsitlemisest aruteludeni abstraktsel, keerulistel ja võõrastel teemadel;
- arutluskäigu jälgimine – kordamise ja selgitamise vajadusest oskuseni olulisemat mõista ja elavas arutelus osaleda;
- oma panus – läbiharjutamise vajadusest ja sõnastamisel abi küsimisest teiste õeldu vaagimise, sellele hinnangu andmise ja kritiseerimise ning oma arvamuse veenva kaitsmiseni.

	Ametlikud arutelud (koosolekud)
C2	Oskab kaitsta oma seisukohti keerukaid küsimusi käsitlevas ametlikus arutelus, oskab veenvalt ja selgelt arutleda ega jää selles teistele alla. Oskab anda nõu keerukatel, tundlikel või vaidlusi tekitavatel teemadel ja nendega toime tulla, kui tal on selleks vastavad erialateadmised. Oskab enesekindlalt vastata ründavatele küsimustele, hoida kõnevooru ja diplomaatiliselt vastuväidetele vastata.
C1	Suudab raskusteta sammu pidada väitlusega, isegi kui tegu on abstraktse, keeruka ja võõra teemaga. Oskab veenvalt põhjendada ametlikku seisukohta, vastates küsimustele, märkustele ja keerukatele vastuväidetele ladusalt, sundimatult ja olukohaselt. Oskab oma akadeemilises või erialases pädevusvaldkonnas teiste osalejate seisukohti ümber sõnastada, neile hinnangut anda ja neid vaidlustada. Oskab diplomaatiliselt teha kriitilisi märkusi või väljendada mittenõustumist. Oskab paluda küsimusi täpsustada ja sõnastada ümber oma küsimusi, millest on valesti aru saadud.
B2	Suudab vaevata sammu pidada elava aruteluga, tundes selgelt ära poolt- ja vastuargumendid. Oskab kasutada asjakohaseid tehnilisi termineid, kui arutab oma erialateemasid teiste spetsialistidega. Oskab täpselt väljendada oma mõtteid ja arvamusi ning esitada keerukaid arutluskäike ja neile vastata. Suudab aktiivselt osaleda igapäevases ja mitteigapäevases ametlikus arutelus. Suudab jälgida oma pädevusvaldkonda puudutavat arutelu, mõistes üksikasjalikult punkte, mida esile tuuakse. Oskab avaldada, põhjendada ja kaitsta oma arvamust, anda hinnanguid eri ettepanekutele, teha oletusi ja neile reageerida.
B1	Suudab mõista suurt osa oma töövaldkonnaga seotud arutelist, kui vestluskaaslased väldivad idioome ja räägivad selgelt. Suudab selgelt esitada oma seisukohta, kuid väitluses osalemisega on raskusi. Suudab osaleda tuttavat teemat puudutavas igapäevases töises arutelus, kui väljendutakse selgelt ühiskeeles või tuttavas keelevariandis ja vahetatakse faktiteavet, jagatakse korraldusi või otsitakse lahendusi praktilistele küsimustele. Oskab jälgida arutluskäiku ja arutelu tuttavalt või ootuspärasel teemal, kui mõtteid avaldatakse suhteliselt lihtsas keeles ja/või korratakse ja on võimalus küsida selgitusi.
A2	Suudab üldiselt jälgida teemavahetusi oma valdkonnaga seotud ametlikus arutelus, mis on aeglane ja selge. Oskab vahetada asjakohast infot ja avaldada arvamust praktilistes küsimustes, kui seda temalt otse palutakse, kuid vajab seejuures väljendamisel mõningast abi ning võib paluda põhiinfo ülekordamist. Oskab ametlikul koosolekul öelda, mida ta asjast arvab, kui tema poole otse pöördutakse ja ta saab paluda põhiinfo kordamist.
A1	Kirjeldus puudub.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Eesmärgipärane koostöö (koos toidu valmistamine, dokumendi arutamine, ürituse korraldamine jne)

Skaala kirjeldab koostöösuhtlust mõne igapäevaelu, eelkõige tööelu ülesande täitmiseks. Sarnaselt vestluse ja arutelude skaaladega kirjeldatakse ka siin arutelu jälgimise võimet. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- arutelu jälgimine – otseste lihtsate juhiste mõistmisest üksikasjalike juhiste täpse mõistmiseni;
- aktiivne osalemine – lihtsast asjade palumisest ja andmisest kuni põhjuste ja tagajärgede oletamise ning kogu ülesande täitmise korraldamiseni.

	Eesmärgipärane koostöö (koos toidu valmistamine, dokumendi arutamine, ürituse korraldamine jne)
C2	Kirjeldus puudub, vt C1.
C1	Oskab kaaslaste või rühmaliikmetega tegevuskäigu üle otsustamiseks arutelu suunata, edastades teiste öeldut, tehes kokkuvõtteid, arutledes ja kaaludes mitut seisukohta.
B2	Mõistab täpselt üksikasjalikke juhtnõure. Oskab kaasa aidata töö edenemisele, kutsudes teisi osalema, oma arvamust avaldama jne. Oskab anda selge ülevaate teemast või probleemist, arutledes võimalike põhjuste ja tagajärgede üle ning kaaludes eri lähenemisviiside eeliseid ja puudusi.
B1	Suudab jälgida, mida öeldakse, kuid kiire ja pika arutelu korral võib aeg-ajalt paluda kordamist või selgitust. Oskab selgitada, milles on probleem, arutada järgmisi samme ning võrrelda ja kaaluda eri lahendusi. Oskab lühidalt kommenteerida teiste arvamusi. Suudab üldiselt jälgida, mida öeldakse, ja vajadusel teiste öeldut osaliselt korrata, et kinnitada vastastikust mõistmist. Oskab lühikeste põhjenduste ja selgitustega väljendada oma arvamust ja suhtumist, kui otsitakse võimalikke lahendusi või arutatakse, mida edasi teha. Oskab paluda teistel järgmiste sammude kohta arvamust avaldada.
A2	Mõistab piisavalt, et lihtsas tava-suhtluses vähese vaevaga toime tulla, paludes väga lihtsas keeles, et korrataks seda, millest ta aru ei saanud. Oskab arutleda, mida järgmisena ette võtta, teha ettepanekuid ja vastata teiste omadele, küsida ja anda juhiseid. Oskab märku anda, et saab aru, ja mõistab vajalikku, kui vestluskaaslane on nõus selle nimel pingutama. Suudab suhelda lihtsate igapäevaste ülesannete täitmisel, kasutades lihtsaid fraase, et midagi paluda või anda, küsida lihtsat infot ja pidada aru järgmiste sammude üle.
A1	Suudab mõista küsimusi ja juhtnõure, kui need edastatakse talle selgelt ja aeglaselt; järgib lühikesi lihtsaid juhiseid. Oskab järgida lihtsaid juhiseid, mida antakse aja, koha, arvude jne kohta. Oskab asju paluda ja anda.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Kaupade ja teenuste ostmine

Skaala hõlmab peamiselt suhtlemist restoranis, kaupluses, pangas jne. Alates B1-tasemest kirjeldatakse kaebuse edukat esitamist ning kõrgematel tasemetel toiminguid või läbirääkimisi pärast kaebuse esitamist. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- olukorra tüüp – lihtsatest igapäevastest olukordadest kuni vaidlusteni vastutuse üle ja tundlike olukordadeni avalikus, töö- ja hariduselus;
- teenuse tarbimine – toidu ja joogi küsimisest üksikasjalike küsimusteni keerukamate teenuste kohta;
- kahju korvamise nõudmine – kaebuse esitamisest (B1) kuni lahenduse läbirääkimiseni vaidluse või tundliku toimingu korral.

	Kaupade ja teenuste ostmine ⁶⁴
C2	Kirjeldus puudub, vt C1.
C1	Tuleb toime keerukate ja tundlike läbirääkimistega avalikus, töö- ja hariduselus.
B2	Valdab keelt piisavalt, et otsida lahendust vaidlusalustes küsimustes nagu ebaõiglane liiklustrahv, rahaline vastutus korteris tekitatud kahju eest, süüdistused õnnetuse põhjustamises. Oskab nõuda kahju(de) korvamist, kasutades oma nõude väljendamiseks veenvat keelt ja pannes selgelt paika, mis piires ta on nõus järeleandmisi tegema. Oskab esitada tingimusi ja üksikasjalikke küsimusi keerukamate teenuste, nt üürilepingute kohta. Oskab selgitada, milles on probleem, ja teha selgeks, et teenusepakkuja/klient peab järeleandmisi tegema.
B1	Saab hakkama enamiku toimingutega, mis tulevad ette reisil vm sõitudel, reisi või majutuse korraldamisel ja asjaajamisel sihtriigi ametnikega. Oskab kaupluses paluda selgitusi mitme sama eesmärgiga toote või teenuse erinevuste kohta, et nende vahel valik teha, esitades vajadusel täiendavaid küsimusi. Tuleb toime harvem esinevates olukordades poes, postkontoris ja pangas (nt ebasobiva ostu tagastamine). Oskab esitada kaebust. Saab hakkama enamikus olukordades, mis tulevad ette reisiks valmistumisel (nt reisibüroos) või reisimise ajal (nt oskab küsida kaassõitjalt, millises peatuses maha minna).
A2	Tuleb toime igapäevaelu tavapärastes olukordades, nagu transpordi kasutamine, majutuskoha otsimine, söömine ja sisseostud. Oskab suhelda ootuspäraselt igapäevaolukorras (nt postkontoris, jaamas, kaupluses), kasutades laia valikut lihtsaid väljendeid. Oskab reisibüroost tulemuslikult küsida kõike vajalikku, kui tegu on otsesõnalise tavapärase infoga. Oskab küsida ja pakkuda tarbekaupu ja põhiteenuseid. Oskab küsida lihtsat infot reisimise kohta, kasutada ühissõidukeid (bussid, rongid, taksod), küsida ja juhatada teed ning osta pileteid. Oskab küsida asjade kohta ja teha lihtsamaid toiminguid poes, postkontoris või pangas. Oskab anda ja vastu võtta infot koguste, arvude, hindade jne kohta. Oskab teha lihtsamaid oste, sõnastades oma soove ja küsides hinda. Oskab tellida toitu. Oskab öelda, kui midagi on valesti, nt <i>Toit on külm</i> või <i>Hotellituba on pime</i>. Oskab (silmast silma) paluda aega arsti vastuvõtule ja mõistab vastust. Oskab tervishoiutöötajale probleemi väljendada, kasutades vajadusel žeste ja kehakeelt.

⁶⁴ 2007. aasta tõlkes „Toimingud kaupade ja teenuste ostmisel“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimkond*

	Kaupade ja teenuste ostmine ⁶⁴
A1	Oskab asju paluda ja anda. Oskab lihtsate väljenditega küsida toitu või jooki. Saab aru arvudest, kogustest, hindadest ja kellaajast.
Eel-A1	Oskab sooritada lihtsamaid oste ja/või tellida toitu või jooki, kui saab asjale osutada või kasutada žeste.

Infovahetus

Skaalal puuduvad kirjeldused C-tasemel, sest vilunud keelekasutajad ei piirdu enam pelgalt faktiteabe vahetamisega. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- toimingu tüüp – alates lihtsatest küsimustest, juhtnööridest ja juhistest, liikudes edasi lihtsa igapäevase info vahetamisele ning lõpetades info jagamisega asjatundjate ringis;
- info tüüp – alates isikuandmetest, kuupäevadest, hindadest jne, liikudes edasi otsesõnalisele infole, mis puudutab harjumusi, igapäeva- või ajaviitetegevust, ning lõpetades üksikasjaliku ja keeruka info või nõuannetega.

	Infovahetus
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt B2.</i>
C1	<i>Kirjeldus puudub, vt B2.</i>
B2	Suudab mõista ja vahetada keerukat teavet ning anda nõu mis tahes teemadel, mis puudutavad tema tööülesandeid. Oskab kasutada asjakohaseid erialatermineid, kui vahetab infot või arutab oma erialateemasid teiste sama valdkonna asjatundjatega.
	Suudab usaldusväärselt edasi anda üksikasjalikku teavet.
B1	Oskab oma valdkonna piires teatava kindlusega vahetada, kontrollida ja kinnitada faktiteavet igapäevaste või mitteigapäevaste teemade kohta. Oskab teha kokkuvõtte lühijutust, artiklist, vestlusest, arutelust, intervjuust ja dokumentaalfilmist, avaldada nende kohta arvamust ja vastata täpsustavatele küsimustele.
	Oskab leida ja edastada otsesõnalist faktiteavet. Oskab küsida ja järgida üksikasjalikke juhtnööre. Oskab hankida üksikasjalikumad lisateavet. Oskab anda nõu lihtsatel oma kogemusi puudutavatel teemadel.
A2+	Mõistab piisavalt, et tulla liigse pingutuseta toime lihtsas igapäevasuhtluses. Tuleb toime praktiliste igapäevavajadustega: oskab leida ja edastada otsesõnalist faktiteavet. Oskab esitada küsimusi harjumuste ja igapäevaste toimingute kohta ning neile vastata. Oskab esitada küsimusi vaba aja tegevuste ja minevikus kogetu kohta ning neile vastata. Oskab esitada küsimusi plaanide ja kavatsuste kohta ning neile vastata. Oskab anda ja järgida lihtsaid juhiseid, näiteks juhatada teed.

	Infovahetus
A2	Tuleb toime lihtsate igapäevaste ülesannetega, mis eeldavad lihtsat ja otsest infovahetust. Oskab vahetada piiratud hulgal infot tuttavate igapäevatoimingute kohta. Oskab esitada küsimusi oma töö ja vaba aja kohta ning neile vastata. Oskab küsida ja juhatada teed, viidates kaardile või plaanile. Oskab küsida ja edastada isikuandmeid. Oskab küsida lihtsaid küsimusi sündmuse kohta, nt millal ja kus see toimus, kes seal olid ja milline see oli, ning neile vastata.
A1	Mõistab küsimusi ja juhtnööre, kui need esitatakse aeglaselt ja selgesõnaliselt otse talle, ning järgida lühikesi lihtsaid juhiseid. Oskab esitada lihtsaid küsimusi ja neile vastata ning kasutada lihtsaid väljendeid, mis puudutavad tema vahetuid vajadusi või väga tuttavat kõneainet, ja neile reageerida. Oskab küsida teiste inimeste kohta ja vastata enda või teiste kohta käivatele küsimustele (kus ta elab, keda tunneb, mis tal olemas on). Oskab öelda aega, kasutades fraase <i>järgmisel nädalal, eelmisel reedel, novembris, kell kolm jm.</i> Oskab piiratud moel öelda arve, koguseid ja hindu. Oskab nimetada ja küsida riide- või muude tuttavate esemete värvust.
Eel-A1	Oskab öelda oma nime ja küsida teistelt nende nime. Oskab kasutada ja mõistab lihtsaid arve igapäevavestluses. Oskab küsida ning öelda nädalapäeva, aega ja kuupäeva. Oskab küsida ja öelda sünnikuupäeva. Oskab küsida ja öelda telefoninumbrit. Oskab öelda oma vanust ja küsida teiste vanust. Oskab info saamiseks küsida väga lihtsaid küsimusi (nt <i>Mis see on?</i>) ja mõistab ühe- või kahe sõnalisi/-viipelisi vastuseid.

Küsitleja ja vastaja roll

Skaala hõlmab kindlaid rolle arsti juures ja tööintervjuudel, aga ka teistes küsitlusega seotud olukordades, uuringutes ja haridusvaldkonna projektides. Viipekeele puhul on eeldus, et vestluskaaslane oskab viipekeelt. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- sõltumatus vestluskaaslasest – otseses, selges, aeglasel ühiskeskes väljendumise vajadusest kuni igasuguse abita ja teiste vestlejatega võrdväärse toimetulekuni;
- algatusvõime – uute teemade tõstatamisest (B1) kuni võrdväärse osalemise, mõtte ladusa arendamise ja sekkumistega eduka toimetulekuni;
- intervjuu läbiviimine – alates ettevalmistatud küsimuste esitamisest (B1), liikudes edasi ettevalmistatud küsimustest spontaansetele kõrvalekaldumisele ja huvitavatel vastustel pikemalt peatumisele ning lõpetades dialoogi ülesehitamise ja enesekindla suhtlemisega.

	Küsitleja ja vastaja roll
C2	Tuleb väga edukalt toime enda osaga dialoogis, suunates vestlust ja suheldes enesekindlalt, pingutuseta ja ladusalt nii küsitleja kui ka küsitletava rollis ja olles teistele võrdväärne partner.
C1	On võimeline intervjuul edukalt täitma nii küsitleja kui ka vastaja rolli, laiendades ja arendades kõnealust teemat ladusalt ja ilma kõrvalise abita ja tulles edukalt toime sekkumistega.

	Küsitaja ja vastaja roll
B2	Oskab latusalt ja tulemuslikult intervjuuerida, kaldudes kõrvale ettevalmistatud küsimustest, küsides täiendavaid küsimusi ja täpsustades huvipakkuvaid vastuseid. Näitab intervjuus algatusvõimet ning laiendab ja arendab mõtteid küsitaja suurema abi või toeta.
B1	Oskab anda konkreetset infot, mida intervjuul või konsultatsioonil küsitakse (nt kirjeldada arstile sümptomeid), kuid teeb seda üldiselt. Oskab läbi viia ettevalmistatud intervjuud, kontrollida ja üle küsida infot, kuid võib aeg-ajalt paluda öeldut korrata, eriti kui küsitav räägib kiiresti või pikalt. Võib intervjuul/konsultatsioonil aeg-ajalt näidata algatusvõimet (nt vahetada teemat), kuid on küsitajast väga sõltuv. Oskab tervise teenust kasutades lihtsas keeles kirjeldada sümptomeid ja küsida nõu, mõistab vastuseid, kui need on selged ja argikeelsed. Oskab läbi viia ettevalmistatud küsimustega intervjuud, esitades sealjuures spontaanselt mõne lisaküsimuse.
A2	Suudab end intervjuus mõistetavaks teha ning edastada mõtteid ja teavet tuttavatel teemadel, kui saab aeg-ajalt selgitusi paluda ja tal aidatakse soovitud väljendada. Oskab arstile selgitada kõige tavalisemaid sümptomeid ja vaevusi (nt külmetuse või gripi korral). Oskab intervjuus vastata lihtsatele küsimustele ja väidetele. Oskab meditsiinitöötajale lihtsas keeles väljendada probleemi, kasutades vajadusel žeste ja kehakeelt.
A1	Oskab intervjuus vastata lihtsatele ja otsestele küsimustele enda kohta, kui ei kasutata kujundlikke väljendeid ning räägitakse väga aeglaselt ja selgelt. Oskab meditsiinitöötajale lihtsas keeles väljendada probleemi ja vastata lihtsatele küsimustele (nt <i>Kas siit on valu?</i>), kuigi peab mõtte edastamiseks kasutama žeste ja kehakeelt.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Telekommunikatsioonivahendite kasutamine

Uus 2018. aasta skaala hõlmab telefoni- ja veebirakenduste kasutamist kaugsuhtluseks. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- info ja toimingute ulatus – alates lihtsatest sõnumitest ja vestlustest ootuspärastel teemadel (nt saabumise ajad, igapäevased sõnumid ja teenused) kuni sidevahendite kasutamiseni isiklikuks ja tööalaseks suhtluseks;
- suhtluskaaslased – ühest tuttavast inimesest mitme võõrani, kes räägivad vähem tuttava aktsendiga;
- suhtluse kestus – lühikesest lihtsast infovahetusest pikema sundimatu vestluseni.

	Telekommunikatsioonivahendite kasutamine
C2	Suudab kasutada telekommunikatsioonivahendeid enesekindlalt ja tõhusalt nii isiklikuks kui ka tööalaseks suhtluseks, isegi kui suhtlus on häiritud (esineb müra) või kui helistaja räägib vähem tuttava aktsendiga.
C1	Suudab tõhusalt kasutada telekommunikatsioonivahendeid enamiku isiklike või tööeesmärkide saavutamiseks.

	Telekommunikatsioonivahendite kasutamine
B2	Oskab kasutada telekommunikatsioonivahendeid mitmesugustel isiklikel ja tööeesmärkidel, eeldusel, et on võimalus küsida selgitust, kui aktsent on võõras või terminid pole tuttavad. Suudab tuttava inimesega pidada pikemaid sundimatuid telefonivestlusi mitmesugustel teemadel.
B1	Oskab kasutada telekommunikatsioonivahendeid igapäevastel isiklikel ja tööeesmärkidel, kui on võimalus aeg-ajalt selgitusi küsida. Oskab videokõnes / telefoni teel edasi anda olulisi üksikasju ootamatu sündmuse kohta (nt probleem hotelli, reisikorralduse või rendiautoga). Oskab kasutada telekommunikatsioonivahendeid suhteliselt lihtsateks, kuid pikimateks vestlusteks isiklike tuttavatega. Oskab kasutada telekommunikatsioonivahendeid igapäevaste sõnumite (nt koosoleku korraldamine) või lihtsamate teenuste jaoks (nt broneerida hotellituba või paluda arsti vastuvõtu aega).
A2	Oskab telekommunikatsioonivahendite kaudu vahetada sõpradega lihtsaid uudiseid, teha plaane ja leppida kokku kohtumisi. Suudab pidada tuttavatega lühikesi lihtsaid telefonivestlusi ootuspärasel teemal (nt arutada saabumise aega või leppida kokku kohtumist), kui on võimalus paluda öeldut korrata või küsida selgitusi. Mõistab lihtsat sõnumit (nt <i>Mu lend hilineb. Saabun kell kümme</i>), oskab kinnitada sõnumi üksikasju ja neid telefoni teel asjaga seotud isikutele edasi anda.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

3.3.1.2. Kirjalik suhtlus

Kirjalik suhtlus hõlmab interaktiivset suhtlust kirja või viipekeele vahendusel.⁶⁵ Selle kohta on lisaks üldise kirjaliku suhtluse skaalale kaks skaalat: *kirjavahetus* ning *teated, sõnumid ja ankeetid*. Esimene neist käsitleb isiklikku suhtlust ja teine info edastamist. Kirjaliku suhtluse keel sarnaneb suulise keelega. Lisaks ei panda suhtluses enamasti pahaks mõnd eksimust või ebaselget väljendumist ning sageli aitab teksti mõista kontekst. Tavaliselt on võimalik kasutada eri suhtlusstrateegiaid, näiteks paluda selgitusi või abi sõnastamisel või selgitada vääritimõistmist. Koostatud teksti hoolikas liigendamine või teksti veatus ei ole kõige tähtsam.

Veebisuhtlust käsitletakse eraldi, sest see on multimodaalne (vt järgmine osa).

Üldine kirjalik suhtlus

	Üldine kirjalik suhtlus
C2	Oskab sobivat tooni ja stiili kasutades väljenduda peaaegu iga tüüpi ametlikus ning mitteametlikus suhtluses.
C1	Oskab selgelt ja täpselt väljenduda, suheldes lugejaga paindlikult ja tulemuslikult.

⁶⁵ Nii ametlike kui ka mitteametlike videovestluste ja -sõnumite hulk on kiiresti kasvanud. Viipekeele kasutajad võivad suhelda kirjalikult või viibeldes või ka neid kaht võimalust vaheldades. Osas riikides on viipekeele kasutajatel võimalik eraldi veebilehe kaudu saata teenusepakkujatele päringuid, märkusi ja kaebusi. Lisaks on rohkem veebiküsitlusi, millele vastates saavad viiplejad valida, kas nad annavad vastuseid kirjalikult või viipekeeles. Selles osas kasutatakse seega sõna *koostama*, sest see hõlmab ka viiiplemist

	Üldine kirjalik suhtlus
B2	Oskab tulemuslikult kirja panna uut infot ja arvamusi ning seostada neid teistelt saadud info ja arvamustega.
B1	Oskab edasi anda infot ja mõtteid nii abstraktsel kui ka konkreetsel teemal, kontrollida teavet, paluda ja anda selgitusi probleemide kohta, tehes seda üsna täpselt. Oskab koostada isiklikke kirju ja teateid, küsides või edastades lihtsat hädavajalikku teavet, tuues välja enda jaoks olulised aspektid.
A2	Oskab koostada lühikesi lihtsaid sõnumeid, mis puudutavad tema vahetuid vajadusi.
A1	Oskab küsida või edastada isikuandmeid.
Eel-A1	Oskab ankeedil või sõnumis sõnaraamatu abil lühikeste fraasidena põhiinfot edasi anda (nt nimi, aadress, pereliikmed).

Kirjavahetus

2001. aasta raamdokumendi skaala kirjeldas vaid isiklikku kirjavahetust. Siinses versioonis lisandub sellele ametlik kirjavahetus, sest keelekasutaja või -õppija võib vajada ka ametlike kirjade kirjutamise oskust. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- sõnumi tüüp – lihtsatest isiklikest sõnumitest üksikasjalikuma isikliku ja ametialase kirjavahetuseni;
- keelekasutus – alates käibeväljenditest kuni tundeküllase, vihjava ja naljatleva keelekasutuse ning väljendusriikka, sobiva tooni ja stiiliga kirjaliku väljendumiseni.

	Kirjavahetus
C2	Oskab koostada peaaegu iga tüüpi töölaseid kirju, kasutades sobivat tooni ja stiili.
C1	Oskab end isiklikus kirjavahetuses selgelt ja täpselt väljendada, kasutades keelt (sh emotsionaalne, vihjeline ja naljatlev keelepruuk) paindlikult ja mõjusalt. Oskab väljendusrikkalt ja korrektselt koostada ametlikke kirju, näiteks selgituskirju, avaldusi, soovituskirju, kaebusi, toetus- ja kaastundeavaldusi.
B2+	Suudab isikliku kirjavahetuse kaudu suhtlust ülal hoida, kasutades keelt ladusalt ning mõjusalt, et kirjeldada üksikasjalikult oma kogemusi, esitada osavõtlikke küsimusi ja arutada mõlemale osapoolle huvipakkuvaid teemasid. Mõistab enamikku kirjavahetuse või muu suhtlusvormi idiomaatilistest ja argikeelsetest väljenditest ning oskab neist tavalisemaid ise sobivas olukorras kasutada. Oskab koostada ametlikke kirju, nt päringuid, palveid, avaldusi või kaebusi, kasutades sobivat registrit ja ülesehitust ning järgides tavasid. Oskab koostada nõudlikku, kuid viisakat kaebust, lisades toetavaid üksikasju ja esitades soovitud lahenduse.

	Kirjavahetus
B2	Oskab koostada kirju, mis vahendavad tundevarjundeid, rõhutavad sündmuste ja kogemuste tähtsust kirjutajale ja kommenteerivad suhtluskaaslase teateid ja arvamusi. Oskab kasutada konteksti sobivat formaalsusastet ja järgida tavaid, kui kirjutab isiklikke või ametialaseid kirju (sh e-kirjad). Oskab koostada ametlikke kutseid, tänu- või vabanduskirju (sh e-kirjad), kasutades sobivat registrit ja järgides tavaid. Oskab koostada harvem esinevaid faktiteabega piirduvaid ametikirju, kasutades sobivat ülesehitust ja järgides tavaid. Oskab kirja või e-kirja teel küsida kindlal eesmärgil infot, seda koondada ja teistele edasi saata.
B1	Oskab koostada isiklikke kirju, mis edastavad uut infot ja väljendavad mõtteid abstraktsetel või kultuuriteemadel (nt muusika, filmid). Oskab koostada kirju, milles avaldab eri arvamusi ning kirjeldab üksikasjalikult isiklikke tundeid ja kogemusi. Oskab kuulutustele kirjalikult vastata ja küsida lisainfot endale huvipakkuvate asjade kohta. Oskab koostada lihtsaid ametlikke kirju ja e-kirju, nt esitada kaebust ja nõuda lahendust. Oskab isiklikus kirjas üsna üksikasjalikult kirjeldada kogemusi, tundeid ja sündmusi. Oskab koostada lihtsaid faktilisi kirju ja e-kirju, nt paluda infot, küsida või anda kinnitust. Oskab koostada lihtsat avaldust, lisades mõningaid toetavaid üksikasju.
A2	Oskab vahetada infot tekstisõnumi, e-kirja või lühikese kirja teel, vastates küsimustele (nt mõne uue toote või tegevuse kohta). Oskab edasi anda igapäevast isiklikku infot, näiteks tutvustada end lühikeses kirjas või e-kirjas. Oskab koostada väga lihtsaid isiklikke kirju, et tänada või vabandada. Oskab koostada lühikesi lihtsaid teateid, e-kirju ja tekstisõnumeid (nt saata kutset või sellele vastata, kinnitada või muuta kokkuleppeid). Oskab koostada õnnitluskaardile lühikest teksti (nt sünnipäevaks või aastavahetuseks).
A1	Oskab sõnaraamatu abil koostada sõnumeid ja veebipostitusi väga lühikeste lausete jadana, kirjeldades hobiid või asju, mis talle meeldivad või ei meeldi, ja kasutades lihtsaid sõnu ja juurdunud väljendeid. Oskab koostada postkaardile lühikest ja lihtsat sõnumit. Oskab koostada lühikest, väga lihtsat sõnumit (nt tekstisõnum), milles annab sõpradele infot või esitab neile küsimuse.
Eel-A1	Oskab sõnaraamatut kasutades anda lühikeste fraaside ja lausetega edasi peamist isiklikku infot.

Teated, sõnumid ja ankeedid

Skaala hõlmab kirjalikku suhtlust praktilise eesmärgi saavutamiseks. A-tasemetel piirdub see ankeetidele isikuandmete kirjutamisega. Alates A2-tasemest on tähelepanu sõnumite saatmisel ja vastuvõtmisel ning lühikeste teadete kirjutamisel/viiplemisel. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- ankeetide isikuandmetega täitmine (eel-A1 kuni A2);
- sõnumite jätmine ja vastuvõtmine – alates lihtsatest sõnumitest (nt kellaaja kohta), liikudes edasi mitme mõttega sõnumitele ning lõpetades keerukate isiklike või ametialaste sõnumitega;
- teadete koostamine – lühikestest ja lihtsatest teadetest pikemate teadetenii sõpradele, teenindajatele, õpetajatele jne.

	Teated, sõnumid ja ankeetid ⁶⁶
C2	Kirjeldus puudub, vt B2.
C1	Kirjeldus puudub, vt B2.
B2	Oskab vastu võtta või ise jätta keerulisi isiklikke ja ametialaseid teateid, kui saab vajadusel küsida selgitusi või täpsustada üksikasju.
B1	Oskab vastu võtta igapäevaseid isiklikke, töö või õpingutega seotud sõnumeid. Oskab vastu võtta sõnumit, mille eesmärk on infot saada või probleeme selgitada.
	Oskab koostada teadet, mis edastab lihtsat hädavajalikku teavet sõpradele, teenindajatele, õpetajatele jt-le, kellega ta igapäevaelus kokku puutub; suudab edastada kõige olulisemat. Oskab telefoni teel vastu võtta mitut mõtet sisaldavaid sõnumeid, kui helistaja dikteerib need selgelt ja on kannatlik.
A2	Oskab vastu võtta lühikese ja lihtsa teate, kui tal on võimalus paluda kordamist ja ümbersõnastamist.
	Oskab koostada lühikesi lihtsaid teateid ja sõnumeid, mis puudutavad vahetuid vajadusi. Oskab kanda isiku- ja muid andmeid enamikule levinud ankeetidele, nt pangaarve avamiseks, tähtitud kirja saatmiseks.
A1	Oskab kirjutada oma nime, aadressi, rahvust, vanust ja sünniaega ning arve ja kuupäevi (nt hotelli registreerimisvorm). Oskab jätta lihtsa sõnumi, milles annab infot, nt kus ta on või mis kell tagasi jõuab (nt <i>Poes, tagasi kell 5</i>).
Eel-A1	Oskab kanda lihtsale registreerimisvormile oma põhilisi isikuandmeid: nime, aadressi, rahvust ja perekonnaseisu.

3.3.1.3. Veebisuhtlus

Veebisuhtluseks kasutatakse alati mingit seadet, mistõttu see erineb silmast silma suhtlusest. Veebisuhtluses ilmnevad üha sagedamini ka rühmasuhtluse tunnused, mida on peaaegu võimatu kirjeldada tavapäraste oskusi kirjeldavate skaaladena, mis kajastavad keelekasutaja või -õppija rääkimis-, viiplemis- või kirjutamisoskust. Näiteks on veebisuhtluse ajal võimalus kasutada reaajas ühiseid allikaid. Samas võib esineda möödarääkimist või vääritimõistmist, mida ei panda kohe täheleegi ega parandata, nagu seda sageli tehtaks vahetul suhtlemisel. Edukaks suhtlemiseks on mh vaja:

- koostada pikemaid või üksikasjalikumaid sõnumeid;
- kontrollida, et sõnumit on õigesti mõistetud;
- osata mõistmise hõlbustamiseks ümber sõnastada ja vääritimõistmisi lahendada;
- osata toime tulla emotsionaalsete reageeringutega.

⁶⁶ 2007. aasta tõlkes „Teated, sõnumid ja plangid“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimikond*

Veebivestlus ja -arutelu

Skaala kirjeldab veebivestlust ja -arutelu kui multimodaalset nähtust. Tähelepanu on sellel, kuidas vestluses osalejad suhtlevad veebis loovalt nii keerulisi probleeme lahendades kui ka igapäevasuhtluses.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- suhtlus samal ajal (reaalajas) või vaheldumisi, millest viimase puhul on osalejatel aega valmistuda ja/või abi otsida;
- osalemine pikemas suhtluses ühe või mitme osalejaga;
- sõnumite ja oma seisukohtade postitamine, millele saavad teised vastata;
- kommentaarid (nt hinnangud) teiste postitustele ja kommentaaridele ning nende seisukohtadele;
- arvamuse avaldamine lisatud meediafailide kohta;
- oskus kasutada sümboleid, pilte jm sõnumi tooni, rõhu ja prosoodia, aga ka tunnete või emotsioonide, iroonia jne väljendamiseks.

Skaalas liigutakse ülespoole lihtsatelt, igapäevasuhtluse isiklikelt sõnumitelt ulatuslikuma pädevuseni, mis hõlmab C-tasemetel suhtlust ameti- ja haridusteemadel, kusjuures B1+-tasemel lisanduvad reaallajas suhtlus ja rühmades suhtlus. Taset B2 iseloomustavad võime aktiivselt aruteludes ja väitlustes osaleda, oskus loogilises järjekorras seisukohti teistega seostada ning oskus kohasel viisil vääritimõistmisi lahendada. Tasemel C1 suudab keelekasutaja või -õppija registrit muuta ja diplomaatiliselt kriitilisi hinnanguid esitada. Tasemel C2 näeb keelekasutaja või -õppija ette ja tuleb toime võimalike vääritimõistmistega (sh kultuurilised), suhtlusprobleemidega ja emotsionaalsete reaktsioonidega. Arengut võib hinnata ka lisanduvate virtuaalruumide järgi, milles keelekasutaja või -õppija suudab suhelda, nt jututubades, veebiõpikeskkondades ja -koosolekutel. Edukas veebikoosolekutel osalemine on keelekasutajale või -õppijale enne B-tasemeid raske; A2-tasemel virtuaalses õpikeskkonnas toimides vajab keelekasutaja või -õppija hoolikat juhendamist ning tasemel A1 suudab ta vaid väga lihtsate postitustega osaleda jututoavestluses. C-tasemetel oskab keelekasutaja või -õppija aga kohandada registrit ja suhtlusstiili nii, et väljendab end vastavas virtuaalruumis tõhusalt.

	Veebivestlus ja -arutelu
C2	Oskab reaallajas veebiarutelu väljendada end selgelt ja täpselt, kasutades keelt paindlikult ja olukohaselt; valdab emotsionaalset, vihjelist ja naljatlevat keelepruuki. Oskab ette näha ja tõhusalt toime tulla veebiarutelu võimalike vääritimõistmistega (sh kultuurilised), suhtlusprobleemide ja emotsionaalsete reaktsioonidega. Oskab hõlpsasti ja kiiresti kohandada oma registrit ja stiili olenevalt veebikeskkonnast, suhtluseesmärgist ja kõneaktist.
C1	Suudab osaleda reaallajas mitme osalejaga arutelus, mõistab eri sõnavõtude suhtlussihti ja kultuurilisi vihjeid. Suudab tõhusalt osaleda reaallajas eriala või õpingutega seotud veebiaruteludes ning vajadusel küsida või anda selgitusi keerukate abstraktsete teemade kohta. Oskab kohandada oma registrit veebisuhtluse kontekstiga, vahetades vajadusel registrit sama vestluse käigus. Oskab hinnata, ümber sõnastada ning vaidlustada väiteid eriala või õpingutega seotud veebivestlustes ja -aruteludes.

	Veebivestlus ja -arutelu
B2	Suudab osaleda veebisuhtluses ja siduda oma seisukohti varasemate mõtteavaldustega, mõistab kultuurilisi vihjeid ning reageerib neile sobivalt.
	Suudab aktiivselt osaleda veebiaruteludes, avaldada arvamust ja vastata teiste arvamustele oma huvivaldkonnas, kui vestluskaaslased ei kasuta ebaharilikku ega keerukat keelt ja jätavad vastamiseks aega.
	Suudab osaleda mitme osalejaga veebivestluses, seostades tõhusalt oma seisukohti varasemate mõtteavaldustega, kui vestlusjuht aitab arutelu suunata. Tunneb ära veebisuhtluses tekkivad väärarusaamused või arusaamatused ja tuleb nendega toime, kui vestluskaaslased sellele kaasa aitavad.
B1	Oskab reaajas vahetada mõtteid mitme osalejaga veebivestluses, mõistes osalejate suhtlussihte, kuigi ei pruugi mõista üksikasju või vihjeid ilma lisaselgitusteta. Oskab postitustes sündmusi, kogemusi ja tegevusi kajastada, viidates lisatud linkidele ja meediafailidele ning jagades oma muljeid.
	Suudab teda huvitaval teemal veebiarutelus lisada arusaadava postituse, kui on võimalik teksti enne ette valmistada ning kasutada veebiallikaid keelelünkade korvamiseks ja keele korrektsuse kontrollimiseks. Oskab kirjutada veebipostitusi, milles kirjeldab isiklikke kogemusi, tundeid ja sündmusi ning vastab teiste kommentaaridele üsna üksikasjalikult, kuigi vähese keeleoskuse tõttu võib olla kordusi ja ebakorrektsed väljendused.
A2	Oskab end veebisuhtluses tutvustada ja tuleb toime lühikese vestlusega, küsides küsimusi ja vastates neile ning vahetades mõtteid ootuspärastel igapäevateemadel, kui tal on piisavalt aega vastuste sõnastamiseks ja ta suhtleb korraga vaid ühe kaaslasega. Oskab kirjeldada postitustes igapäevaasju, sündmusi ja tundeid, piirdudes lihtsate peamiste üksikasjadega.
	Oskab kommenteerida teiste postitusi, kui need on lihtsas keeles kirjutatud/viibeldud, reageerib lisatud meediafailidele, väljendades lihtsal viisil üllatust, huvi ja ükskõiksust.
	Oskab veebis osaleda lihtsas suhtluses (nt koostada lihtsaid sõnumeid virtuaalsele kaardile, edastada uudiseid, leppida kokku ja kinnitada kohtumisi). Oskab põhilist keelevara kasutades kirjutada lühikesi positiivseid või negatiivseid kommentaare lisatud linkide ja meediafailide kohta, kuigi peab selleks tavaliselt kasutama tõlketööriistu ja muid veebiallikaid.
A1	Oskab väga lühikeste lausetega koostada väga lihtsaid sõnumeid ja isiklike postitusi oma hobide või asjade kohta, mis talle meeldivad või mitte jne, kui saab kasutada tõlketööriistu. Oskab käibeväljendite ja lihtsate sõna-/viipekombinatsioonidega väljendada positiivset või negatiivset reaktsiooni, vastates lihtsatele postitustele, nende linkidele või meediafailidele; oskab vastata teiste kommentaaridele, tänades või vabandades tavapäraste väljenditega.
Eel-A1	Oskab veebis postitada tervitusi lihtsate käibeväljendite ja emotikonidega. Oskab postitada lühikest lihtsat isiklikku teavet (nt suhtestaatus, rahvus, amet), kui saab valida variante pakutud menüüst ja/või kasutada tõlketööriistu.

Eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö

Skaala keskendub võimalikule koostööle eesmärgipärasel ja igapäevases veebisuhtluses või -toimingute tegemisel. Veebisuhtluses ei saa teha selget vahet kirjaliku ja suulise suhtluse vahel, sest see on üha enam multimodaalne ning seega eeldatakse tasemekirjeldustes eri veebilahenduste ja -vahendite kasutamist vastavalt kontekstile. Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng

tasemeti:

- veebis kaupade ja teenuste ostmise;
- tingimuste läbirääkimine nii teenindaja kui ka kliendina;
- koostööprojektides osalemine;
- suhtlusprobleemide lahendamine.

Skaala väljendab arengut lihtsatest toimingutest ja info vahetamisest A-tasemel eesmärgipärase osalemiseni keerukates koostööprojektides. Seega hõlmab skaala tasemel eel-A1 vaid ootuspäraste veebiankeetide täitmist, B-tasemel lisandub toiminguga seotud probleemide lahendamise oskus ja C-tasemel oskus osaleda rühmatöös ning lõpuks ka oskus rühmatööd juhtida. Arengut võib käsitleda ka kui liikumist üksnes reageerimiselt initsiatiivi haaramisele, lihtsalt keerukale. Lihtsad koostööd nõudvad ülesanded abivalmi kaaslasega esinevad tasemel A2+, väikse rühmaga projektis osalemine alates tasemest B1 ja oskus koostööd juhtida alates tasemest B2+. Tasemel C1 suudab keelekasutaja või -õppija juhtida veebis koostööprojekti, koostades ja toimetades üksikasjalikke juhiseid, hinnates rühmaliikmete ettepanekuid ning andes selgitusi, mis aitavad täita ühiseid ülesandeid.

	Eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö
C2	Oskab lahendada vääritimõistmisi ja tuleb edukalt toime koostöö käigus tekkivate lahkkelidega. Oskab koostööprojekti toimetamise ja ümberkirjutamise käigus rühma juhendada ja tööd täpsustada.
C1	Oskab veebis juhtida koostööprojekti, koostades ja toimetades üksikasjalikke juhiseid, hinnates rühmaliikmete ettepanekuid ning andes selgitusi, et täita ühiseid ülesandeid. Tuleb toime keerukate veebitoimingutega teenindaja rollis (nt vastata keerulistele nõuetega taotlustele), kohandades keelt paindlikult, et viia läbi arutelusid ja läbirääkimisi. Suudab osaleda keerulistes projektides, milles tuleb ühiselt koostada ja ümber sõnastada tekste ning teha muud veebikoostööd, järgides ja andes täpselt edasi juhiseid ühise eesmärgi täitmiseks. Suudab tõhusalt lahendada veebikoostöö või -toimingute käigus tekkivaid suhtlus- või kultuurilisi probleeme, kasutades selleks nt ümbersõnastamist, selgitamist ja eri (visuaalsete, audio- või graafiliste) vahendite abil näitlikustamist.
B2	Suudab võtta juhtrolli oma erialaga seotud veebikoostöö projektis, hoides fookust ülesande täitmisel ning meenutades rühma liikmetele nende rolle, kohustusi ja tähtaegu, et saavutada seatud eesmärgid. Suudab oma pädevusvaldkonnas teha veebis koostööd ja toiminguid, kus on vaja tingimusi läbi rääkida ning keerukaid üksikasju ja erinõudeid selgitada. Saab hakkama veebikoostöö või -toimingute käigus tekkivate vääritimõistmiste ja ootamatute probleemidega, reageerides viisakalt ja asjakohaselt, et aidata need lahendada. Suudab teha koostööd veebiprojekti töörühmas, põhjendades ettepanekuid, paludes selgitusi ja pakkudes tuge ühise ülesande täitmises.
B1	Suudab teha pikemat infovahetust nõudvaid veebitoiminguid, kui vestluskaaslased ei kasuta keerulist keelt ja on vajadusel valmis öeldut kordama ja ümber sõnastama. Suudab suhelda veebiprojekti töörühmaga, järgides otsesõnalisi juhiseid, paludes selgitusi ja aidates täita ühist ülesannet. Suudab veebis suhelda ja teha toiminguid, kui asjakohaseid üksikasju on lihtne täpsustada või selgitada, nt registreerimine kursusele, ekskursioonile või muule sündmusele või liitumisavalduse esitamine. Oskab veebis suhelda projektipartneri või väikse töörühmaga, kui saab kasutada visuaalseid vahendeid, nt pilte, statistilisi andmeid ja graafikuid, mis selgitavad keerukamaid mõisteid. Oskab järgida juhiseid, esitada küsimusi või paluda selgitusi, et täita veebis ühist ülesannet.

	Eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö
A2	Oskab kasutada käibeväljendeid veebitoimingute käigus tekkivate levinud probleemide korral (nt mõne tootemudeli saadavus, eripakkumised, tarnetähtajad, aadressid). Oskab veebis suhelda toetava kaaslasega, et täita koos lihtsat ülesannet, järgides lihtsaid juhiseid ja küsides selgitusi, kui mõistete selgitamiseks on olemas visuaalsed abivahendid, nt pildid, statistilised andmed või graafikud. Oskab teha lihtsaid veebitoiminguid (nt tellida kaupa või registreerida kursusele), täites veebiankeedi või -küsimustiku, et edastada isikuandmeid, kinnitada tingimustega nõustumist, keelduda pakutud lisateenustest jne. Oskab esitada lihtsaid küsimusi toote saadavuse või omaduste kohta. Oskab järgida lihtsaid juhiseid ja esitada lihtsaid küsimusi, et täita toetava vestluskaaslase abiga veebis lihtsat ühist ülesannet.
A1	Oskab veebis sooritada väga lihtsat ostu või täita väga lihtsat ankeeti, esitades peamised isikuandmed (nt nimi, e-posti aadress, telefoninumber).
Eel-A1	Oskab teha veebis valikuid (nt toode, suurus, värv) lihtsas ostu- või taotlusvormis, kui saab kasutada visuaalseid abimaterjale.

3.3.2. Suhtlusstrateegiad

Suhtlusstrateegiate kohta on kolm skaalat: *vooruvahetus*, *suhtluskoostöö* ja *selgituste palumine*. Juhime tähelepanu, et *vooruvahetus* kordub ka pragmaatilise pädevuse all, kuna see on diskursuspädevuse lahutamatu osa. See on raamdokumendis ka ainus kord, kui skaalat korratakse. Suhtluskoostöö skaalal on kaks aspekti: kognitiivsed strateegiad ehk suhtluse sisu raamistamine, kavandamine ja ülesehitamine ning koostööstrateegiad ehk isikutevaheliste suhetega toimetulek. Vahendamise peatükis arendatakse neid kahte aspekti edasi kognitiivsete strateegiate (*koostöö tähenduse loomiseks*) ja koostööstrateegiate skaalades (*rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine*). Need kaks skaalat on mitmes mõttes 2001. aasta raamdokumendi *suhtluskoostöö* skaala edasiarendus. Kuna need on aga palju detailsemad kui *suhtluskoostöö* skaala diskursusele keskenduv lähenemisviis, otsustati need paigutada vahendamise alla.

Vooruvahetus

Skaala kirjeldab võimet haarata suhtluses initsiatiivi. Seda võib käsitleda kui suhtlusstrateegiat (kõnevooru võtmine), aga ka kui diskursuspädevuse lahutamatu osa. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- vestluse algatamine, jätkamine ja lõpetamine;
- alanud vestlusesse või arutellu sekkumine või mõtlemisaja võtmine, kasutades selleks sageli tüüpväljendit.

	Vooruvahetus ⁶⁷
C2	Kirjeldus puudub, vt C1.
C1	Oskab valida oma ulatuslikust keelepagasist sobiva fraasi, millega oma sõnavõttu kohasel viisil sisse juhatada, et saada sõna või mõtete kogumise ajal aega võita või kõnevooru hoida.

⁶⁷ 2007. aasta tõlkes „Suhtlusaktiivsus (vooruvahetus)“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – Toimkond

	Vooruvahetus ⁶⁷
B2	Oskab sobivalt sekkuda arutellu, kasutades selleks olukohast keelt. Oskab tõhusa kõnevooru kasutamisega suhtlust olukohaselt alustada, jätkata ja lõpetada. Oskab võtta kõnevooru. Oskab kõnelust alustada ja sobival ajal kõnevooru võtta ning oskab soovi korral vestlust lõpetada, kuid ei pruugi seda alati teha kõige kohasemal viisil. Oskab kasutada käibefraase (nt <i>See on hea küsimus</i>), et kõnevooru hoides mõtte sõnastamiseks aega võita.
B1	Oskab sekkuda arutellu, kui arutlusaine on tuttav, kasutades kõnevooru võtmiseks sobivat fraasi. Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust, kui kõneaine on talle tuttav või huvipakkuv.
A2	Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lühivestlust, kasutades lihtsaid võtteid. Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust. Oskab paluda tähelepanu.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Suhtluskoostöö

Suhtluskoostöö on seotud koostöövõtetega, mille eesmärk on aidata kaasa arutelu edasiarenemisele. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- mõistmisest märku andmine (madalamatel tasemetel);
- oskus anda tagasisidet ja siduda oma mõtteid eelkõnelejate/-viiplejate omadega (kõrgematel tasemetel);
- olukorra hindamiseks arutlust vahekokkuvõtte tegemine (B-tasemetel);
- teiste kaasamine mõttevahetusse.

Märkus: Skaalat täiendavad lisaks skaalad *rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine* ja *koostöö tähenduse loomiseks*.

	Suhtluskoostöö
C2	Oskab oskuslikult siduda oma mõtteid teiste omadega, suhtlust laiendada ja tulemuse suunas juhtida.
C1	Suudab oskuslikult siduda oma mõtteid teiste omadega.
B2	Oskab anda tagasisidet ning lisada oma seisukohti ja järeldusi, aidates sel kombel kaasa arutelu edenemisele. Oskab teha oma õppevaldkonna või eriala arutelu põhipunktide kokkuvõtet ja sellele hinnangut anda. Oskab toetada tuttavat teemal arutluse käiku, näidates, et mõistab öeldut, kaasates teisi jne. Oskab arutelu käigus teha vahekokkuvõtet ja välja pakkuda järgmisi samme.

	Suhtluskoostöö
B1	Oskab kasutada põhisõnavara ja -strateegiaid, et vestlust või arutelu ülal hoida. Oskab senise arutelu kokku võtta ja aitab seda sel moel fookustada.
	Oskab korrata osa sellest, mida eelkõneleja on öelnud, et kinnitada vastastikust mõistmist ja hoida arutelu õigel kursil. Oskab teisi arutellu kaasata.
A2	Oskab märku anda, kui saab aru.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Selgituste palumine

Skaala kirjeldab suhtlusesse sekkumist, et anda märku, kas suhtlus on arusaadav või mitte, ja esitada täiendavaid küsimusi, et kontrollida mõistmist. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

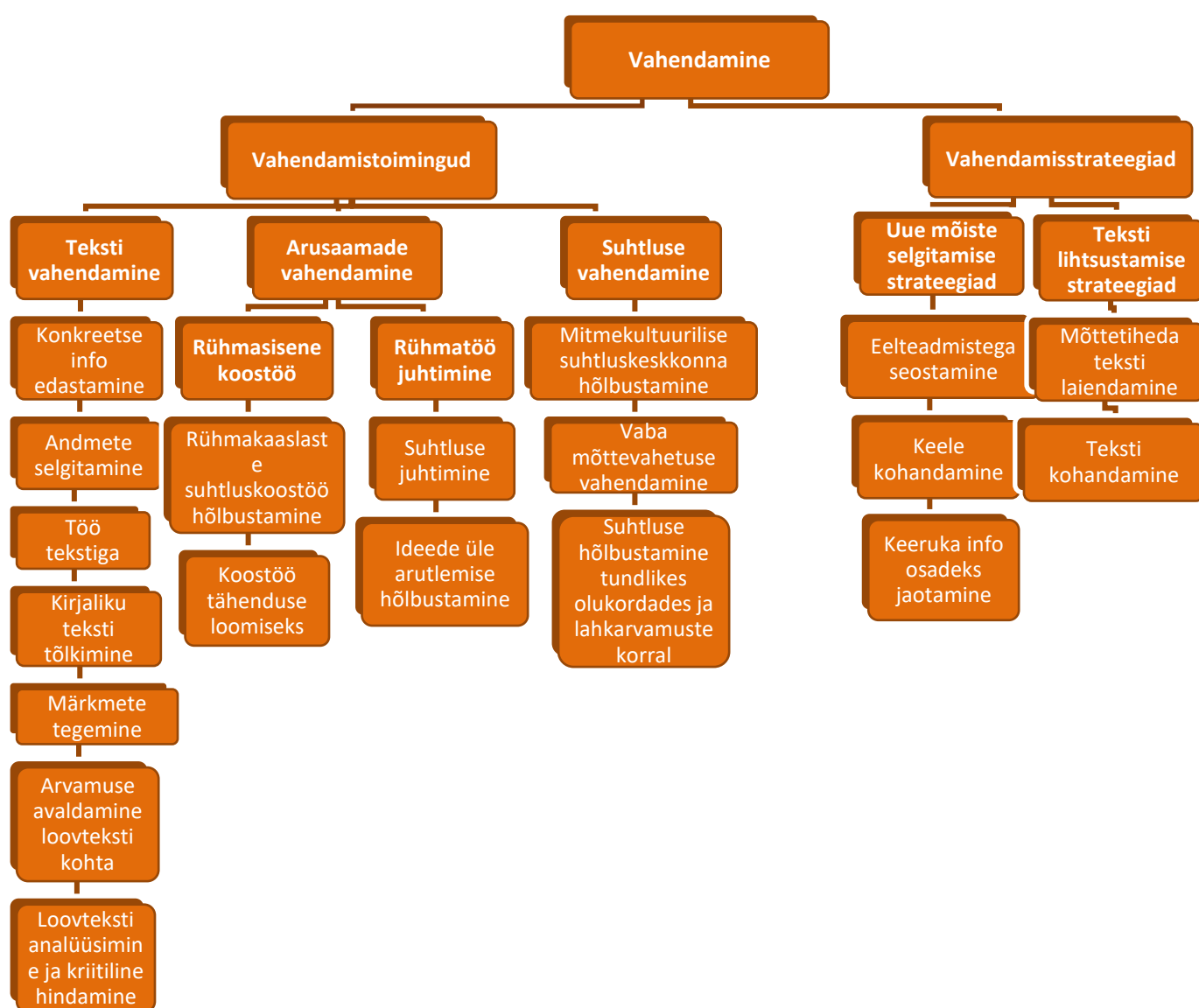
- mõistmisest või mittemõistmisest märku andmine (madalamatel tasemetel);
- kordamise palumine;
- mõistmist kinnitavate küsimuste esitamine või üksikasjade küsimine.

	Selgituste palumine
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt C1.</i>
C1	Oskab paluda selgitusi või täpsustusi, et olla kindel, et mõistab keerukaid abstraktseid mõtteid töö- või haridusalastes aruteludes nii silmast silma suhtluses kui ka veebis.
B2	Oskab esitada täpsustavaid küsimusi, et kontrollida, kas on öeldust õigesti aru saanud, ja paluda kahtluse korral selgitusi.
	Oskab paluda selgitusi või täpsustusi, et veenduda, et mõistab keerukaid abstraktseid mõtteid. Oskab rühmaliikmetelt küsida täpsustavaid küsimusi, et selgitada midagi, mida ei väljendatud otse või sõnastati kehvasti.
B1	Oskab küsida teistelt rühmaliikmetelt üksikasju ja selgitusi, et arutelu edasi arendada.
	Oskab paluda äsja öeldu kohta selgitusi või täpsustusi.
A2	Oskab väga lihtsate sõnadega paluda kordamist, kui ei saa aru.
	Oskab käibe väljenditega paluda võtmesõnade/-viibete või -fraaside kordamist.
	Oskab märku anda, et ei saanud aru. Oskab märku anda, et ei saanud aru, ja paluda sõna/viibet häälikhaaval korrata.
A1	Oskab lihtsate sõnade/viibete, intonatsiooni ja žestidega märku anda, et ei saa aru. Oskab lihtsal viisil väljendada, et ei saa aru.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

3.4. Vahendamine

Vahendamise skaalade väljatöötamist ja valideerimist on kirjeldatud aruandes „[Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR](#)” (North ja Piccardo 2016). Eesmärk oli koostada raamdokumendi tasemekirjeldused, mis tuginevad vahendamise laiemale käsitlele, nagu see on dokumendis „[Education, mobility, otherness – The mediation functions of schools](#)” (Coste ja Cavalli 2015).

Vahendades tegutseb keelekasutaja või -õppija ühiskonnaliikmena, kes aitab suhelda, tähendust luua ja seda vahendada kas ühe keele piires, eri modaalsuste vahel (nt suulisest keelest viipekeelde või vastupidi) või ühest keelest teise (keeltevaheline vahendamine). Tähelepanu on keelekasutusel olukordades, kus on näiteks vaja luua suhtluseks ja/või õppimiseks keskkond ja tingimused, teha koostööd uute tähenduste loomiseks, hõlbustada teistel uute tähenduste loomist ja mõistmist või uut infot sobivas vormis edasi anda. Vahendamise kontekst võib olla sotsiaalne, pedagoogiline, kultuuriline, keeleline või tööalane.

Joonis 14. Vahendamistoimingud ja -strateegiad

3.4.1. Vahendamistoimingud

Vahendamisel on palju eri aspekte, kuid neil on ühised tunnused. Näiteks ei lähtu keelekasutaja vahendamise ajal niivõrd oma vajadustest, mõtetest või väljendusviisist, vaid peab arvestama kaaslastega, kellele ta suhtlust vahendab. Suhtluse vahendamiseks on tarvis emotsionaalset intelligentsust või valmidust seda arendada, et osalejate seisukohtadesse ja emotsioonidesse empaatiliselt suhtuda. Vahendamise all mõeldakse ka suhtluseks ja koostööks sotsiaalsete ja kultuuriliste tingimuste loomist, sh ka võimalike tundlike ja pingeid tekitavate olukordade lahendamist. Eri keelte ja eriti eri modaalsuste vahel vahendamine nõuab lisaks mitme keele oskusele ka sotsiaalset ja kultuurilist pädevust. Seepärast ei saagi vahendamise eri tüüpe käsitleda täiesti eraldiseisvatena. Tasemekirjeldusi oma oludele kohaldades võivad raamdokumendi kasutajad kategooriaid vabalt kombineerida ja neid oma vajadusi arvestades kokku sobitada.

Vahendamise skaalad esitatakse kolmes rühmas vastavalt sellele, kuidas vahendamine enamasti esineb.

Teksti vahendamine seisneb teksti sisu edasiandmises teisele inimesele, kes ei mõista teksti keeleoskuse puudumise või kultuuriliste, semantiliste või tehniliste takistuste tõttu. Just selles tähenduses käsitletakse vahendamist 2001. aasta raamdokumendis. Skaalade esimene rühm puudutab keeltevahelise suhtluse vahendamist, mida üha sagedamini keeleõppekavadesse lisatakse (nt Šveitsis, Saksamaal, Austrias, Itaalias, Kreekas ja Hispaanias). Käsitust täiendades on lisatud teksti vahendamine endale (nt loengus märkmete tegemine) või oma arvamuse avaldamine eelkõige näiteks loovteksti või kirjandusteose kohta.

Arusaamade vahendamise puhul aidatakse teistel mõista teadmisi ja käsitusi eriti juhtudel, mil nad ise ei pääse kõnealustele teadmistele ja käsitustele ligi. Selline vahendamine toimub näiteks lastevanemate ja laste vahel või juhendamise, õppetöö või koolituste käigus, samuti koostöise õppimise ja töötamise puhul. Arusaamade vahendamisel on kaks aspekti: luuakse ja selgitatakse tähendus ning luuakse sellised tingimused, mis aitavad kaasa arusaamade üle arutlemisele ja teistele selgitamisele.

Suhtluse vahendamise eesmärk on hõlbustada üksteisemõistmist ja edukat suhtlemist keelekasutajate või -õppijate vahel, kel võivad olla erinevad isiklikud, sotsiokultuurilised, sotsiolingvistikulised või intellektuaalsed seisukohad. Suhtluse vahendaja püüab luua suhtlust hõlbustava õhustiku kõigi osalejate vahel, sh osalejate ja enda vahel. Sageli toimub vahendamine olukorras, kus osalejad suhtlevad ühiste eesmärkide täitmiseks, kuid see ei pruugi nii olla. Vahendamiseks vajalikud oskused tähendavad diplomaatilisi ja pedagoogilisi teadmisi, läbirääkimisoskust ja võimet lahendada vaidlusi, aga ka igapäeva- või tööolukordades suhtlemise oskust. Suhtluse vahendamine on seega peamiselt seotud isiklike kokkupuudetega. Ülaltoodu ei ole lõplik loend, mis tähendab, et kasutajad võivad sellele lisada teisi vahendamistoiminguid.

Üldine vahendamisoskus

	Üldine vahendamisoskus
C2	Oskab suhtluses osalejate vajadustest ja olukorrast lähtudes täita eri rolle, et vahendada suhtlust tõhusalt ja loomulikult, märgata nüansse ja alatoone ning suunata tundlike või taktitunnet nõudvate küsimuste arutelu. Oskab selgelt, ladusalt ja hea ülesehitusega selgitada, kuidas faktid ja arutluskäigud on esitatud, andes täpselt edasi hinnangulisi aspekte ja enamikku nüansse ning tuues esile sotsiokultuurilist kõrvaltähendust (nt registri valik, pehmem väljendus, iroonia, sarkasm).
C1	Suudab tõhusalt suhtlust vahendada ja toetada, tõlgendades eri vaatenurki, tulles toime mitmetähenduslikkusega, aimates ette arusaamatusi ja sekkudes diplomaatiliselt, kui on tarvis vestlust mujale suunata. Oskab eelnevat arutelu edasi arendada, õhutades küsimustega mõttearendusi. Oskab selgelt, ladusalt ja hea ülesehitusega edasi anda pikkade, keeruliste tekstide peamisi mõtteid, samuti hinnangulisi aspekte ja enamikku nüansse ka tekstidest, mis ei käsitle oma huvivaldkonda.
B2	Oskab luua toetava õhustiku mõtete jagamiseks ja tundlike teemade aruteluks, väärtustades eri vaatenurki, julgustades osalejaid teemasid sügavamalt lahkama ja kohandades taktitundeliselt oma väljendusviisi. Oskab teiste ideid edasi arendada ja teha ettepanekuid, kuidas edasi toimida. Oskab edasi anda hea ülesehitusega, kuid pikkade ja keeruliste tekstide põhisisu oma töö-, teadus- või huvivaldkonna teemal, selgitades kõnelejate/viiplejate arvamusi ja eesmäärke.
B1	Oskab teha koostööd eri taustaga inimestega ja luua positiivset õhustikku, julgustades teisi osalejaid, esitades küsimusi ühiste eesmärkide väljaselgitamiseks, võrreldes eesmärkide saavutamise võimalusi ja tehes ettepanekuid, kuidas edasi toimida. Oskab edasi arendada teiste mõtteid, esitada küsimusi eri vaatenurkade väljaselgitamiseks ja teha ettepanekuid lahenduse või edasise tegevuse kohta. Oskab usaldusväärselt edasi anda üksikasjalikku infot ja arutluskäike, nt olulist infot keerulistes, kuid hea ülesehitusega tekstides, mis käsitlevad oma töö-, teadus- või huvivaldkonda.
A2	Oskab teha koostööd eri taustaga inimestega, näitab üles huvi ja mõistmist, st esitab lihtsaid küsimusi ja vastab neile, teeb ettepanekuid ja avaldab arvamusi teiste ettepanekute kohta, küsib teiste nõusolekut ja teeb ettepanekuid eri lähenemisviiside kohta. Oskab edasi anda põhiinfot oma huvivaldkonda käsitlevatest lihtsas keeles pikkadest tekstidest, kui on võimalus kontrollida mõne väljendi tähendust.
A1	Oskab tutvustada eri taustaga inimesi, mõistes, et mõnd küsimust võidakse tõlgendada erinevalt, ja innustada teisi avaldama oma seisukohti ja kasutama oma oskusi ja teadmisi. Oskab edasi anda infot tuttavatest või oma huvivaldkonda kuuluvatest selgetest, hea ülesehitusega tekstidest, kuigi aeg-ajalt võib tekkida raskusi piiratud sõnavara tõttu.
Eel-A1	Oskab suhtlusele kaasa aidata, kui teised osalejad kõnelevad/viiplevad aeglaselt ja mõni neist aitab sõnastada või teha ettepanekuid. Oskab edasi anda asjakohast infot selge ülesehitusega, lihtsatest ja lühikestest teabetekstidest, kui need käsitlevad konkreetset tuttavat teemat ja on lihtsas igapäevakeeles.
	Oskab lihtsaid sõnu/viipeid kasutades paluda kellelgi midagi selgitada. Märkab probleeme ja suudab lihtsas keeles neid selgitada. Oskab edasi anda huvipakkuvat igapäevateemadel vestluste või lühikeste lihtsate tekstide põhiinfot, kui sõnastus on selge ja lihtne.
	Oskab kasutada lihtsaid sõnu/viipeid ja mittesõnalisi märguandeid, et väljendada huvi mingi idee vastu. Oskab edasi anda lihtsat, ootuspärast ja endale huvipakkuvat infot lihtsa ja lühikese tekstiga viitadelt, teadetest, plakatitelt või kavadest.
	Kirjeldus puudub.

3.4.1.1. Teksti vahendamine

Kõigi skaalade tasemekirjeldustes võivad *A-* ja *B-keel* olla eri keeled, sama keele variandid või modaalsused, sama variandi eri registrid või nende ükskõik millised kombinatsioonid. *A-* ja *B-keel* võivad olla ka sama keel, sest 2001. aasta raamdokumendis on selgelt väljendatud, et vahendamine võib toimuda ühe keele piires. Samas võib vahendamine hõlmata mitut keelt, varianti või modaalsust; suhtlussituatsioonis võib lisanduda *C-keel* ja teoorias ka *D-keel*. Vahendamise tasemekirjeldused kehtivad kõigi nende olukordade puhul. Seega võivad kasutajad keeled/variandid/modaalsused tasemekirjeldustes vastavalt oma vajadustele defineerida. Skaalade mugavamaks kasutamiseks viitavad kirjeldused vaid *A-* ja *B-keelele*.

Tuleb meeles pidada, et siinsed tasemekirjeldused ei kirjelda kutseliste tõlkide ja tõlkijate pädevust. Tasemekirjeldused väljendavad keelepädevust ehk näitavad, mida keelekasutaja või -õppija selles valdkonnas igapäevase vaba suhtluse olukorras teha oskab. Suulise ja kirjaliku tõlkimise pädevus ja strateegiad on aga täiesti omaette valdkond.

Konkreetselt info edastamine

Konkreetselt info edastamine kirjeldab sihttekstist vajaliku info eristamist ja kellelegi teisele edasiandmist. Põhitähelepanu on seejuures konkreetsel asjakohasel ja olulisel sisul, mitte teksti peamistel mõtetel või arutluskäigul. *Konkreetselt info edastamine* on seotud skaalaga *lugemine tekstist ülevaate saamiseks* (kuigi vahendatav info võib olla edastatud ka suuliselt, nt teadaannetes või juhistes). Keelekasutaja või -õppija leiab lähtetekstist kiiresti vajaliku info ja edastab selle teisele inimesele.

Skaalades kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- teadaannetes või trükistes esitatud aega, kohta, hinda jne puudutava kirjaliku/viibeldud info edasiandmine;
- suuniste või juhiste edasiandmine;
- konkreetse ja asjakohase info edasiandmine teabetekstidest, nt kasutusjuhenditest või brošüüridest, kirjavahetusest või pikematest keerulistest tekstidest (artiklid, raportid jne).

Tasemel eel-A1 ja A1 oskab keelekasutaja või -õppija edasi anda lihtsat infot, näiteks aega, kohta ja arve, tasemel A2 aga ka infot lihtsatest tekstidest, näiteks kasutusjuhenditest või teadaannetest. Tasemele B1 jõudnud keelekasutaja või -õppija oskab edasi anda selgete suuliste teadaannete ja tekstide konkreetset asjakohast infot, näiteks reklaamlehtedest, brošüüridest ja kirjadest. Tasemel B2 oskab keelekasutaja või -õppija usaldusväärselt vahendada ametlike kirjade või pika keerulise teksti mõne kindla osa üksikasjalikku infot. Sarnaselt *infovahetuse* skaalaga puuduvad kirjeldused C-tasemete kohta, sest lihtsaks infovahetuseks ei ole vaja C-taseme keeleoskust.

Nende skaalade tasemekirjeldustes võivad *A-* ja *B-keel* olla eri keeled, sama keele eri variandid, sama variandi eri registrid või sama keele või variandi modaalsused või nende ükskõik millised kombinatsioonid. *A-* ja *B-keel* võivad olla sama keel. Esimesel juhul peaksid tasemekirjelduste kasutajad täpsustama keeled/variandid/modaalsused, teisel juhul võib aga sulgudes esitatud keeli puudutava teksti välja jätta.

	Konkreetse info edastamine	
	Suuliselt või viibeldes konkreetse info edastamine	Kirjalikult konkreetse info edastamine
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt C1.</i>	<i>Kirjeldus puudub, vt B2.</i>
C1	Oskab (B-keeles) selgitada asjakohasust konkreetse info puhul, mis on esitatud pikkade keeruliste (A-keelsete) tekstide kindlates osades.	<i>Kirjeldus puudub, vt B2.</i>
B2	Oskab (B-keeles) edasi anda, milline (A-keelne) konverentsiettekanne või raamatuartikkel on konkreetseks eesmärgiks eriti asjakohane.	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda, millised (A-keeles esitatud) konverentsiettekanded olid asjakohased, tuues välja need, mis vääriskid üksikasjalikumalt tähelepanu. Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda asjakohast infot keeruka arutluskäigu, kuid hea ülesehitusega (A-keelsetest) tekstidest, mis käsitlevad oma töö-, teadus- või huvivaldkonda. Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda asjakohast infot (A-keelsetest) teadus- või erialaartiklitest.
	Oskab (B-keeles) edasi anda üldisel või endale huvipakkuval teemal (A-keelse) ametliku kirjavahetuse ja/või ettekande põhipunktid.	Oskab (B-keeles) kirjutada ülevaate koosolekul (A-keeles) tehtud asjakohastest otsustest. Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda (A-keelse) ametliku kirjavahetuse põhipunktid.
B1	Oskab (B-keeles) edasi anda avalike teadaannete ja sõnumite sisu, kui need esitatakse (A-keeles) selgelt ja normaalse kiirusega. Oskab (B-keeles) edasi anda üksikasjalikke juhiseid või suuniseid, kui need esitatakse selgelt (A-keeles). Oskab (B-keeles) edasi anda konkreetset infot (A-keeles kirjutatud) selgesõnalistest teabetekstidest (nt reklaamlehed, brošüürid, teated, kirjad, e-kirjad).	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda konkreetset infot tuttavatel teemal (A-keelsetest) tekstidest (nt telefonikõned, teadaanded, juhised). Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda konkreetset asjakohast infot, mis on esitatud tuttavatel teemal (A-keelsetes) selgesõnalistes teabetekstides. Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda konkreetset infot (A-keelsetest) selgesõnalistest salvestatud sõnumitest, kui nende teema on tuttav ning esitus on aeglane ja selge.

	Konkreetsse info edastamine	
	Suuliselt või viibeldes konkreetse info edastamine	Kirjalikult konkreetse info edastamine
A2	Oskab (B-keeles) edasi anda igapäevateemadel selgete (A-keelsete) teadaannete põhisisu, kuigi peab sõnumit lihtsustama ja otsima selle väljendamiseks vajalikke sõnu/viipeid. Oskab (B-keeles) edasi anda konkreetset vajalikku infot tuttavat teemat käsitlevatest, lühikestest lihtsatest (A-keelsetest) tekstidest, siltidelt ja teadetest.	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda konkreetset infot (A-keelsetest) lühikestest teabetekstidest, kui need käsitlevad konkreetset tuttavat teemat ja on lihtsas igapäevakeeles.
	Oskab (B-keeles) edasi anda lühikeste, selgete ja lihtsate (A-keelsete) sõnumite, juhiste ja teadaannete põhisisu, kui need esitatakse lihtsas keeles, aeglaselt ja selgelt. Oskab (B-keeles) lihtsate sõnadega edasi anda lühikesi lihtsaid (A-keelseid) juhiseid, kui need esitatakse aeglaselt ja selgelt.	Oskab (B-keeles) esitada põhiinfot (A-keelsetest) selgetest, lihtsatest sõnumitest ja teadaannetest, kui nende esitus on aeglane ja selge. Oskab (B-keeles) esitada (A-keelsete) lihtsate tekstide konkreetset infot igapäevasel huvipakkuval või vajalikul teemal.
A1	Oskab (B-keeles) edasi anda lihtsat ootuspärast infot aegade ja kohtade kohta, kui see esitatakse (A-keeles) selgete lühilausetega.	Oskab (B-keeles) loetleda nimesid, arve, hindu ja väga lihtsat huvipakkuvat infot, mida esitatakse (A-keeles) väga aeglaselt ja selgelt ning vajaduse korral korratakse.
Eel-A1	Oskab (B-keeles) edasi anda lihtsaid juhiseid aegade ja kohtade kohta, kui neid korratakse (A-keeles) väga aeglaselt ja selgelt. Oskab (B-keeles) edasi anda väga lihtsat infot (nt arved ja hinnad) (A-keelsetest) lühikestest, lihtsatest, illustreeritud tekstidest.	Oskab (B-keeles) loetleda nimesid, arve, hindu ja väga lihtsat infot (A-keelsetest) huvipakkuvatest tekstidest, mis on väga lihtsas keeles ja illustreeritud.

Andmete selgitamine (graafikult, diagrammilt jne)

Skaalad kajastavad joonisel (graafikul, diagrammil) esitatud info tekstina edasiandmist. Keelekasutaja või -õppija võib seda teha näiteks slaidiesitluse osana või sõbrale/kolleegile artikli, ilmaennustuse või finantsandmete juures olevat graafikut selgitades.

Skaalades kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- tuttavat teemat illustreeriva graafilise materjali (nt voodiagramm, ilmakaart) kirjeldamine;
- graafikult nähtuvate suundumuste selgitamine;
- tulpdigrammide selgitamine;
- graafiku andmetest tähtsamate põhipunktide väljaalimine ja tõlgendamine.

Mida kõrgem on tase, seda keerulisem on visuaalne info, st liigutakse igapäevastelt kujutistelt (nt ilmakaardid) keerukamate visuaalide poole, mida kasutatakse akadeemilistes ja kitsalt erialatekstides. Kõrgematel tasemetel muutuvad järjest keerukamaks ka suhtlustoimingud (algandmete tõlgendamine, põhipunktide kirjeldamine, üksikasjalik selgitamine). Kirjeldused puuduvad tasemel A1 ja A2. Tasemele A2+ jõudnud keelekasutaja või -õppija oskab kirjeldada lihtsamat visuaalset materjali tuttavatel teemadel, tasemel B1 oskab aga kirjeldada ka üldisi suundumusi ja anda üksikasjalikult edasi oma huvivaldkonda käsitlevate diagrammide infot. Tasemel B2 on rõhk keerulisemate andmete usaldusväärsel tõlgendamisel ja tasemel C2 suudab keelekasutaja või -õppija tõlgendada ja kirjeldada empiirilisi andmeid, mis on eri vormis ning illustreerivad keeruka sisuga teadustööd.

Nende skaalade tasemekirjeldustes võivad *A-* ja *B-keel* olla eri keeled, sama keele eri variandid, sama variandi eri registrid või sama keele või variandi modaalsused või nende ükskõik millised kombinatsioonid. *A-* ja *B-keel* võivad olla sama keel. Esimesel juhul peaksid tasemekirjelduste kasutajad täpsustama keeled/variandid/modaalsused, teisel juhul võib aga sulgudes esitatud keeli puudutava teksti välja jätta.

	Andmete selgitamine (graafikult, diagrammilt jne)	
	Suuliselt või viibeldes andmete selgitamine	Kirjalikult andmete selgitamine
C2	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) selgelt ning usaldusväärselt kirjeldada teadus- või erialateemasid käsitlevate kontseptuaalselt keerukate uurimuste empiirilisi andmeid ja muud visuaalses vormis (A-keelse tekstiga) infot.	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjalikult selgitada (A-keelse tekstiga) eri vormis empiirilisi andmeid, mis on keeruka arutluskäiguga teadus- või erialauurimustes.
C1	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) selgelt ning usaldusväärselt kirjeldada keerukaid teadus- või erialateemasid käsitlevate (A-keelse tekstiga) keeruliste diagrammide ja muus visuaalses vormis info põhipunkte ja üksikasju.	Oskab tõlgendada ja selgelt ning usaldusväärselt (B-keeles) kirjalikult selgitada keerukaid teadus- või erialateemasid illustreerivate (A-keelse tekstiga) keerukate diagrammide ja muus visuaalses vormis andmete asjakohaseid põhipunkte.
B2	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) usaldusväärselt kirjeldada üksikasjalikku infot oma huvivaldkonda käsitlevatelt (A-keelse tekstiga) keerukatelt diagrammidelt, joonistelt ja muudelt visuaalsetelt materjalidelt.	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) usaldusväärselt kirjalikult selgitada oma huvivaldkonda käsitlevate (A-keelse tekstiga) diagrammide ja muu visuaalse vormiga üksikasjalikku infot.
B1	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjeldada üksikasjalikku infot oma huvivaldkonda käsitlevatelt (A-keelse tekstiga) diagrammidelt, kuigi piiratud sõnavara tõttu võib kõhelda või ebatäpselt sõnastada.	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjalikult selgitada (A-keelse tekstiga) lihtsatelt diagrammidelt (nt graafikud, tulpdiagrammid) nähtuvaid üldisi suundumisi ning täpsustada põhipunktide üksikasju, kui on võimalik kasutada sõnaraamatuid või muid abimaterjale.
	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjeldada lihtsatelt (A-keelse tekstiga) diagrammidelt (graafikud, tulpdiagrammid) nähtuvaid üldisi suundumusi, kuigi piiratud sõnavara tõttu võib mõnikord olla sõnastamisel raskusi.	Oskab (B-keeles) lihtsate lausetega kirjeldada tuttavaid teemasid käsitlevaid (A-keelse tekstiga) visuaalseid materjale (nt ilmakaardid, lihtsad voodiagrammid).
A2	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjeldada tuttavat teemat illustreerivaid lihtsaid (A-keelse tekstiga) visuaalseid kujutisi (nt ilmakaardid, lihtsad voodiagrammid), kuigi sageli võib olla pause, uuesti alustamist ja ümbersõnastamist.	Kirjeldus puudub.
	Kirjeldus puudub.	
A1	Kirjeldus puudub.	Kirjeldus puudub.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.	Kirjeldus puudub.

Töö tekstiga

Töö tekstiga kirjeldab lähteteksti info ja/või arutluskäigu mõistmist ja nende nõutavas vormis (ja enamasti tihendatult) teise teksti ülekandmist. Teisisõnu tähendab see algse info ja arutluskäigu kokkuvõtmist ja/või ümbersõnastamist, tuginedes lähteteksti põhipunktidele ja tähtsamatele mõtetele. Koostatud skaalade tuum on kokkuvõtete tegemine. Kui *konkreetse info edastamiseks* ei pea keelekasutaja või -õppija tingimata läbi lugema kogu teksti (välja arvatud juhul, kui vajalikku infot on raskem leida), siis *töö tekstiga* eeldab lähteteksti põhisisust hästi arusaamist. *Töö tekstiga* on seega rohkem seotud *lugemisega info hankimiseks ja arutlemiseks* (mida võib nimetada ka üksikasjalikuks või hoolikaks lugemiseks), ehkki info võidi edasi anda ka näiteks suulise ettekande või loenguna. Sõltuvalt suhtlusolukorrast võib keelekasutaja või -õppija seejuures esitada tekstist saadud info lähtetekstist täiesti erinevas järjekorras.

Skaalades kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- lähteteksti põhipunktide kokkuvõtmine;
- eri allikatest saadud info ja arutluskäikude kõrvutamine;
- lähteteksti kavandatud tarbija, eesmärgi ja vaatenurga mõistmine ning selgitamine.

Madalamatelt tasemetelt kõrgemale liikudes muutuvad protsessid tasemekirjeldustes kognitiivselt ja keeleliselt järjest raskemaks, tekstitüübid mitmekesisemaks, tekstid keerukamaks, teemad abstraktsemaks ja sõnavara keerulisemaks. Tasemel A1 kirjeldused puuduvad. Tasemel A2 võib keeleõppijal puududa veel vajalik sõnavara, mistõttu peab ta selle kompenseerimiseks kasutama žeste, illustratsioone või muukeelseid väljendeid. Madalamatel tasemetel on tekstid lihtsamad, faktipõhisemad ja käsitlevad igapäevaseid või huvipakkuvaid teemasid. Tasemel B1 lisanduvad näiteks telesaated, vestlused ja hea ülesehitusega tekstid huvipakkuval teemal. Tasemele B2 jõudnud keelekasutajad või -õppijad suudavad sünteesida ning edasi anda infot mitmest allikast, näiteks intervjuust, dokumentaalsaatest, filmist või keerulisest tekstist, mis käsitlevad nende huvivaldkonda. C-tasemel keelekasutajad või -õppijad oskavad teha kokkuvõtteid pikast, hea ülesehitusega, aga keerulisest teadus- või erialatekstist, nad suudavad teha järeldusi hoiakute ja varjatud suhtumiste kohta ning selgitada faktide ja arutluskäikude peenemaid erisusi.

Nende skaalade tasemekirjeldustes võivad A- ja B-keel olla eri keeled, sama keele eri variandid, sama variandi eri registrid või sama keele või variandi modaalsused või nende ükskõik millised kombinatsioonid. A- ja B-keel võivad olla sama keel. Esimesel juhul peaksid tasemekirjelduste kasutajad täpsustama keeled/variandid/modaalsused, teisel juhul võib aga sulgudes esitatud keeli puudutava teksti välja jätta.

	Töö tekstiga	
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Kirjalik töö tekstiga
C2	Oskab (B-keeles) põhjendada järeldusi, kui seosed või tähendused (A-keeles) on varjatud; oskab välja tuua väljendusviisi sotsiokultuurilise kõrvaltähenduse (nt pehmem väljendus, iroonia, sarkasm).	Oskab (B-keeles) kirjalikult selgitada (A-keelsete) tekstide fakte ja arutluskäike, eriti kui esitatakse kellegi teise arvamust, ning osutada pehmemale väljendusviisile, varjatud kriitikale, irooniale ja sarkasmile. Oskab kokku võtta eri allikatest pärinevat infot, esitades kasutatud põhjendusi ja arutlusi sidusa tervikuna.
C1	Oskab (B-keeles) teha kokkuvõtteid pikkadest keerukatest (A-keelsetest) tekstidest. Oskab (B-keeles) teha kokkuvõtteid oma teadus- või erialavaldkonda käsitlevatest (A-keelsetest) aruteludest, arendades edasi ja kaalutledes eri seisukohti ning eristades kõige olulisemad mõtted. Oskab (B-keeles) teha selgeid, hea ülesehitusega kokkuvõtteid keerukatest (A-keelsetest) tekstidest oma valdkonnast väljapoole jäävatel teemadel, kuigi võib mõnikord kontrollida mõne erialatermini tähendust. Oskab (B-keeles) selgitada (A-keelsete) faktide või arutluskäigu peenemaid erisusi. Oskab (B-keeles) mingil teemal arutledes toetuda (A-keelsete) keeruliste tekstide infole ja arutluskäikudele, andes neile hinnanguid, lisades oma arvamuse jne. Oskab (B-keeles) selgitada (A-keelsete) erialatekstide hoiakuid ja arvamusi, põhjendades oma järeldusi viidetega lähtetekstide konkreetsele sisule.	Oskab (B-keeles) kirjalikult kokku võtta pikki keerulisi (A-keelseid) tekste ja tõlgendada nende sisu õigesti, kui saab aeg-ajalt kontrollida ebatavaliste erialaterminite täpset tähendust. Oskab (B-keeles) kirjutada konkreetsele lugejaskonnale mõeldud kokkuvõtteid pikkadest ja keerulistest (A-keelsetest) tekstidest (nt teadusartiklid või poliitilised analüüsivad tekstid, kirjandusteose katkendid, juhtkirjad, kirjandusteose analüüsid, aruanded või teadusartikli katkendid), järgides lähteteksti stiili ja registrit.
B2+	Oskab (B-keeles) selgelt ja hea ülesehitusega kokku võtta keeruliste (A-keelsete) tekstide info ja seisukohad, kui teema on seotud oma huvivaldkonna või erialaga. Oskab (B-keeles) esitada kokkuvõtlikult keeruliste (A-keelsete) arutelude põhipunktid, kaalutledes eri seisukohti.	Oskab (B-keeles) kirjalikult kokku võtta oma töö-, teadus- või huvivaldkonda käsitlevate hea ülesehitusega, kuid keeruliste (A-keelsete) tekstide põhisisu. Oskab (B-keeles) kirjalikult võrrelda, kõrvutada ja sünteesida oma huvivaldkonna (A-keelsete) teadus- või erialaväljaannete infot ja seisukohti. Oskab (B-keeles) kirjalikult selgitada (A-keelsete) keerukate tekstide seisukohti, toetades oma järeldusi viidetega lähtetekstide konkreetsele infole.

	Töö tekstiga	
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Kirjalik töö tekstiga
B2	Oskab (B-keeles) sünteesida ja edastada eri allikatest pärinevat (A-keelset) infot ja arutluskäike. Oskab (B-keeles) kokku võtta ja kommenteerida nii (A-keelseid) tarbe- kui ka loovtekste, arutledes eri seisukohtade ja peamiste teemade üle. Oskab (B-keeles) kokku võtta pikemate keeruliste (A-keelsete) tekstide põhipunkte, kui teema on päevakajaline või puudutab oma huvivaldkonda. Oskab määratleda oma huvivaldkonda käsitlevate (A-keelsete) kirjalike tekstide kavandatud sihtrühma ning (B-keeles) selgitada autori eesmärki, hoiakuid ja arvamusi. Oskab (B-keeles) kokku võtta (A-keelseid) uudiseid, intervjuusid ja dokumentaalsaateid, kus esitatakse arvamusi, põhjendusi ja mõttevahetusi. Oskab (B-keeles) kokku võtta (A-keelsete) filmide ja näidendite sisu ja sündmustikku.	Oskab (B-keeles) kokku võtta oma huvivaldkonna või eriala keerukate (A-keelsete) tekstide põhisisu.
B1	Oskab (B-keeles) kokku võtta oma huvivaldkonda käsitlevate (A-keelsete) pikemate tekstide põhipunktid, kui on võimalus kontrollida mõne väljendi tähendust. Oskab (B-keeles) teha kokkuvõtteid (A-keelsetest) lühijuttudest, artiklitest, kõnedest, aruteludest, intervjuudest või dokumentaalsaadetest ja vastata täpsustavatele küsimustele. Oskab kokku panna eri (A-keelsetest) allikatest pärinevad lühemad infokillud ja teha neist (B-keeles) teistele kokkuvõtte.	Oskab (B-keeles) kirjalikult kokku võtta endale või üldsusele huvipakkuva teema (A-keelsete) tekstide infot ja arutluskäiku.
	Oskab (B-keeles) kokku võtta tuttavat või endale huvipakkuvat teemat käsitlevate selgete, hea ülesehitusega (A-keelsete) tekstide põhipunktid, kuigi piiratud sõnavara tõttu võib mõnikord olla raskusi sõnastamisega. Oskab (B-keeles) lihtsalt kokku võtta tuttavat teemat käsitlevate selgesõnaliste (A-keelsete) tekstide põhisisu (nt intervjuude lühikeste üleskirjutuste, ajakirjaartiklite, reisibrošüüride puhul). Oskab (B-keeles) kokku võtta päevakajaliste või endale huvipakkuvat teemat käsitlevate (A-keelsete) vestluste põhipunktid, kui esitus on selge. Oskab (B-keeles) kokku võtta oma huvivaldkonda käsitlevate pikkade (A-keelsete) suuliste tekstide põhipunktid, kui on võimalus mitu korda kuulata või vaadata.	Oskab (B-keeles) kirjalikult kokku võtta päevakajaliste või endale huvipakkuvate (A-keelsete) teabetekstide põhipunkte, kui suuliste tekstide esitus on selge. Oskab lühikesi lihtsas keeles tekstilõike oma sõnadega kirja panna, kasutades originaalteksti sõnu ja järgides selle kulgu.

	Töö tekstiga	
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Kirjalik töö tekstiga
	Oskab (B-keeles) kokku võtta (A-keelsete) telesaadete või videoklippide põhisisu või sündmustiku, kui on võimalus vaadata neid mitu korda.	
A2	Oskab (B-keeles) edasi anda näiteks õnnetusi, spordi- või muid sündmusi kajastavate (A-keelsete) tele- või raadiouudiste põhisisu, kui teema on tuttav ning uudist esitatakse aeglaselt ja selgelt.	Oskab (B-keeles) esitada põhipunktidenä lühikeste lihtsate (A-keelsete) tekstide olulist infot, kui tekstid käsitlevad konkreetset tuttavat teemat ja on lihtsas igapäevakeeles.
	Oskab (B-keeles) lihtsate lausetega edasi anda selge ülesehitusega, lühikeste, lihtsate (A-keelsete) tekstide infot, kui tekste illustreerivad pildid või tabelid.	Oskab oma keelepädevuse ja -kogemuse piires leida ja kasutada lühemate tekstide võtmesõnu ja -fraase või lühikesi lauseid.
	Oskab (B-keeles) kokku võtta tuttavat teemat kajastavate (A-keelsete) lihtsate ja lühikeste teabetekstide põhisisu.	
	Oskab (B-keeles) edasi anda selge ülesehitusega, lühikeste ja lihtsate (A-keelsete) tekstide põhisisu, kompenseerides puuduvat sõnavara muude vahenditega (nt žestid, illustreerivad joonised, muukeelsed sõnad/viiped).	Oskab lihtsat keelt kasutades (B-keeles) edasi anda tuttavat ja igapäevast teemat käsitlevaid väga lühikesi (A-keelseid) tekste, kui neis esineb kõige sagedam sõnavara; oskab koostada tekste, mis on vigadest hoolimata arusaadavad.
		Oskab ümber kirjutada lühemaid selge käekirjaga kirjutatud või trükitekste.
A1	Oskab (B-keeles) edasi anda lihtsat ootuspärast infot (A-keelse) lühikese, väga lihtsa tekstiga viitadelt, teadetest, plakatitelt või kavadest.	Oskab sõnaraamatut kasutades (B-keeles) edasi anda tuttavat ja igapäevast teemat lihtsate (A-keelsete) väljendite tähendust.
		Oskab ümber kirjutada üksiksõnu ja lühemaid trükitekste.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.	Kirjeldus puudub.

Kirjaliku teksti tõlkimine

Kirjaliku teksti suuline või viibeldes tõlkimine on igapäevases era- ja tööelus levinud toiming. Tihti tähendab see kirjaliku teksti, näiteks teate, kirja, e-kirja või muu teksti spontaanset tõlkimist.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- ligikaudse viimistlemata tõlke esitamine;
- põhilise info tabamine;
- nüansside tabamine (kõrgematel tasemetel).

Lihtsate tekstide tavalise igapäevateabe ligikaudselt edasiandmiselt liigutakse üha keerulisemate tekstide tähenduse sujuvama ja täpsema edasiandmise poole. Tasemelt A1 tasemeni B1 erineb peamiselt tekstitüüp. Tasemele B2 jõudnud keelekasutajad või -õppijad suudavad suuliselt tõlkida keerukaid tekste, milles käsitletakse oma töö-, teadus- või huvivaldkonna teemasid, ja C-tasemetele jõudnud oskavad soravalt tõlkida üldisi või eriala keerukaid tekste, tabades neis nüansse ja vihjeid.

Kirjaliku teksti kirjalik tõlkimine on olemuselt palju formaalsem kui spontaanne tõlkimine. Raamdokumendi tasemekirjelduste skaala ei ole aga mõeldud kutseliste tõlkijate tegevuse ega nende väljaõppe kirjeldamiseks. Skaala eesmärk ei ole kirjeldada tõlkepädevust. Kutselised tõlgid ja tõlkijad arendavad oma oskusi karjääri vältel. Tõlkimiseks vajalik keeletase sõltub ka tõlgitava teksti tüübist. Näiteks kirjanduse tõlkimine eeldab keeleoskust vähemalt tasemel C2. Raamdokumendi põhiaspekte käsitlevas osas on juba märgitud, et C2 ei ole kõrgeim tase, mida teise või võõrkeele oskuse kohta võib määratleda. Tase C2 jääb [PETRA](https://petra-education.eu/) projekti⁶⁸ kirjandustõlke kohta väljatöötatud viieastmelise skaala keskele. Mitut keelt valdavatel keelekasutajatel või -õppijatel võib aga isiklikus või tööelus ette tulla olukordi, mil neilt palutakse mõne teksti kirjalikku tõlget. Seejuures oodatakse neilt lähteteksti põhisisu edasiandmist, mitte selle stiili või tooni tõlgendamist ja tõlkes kajastamist, mida eeldatakse kutselistelt tõlkijatelt.

Neid tasemekirjeldusi kasutades tuleks kindlasti täpsustada keeled, sest skaala koostamisel ei ole arvestatud, kas tõlgitakse esimesest keelest või esimesse keelde. Seda ei ole tehtud osaliselt sellepärast, et üha sagedamini ei pruugi mitut keelt kõnelevatel inimestel esimene keel olla keel, mida nad kõige paremini valdavad. Skaalal on kirjeldatud keeleoskustaset, mida on tarvis lähtetekstist sihtkeelse teksti koostamiseks.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- tõlke arusaadavus;
- lähteteksti sõnastuse ja keelestruktuuride (liigne) mõju tõlkele või vastupidi, sihtkeele tavade järgimine;
- lähteteksti nüansside tabamine.

Skaaladel kajastuv areng sarnaneb eelmisel skaalal väljendatuga ehk madalamatel tasemetel hõlmab tõlkimine selgete, tuttavat teemat käsitlevate tekstide ligikaudset tõlkimist, kõrgematel tasemetel muutuvad tekstid üha keerukamaks ning tõlkimine täpsemaks ja sihtteksti paremini kajastavaks.

Nende skaalade tasemekirjeldustes võivad A- ja B-keel olla eri keeled, sama keele eri variandid, sama variandi eri registrid või sama keele või variandi modaalsused või nende ükskõik milline kombinatsioon. A- ja B-keel võivad olla sama keel. Esimesel juhul peaksid tasemekirjelduste kasutajad täpsustama keeled/variandid/modaalsused, teisel juhul võib aga sulgudes esitatud keeli puudutava teksti välja jätta.

Märkus: Alati võivad skaala kasutajad mitme keele vahendamisel tasemekirjeldustes keeli täpsustada.

⁶⁸ <https://petra-education.eu/>

	Kirjaliku teksti tõlkimine	
	Kirjaliku teksti suuline või viibeldes tõlkimine	Kirjaliku teksti kirjalik tõlkimine
C2	Oskab (B-keelde) suuliselt ladusalt tõlkida abstraktseid (A-keelseid) kirjalikke tekste paljudel oma huvi-, teadus- või erialateemadel, andes edukalt edasi hinnanguid ja arutluskäike, samuti nendega seotud nüansse ja varjatud tähendusi.	Oskab (B-keelde) kirjalikult tõlkida väljapoole oma eriala jäävaid tehnilisi (A-keeles kirjutatud) tekste, kui tõlke täpsuse kontrollib üle selle valdkonna spetsialist.
C1	Oskab (B-keelde) suuliselt ladusalt tõlkida keerukaid (A-keelseid) tekste üldistel ja erialateemadel, tabades enamikku nüansse.	Oskab (B-keelde) kirjalikult tõlkida oma valdkonna abstraktseid (A-keeles kirjutatud) ühiskondlikke, teadus- ja erialatekste, andes edukalt edasi hinnanguid ja arutluskäike, sh suuremat osa varjatud tähendusi, kuigi mõnikord võib väljendusviisis märgata lähtekeele liigset mõju.
B2	Oskab (B-keelde) suuliselt tõlkida keerukaid (A-keeles kirjutatud) tekste, mille info ja arutluskäigud puudutavad oma töö-, teadus- või huvivaldkonda.	Oskab (B-keelde) kirjalikult tõlkida selgelt liigendatud (A-keelseid) tekste – tõlkes on keelekasutus tavapärane, kuid sõnajärg, teksti liigendamine, kirjavahemärkide ja mõne väljendi kasutamine võivad kajastada lähtekeele liigset mõju.
		Oskab (B-keelde) kirjalikult tõlkida (A-keelseid) tekste, järgides lähtetekstide lauseehitust ja struktuuri ja andes õigesti edasi lähtetekstide põhisisu, kuigi tõlge võib olla kohmakas.
B1	Oskab (B-keelde) suuliselt tõlkida (A-keeles kirjutatud) tekste, mille info ja arutluskäigud puudutavad oma töö-, teadus- või huvivaldkonda, kui tekstid on lihtsas tavakeeles.	Oskab (B-keelde) kirjalikult ligikaudselt tõlkida lihtsas tavakeeles kirjutatud selgesõnalisi (A-keelseid) tarbetekste, järgides selgelt lähtetekstide struktuuri – ehkki võib olla keelelisi eksimusi, on tõlge arusaadav.
	Oskab (B-keelde) suuliselt ligikaudselt tõlkida selgesõnalisi ja selge ülesehitusega (A-keeles kirjutatud) teabetekste tuttavalt või huvipakkuvalt teemal, kuigi piiratud sõnavara tõttu võib mõnikord olla raskusi sõnastamisega.	Oskab (B-keelde) kirjalikult ligikaudselt tõlkida lihtsas tavakeeles kirjutatud lühikeste (A-keelsete) tarbetekstide infot, nii et tõlge on vigadest hoolimata arusaadav.
A2	Oskab (B-keelde) suuliselt ligikaudselt tõlkida lühikesi lihtsaid (A-keeles kirjutatud) igapäevatekste (nt brošüürid, teated, juhised, kirjad, e-kirjad).	
	Oskab (B-keelde) suuliselt ligikaudselt lihtsas keeles tõlkida (A-keeles kirjutatud) lühikesi lihtsaid tekste (nt tuttavalt teemal teadaanded), tabades põhisisu. Oskab (B-keeles) suuliselt ligikaudselt lihtsas keeles edasi anda tavapärase infot (A-keelsest) igapäevateemasid kajastavatest lihtsa sõnastusega tekstidest (nt isiklikud uudised, lühijutud, suunised, teadaanded, juhised).	Oskab lihtsaid väljendeid kasutades (B-keelde) kirjalikult ligikaudselt tõlkida tuttavat ja igapäevast teemat käsitlevaid väga lühikesi (A-keelseid) tekste, kui neis on kõige sagedam sõnavara; oskab koostada tõlke, mis on vigadest hoolimata arusaadav.

	Kirjaliku teksti tõlkimine	
	Kirjaliku teksti suuline või viibeldes tõlkimine	Kirjaliku teksti kirjalik tõlkimine
A1	Oskab (B-keeles) suuliselt ligikaudselt lihtsas keeles edasi anda igapäevaseid sõnu/viipeid ja väljendeid (A-keelse tekstiga) viitadelt, teadetest, plakatitelt, kavadest, reklaamlehtedest jne.	Oskab sõnaraamatut kasutades kirjalikult tõlkida (A-keelest B-keelde) lihtsaid sõnu ja väljendeid, kuigi ei suuda alati valida asjakohase tähendusega vasteid.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Märkmete tegemine (loengus, seminaril, koosolekul jne)

Skaala kirjeldab oskust tabada põhiinfot ja kirja panna selgeid märkmeid, mida on vaja teaduses või töös. Skaalas kirjeldatud peamiste toimingute areng:

- lähteteksti tüüp – esitlustest ja juhistest liigutakse edasi selgesõnaliste loengute ja oma tegevusala koosolekuteni ning seejärel võõramat või keerukamat teemat käsitlevate seminarideni;
- kõnelejaga/viiplejaga arvestamine (madalamatel tasemetel) – aeglasest selgest esitusest ja märkmete tegemiseks piisava aja jätmisest liigutakse edasi selge esituse ja hea ülesehitusega loenguteni ja mitme allika jälgimiseni;
- märkmete tegemise tüüp – vaid tähtsamate märksõnade ülestähendamisest (madalamatel tasemetel) liigutakse edasi enda jaoks olulise ülesmärkimiseni ning seejärel vajaliku eristamise ja ebaolulise väljajätmiseni;
- märkmete täpsus (kõrgematel tasemetel) – vaid enda tarbeks märkmete tegemisest (B1) liigutakse edasi oma tegevusala koosolekute täpse protokollimiseni (B2) ja abstraktsete mõtete, seoste, varjatud tähenduste ja vihjete tabamiseni.

	Märkmete tegemine (loengus, seminaril, koosolekul jne)
C2	Oskab osaledes teha usaldusväärseid märkmeid (või protokollida) keerulisel ja/või võõrast teemat käsitleval koosolekul või seminaril nii, et märkmeid saavad kasutada ka need, kes ei olnud ise kohal. Tajub öeldus peituvaid vihjeid, oskab teha märkmeid nii ridade vahele jääva kui ka sõnadesse pandu kohta. Oskab teha märkmeid valikuliselt, kasutades sobivaid lühendeid ja sõnastades infot ümber nii, et abstraktsed mõisted ja mõtteid ühendavad seosed on selged.
C1	Oskab oma huvivaldkonna loenguid üksikasjalikult konspekteerida, talletades infot sedavõrd täpselt ja originaalilähedaselt, et see on teistele arusaadav. Oskab loengu või seminari ajal valida, mida üles märkida ja välja jätta, isegi kui teema ei ole tuttav. Oskab keerukal ja abstraktsel teemal valida olulise üksikasjaliku info ja argumendid mitmest suulisest allikast (nt loengud, taskuhäälingud, ametlikud arutelud, väitlused, intervjuud), kui esitus on normaalse kiirusega.
B2	Mõistab loogilise ülesehitusega loenguid, kui teema on tuttav, oskab konspekteerida olulisena tunduvad seisukohad, kuigi kaotab sõnalisele väljendusele keskendumise tõttu osa infost. Oskab teha täpseid märkmeid koosolekutel või seminaridel, kui teema puudutab oma huvivaldkonda.
B1	Oskab teha hilisemaks kasutamiseks piisavalt täpseid loengumärkmeid, kui teema kuulub oma huvivaldkonda ning tekst esitatakse selgelt ja loogiliselt. Oskab loengumärkmeid teha võtmesõnadena, kui on tegemist tuttava teemaga ning tekst esitatakse lihtsas sõnastuses ja selgelt. Oskab koosolekul märkida üles tavapäraseid juhiseid, kui teema on tuttav, tekst esitatakse lihtsas keeles ja märkmete tegemiseks jäetakse piisavalt aega.
A2	Oskab teha lihtsaid märkmeid ettekande või esitluse ajal, kui teema on tuttav ja ootuspärane ning esineja on valmis selgitusi andma ja jätab aega märkmete tegemiseks.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Loovtekstid

Loovtekstid on sageli *ajaviitelugemise* üks allikas, seega on selle skaala mitu tasemekirjeldust seotud ilukirjanduse lugemisega. Loovtekstid aga ei pea olema kirjandusteosed ega isegi kirjalikud tekstid. Loovtekstid võivad olla kunstilise ja kultuurilise tähendusega teosed, nagu filmid, teatrietendused, kontserdid ja multimodaalsed installatsioonid. Seega viitavad paljud selle osa kirjeldused teostele laiemalt, mitte ainult kirjandusele ja/või kirjalikule tekstile.

Kirjandusteosed avaldavad lugejale muljet ja seda kasutatakse ära ka keeleõppes. Näiteks võib oma muljeid kirjeldada keeletunnis või lugemisringis, milles osalemine on sageli seotud võõrkeele õppimisega.

Reageeringud kirjandusteosele võib jaotada nelja rühma:

- suhestumine tekstiga – arvamuse avaldamine teose keelekasutuse, stiili või sisu kohta, poolehoid mõne aspekti, tegelase või tema iseloomuomaduste vastu;
- tõlgendamine – teose eri aspektidele, näiteks sisule, juhtmõtetele, tegelase motiividele, metafooridele jm-le tähenduse või tähtsuse omistamine;
- analüüsimine – teose eri aspektide, näiteks keelekasutuse, kirjanduslike kujundite, konteksti, tegelaste, suhete jm analüüsimine;
- hinnangu andmine – teose tehniliste võtete, ülesehituse, autori kontseptsiooni, teose tähtsuse jm kriitiline hindamine.

Kaks esimest kategooriat (suhestumine tekstiga ja tõlgendamine) erinevad põhimõtteliselt kahest viimasest (analüüsimine ja hinnangu andmine). Oma muljete kirjeldamine ja tõlgendamine on kognitiivselt palju lihtsam kui intellektuaalne analüüsimine ja/või hinnangu andmine. Seepärast on koostatud kaks skaalat.

Arvamuse avaldamine loovteksti (ka kirjandusteose) kohta

Skaala kajastab hariduses ja näiteks täiskasvanute lugemisringides tavapärasest käsitlust. Skaalas on tähtsal kohal mõju, mida on teos keelekasutajale või -õppijale avaldanud.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- teoses meeldinud või huvi pakkunud aspektide selgitamine;
- tegelaste kirjeldamine, enda samastamine mõne tegelasega;
- teose aspektide seostamine oma kogemustega;
- tunnete ja emotsioonide kirjeldamine;
- kogu teose või selle mõne aspekti tõlgendamine.

Madalamatel tasemetel piirduvad keelekasutajad või -õppijad selgitamisega, kas teos neile meeldis ning millised tunded neid valdasid – nad räägivad tegelastest ja seostavad teose eri aspekte oma kogemustega, kuid tasemel B1 tehakse seda juba üksikasjalikumalt. Tasemele B2 jõudnud oskavad selgitusi edasi arendada, kommenteerida teose väljendusviise ja stiili ning tõlgendada loo, romaani, filmi või näidendi süžeeleini, tegelasi ja teemasid. C-tasemetel keelekasutajad või -õppijad suudavad tõlgendada teost sügavamalt ja laiaulatuslikumalt ning toetada oma arvamust üksikasjade ja näidetega.

	Arvamuse avaldamine loovteksti (ka kirjandusteose) kohta
C2	<i>Kirjeldus puudub.</i>
C1	Oskab üksikasjalikult selgitada, kuidas ta teost tõlgendab, kirjeldades oma muljeid teose mõne aspekti kohta ja selgitades nende tähtsust. Oskab esitada isikliku tõlgenduse teose mõnest tegelasest, selgitades tegelase psühholoogilist/emotsionaalset seisundit, käitumise motiive ja tegevuse tagajärgi.
B2	Oskab selgelt kirjeldada oma muljeid teose kohta, arendades edasi oma mõtteid ja illustreerides neid näidete ja arutluskäikudega. Oskab kirjeldada, kuidas ta tõlgendab loo, romaani, filmi või näidendi süžeeeliini, tegelasi ja teemasid. Oskab kirjeldada oma reaktsiooni teose kohta ja selgitada, miks sellised tunded tekkisid. Oskab üsna üksikasjalikult kirjeldada oma muljeid teose väljendusviisi, stiili ja sisu kohta, selgitades, mis talle meeldis ja miks.
B1	Oskab selgitada, miks teose mõni koht või aspekt talle eriti huvi pakkus. Oskab üsna üksikasjalikult selgitada, millise tegelasega ta ennast kõige rohkem samastab, ja seda põhjendada. Oskab seostada loo, filmi või näidendi sündmusi oma kogetu või kuulduga. Oskab seostada tegelase emotsioone oma tunnetega. Oskab kirjeldada emotsioone, mis teda teose mõnes kohas valdasid (nt mil ta tegelase pärast muret tundis), ja selgitada põhjusi. Oskab lühidalt selgitada tundeid ja arvamusi, mida teos temas tekitas. Oskab kirjeldada tegelase iseloomu. Oskab kirjeldada tegelase tundeid ja selgitada nende põhjusi.
A2	Oskab kirjeldada oma muljeid teosest, andes lihtsas keeles edasi oma tundeid ja mõtteid. Oskab lihtsas keeles selgitada, millised teose aspektid talle eriti huvi pakkusid. Oskab öelda, kas talle teos meeldis või mitte, ja seda lihtsas keeles põhjendada.
A1	Oskab kasutada lihtsaid sõnu/viipeid teose kohta oma tunnete väljendamiseks.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Loovteksti (ka kirjandusteose) analüüsimine ja kriitiline hindamine

Skaala kirjeldab enam gümnaasiumis või kõrgkoolis arendatavaid oskusi ning hõlmab formaalsemaid, intellektuaalsemaid reageeringuid. Analüüsivate aspektide hulka kuuluvad teose sündmuste olulisus, sama teema käsitlemine eri teostes ja muud teoseid ühendavad seosed, teose vastavus tavadele ja teose kui terviku hindamine.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- teoste võrdlemine;
- teose kohta põhjendatud arvamuse esitamine;
- teose aspektide kriitiline hindamine, sh tehniliste võtete tõhusus.

Taseme A1 ja A2 kohta kirjeldused puuduvad ning tasemeni B2 on rõhk rohkem kirjeldamisel, mitte niivõrd hinnangute andmisel. Tasemel B2 oskab keelekasutaja või -õppija analüüsida teoste sarnasusi ja erinevusi, põhjendada oma arvamust ja viidata teiste seisukohtadele. Tasemel C1 on analüüs kaalutletum, selles arvestatakse publiku vastuvõttu ja seda, mil määral järgib teos tavasid või kasutab näiteks irooniat. Tasemel C2 märkab keelekasutaja või -õppija peenemaid keele- ja stiilinüansse, oskab

tõlgendada lisanduvald tähendusvarjundeid ja hinnata kriitiliselt kindla eesmärgiga kirjandusteose ülesehitust, selle keelt ja retoorilisi vahendeid.

	Loovteksti (ka kirjandusteose) analüüsimine ja kriitiline hindamine
C2	Oskab kriitiliselt hinnata eri ajastute ja žanrite teoseid (nt romaanid, luuletused ja näidendid), tajudes peenemaid stiilivarjundeid ja nii otsest kui ka kaudset tähendust. Suudab märgata nüansirikka keelekasutuse, retoorilise mõju ja keeleliste stiilivahendite (nt metafoorid, ebataoline lauseehitus, kahemõttelisus) peenemaid varjundeid, tõlgendades ja mõistes tähendusi ning konnotatsioone. Oskab kriitiliselt hinnata, kuidas kasutatakse teose ülesehitust, keelekasutust ja retoorilisi vahendeid teose eesmärgi saavutamiseks, ja põhjendada nende sobivust või mõjusust. Oskab kriitiliselt hinnata keeletavade tahtlikku ignoreerimist teoses.
C1	Oskab kriitiliselt hinnata suuremat osa tekste, sh eri ajastute ja žanrite kirjandusteoseid. Oskab hinnata, mil määral järgitakse teoses žanri tavapäraseid tunnuseid. Oskab kirjeldada ja selgitada, kuidas teos publikut köidab (nt vastab ootustele või mõjub ootamatult).
B2	Oskab võrrelda kahte teost, nende teemasid, tegelasi ja stseene, käsitledes sarnasusi ja erinevusi ning selgitades nendevaheliste seoste olulisust. Oskab põhjendada oma arvamust teosest, märgates teemat, struktuuri ja vormi iseloomustavaid tunnuseid ning viidates teiste arvamustele ja väidetele. Oskab hinnata, kuidas teos soodustab tegelastega samastumist, tuues asjakohaseid näiteid. Oskab kirjeldada, kuidas erineb teostes sama teema käsitlemine.
B1	Oskab välja tuua tähtsamad episoodid ja sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitada sündmuste tähtsust ja nendevahelisi seoseid. Oskab kirjeldada tuttavaid olukordi käsitlevate lühijuttude põhiteemasid ja tegelasi, kui tekstis on vaid sage igapäevakeel.
A2	Oskab leida ja lihtsaid tavaväljendeid kasutades lühidalt kirjeldada tuttavaid olukordi käsitlevate lihtsate lühijuttude põhiteemasid ja tegelasi, kui tekstis on vaid sage igapäevakeel.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

3.4.1.2. Arusaamade vahendamine

Hariduses nähakse keelt vahendina, mida kasutatakse mingil teemal mõtlemiseks ja mõtete väljendamiseks dünaamilises, tähendust loovas koosloome protsessis. Vahendamise skaalade väljatöötamisel on püütudki kajastada seda keele funktsiooni. Kuidas aga saavad keelekasutajad või -õppijad kaasa aidata uute teadmiste omandamisele või käsituste mõistmisele? Üks võimalus on teha selleks teistega koostööd, teise võimalusena täidab keegi ametlikult või vabatahtlikult abistaja, õpetaja või juhendaja rolli. Mõlemal juhul on peaaegu võimatu mõtete arendamine, kui selleks ei ole loodud vajalikke tingimusi suhtluskooostööd juhtides. Seepärast on koostatud kaks skaalat rühmasiseses koostöö kohta ja kaks rühmatöö juhtimise kohta. Mõlemal juhul puudutavad esimesel, tabeli vasakpoolsel skaalal esitatud kirjeldused tõhusaks koostööks tingimuste loomist (st suhete vahendamist).

Teine skaala (tabelis parempoolne) puudutab ideede edasiarendamist ja täpsustamist (st kognitiivset vahendamist). Sarnaselt suhtluspädevuse või mitme keele ja kultuuri tundmise eri aspektide eristamisega on ka siinse jaotuse eesmärk lihtsustada arusaamist, kuigi tegelikult tuleb arvestada kõiki aspekte koos. Neli skaalat moodustavad seega järgmised paarid:

	Tingimuste loomine	Mõtete edasiarendamine
Rühmasisene koostöö	Rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine	Koostöö tähenduse loomiseks
Rühmatöö juhtimine	Suhtluse juhtimine	Ideede üle arutlemise hõlbustamine

Tingimuste loomise skaalad keskenduvad positiivse õhkkonna loomisele ja hoidmisele ning ei ole otseselt seotud uute teadmiste või käsituste mõistmisega. Suhtlemist hõlbustavat õhkkonda loov vahendamine võib aga olla uute teadmiste loomise eeldus või sellega kaasnev nähtus. Osalejad peavad mõistvalt suhtuma üksteise seisukohtadesse, seega sageli on soodne keskkond uute teadmiste omandamiseni viiva koostöö eeltingimus. Kuigi need neli skaalat on tähtsad haridusvaldkonnas, ei ole see sugugi ainus ala, kus neid oskusi uute ideede leidmiseks vajatakse.

Rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine

Keelekasutajad või -õppijad aitavad kaasa edukale koostööle rühmas, millesse nad kuuluvad, kusjuures tavaliselt on neil teiste liikmetega ühine eesmärk või suhtlusülesanne. Osaleja võib teadlikult sekkuda, kui ta märkab vajadust arutelu mujale suunata, arvamusi tasakaalustada või rühmas suhtlusraskusi ületada. Ta ei pea olema ametlikult määratud rühmajuhiks ja ta ei pruugigi selle poole püüelda, vaid soovib lihtsalt teha tõhusat koostööd.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- koostöös ja suhtluses osalemine, oma rolli ja panuse teadlik juhtimine;
- rühmatöö aktiivne suunamine: arutelu põhipunktide käsitlemisele ja edasiste sammude kavandamisele kaasaaitamine;
- küsimuste esitamine ja oma arvamuse avaldamine arutelu tulemuslikuks edasiarendamiseks;
- küsimuste esitamine ja kõnevooru võtmine teiste ja iseenda arvamuse tasakaalustamiseks.

Tasemel A2 oskab keelekasutaja või -õppija teha aktiivselt koostööd lihtsa ühise ülesande täitmiseks, kui tal aidatakse oma ettepanekuid sõnastada. Tasemel B1 on rõhk küsimuste esitamisel ja teiste vestlusse kaasamisel. Tasemel B2 suudab keelekasutaja või -õppija muuta arutelu suunda, rääkida kaasa eesmärkide püstitamisel ja võrrelda eesmärgi täitmise võimalusi. Tasemel C1 osatakse lisaks arutelu taktitundeliselt järelduste tegemisele suunata.

Koostöö tähenduse loomiseks

Skaala kirjeldab rühmaliikme osalemist uute ideede esitamisel ja arendamisel. See on eriti tähtis probleemidele lahenduste otsimises, ajurünnakutes, käsituste edasiarendamises ja projektitöös.

Skaalades kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- ühise ülesande määramine ning eesmärgi, vahendite ja lahendusviiside valimine;
- ühine ideede/lahenduste leidmine;
- teistelt nende mõtete selgitamise palumine ja nende mõttekäigus vastuolude märkamine;
- arutelu kokkuvõtmine ja edasiste sammude kavandamine.

Tasemel B1 esitatakse lihtsaid küsimusi ja korraldatakse ülesannete täitmist, tasemel B2/B2+ arendatakse edasi teiste ideid ja arvamusi ning arendatakse ühiseid ideid, tasemel C1 antakse hinnanguid probleemidele, ülesannetele ja ettepanekutele ning märgatakse vastuolusid mõttekäigus, tasemel C2 suunatakse arutelu tõhusalt nii, et jõutakse üksmeelele.

	Rühmasisene koostöö	
	Rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine	Koostöö tähenduse loomiseks
C2	<i>Kirjeldus puudub.</i>	Oskab kokku võtta, hinnata ja seostada eri arvamusi, et hõlbustada lahenduse leidmist või otsustada, kuidas edasi toimida.
C1	Oskab mõistvalt suhtuda rühmaliikmete eri seisukohtadesse, tunnustades teiste arvamusi ja väljendades kahtlust, erimeelsust või kriitikat nii, et keegi ei solvu. Oskab suhtlust edendada ja taktitundeliselt aidata arutelus lahendusi leida.	Oskab juhtida arutelu vestluskaaslase või rühmaliikmega tegevuskäigu üle otsustamiseks, edastades teiste arvamusi ning võttes kokku, arutledes ja kaaludes mitut seisukohta. Oskab arutelu käigus hinnata probleeme, ülesandeid ja ettepanekuid, et otsustada, kuidas edasi toimida. Oskab juhtida tähelepanu mõttekäigu vastuoludele ja esitada teiste mõtetele vastuväiteid, et püüda seeläbi üksmeelele jõuda.
B2	Oskab teiste reaktsiooni põhjal muuta seda, kuidas esitab küsimusi ja/või sekkub rühmaliikmete suhtlusesse. Oskab rühma arutelus märkida üles ideed ja otsused, arutada neid teiste rühmaliikmetega ja lõpuks esitada rühmaliikmete seisukohtade ülevaate.	Oskab keerulise ülesande täitmise ajal esile tõsta lahendamist vajava põhiprobleemi ja aspektid, mida tuleb arvesse võtta. Oskab otsuste tegemiseks ja probleemide lahendamiseks osaleda rühmatöös, väljendades ja arendades edasi mõtteid, selgitades üksikasju ning tehes ettepanekuid, kuidas edasi toimida. Oskab aidata korraldada rühma arutelusid, andes edasi teiste öeldut ning võttes kokku, täpsustades ja kaaludes eri seisukohti.
	Oskab esitada küsimusi, mis aitavad arutleda selle üle, kuidas korraldada rühma koostööd. Oskab aidata seada rühmatöö eesmärgi ja võrrelda eesmärkide täitmise võimalusi. Oskab arutelu põhiteema juurde tagasi tuua ja teha ettepanekuid, mida järgmisena kaaluda ja kuidas edasi toimida.	Oskab edasi arendada teiste mõtteid ja arvamusi. Oskab esitada rühmatöö ajal oma mõtteid ja esitada küsimusi, mis innustavad teisi oma seisukohti avaldama. Oskab käsitleda teema eri tahke, esitada poolt- ja vastuargumente ning teha ettepanekuid lahenduse leidmiseks või kokkuleppele jõudmiseks.
B1+	Oskab teha koostööd ühise ülesande täitmiseks, näiteks sõnastades ettepanekuid ja neile reageerides, küsides teiste nõusolekut ja pakkudes muid lähenemisviise. Oskab rühmas teha koostööd lihtsa ühise ülesande või eesmärgi täitmiseks, esitades selgeid küsimusi ja neile vastates. Oskab ülesannet lihtsalt sõnastada ja paluda teistel kasutada selle täitmiseks oma teadmisi ja kogemusi.	Oskab korraldada tööd lihtsa ühise ülesande täitmisel, sõnastada ülesande eesmärgi ja lihtsas keeles selgitada lahendust vajavat põhiküsimust. Oskab küsimuste, märkuste ja lihtsa ümbersõnastamisega aidata kaasa aruteluteemas püsimisele.

	Rühmasisene koostöö	
	Rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine	Koostöö tähenduse loomiseks
B1	Oskab teistelt rühmaliikmetelt nende arvamust küsida.	Oskab paluda rühmaliikmetel põhjendada oma seisukohti. Oskab korrata eelkõneleja öeldut, et kinnitada vastastikust mõistmist ja hoida juttu õigel kursil.
A2+	Oskab teha lihtsate ühiste ülesannete täitmisel koostööd, kui teised osalejad väljenduvad aeglaselt ja mõni neist aitab teda sõnastusega ja ettepanekute tegemisel.	Oskab sobivate küsimuste esitamise abil tagada, et vestluskaaslane saab tema mõttest aru.
A2	Oskab teha koostööd lihtsate praktiliste ülesannete täitmisel, küsida teiste arvamust, teha ettepanekuid ja mõista vastuseid, kui on võimalus paluda midagi korrata või ümber sõnastada.	Oskab lihtsate märkuste ja küsimustega näidata, et mõistab teiste öeldut. Oskab lihtsas keeles teha ettepanekuid.
A1	Oskab lihtsate ette valmistatud lühifraasidega kaasata teisi väga lihtsate ülesannete täitmisesse. Oskab väljendada, et saab teistest aru, ja küsida, kas teised saavad aru.	Oskab väljendada mõtet ja küsida teiste arvamust, kasutades väga lihtsaid sõnu/viipeid ja väljendeid, kui on võimalus ette valmistada.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Suhtluse juhtimine

Skaala kirjeldab olukordi, kus keelekasutaja või -õppija peab näiteks õpetaja, õpitoa juhi, koolitaja või koosoleku juhatajana juhtima suhtlust rühmas või ka mitme rühma vahel. Sel juhul tuleb tal teadlikult juhtida suhtluse eri faase, mis võivad hõlmata kogu auditooriumi või alarühmade suhtluse juhtimist.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- terve rühma tegevuse juhtimine;
- juhiste andmine ja suhtlusülesande eesmärgi mõistmise kontrollimine;
- terve rühma või alarühmade suhtluse jälgimine ja selle hõlbustamine rühmaliikmetevahelist sujuvat suhtlemist takistamata;
- terve rühma või alarühmade suhtluse ümbersuunamine; rühma ülesande täitmisele tagasisuunamine;
- oma isikliku panuse ja suhtlusrolli kohandamine, et rühmaliikmete vahel suhtlemist hõlbustada.

Tasemel B1 oskab keelekasutaja või -õppija anda selgeid juhiseid, anda osalejatele sõna ja suunata liikmeid tagasi ülesande täitmisele. Tasemel B2 lisanduvad eri rollide ja põhireeglite selgitamine ning oskus suunata rühma tagasi ülesande lahendamise juurde, andes uusi juhiseid või innustades liikmeid võrdselt panustama. Tasemele B2+ oli koondunud mitu rühmaliikmete tegevuse jälgimise kirjeldust, millest vaid üks on skaalasse alles jäetud. Tasemele C1 jõudnud keelekasutaja või -õppija suudab juhtida kogu auditooriumi, rühmade ja üksikliikmete vahelduvat ja tasakaalustatud tööd, tagades sujuva ülemineku ühest faasist teise ning sekkudes taktitundeliselt vestluse suunamiseks, et vältida mõne osaleja domineerimist või teisi häirivat käitumist. Tasemel C2 suudab keelekasutaja või -õppija täita eri rolle, mõistab alatoone, oskab anda vajalikke juhiseid ja toetada iga rühmaliiget.

Ideede üle arutlemise hõlbustamine

Ideede üle arutlemist hõlbustades luuakse raamistik, milles teised inimesed loovad ise uue käsituse, mitte ei toetu kellegi pakutule. Keelekasutaja või -õppija võib seda teha rühmaliikmena, kes võtab mõneks ajaks omale juhi rolli, kuid võib tegutseda ka selleks määratud eksperdina (nt vestlusjuhi, õpetaja, koolitaja või juhatajana), kes juhib käsitustele tähenduse otsimiseks rühmatööd.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- küsimuste esitamine loogiliste põhjenduste saamiseks (dialoogi arendamine);
- öeldu koondamine loogiliseks sidusaks aruteluks.

Huvi ülesnäitamisest tasemel A1 ja lihtsate küsimuste esitamisest, et kaasata teisi arutlema või innustada neid arvamust avaldama (A2), liigutakse arutelu jälgimise ja loogiliste põhjenduste saamiseks keerukamate küsimuste esitamise (alates tasemest B2+), oma ideede põhjendamise ja sidusa mõttekäigu esitamiseni.

	Rühmatöö juhtimine	
	Suhtluse juhtimine	Ideede üle arutlemise hõlbustamine
C2	Oskab võtta eri rolle (tugiisik, vahendaja, juhendaja jne), lähtudes osalejate vajadustest ja tegevuse iseloomust, ja pakkuda igale osalejale vajalikku toetust. Oskab märgata suhtluses alatoone ja juhtida kohasel viisil vestluse suunda.	Oskab keerulisel teemal arutledes tõhusalt juhtida ideede edasiarendamist, suunates vestlust küsimustega ja julgustades teisi oma mõttekäiku täpsustama.
C1	Oskab korraldada kogu auditooriumi, rühma ja üksikliikmete vahelduvat ja tasakaalustatud tegevust ning tagada tegevuse sujuva ülemineku ühelt etapilt teisele. Oskab vestluse ümbersuunamiseks diplomaatiliselt sekkuda, takistada mõne osaleja domineerimist või sekkuda häiriva käitumise korral.	Oskab osalejate öeldust lähtudes esitada avatud küsimusi, et julgustada osalejaid loogiliselt arutlema (nt hüpoteese esitama, järeldusi tegema, analüüsima, põhjendama ja prognoosima).
B2	Oskab tõhusalt organiseerida ja juhtida rühma koostööd. Oskab jälgida iga osaleja ja rühma tööd, sekkudes, kui on tarvis rühma tagasi ülesande täitmise juurde suunata või tagada rühmaliikmete võrdväärne osalemine. Oskab toetavalt sekkuda, kui on vaja juhtida tähelepanu ülesande mõnele aspektile, esitades kindla eesmärgiga küsimusi ja paludes teha ettepanekuid.	Oskab julgustada rühmaliikmeid omi mõttekäike kirjeldama ja täpsustama. Oskab julgustada rühmaliikmeid teiste info ja ideede põhjal uusi mõtteid või lahendusi esitama.
	Oskab selgitada osalejate eri rolle koostöös ja anda rühmatöö kohta selgeid juhiseid. Oskab selgitada ühise arutelu põhireegleid väikestele rühmadele, kelle eesmärk on lahendada mõni probleem või hinnata eri ettepanekuid. Oskab sekkuda, kui rühma on tarvis suunata tagasi ülesande lahendamise juurde, andes uusi juhiseid või julgustades osalejaid võrdsemalt osalema.	Oskab esitada küsimusi ja tagasisidet, et julgustada osalejaid laiendama omi mõttekäike ning põhjendama ja selgitama omi arvamusi. Oskab teiste ideid edasi arendada ja neid sidusaks mõttekäiguks ühendada. Oskab paluda osalejatel selgitada, kuidas mõni idee sobib arutelu põhiteemaga.
B1	Oskab osalejaid arutellu kaasata, paludes neil arvamust avaldada.	Oskab paluda osalejatel täiendada mõnd kindlat aspekti nende algsest selgitusest. Oskab esitada sobivaid küsimusi, et kontrollida selgitatud arusaamade mõistmist. Oskab esitada küsimusi, mis julgustavad osalejaid selgitama oma mõttekäiku.
	Oskab tegevuse organiseerimiseks anda lihtsaid, selgeid juhiseid.	Oskab küsida, miks keegi nii mõtleb või kuidas võiks miski nende meelest toimida.
A2	Oskab anda rühmale väga lihtsaid juhiseid, kui teda vajaduse korral sõnastamisel aidatakse.	Oskab küsida osalejate arvamust mõne idee kohta.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>	Oskab kasutada lihtsaid üksikuid sõnu/viipeid ja mittesõnalisi märguandeid, et väljendada huvi mõne idee vastu.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>

3.4.1.3. Suhtluse vahendamine

Kuigi vahendamist on 2001. aasta raamdokumendis käsitletud vaid lühidalt, on seal rõhutatud vahendamise sotsiaalset aspekti. Vahendamise korral aitab keelekasutaja vestlejal suhelda toimingutes, mis „on ühiskonna normaalses keelelises eksistentsis võrdlemisi tähtsal kohal“ (raamdokumendi osa 2.1.3). Loomulikult ei ole keel ainus põhjus, miks inimesed mõnikord ei mõista üksteist. Isegi kui käsitleda vahendamist teksti arusaadavaks muutmisenä, võib mõistmist raskendada näiteks see, et vestluskaaslastele on teema või valdkond võõras. Teiste mõistmine nõuab oma perspektiivist teiste omale liikumist, nii et silmas peetakse mõlemat. Mõnikord on selleks vaja vahendajat või uut keskkonda. Mõnikord on vastastikuseks mõistmiseks ja seega suhtluseks sobilike tingimuste loomiseks vaja lahendada tundlikud või pingelised olukorrad või isegi lahkavumused.

Suhtluse vahendamise tasemekirjeldused on seega vajalikud õpetajatele, koolitajatele, üliõpilastele ja spetsialistidele, kes soovivad omandada sel alal rohkem teadmisi ja oskusi, mis aitaksid neil tulemuslikumalt toimida kindla(te)s keel(t)es aset leidvates suhtlusolukordades, eriti kui suhtlus on kultuuridevaheline.

Mitmekultuurilise suhtluskeskkonna hõlbustamine

Skaala kirjeldab eri keele- ja kultuuritaustaga osalejatele ühise suhtluskeskkonna loomist (st oskust tulla suhtluse ja koostöö nimel toime teisesusega, märgata sarnasusi ja erinevusi ning tugineda juba teadaolevatele, aga ka tundmatutele aspektidele jne). Keelekasutaja või -õppija aitab luua soodsa suhtluskeskkonna, sh mitmekultuurilise keskkonna, milles eri kultuuritaustaga osalejad saavad edukalt suhelda. Keelekasutajad rakendavad tunnustuse võitmiseks, oma eesmärgi täitmiseks või sõnumi edastamiseks oma mitmekultuurilist pagasit (vt *mitmekultuurilise pagasi kasutamist*), kuid lisaks on nad ka kultuuri vahendajad, kes peavad osalejatevahelise suhtluse soodustamiseks looma neutraalse, usaldusliku ühise suhtlusruumi. Vahendajana püüavad nad täiendada ja süvendada mõistmist eri kultuuritaustaga osalejate vahel, et vältida ja/või ületada kultuurierisustest tulenevaid võimalikke suhtlusraskusi. Vahendaja peab loomulikult ka ise pidevalt arendama oma teadmisi kultuuridevahelist suhtlust puudutavatest sotsiokultuurilistest ja -lingvistilistest erinevustest.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- küsimuste esitamine ja huvi ülesnäitamine, et aidata osalejatel mõista kultuurinorme ja eri vaatenurki;
- mõistmise ja austuse näitamine eri sotsiokultuuriliste ja -lingvistiliste vaatenurkade ja normide suhtes;
- sotsiokultuuriliste ja -lingvistiliste arusaamatuste etteaimamine, nendega toimetulemine ja/või nende lahendamine.

Tasemel B1 on rõhk küsimuste esitamisel ja neile vastamisel, et sel moel tutvustada inimesi ja väljendada huvi ja empaatiat nende suhtes. Taseme B2+ keskmes on eri vaatenurkade arvestamine ja paindlikkus, võime tegutseda rühmaliikmena, säilitades tasakaalu ja distantssi, oskus väljendada mõistmist, selgitada arusaamatusi või öelduga silmas peetut. See laieneb C-tasemetel, mil keelekasutajad või -õppijad suudavad toimida ja väljendada vastavalt olukorrale, et ära hoida ja/või lahendada arusaamatusi ning kultuurilisi lahkavumusi. Tasemele C2 jõudnud suudavad tõhusalt ja loomulikult väljendudes arvestada suhtluses osalejate sotsiokultuurilisi ja -lingvistilisi erinevusi.

	Mitmekultuurilise suhtluskeskkonna hõlbustamine
C2	Oskab tõhusalt ja loomulikult väljendudes vahendada infot oma ja mõne muu kogukonna liikme vahel, arvestades sotsiokultuurilisi ja -lingvistilisi erinevusi. Oskab tõhusalt suunata arutelu tundlikul teemal, märgates nüansse ja alatoone.
C1	Oskab kultuuridevahelises suhtluses vahendada ja aidata kaasa ühise suhtluskultuuri kujundamisele, tulles toime mitmetähenduslikkusega, pakkudes nõuandeid ja abi ning hoides ära vääritimõistmist. Oskab ette aimata öeldu või kirjutatu vääritimõistmist ja luua soodsat suhtluskeskkonda, selgitades ja tõlgendades kõnealuse teema eri kultuurilisi vaatenurki.
B2	Oskab kasutada teadmisi sotsiokultuuriliste tavade kohta, et jõuda üksmeelsele otsusele, kuidas toimida osalejatele võõras olukorras. Oskab kultuuridevahelises suhtluses väärtustada oma arusaamadest erinevaid vaatenurki ja väljendada end olukorrale sobivalt. Oskab kultuuridevahelises suhtluses lahendada arusaamatusi ja väärititõlgendamist, selgitades, mida öelduga tegelikult mõeldi, et olukord laheneks ja arutelu saaks jätkuda. Oskab edendada ühist suhtluskultuuri, väljendades eri mõtteavalduste, tunnete ja seisukohtade mõistmist ja väärtustamist ning julgustades vestluskaaslaste teiste ideede kohta arvamust avaldama. Oskab teha koostööd eri kultuuriorientatsiooniga kaaslastega, arutades arusaamade ning vaatenurkade sarnasusi ja erinevusi. Oskab eri kultuuritaustaga kaaslastega koostööd tehes kohandada oma tegevust, et luua ühine tööprotsess.
B1	Oskab toetada eri kultuuritaustaga kaaslaste suhtlust, alustades vestlust, näidates üles huvi ja mõistmist lihtsate küsimuste esitamise ja neile vastamise kaudu ning väljendades nõustumist ja arusaamist. Oskab kultuuridevahelises suhtluses teisi toetada, arvestades rühmaliikmete tundeid ja eri maailmavaateid. Oskab toetada eri kultuuritaustaga osalejate suhtlust, kasutades piiratud keelepagasit eri taustaga osalejate tutvustamiseks, esitades küsimusi ja neile vastates ning mõistes, et eri kultuurides võidakse mõnd küsimust tõlgendada erinevalt. Oskab aidata luua ühise suhtluskultuuri, vahetades lihtsal moel infot väärtuste ning keelde ja kultuuri suhtumise kohta.
A2	Oskab panustada eri kultuuritaustaga osalejate suhtlusse, paludes lihtsate sõnade/viibetega selgitada mõnd nähtust või kellegi öeldut ja kasutades oma piiratud keelepagasit nõustumise väljendamiseks, kutsete esitamiseks, tänamiseks jne.
A1	Oskab hõlbustada kultuuridevahelist suhtlust, väljendades lihtsate sõnade/viibete ja mittesõnaliste märguannetega avatust ja huvi, julgustades teiste osalemist ning andes märku, kas ta saab aru, kui pöörduktakse otse tema poole.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Vaba mõttevahetuse vahendamine (sõprade ja kolleegide ringis)

Skaala puudutab olukordi, milles mitmekeelne keelekasutaja või -õppija vahendab oma oskustele vastavalt eri keelt kõnelevate ja eri kultuuritaustaga inimeste vaba mõttevahetust avaliku elu, isikliku elu, töö- või haridusvaldkonnas. Seega ei kirjelda skaala kutseliste tõlkide oskusi. Kirjeldatud vahendamine võib olla ühesuunaline (nt tervituskõne) või kahesuunaline (nt vestlus).

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- vestluse mõtte vabas vormis vahendamine;
- olulise info edasiandmine (nt töölukordades);
- kõne või ettekande peamiste mõtete kordamine.

A-tasemetel suudab keelekasutaja või -õppija osutada abi väga lihtsal viisil, kuid tasemel A2+ ja B1 suudab ta olla vahendaja ootuspärastes igapäevaoludes. Vahendamise tulemuslikkus oleneb aga sellest, kuidas kõneleja arusaamist toetab, st kas ta muudab näiteks kõne tempot või vajaduse korral kordab öeldut. Tasemel B2 oskab keelekasutaja või -õppija vahendada mõttevahetusi oma huvivaldkonna teemal, kui talle jäetakse vahendamiseks aega, ja tasemele C1 jõudnud oskavad seda teha ladusalt ja eri teemadel. Tasemel C2 oskavad keelekasutajad või -õppijad täpselt edasi anda vestluskaaslase mõtteid, kajastades ka viimase stiili, registrit ja kultuurilist konteksti.

	Vaba mõttevahetuse vahendamine (sõprade ja kolleegide ringis)
C2	Oskab (B-keeles) selgelt, ladusalt ja hea ülesehitusega edasi anda (A-keeles) öeldud mõtet paljudel üldistel ja erialateemadel, säilitades sobiva stiili ja registri, andes edasi peenemaid tähendusvarjundeid ja selgitades sotsiokultuurilisi tähendusi.
C1	Oskab (B-keeles) ladusalt edasi anda (A-keeles) öeldud mõtet oma töö-, teadus- või huvivaldkonna teemal, esitades olulist infot selgelt ja lühidalt ning selgitades kultuurilisi viiteid.
B2	Oskab (A- ja B-keeles) vahendada mõttevahetust, edastades üksikasjalikku infot, juhtides mõlema poole tähelepanu taustteabele ja sotsiokultuurilistele vihjetele, andes selgitusi ja esitades vajaduse korral täpsustavaid küsimusi või arvamusi. Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keelse) tervituskõne, jutustatud loo või oma tegevusala käsitleva ettekande mõtet, tõlgendades õigesti kultuurilisi vihjeid ja lisades vajaduse korral selgitusi, kui esinejad teevad piisavalt sageli pause, et jätta vahendamiseks aega. Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keeles) öeldud mõtte oma huvivaldkonna teemal, väljendades ja vajaduse korral selgitades peamiste väidete ja seisukohtade olulisust, kui vestluskaaslased selgitavad arusaamatuks jäänud mõtet.
B1	Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keeles) öeldud mõtet oma huvivaldkonna teemal, andes edasi selgesõnalist faktiteavet ja ilmseid kultuurilisi viiteid, kui saab enne valmistuda ja vestluskaaslased räägivad selgelt ja kasutavad igapäevakeelt. Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keeles) öeldud mõtet oma huvivaldkonna teemal, järgides sealjuures olulisi viisakustavasid, kui vestluskaaslased väljenduvad selgelt ja on võimeline küsida selgitusi või teha sõnastuse läbimõtlemiseks pause.
A2	Oskab (B-keeles) edasi anda igapäevaolukorras (A-keeles) öeldud mõtet ja põhiinfot, järgides sealjuures peamisi kultuuritavasid, kui esitus on selge ja on võimalus paluda öeldut korrata või selgitada. Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keeles) öeldud põhipunkte ootuspärases igapäevaolukorras, vahendades infot isiklike vajaduste ja soovide kohta, kui teda sõnastamisel aidatakse.
A1	Oskab (B-keeles) edasi anda teiste isikuandmeid ja väga lihtsat ootuspärast (A-keelset) infot, kui teised teda sõnastamisel aitavad.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Suhtluse hõlbustamine tundlikes olukordades ja lahkarvamuste korral

Skaala puudutab olukordi, kus keelekasutaja või -õppija on määratud teiste osapoolte arusaamatusi lahendama või kus ta satub juhuslikult teiste vaidlusi, tundlikke olukordi või lahkarvamusi lahendama.

Eelkõige püüab ta kindlaks teha probleemi olemuse ja osalejate soovid ning aidata neil mõista üksteise seisukohti. Vahendaja võib osalejatel aidata leida probleemile lahenduse, jättes täiesti kõrvale oma seisukohad ja püüdes tasakaalustada arutelu osalejate eri vaatenurki.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- dialoogis osalejate seisukohtade taktitundeline ja tasakaalustatud selgitamine;
- avaldatud seisukohtade täpsustamine, et aidata osalejatel kõnealuseid teemasid paremini mõista;
- üksmeele saavutamisele kaasaaitamine;
- võimalike järeleandmistega tegemisele kaasaaitamine;
- osalejate muutunud seisukohtade vahendamine eesmärgiga leida lahendus või jõuda kokkuleppele.

A-tasemetel märkab keelekasutaja või -õppija võimalikke lahkarvamusi. Tasemel B1 oskab ta paluda selgitusi, näidata, et mõistab probleemi olemust, ja küsida vajaduse korral selgitusi. Tasemel B2 oskab keelekasutaja või -õppija väljendada osalejate põhiprobleeme ja seisukohti, leida üksteisemõistmise võimalusi, esitada võimalikke lahendusviise ja kokku võtta kokkulepitut. Tasemel B2+ on need oskused süvenenud ja sellele tasemele jõudnud oskavad väljendada üksikasjalikult probleemi olemust ja küsida ettepanekuid võimalike lahenduste kohta. C-tasemetele jõudnute keeleoskus lubab neil end väljendada piisavalt diplomaatiliselt ja veenvalt, et teha seda palju tõhusamalt, suunates tundlikke arutelusid taktitundeliselt.

	Suhtluse hõlbustamine tundlikes olukordades ja lahkarvamuste korral
C2	Oskab taktitundeliselt toime tulla häiriva osalejaga, sõnastades oma märkused diplomaatiliselt ja arvestades olukorda ning kultuurilisi arusaamu. Oskab kindlalt, kuid diplomaatiliselt avaldada arvamust põhimõttelise probleemi kohta, suhtudes seejuures lugupidavalt teiste seisukohtadesse.
C1	Oskab väljendada eri seisukohtade mõistmist, näidates kordamise ja ümbersõnastamise abil, et mõistab täpselt, millistel tingimustel on osapooled nõus kokkuleppele jõudma. Oskab diplomaatiliselt paluda lahkarvamuse osapooltel selgitada, millised on nende põhilised seisukohad ja milles on nad valmis järele andma. Oskab kasutada keelt veenvalt, et suunata lahkarvamuse osapooli oma seisukohti muutma.
B2	Oskab suunata lahkarvamuse osapooli pakkuma võimalikke lahendusi, et aidata neil jõuda üksmeelele, esitades neutraalseid avatud küsimusi, mis osapooli võimalikult vähe solvaks või neile piinlikkust valmistaks. Oskab aidata lahkarvamuse osapooltel üksteist paremini mõista, sõnastades nende seisukohti selgemalt ja seades esikohale vajadused ja eesmärgid. Oskab selgelt ja täpselt kokku võtta, milles on kokkuleppele jõutud ja mida igalt osapoolelt oodatakse. Oskab küsimusi esitades välja selgitada, milles ollakse üksmeelel, ja paluda osapooltel esile tõsta võimalikke lahendusi. Oskab üsna täpselt välja tuua lahkarvamuste põhipunktid ja selgitada osapoolte seisukohti. Oskab kokku võtta osapoolte peamised väited, tuues esile aspektid, mis aitavad kokkuleppele jõuda või takistavad seda.
B1	Oskab paluda lahkarvamuse osapooltel selgitada oma seisukohti ja oskab lühidalt nende selgitustele reageerida, kui teema on tuttav ja osapooled väljenduvad selgelt. Oskab väljendada, et mõistab lahkarvamuse põhiprobleeme, kui teema on tuttav, ja oskab lihtsal moel küsida nõusolekut ja/või selgitust.

	Suhtluse hõlbustamine tundlikes olukordades ja lahkarmuste korral
A2	Saab aru, kui osalejad on eriarvamusel või tekivad suhtlemisprobleemid, ja oskab mugandada lihtsaid meeldejäetud väljendeid kompromissi või kokkuleppe saavutamiseks.
A1	Saab aru, kui osalejad on eriarvamusel või mõnel neist tekib probleem, ja oskab mõistmise väljendamiseks kasutada meeldejäetud lihtsaid väljendeid (nt <i>Saan aru</i> või <i>On kõik korras?</i>).
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

3.4.2. Vahendamisstrateegiad

Keelekasutaja või -õppija võime vahendada suhtlust nõuab lisaks ühe või mitme keele oskusele ka selliste vahendamisstrateegiade kasutamist, mis arvestavad suhtlusolukorras sobivaid tavaid, valitsevaid tingimusi ja piiranguid. Vahendamisstrateegiad on võtted, mida kasutatakse tähenduse selgitamiseks ja mõistmise hõlbustamiseks. Vahendajana toimides võib keelekasutaja või -õppija sattuda olukorda, kus ta peab toime tulema eri inimeste, tekstide, diskursuse tüüpide ja keeltega, keelevariantide ja modaalsustega. Siinsed strateegiad on suhtlusstrateegiad, st võtted, millega vahendaja saab vahendamise ajal hõlbustada osalejate arusaamist. Täpsemalt on tegemist võtetega, millega algset sisu vestluskaaslase jaoks kohandatakse. Näiteks peab vahendaja mõistma, kas ta peaks infot täpsustama, seda lühemalt kokku võtma, ümber sõnastama või lihtsustama, illustreerima metafooride või visuaalsete vahenditega. Strateegiad esitatakse eraldi seetõttu, et need kehtivad paljude toimingute puhul.

3.4.2.1. Uute teadmiste selgitamise strateegiad

Eelteadmistega seostamine

Eelteadmistega seostamine, mis on õppeprotsessi lahutamatu osa, on ka vahendamisel tähtis. Näiteks võib vahendaja selgitada uut infot, võrreldes või kirjeldades selle seoseid millegagi, mida info saaja juba teab, või aidates tal aktiveerida varasemaid teadmisi. Selleks võib seostada uut infot ja uusi mõisteid teiste tekstidega, mis loovad seoseid juba teadaoleva materjaliga, ning üldise taustteabega.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- küsimuste esitamine, et osalejad aktiveeriks eelteadmised;
- uute ja olemasolevate teadmiste võrdlemine ja/või seostamine;
- näidete ja selgituste esitamine.

Tuttavate igapäevakogemuste võrdlemiselt tasemel B1 liigutakse seoste otsese selgitamise abil teadlikkuse parandamiseni tasemel B2 ning keeruliste mõistete üksikasjalikumaks ja spontaanse määratlemiseni, tuginedes olemasolevatele teadmistele (tasemel C2).

Keele kohandamine

Mõnes olukorras peab keelekasutaja või -õppija muutma keelekasutust, stiili ja/või registrit, et integreerida mingi teksti sisu uude teksti, millel on erinev žanr või register. Selleks võib kasutada sünonüüme, võrdlusi, lihtsustatud või ümbersõnastatud väljendusviisi.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- ümbersõnastamine;

- esitusviisi kohandamine;
- erialaterminite selgitamine.

Tasemel A2–B2 sõnastavad keelekasutajad või -õppijad tekste ümber ja lihtsustavad neid, nii et need on kergemini mõistetavad. Taseme B2 kirjeldused hõlmavad keeruliste käsituste ja erialateemade ümbersõnastamist ja arusaadavalt esitamist ning väljendusviisi teadlikku kohandamist. C-tasemetel on käsitused spetsiifilisemad või keerulisemad ning keelekasutaja või -õppija suudab esitada sisu mõnes teises žanris või registris, mille ta valib sihtrühma ja eesmärgi arvestades.

Keeruka info osadeks jaotamine

Mõistmist saab sageli hõlbustada sellega, et keerukas info jaotatakse osadeks ja seejärel näidatakse, kuidas need osad omavahel kokku sobivad ja terviku moodustavad.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- protsessi etappideks jaotamine;
- mõtete või juhiste esitamine eraldi punktidenä;
- mõttekäigu põhipunktide väljatoomine.

Tasemel B1 oskab keelekasutaja või -õppija esitada juhiseid või infot punktina. Tasemel B2 oskab ta keerulisi protsesse või mõttekäike osadeks jaotada ja neid eraldi esitada. Tasemel C1 on suurem rõhk info kokkuvõtmisel ja ümbersõnastamisel ning tasemel C2 oskavad keelekasutajad või -õppijad selgitada üksikosade seoseid tervikuga ja julgustada teemat eri viisil käsitlema.

	Uute teadmiste selgitamise strateegiad		
	Eelteadmistega seostamine	Keele kohandamine	Keeruka info osadeks jaotamine
C2	Oskab tutvustada keerulisi (nt teaduslikke) käsitusi, esitades laiendatud definitsioone ja selgitusi, mis toetuvad eelteadmistele, mis osalejatel võiksid olemas olla.	Oskab kohandada väga erinevate tekstide keelekasutust ja esitada põhisisu osalejatele sobivas registris, sobiva keerukus- ja täpsusastmega.	Oskab aidata mõista keerukaid küsimusi, selgitades seoseid eri sisuosade vahel ja julgustades kasutama eri käsitlusviise.
C1	Oskab spontaanselt esitada abstraktse teema kohta küsimusi, mis suunavad teisi kasutama eelteadmisi ja aitavad neil selgitatavaga seoseid luua.	Oskab selgitada oma eriala spetsiifilisi termineid ja keerulisi käsitusi suhtluses kaaslastega, kes ei ole selle valdkonna spetsialistid. Oskab kohandada keelekasutust (nt lauseehitus, idiomatilised väljendid, žargoon), et selgitada keerulist erialateemat neile, kellele on see võõras. Oskab ümber sõnastada ja tõlgendada keerulisi erialatekste, kasutades sobivalt tavakeelset väljendusviisi, mida mõistavad erialateadmisteta inimesed.	Oskab aidata mõista keerukat teemat, tõstes esile ja kategoriseerides põhipunktid ja esitades need loogilisel viisil ning rõhutades sõnumit selle põhiaspekte eri moel korrates.
B2	Oskab selgelt kirjeldada seoseid arutelu eesmärgi ja osaleja(te) isiklike või erialahuvide ning kogemuste vahel.	Oskab selgitada oma tegevusala spetsiifilisi teemasid, kasutades sobivalt tavakeelset väljendusviisi, mida mõistavad erialateadmisteta inimesed. Oskab esitada oma eriala keerulist infot selgemalt ja arusaadavamalt, sõnastades selle lihtsamaks keeles ümber.	Oskab teha keerulist teemat paremini mõistetavaks, esitades mõttekäigu osade kaupa.
	Oskab esitada küsimusi ja anda tagasisidet, mis aitavad teistel seostada öeldut olemasolevate teadmiste ja kogemustega. Oskab selgitada uut käsitust või toimingut, kõrvutades seda millegagi, mis on teistele tuttav.	Oskab lihtsamalt ümber sõnastada huvipakkuval teemal tekstide (nt esseed, veebifoorumi arutelud, esitlused) põhisisu, et aidata teistel sisu mõista.	Oskab muuta keerulist protsessi paremini mõistetavaks, jaotades selle väiksemateks etappideks.

	Uute teadmiste selgitamise strateegiad		
	Eelteadmistega seostamine	Keele kohandamine	Keeruka info osadeks jaotamine
B1	Oskab selgitada, kuidas miski toimib, tuues näiteid inimeste igapäevaelust.	Oskab teistele sisu mõistetavaks tegemiseks lihtsamalt ümber sõnastada lühikeste selgesõnaliste tekstide (nt lühikesed ajakirjaartiklid, intervjuud) põhipunktid, kui teema on tuttav.	Oskab muuta lühikesed juhised või teabetekstid paremini mõistetavaks, esitades selle põhipunktid eraldi.
	Oskab lihtsaid küsimusi esitades näidata, kuidas on uus info seotud millegagi, mis on teistele tuttav.	Oskab lihtsalt ümber sõnastada lühikesi tekstilõike, järgides algse teksti ülesehitust.	Oskab aidata mõista juhiseid, korrates neid aeglaselt mõne sõna/viipe haaval ja kasutades arusaamise hõlbustamiseks sõnalist ja mõttesõnalist rõhutamist.
A2	<i>Kirjeldus puudub.</i>	Oskab korrata igapäevaste lihtsate sõnumite põhisisu, kasutades sama asja kohta teisi sõnu, et teised teda mõistaks.	<i>Kirjeldus puudub.</i>
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>

3.4.2.2. Teksti kohandamise strateegiad

Mõttetiheda teksti laiendamine

Info rohkus sageli takistab arusaamist. Skaala kirjeldab algmaterjali laiendamist mh kasulike üksikasjade, näidete, taustteabe, põhjenduste või selgitustega.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- korduste ja liiasuse kasutamine, näiteks eri viisil ümbersõnastamine;
- stiili kohandamine millegi paremaks selgitamiseks;
- näidete toomine.

Tasemel B1 ja B2 on põhitähelepanu kordamisel ja lisanäidete toomisel, C-tasemetel aga laiendamisel ja selgitamisel ning abistavate üksikasjade lisamisel.

Teksti lihtsustamine

Teksti kohandamise all mõeldakse teksti laiendamisele vastupidist toimingut ehk teisisõnu kirjaliku teksti kärpimist nii, et edasi antakse vaid peamine sõnum. See võib tähendada info kompaktsemalt esitamist, kus tekstist eemaldatakse kordused ja kõrvalepõiked. Ka võidakse välja jätta sellised osad, kus pole uut olulist infot. Kuid see võib olla ka alginfo ümbertõstmine, et juhtida tähelepanu olulistele punktidele, teha järeldusi või võrrelda ja vastandada üksikasju.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- põhiinfo esiletoomine;
- korduste ja kõrvalepõigete eemaldamine;
- info saaja jaoks ebaolulise väljajätmine.

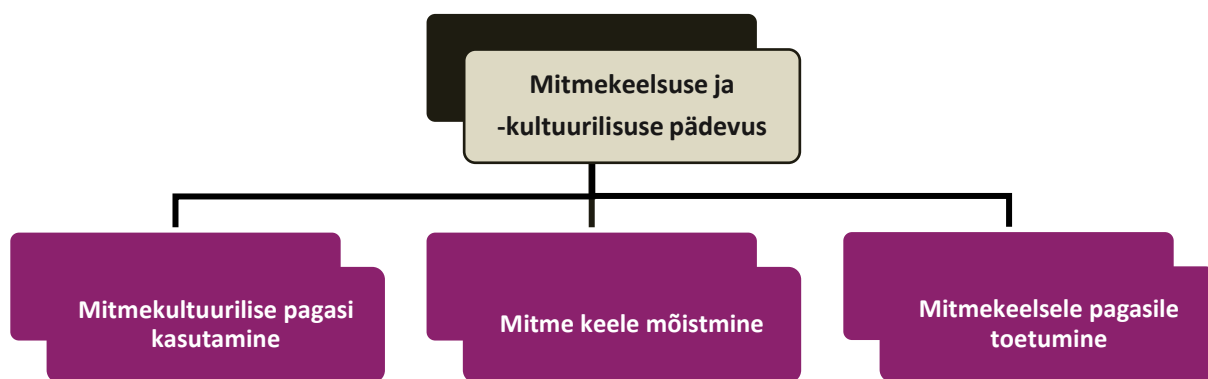
Kui tasemel A2+ ja B1 tuuakse oluline esile allajoonimise või ääremärkuste lisamisega, siis tasemel C2 tehakse lähtetekst ümber. Tasemel B2 oskab keeleõppija toimetada lähteteksti nii, et eemaldab sealt ebavajaliku info ja kordused. C-tasemetel kohandatakse lähtetekst konkreetsele sihtrühmale sobivaks.

	Teksti kohandamise strateegiad	
	Mõttetiheda teksti laiendamine	Teksti lihtsustamine
C2	Oskab üksikasjalikult selgitades ja näiteid tuues lahti mõtestada keerulisi teadus- või erialatekste.	Oskab kujundada keerulistest lähtetekstidest terviklikuma, sidusama ja ladusama mõttekäiguga tekste, eemaldades ebavajalikud osad.
C1	Oskab selgemalt edasi anda keerulist, raskesti mõistetavat sisu, väljendades keerukamaid aspekte põhjalikumalt ja lisades sisu mõistmist hõlbustavaid üksikasju. Oskab teha keeruliste tekstide põhipunktid sihtrühmale arusaadavamaks, neid vajaduse korral täiendades ja selgitades ning muutes stiili ja registrit.	Oskab muuta keeruliste tekstide ülesehitust nii, et nendes on esile toodud sihtrühmale olulised aspektid.
B2	Oskab teha oma huvivaldkonna tekstide sisu sihtrühmale arusaadavamaks, lisades näiteid, põhjendusi ja selgitavaid märkusi.	Oskab lihtsustada lähtetekste, jättes välja ebaolulise või korduva info ja arvestades kavandatud sihtrühma.
	Oskab teha oma huvivaldkonna mõisteid arusaadavamaks, tuues konkreetseid näiteid, võttes infot samm-sammult kokku ja korrates põhipunkte. Oskab teha uut infot arusaadavamaks, kasutades kordamist ja näiteid.	Oskab toimetada tekste nii, et nende oluline sisu on sihtrühmale paremini mõistetav, jättes välja osad, mis ei anna sihtrühmale uut infot. Oskab leida tekstide eri osades korduva ja omavahel seotud info ning koondada selle nii, et oluline sõnum muutub arusaadavamaks.
B1	Oskab teha igapäevaelu aspekte arusaadavamaks ja selgemaks, väljendades põhiinfot eri viisil.	Oskab leida ja esile tõsta (nt alla joonida, ära märkida) olulist infot selgesõnalistes teabetekstides, et seda teistele edasi anda.
	Oskab lihtsate näidete abil igapäevateemadega seotut arusaadavamaks teha.	
A2	<i>Kirjeldus puudub.</i>	Oskab leida ja esile tõsta (nt alla joonida, ära märkida) igapäevateemat käsitlevate lühikeste tekstide olulisemad laused.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>

4. Euroopa keeleõppe raamdokumendi tasemekirjelduste näidisskaalad: mitmekeelsus ja -kultuurilisus

Mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse tasemekirjelduste koostamisel lähtuti 2001. aasta raamdokumendi (osad 1.3, 1.4 ja 6.1.3) mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse selgitusest. Raamdokumendis esitatud arusaam mitmekeelsusest⁶⁹ väärtustab üksikisikute kultuurilist ja keelelist mitmekülgust. See rõhutab keeleõppijate kui ühiskonna tegusate liikmete vajadust kasutada ühiskonnas ja õppetegevuses täiel määral osalemiseks oma keelelist ja kultuurilist pagasit ja kogemusi, et saavutada vastastikune mõistmine, saada uusi teadmisi ja seeläbi oma keele- ja kultuuripagasit veelgi arendada. 2001. aasta raamdokumendi kohaselt rõhutatakse mitmekeelsusega,

„et kui üksikisiku keelekogemus avardeb kultuurikontekstis koduselt keelelt kogukonnas laiemalt kõneldavale keelele ja edasi (koolis, kõrgkoolis või vahetu suhtlemise käigus omandatud) teiste rahvaste keeltele, ei talleta ta neid keeli ja kultuuriteadmisi eraldi, vaid kujundab suhtluspädevuse, millesse annavad oma panuse kõigi keelte teadmised ja kogemused ning kus omandatud keeled põimuvad ja üksteist mõjutavad.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 1.3)

Joonis 15. Mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse pädevus

Käsitusviis, kus õppijat nähakse ühiskonna tegusa liikmena, arendab neid mõisteid keeleõppes edasi, arvestades, et keelehariduse eesmärk on teisenenud:

„Sihiks ei peeta enam lihtsalt ühe, kahe või isegi kolme keele üksteisest lahus omandamist ega võeta ideaaletaloniks vastavat keelt emakeelena kõnelejat. Püütakse hoopis arendada inimese keelepagasit, kus igal keelelisel võimel on oma koht.“ (2001. aasta raamdokumendi osa 1.3)

Tasemekirjelduste väljatöötamisel peeti eelkõige silmas järgmisi 2001. aasta raamdokumendis mainitud seisukohti:

- keeled põimuvad ja need mõjutavad üksteist, eriti üksikisiku tasandil;
- keeli ja kultuuriteadmisi ei talletata eraldi;
- kõik keeleteadmised ja -kogemused toetavad suhtluspädevuse kujunemist;

⁶⁹ Ingliskeelses sõsarväljaandes eristatakse kahte terminit: *multilingualism* ja (*plurilingualism*), sealjuures on sõsarväljaandes valdavalt kasutusel termin *plurilingualism*. Eesti keeles on mõlema vaste *mitmekeelsus*, mis haakub hästi *mitmekultuurilisusega*, ja seepärast räägitakse tõlkes läbivalt mitmekeelsusest, mis katab mõistena ka Euroopa Nõukogu dokumentides kasutatava paljukeelsuse (*plurilingualism*). – Toimkond

- eesmärk ei ole eri keelte samal tasemel omandamine, vaid võime (ja valmisolek) varieerida omandatud keelte kasutamist, lähtudes sotsiaalsest ja suhtlussituatsioonist;
- keelebarjääre on suhtluses võimalik ületada ja sõnumite edastamiseks võib samas olukorras sihipäraselt kasutada eri keeli.

Uuemale erialakirjandusele tuginedes võeti arvesse ka järgmised aspektid:

- võime toime tulla teisesusega, märgates sarnasusi ja erinevusi, tuginedes tuntud ja tundmatutele kultuurielementidele jne, et tagada suhtlus ja koostöö;
- valmisolek eri kultuure vahendada;
- aktiivne valmisolek kasutada võõra keele mõistmiseks teadmisi juba omandatud keelest, leides samatüvelisi ja rahvusvahelisi sõnu, mis aitavad mõista võõrkeelset teksti, unustamata seejuures virvasõnu⁷⁰;
- võime reageerida sotsiolingvistikiliselt sobival viisil, kasutades suhtluseesmärgi saavutamiseks teiste keelte ja/või keelevariantide elemente;
- võime kasutada oma keelepagasit sihipäraselt, kombineerides ja vahetades keeli nii lause- kui ka tekstitasandil;
- valmisolek ja võime süvendada keelte ja kultuuride tundmist avatud suhtumise ja uudishimuga.

Mitmekeelsuse- ja kultuurilisuse kirjeldused on raamdokumendis tasemetele jaotatud, et toetada õppekavade väljatöötajaid ja õpetajaid, kes a) püüavad oma kontekstides laiendada keelehariduse vaadet ning b) tunnustavad ja väärtustavad õppijate keele- ja kultuuririkast tausta. Tasemekirjeldusi tasemete kaupa esitades soovitakse hõlbustada selliste mitmekeelsust ja -kultuurilisust puudutavate sihtide sõnastamist, mis on keelekasutaja või -õppija keeleoskust arvestades ka realselt saavutatavad.

Mitmekultuurilise suhtluskeskkonna hõlbustamise skaala on peatükis „Suhtluse vahendamine“, sest see keskendub õppija ettenägelikule tegevusele kultuuride vahendamisel. Siinse osa kolm skaalat kirjeldavad mitmekeelset ja -kultuurilist haridust laiemalt.

Seda teemat käsitletakse ka mitmekeelsuse ja -kultuurilisuse raamdokumendis (FREPA/CARAP), milles on mitme keele ja kultuuri tundmise eri aspektid keeletasemest sõltumatult jaotatud kolme alarühma: teadmised (pr *savoir*), hoiakud (pr *savoir-être*) ja oskused (pr *savoir-faire*). Üksikasjalikuma ülevaate ja asjakohased õppematerjalid leiab FREPA/CARAPi dokumendist.⁷¹

Mitmekultuurilise pagasi kasutamine

Teaduskirjanduses avaldatud seisukohtadest ja kultuuridevahelise pädevuse kirjeldustest on mh arvestatud järgmisi:

- vajadust toime tulla kultuurilisest mitmekesisusest tuleneva mitmetähenduslikkusega, kohandada reageeringuid, mugandada keelt jne;
- vajadust mõista, et tavad ja normid võivad kultuuriti erineda ning eri kultuuritaustaga inimesed võivad toiminguid erinevalt tajuda;
- vajadust arvestada erinevust käitumises (sh žestid, kõnetoon, hoiakud), arutada liigse üldistamise ja stereotüüpide üle;
- vajadust ära tunda sarnasusi ja hõlbustada nende abil suhtlust;
- valmisolekut suhtuda erinevustesse taktitundeliselt;
- valmisolekut anda ja paluda selgitusi, oskust võimalikke väärarusaamisi ette näha.

⁷⁰ Rahvusvahelised sõnad, mille tähendus on eri keeltes erisugune (ingl *false friends*). – Toimkond

⁷¹ <https://www.ecml.at/Resources/ECMLresources/tabid/277/ID/20/language/en-GB/Default.aspx> – Toimkond

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- kultuuriliste, sotsiopragmaatiliste ja -lingvistiliste tavade ja viidete äratundmine ning nendega arvestamine;
- seisukohtade, teguviiside ja sündmuste sarnasuste ja erinevuste äratundmine ning tõlgendamine;
- olukorra tasakaalustatud ja kriitiline hindamine.

A-tasemetel tunneb keelekasutaja või -õppija ära võimalikke suhtlust raskendavaid kultuurilisi põhjusi ja käitub sobivalt lihtsas igapäevasuhtluses. B1-tasemel tuleb keelekasutaja või -õppija toime kõige tavapärasemate kultuuriliste viidetega, järgib sotsiopragmaatilisi tavasid ning oskab selgitada oma ja mõne muu kultuuri iseärasusi ning nende üle arutleda. B2-tasemel osaleb keelekasutaja suhtluses tõhusalt, tulles toime enamiku raskustega, ning tunneb enamasti ära ja oskab lahendada väärarusaamisi. C-tasemetel on eelnevalt kirjeldatud oskus arenenud oskuseks selgitada taktitundeliselt kultuurile omaste uskumuste, väärtuste ja tavapärase käitumise tausta, neid tõlgendada ja nende aspektide üle arutleda, lahendada pragmaatilist ja sotsiaalset mitmetähenduslikkust ning oma reaktsiooni kultuurile kohaselt väljendada.

	Mitmekultuurilise pagasi kasutamine
C2	Oskab kontekstist olenevalt valida ja kohandada toimimis- ja väljendusviisi, väljendades teadlikkust kultuurilistest erinevustest ning tehes väikseid kohandusi, et ennetada ja/või lahendada väärarusaamisi ja kultuurierinevustest põhjustatud vahejuhtumeid.
C1	Tunneb ära sotsiolingvistiliste ja -pragmaatiliste tavade erinevused, oskab neid kriitiliselt analüüsida ja kohandada selle põhjal oma suhtlemisviisi. Oskab taktitundeliselt selgitada kultuuriliste väärtushinnangute ja toimingute tausta, tõlgendada ja arutada nende eri aspekte, toetudes kultuuridevahelistele kontaktidele, lugemusele, filmidele jne. Oskab toime tulla kultuuridevahelises suhtluses eettuleva mitmetähenduslikkusega ning reageerida konstruktiivselt ja kultuurile kohasel viisil, et olukorda selgust tuua.
B2	**Oskab kirjeldada ja hinnata oma ja teiste sotsiaalsete rühmade seisukohti ja teguviise, väljendades teadlikkust varjatud väärtushinnangutest, millel arvamused ja eelarvamused sageli põhinevad. **Oskab selgitada, kuidas ta tõlgendab kultuurilisi oletusi, stereotüüpe ja eelarvamusi, mis valitsevad tema kogukonnas ja mõnes muus talle tuttavas kogukonnas. **Oskab tõlgendada ja selgitada võõras kultuuriruumis koostatud dokumenti või toimunud sündmust ning võrrelda seda oma või mõne teise talle tuttava kultuuri omaga. **Oskab arutleda ajakirjanduses oma ja teiste kogukondade kohta avaldatud info ning arvamuste objektiivsuse ja tasakaalustatuse üle. Tunneb ära ja analüüsib kultuurierinevustest tulenevate toimimisviiside (nt žestid, hääletugevus või viipekeeled puhul viibete suurus) sarnasusi ja erinevusi ning oskab arutleda nende tähtsuse üle, et saavutada vastastikust mõistmist. Mõistab kultuuridevahelises suhtlusolukorras, et mõnes kultuuris enesestmõistetavat ei pruugita teistes samamoodi tõlgendada, ning oskab kohasel viisil reageerida ja end väljendada. Oskab konkreetsele kultuurile omaseid kultuurilisi viiteid üldiselt kohasel viisil tõlgendada. Oskab analüüsida ja selgitada oma ja mõnele teisele kultuurile omaseid suhtlusviise ja nende tõttu tekkida võivate väärarusaamiste ohtu.

	Mitmekultuurilise pagasi kasutamine
B1	Oskab üldjuhul järgida kultuuritavasid, mis puudutavad kehahoidu, silmsidet ja teistega distantssi hoidmist. Oskab üldjuhul kohaselt reageerida kõige tavapärasematele kultuurilistele viidetele. Oskab selgitada oma kultuuritavasid teise kultuuri esindajale või teise kultuuri tavasid oma kultuuri esindajale. Oskab lihtsas keeles selgitada, kuidas tema enda väärtused ja teguviisid mõjutavad tema suhtumist teiste väärtustesse ja käitumisse. Oskab lihtsas keeles arutleda selle üle, kuidas temale mõnes sotsiokultuurilises kontekstis harjumatu tunduvad nähtused võivad olla teistele asjaosalistele täiesti tavapärased. Oskab lihtsas keeles arutleda selle üle, et tema kultuuriruumile omaseid toimimisviise võivad teise kultuuri esindajad tajuda erinevalt.
A2	Tunneb ära ja oskab järgida põhilisi kultuuritavasid (nt eri tervitamisviisid, rituaalid) igapäevasuhtluses. Oskab igapäevaolukorras kultuuritavadele kohaselt tervitada, hüvasti jätta, tänada ja vabandada, kuigi tavapärasest erinevates oludes esineb raskusi. Mõistab, et tema käitumist igapäevatoimingute ajal võidakse tõlgendada kavandatust erinevalt, ja püüab seda lihtsas keeles selgitada. Mõistab, kui teise kultuuri esindajaga suheldes tekivad probleemid, kuigi ei pruugi olla kindel, kuidas sellisel juhul toimida.
A1	Tunneb ära erinevad nummerdamise, vahemaade mõõtmise, kellaaja ütlemise jm tavad, kuigi nende rakendamine isegi lihtsas konkreetsetes igapäevaolukorras võib olla talle raske.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Tärnidega (**) on tähistatud kõrgema B2-taseme kirjeldused, mis võivad sobida ka C-tasemetele.

Mitme keele mõistmine

Skaala kirjeldab peamiselt oskust kasutada ühe või mitme keele (kasvõi osalist) tundmist või valdamist abivahendina mõnes muus keeles teksti mõistmiseks ja suhtluseesmärgi täitmiseks.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende areng tasemeti:

- valmisolek ja paindlikkus kasutada mitme keele elemente;
- viidete kasutamine;
- eri keelte sarnasuste kasutamine, virvasõnade äratundmine (alates B1-tasemest);
- eri keeltes paralleelallikate kasutamine (alates B1-tasemest);
- kõigist (eri keeltes) kättesaadavatest allikatest saadud info koondamine.

Kõrgematele tasemetele liikudes nihkub fookus sõnatasandilt konteksti ning kontekstist selguvate ja žanripõhiste viidete kasutamisele. B-tasemetele on omased analüütilisemad oskused: sarnasustele tuginemine, virvasõnade äratundmine ja eri keeltes paralleelallikate kasutamine. C-tasemetel kirjeldused puuduvad, kuna skaalade koostamiseks kasutatud allikates oli rõhk A- ja B-tasemetel.

Märkus: Skaala kajastab praktilist oskust kasutada mitme keele tundmist millegi mõistmiseks. Konkreetsetes kontekstides kirjeldusi kasutades võib neid täiendada: määratlada keeled ja asendada allajoonitud kaldkirjas tekstiosad nende keelte nimetustega.

Näiteks on B1-taseme kirjeldus sõnastatud:

„Oskab tuletada teksti sõnumit, toetudes samal teemal, kuid muudes keeltes tekstidest (nt

lühiaudis, muuseumi tutvustus, veebiartikkel) mõistetud sisule.“

Keelte täpsustamise korral võib selle aga sõnastada:

„Oskab tuletada saksakeelse teksti sõnumit, toetudes samal teemal, kuid prantsus- või ingliskeelsetest tekstidest (nt lühiaudis, muuseumi tutvustus, veebiartikkel) mõistetud sisule.“

	Mitme keele mõistmine
C2	Kirjeldus puudub, vt B2.
C1	Kirjeldus puudub, vt B2.
B2	Oskab kasutada <u>oma mitmekeelses pagasis olevate keeltega</u> seotud teadmisi eri žanrinõuetest ja tekstimallidest, et toetada mõistmist.
B1	Oskab <u>ühes keeles</u> mõistetut kasutada <u>muus keeles</u> teksti teema ja peamise sõnumi mõistmiseks (nt lugedes eri keeltes samateemalisi lühikesi ajaleheartikleid). Oskab kasutada tekstide (nt ajakirjaartikkel, lühijutt, romaanikatkend) paralleelseid tõlkeid, et <u>eri keeltes</u> tekstidest paremini aru saada. Oskab tuletada teksti sõnumit, toetudes samal teemal, kuid <u>muudes keeltes</u> tekstidest (nt lühiaudis, muuseumi tutvustus, veebiartikkel) mõistetud sisule. Oskab leida infot oma tegevusvaldkonna <u>eri keeltes</u> tekstidest (nt ettekandes kasutamiseks). Märkab <u>eri keeltes</u> väljendatud mõistete sarnasusi ja erinevusi, et eristada sõna/viipe samatähenduslikku kasutust ja virvasõnu. Oskab kasutada <u>oma mitmekeelses pagasis olevate keeltega</u> seotud teadmisi eri lausetarinditest ja väljenditest, et toetada mõistmist.
A2	Mõistab lühikesi, selgelt esitatud teadaandeid, kasutades seda, mida on <u>eri keeltes</u> versioonidest mõistnud. Mõistab lühikesi, selgelt esitatud teateid ja juhiseid, kasutades seda, mida on <u>eri keeltes</u> versioonidest mõistnud. Oskab asjakohase info leidmiseks kasutada <u>eri keeltes</u> paralleelselt esitatud lihtsaid hoiatusi, juhiseid ja tooteinfot.
A1	Mõistab rahvusvahelisi väljendeid ja sõnu/viipeid, mis on <u>eri keeltes</u> sarnase kujuga (nt <i>haus/hus/house</i>), et: - tuletada lihtsate siltide ja teadete tähendust; - aimata lühikeste lihtsate tekstide võimalikku sõnumit; - jälgida üldjoontes lühikest lihtsat sotsiaalset suhtlust, kui tema juuresolekul suheldakse väga aeglaselt ja selgelt; - tuletada otse talle öeldu tähendust, kui esitus on väga aeglane ja selge ning vajaduse korral korratakse öeldut.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Mitmekeelsele pagasile toetumine

Skaala kirjeldab eelmist kaht skaalat iseloomustavaid aspekte. Kui keelekasutaja või -õppija kasutab ühiskonna tegusa liikmena oma mitmekultuurilist pagasit, rakendab ta ühtlasi kõiki enda keeleressursse, et edukalt suhelda mitmekeelses keskkonnas ja/või tavapärasel vahendamisel nõudvas olukorras, kus teistel osalejatel puudub ühine keel.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud ja nende arengitasemeti:

- paindlik olukorraga kohanemine;

- oskus ette näha, millal ja mil määral on mitme keele kasutamine kasulik ja sobilik;
- keelekasutuse kohandamine vestluspartnerite keeleoskuse järgi;
- vajaduse korral korraga mitme keele kasutamine või keelte vahetamine;
- eri keeltes millegi selgitamine ja täpsustamine;
- eeskuju näidates teisi mitme keelte kasutamisele õhutamise.

A-tasemetel on rõhk kõigi võimaluste kasutamisel lihtsate igapäevatoimingutega toimetulekuks. B-tasemetel muutub keelte kasutamine loovamaks ja B2-tasemel suudab keelekasutaja või -õppija paindlikult keeli vahetada, et muuta suhtlemine teistele hõlpsamaks, anda selgitusi, vahendada infot ja üldiselt suhtlemist tulemuslikumaks muuta. C-tasemetel lisandub eelöeldule võime eri keeltes tõlgendada ja selgitada keerulisi abstraktseid mõttekäike. Kogu skaalal kajastub esmalt üksikute muu keele sõnade/viibete kasutamine, kõrgematel tasemetel ka tabavate väljendite selgitamine ja mõjusate metafooride kasutamine.

Märkus: Skaala kajastab praktilist oskust kasutada mitme keele tundmist. Konkreetsetes kontekstides kirjeldusi kasutades võib neid täiendada: määratleda keeled ja asendada allajoonitud kaldkirjas tekstiosad nende keelte nimetustega.

Näiteks on B2-taseme kirjeldus sõnastatud:

„Oskab suhtluskoostöös kasutada oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli, et selgitada ülesannet, põhietappe, vajalikke otsuseid ja oodatavaid tulemusi.“

Keelte täpsustamise korral võib selle aga sõnastada:

„Oskab suhtluskoostöös kasutada inglise, hispaania ja prantsuse keelt, et selgitada ülesannet, põhietappe, vajalikke otsuseid ja oodatavaid tulemusi.“

	Mitmekeelsele pagasile toetumine
C2	Suhtleb mitmekeelses olukorras abstraktsetel ja erialateemadel, vahetades paindlikult <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli</u> ja vajaduse korral selgitades osalejate panust. Kasutab <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvate keelte</u> metafooride ja muude kõnekujundite sarnasusi ja erinevusi, et väljendada retooriliselt või naljatades.
C1	Oskab mitmekeelses kontekstis suhtluse hõlbustamiseks paindlikult keeli vahetada, kasutades <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli</u> vestluskaaslaste öeldu või viidatud tekstide kokkuvõtmiseks või selgitamiseks. Osaleb tõhusalt <u>kahes või enamas oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvast keelest</u> peetavas vestluses, kohandades keelte vahetamisega ning arvestades vestluskaaslaste vajadusi ja keeleoskust. Oskab kasutada ja selgitada erialatermineid <u>muus oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvast keelest</u>, mida vestluskaaslased paremini oskavad, et aidata mõista arutelu abstraktsetel või erialateemadel. Vastab spontaanselt ja paindlikult sobivas keeles, kui keegi teine läheb üle <u>muule tema mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvale keelele</u>. Oskab hõlbustada <u>ühes keeles</u> esitatud, viibeldud või kirjutatud teksti mõistmist ja selle üle arutlemist, võttes teksti kokku, selgitades, täiendades ja laiendades seda <u>muus oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvast keelest</u>.

	Mitmekeelsele pagasile toetumine
B2	**Tunneb ära, mil määral on konkreetsetes olukorras tulemusliku suhtluse saavutamiseks kohane paindlikult kasutada <u>erinevaid oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli</u>. **Suudab tõhusalt vahetada <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli</u>, et aidata suhelda kaaslastel, kellel puudub ühine keel. **Oskab mõne olukorra või mõiste arutamisel kasutada eriti tabavat väljendit <u>mõnes muus oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvas keeles</u>, seda vajaduse korral vestluskaaslastele selgitades. Oskab vahetada <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli</u>, et anda vestluskaaslastele edasi konkreetset infot või arutada nendega mõnd oma huvivaldkonna teemat. Oskab suhtluskoostöös kasutada <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli</u>, et selgitada ülesannet, põhietappe, vajalikke otsuseid ja oodatavaid tulemusi. Oskab kasutada <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli</u>, et innustada teisi kasutama keeli, milles nad suudavad end vabamalt väljendada.
B1	Oskab igapäevaolukorras loovalt kasutada <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvate keelte</u> vähest keelevara, et tulla toime ootamatus olukorras.
A2	Oskab kasutada oma vähest keelepagasit <u>eri keeltes</u>, et selgitada probleemi või paluda abi või selgitusi. Oskab kasutada lihtsaid sõnu/viipeid või väljendeid <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvates keeltes</u>, et teha mõnd lihtsat toimingut või vahetada infot. Oskab kasutada lihtsat sõna/viibet <u>mõnes muus oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvas keeles</u>, et teha end arusaadavaks igapäevaolukorras, kui ei suuda leida sobivat väljendit <u>keeles, mida kasutatakse</u>.
A1	Oskab kasutada <u>eri keeltes</u> omandatud väga piiratud keelepagasit, mis võimaldab teha väga lihtsaid ja konkreetseid igapäevatoiminguid, kui vestluskaaslane on abivalmis.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Tärnidega (**) on tähistatud kõrgema B2-taseme kirjeldused, mis võivad sobida ka C-tasemetele.

5. Euroopa keeleõppe raamdokumendi tasemekirjelduste näidisskaalad: suhtluspädevus

Raamdokumendi esimeses, kirjeldusskeemi käsitlevas osas on märgitud, et pädevuse mõtestamisel ei lähtuta pelgalt rakenduslingvistikast, vaid ka rakenduspühholoogiast ja sotsiopolitiilistest käsitlustest. Siiski on rakenduslingvistika 1980. aastate algusest alates arendatud pädevusmodelid raamdokumenti mõjutanud. Mudelitel on neli ühist aspekti, mis on eri viisil seostatud: strateegiline pädevus, keelepädevus, pragmaatiline pädevus (hõlmab nii diskursuspädevust kui ka keelefunktsioonide täitmist / kõneaktide sooritamise pädevust) ja sotsiolingvistiline (sh sotsiolingvistiline) pädevus. Kuna strateegilist pädevust käsitletakse raamdokumendis koos keeleteoimingutega, kajastavad 2001. aasta raamdokumendi osa 5.2 tasemekirjeldused suhtluspädevust kolmes alajaotuses: *keelepädevus*, *sotsiolingvistiline pädevus* ja *pragmaatiline pädevus*. Keelekasutuses on need tahud ehk kirjelduste parameetrid alati põimunud – need ei ole eraldiseisvad komponendid ja neid ei saa üksteisest lahutada.

Joonis 16. Suhtluspädevus

5.1. Keelepädevus

Kirjeldused on keelepädevuse eri tahkude kohta: ulatus (jaotatud kaheks: morfosüntaktiline ulatus, mis hiljem nimetati ümber *üldiseks keelepagasiks*, ja *sõnavara ulatus*), keele valdamine (jaotatud kaheks: *grammatika korrektsus* ja *sõnakasutus*), *häälduspädevus* ja *õigekirjaoskus*. Ulatus ja valdamise sel moel eristamine on laialt levinud ja kajastab vajadust arvestada kasutatud keele

keerukust, mitte vaid vigu märgata. *Häälduspädevus* on koondtabelis kolme kategooriana: *üldine häälduspädevus*, *häälikute artikuleerimine* ja *prosoodilised vahendid* (rõhk ja intonatsioon).

Üht või teist keeleoskustaset eristavat tunnust nimetatakse mõnikord tasemetunnuseks, kuid need on igas keeles erinevad. Korpuslingvistika on asunud neid tunnuseid tuvastama ja uurima seda, kui õigesti õppijad neid kasutavad, kuid nende teadmiste põhjal ei ole võimalik teha lihtsasti üldistusi keelteüleselt ega eri keeletaustaga õppijate kohta.

Üldine keelepagas

Kuna teise keele omandamise esmane tunnus (st arengu näitaja) on keelekasutusse uute vormide lisandumine, mitte nende veatu kasutamine, on põhitähelepanu keelekasutaja või -õppija keelepagasi *ulatusel*. Lisaks on õppeprotsessis oluline, et püütakse kasutada keerukamat keelt, julgetakse riskida ja väljuda nn mugavustsoonist. Kui õppijad püüavad lahendada keerulisemaid ülesandeid, ei ole nende keelekasutus muidugi veatu ja see on keeleomandamise tervitatav osa. Raskemaid ja alles hiljuti õpitud morfoloogilisi ja süntaktilisi vorme ei kasuta keeleõppijad sama veatult kui juba hästi omandatud keelevara ja seda tuleb keele korrektsust (või selle puudumist) hinnates arvesse võtta.

Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- eri olukorrad – kirjeldatud tasemest A1 tasemeni B2, sealt edasi kitsendusteta;
- keelekasutus – päheõpitud fraasidest väga mitmekesise keelevarani, mis võimaldab esitada mõtteid täpselt, midagi rõhutada või eristada ja vältida mitmetähenduslikkust;
- piirangud – sagedatest katkestustest või vääritimõistmisest, mida tuleb ette ebatavalistes olukordades, võimeni sõnastada kõike, mida väljendada tahetakse.

	Üldine keelepagas
C2	Valdab väga mitmekesist keelevara, oskab mõtteid paindlikult sõnastada, ühemõtteliselt väljendada, vajalikku rõhutada või eristada. On võimeline sõnastama kõike, mida väljendada tahab.
C1	Oskab kasutada paljusid keerulisi tarindeid kohaselt ja küllaltki paindlikult. Oskab mitmekesisest keelepagasist valida sobivaid vahendeid, et mõtteid selgelt sõnastada; ei pea piirama seda, mida väljendada tahab.
B2	Oskab väljendada selgelt, ilma et peaks olulisel määral piirama seda, mida väljendada tahab. Oskab keelt piisavalt, et selgelt kirjeldada vajalikku, väljendada seisukohti ja esitada mõttekäike sõnu/viipeid liigselt otsimata, kasutades kohati ka keerulisemaid lausekonstruktsioone.
B1	Oskab keelt piisavalt, et kirjeldada ootamatut olukorda, üsna täpselt selgitada mõtte või probleemi tuuma ja avaldada arvamust abstraktsetel või kultuuriteemadel (nt muusika ja filmid). Oskab keelt piisavalt, et väljendada igapäevateemadel (perekond, huvialad, töö, reisimine, päevasündmused), kuigi jutus võib ette tulla takerdusi ja kaudset väljendust. Piiratud sõnavara võib põhjustada kordamist või sõnastusraskusi.
A2	Valdab keele põhivara sellisel tasemel, mis lubab toime tulla igapäevastes tavaolukordades; siiski on sageli sunnitud sõnumit lihtsustama ja sõnu/viipeid otsima. Tuleb lühikesi igapäevaseid väljendeid kasutades toime lihtsates konkreetsetes olukordades (isikute ja igapäevatoimingutega seonduv, soovide ja vajaduste väljendamine, info küsimine). Oskab kasutada lause põhimalle ning rääkida meeldejäetud fraaside ja käibe väljenditega iseendast ja teistest, tööst, kohtadest, asjadest jne. Keelepagas on väike ja koosneb päheõpitud fraasidest, mis lubavad sõnastada lihtsaid eluvajadusi. Ettenägematus olukorras võib tekkida sagedaid katkestusi ja vääritimõistmisi.

	Üldine keelepagas
A1	Kasutab väga lihtsaid põhiväljendeid iseenda ja oma konkreetsete vajaduste kohta. Oskab kasutada lihtlausetes mõningaid lihtsaid tarindeid, kuigi võib nende elemente jätta välja või lühendada.
Eel-A1	Oskab kasutada üksikuid sõnu/viipeid ja põhiväljendeid, et enda kohta lihtsat infot anda.

Sõnavara ulatus

Skaala kirjeldab sõnavara ulatust ja mitmekesisust. Sõnavara rikastab suur lugemus. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- eri olukorrad – kirjeldatud tasemest A1 tasemeni B2, sealt edasi kitsendusteta;
- keelekasutus – lihtsatest sõnadest/viibetest ja väljenditest koosnevast pagasist rikkaliku keelevarani, sh idioomide ja argikeeleväljenditeni.

Märkus: sõnavara ulatus hõlmab nii teksti vastuvõttu kui ka tekstiloomet. Viipekeelte puhul on tasemest A2+ tasemeni C2 esindatud leksikaliseerunud ja tuletatav sõnavara, tasemetel A1 ja A2 leksikaliseerunud sõnavara.

	Sõnavara ulatus
C2	Valdab väga rikkalikku sõnavara, sh idioome ja argikeeleväljendeid, tajub konnotatiivseid tähendusi.
C1	Valdab rikkalikku sõnavara ja oskab sõnavaralünkadest üle saada kaudse väljenduse abil; sõnade otsimist või mõne väljendi vältimist tuleb ette harva. Oskab enamikus olukordades valida parima võimaliku sõnavara ja kasutada ka harvaesinevate sõnade/viibete sünonüüme. Kasutab tavalisemaid idioome ja argikeeleväljendeid; valdab suhteliselt hästi sõnamängu. Mõistab ja oskab kohaselt kasutada oma erialal levinud spetsiifilist sõnavara ja idioome.
B2	Mõistab ja oskab kasutada oma erialaseid põhitermineid kolleegidega erialateemasid arutades. Valdab üldiste kõneainete ja oma tegevusala piires ulatuslikku sõnavara. Oskab korduste vältimiseks väljendust enamasti varieerida, kuid sõnavara lüngad võivad siiski põhjustada takerdust või kaudset väljendust. Oskab kasutada paljusid kollokatsioone enamikus olukordades üsna süstemaatiliselt. Mõistab ja oskab kasutada enamikku oma eriala sõnavara, kuid spetsiifilise sõnavaraga väljaspool oma eriala võib esineda raskusi.
B1	Valdab tuttavate teemade ja igapäevaolukordadega seotud sõnavara. Sõnavara on piisav igapäevaste kõneteemade jaoks (perekond, huvialad, töö, reisimine, päevasündmused), kuigi vahel võib ette tulla kaudset väljendust.
A2	Sõnavara on küllaldane, et tulla toime igapäevaste ja rutiinsete tuttavate toimingutega. Sõnavara on piisav, et rahuldada põhilisi suhtlusvajadusi. Sõnavara on piisav, et rahuldada lihtsaid eluvajadusi.
A1	Teab väga lihtsaid sõnu/viipeid ja fraase mõne konkreetse olukorra kohta.
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Grammatika korrektsus

Skaala kirjeldab nii keeletekasutaja või -õppija võimet õigesti kasutada meelde jäetud konkreetseid väljendeid kui ka võimet järgida mõtete väljendamisega ajal grammatikareegleid. Viimane on keeruline, sest mõtteid väljendades või keerulisi ülesandeid täites mõtleb keeletekasutaja või -õppija peamiselt ülesande täitmisele. Seepärast väheneb grammatiline korrektsus keeruliste ülesannete täitmisel. Lisaks näitavad inglise, prantsuse ja saksa keele uuringud, et tasemel B1 ja selle ümber esineb rohkem eksimusi, sest õppija hakkab keelt kasutama iseseisvamalt ja loovamalt. Tasemekirjeldused kajastavad asjaolu, et grammatika korrektsus ei parane lineaarselt.

Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- konkreetse keelevara valdamine (A1 kuni B1);
- vigade silmatorkavus (B1 kuni B2);
- valdamise tase (B2 kuni C2).

	Grammatika korrektsus
C2	Kasutab keerulist keelt järjekindlalt grammatiliselt õigesti isegi siis, kui tähelepanu on mujal (nt ütluse planeerimisel või teiste asjaosaliste reageeringute jälgimisel).
C1	Kasutab järjekindlalt grammatiliselt õiget keelt, vigu tuleb ette harva ja neid on raske märgata.
B2	Valdab grammatikat hästi; ehkki endiselt võib esineda juhuslikke vigu või vääratusi lauseehituses, saab ta enamasti nende parandamisega hakkama. Valdab grammatikat küllaltki hästi. Ei tee väärarvamusi põhjustavaid vigu. Valdab lihtsaid tarindeid ja mõningaid keerulisi grammatilisi vorme hästi, kuigi keerukate tarindite kasutamisel võib esineda jäikust ja ebatäpsust.
B1	Kasutab tuttavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt, ehkki emakeele mõju on märgatav. Tuleb ette vigu, kuigi on selge, mida väljendada tahab. Kasutab talle tuttavas olukorras üsna õigesti tüüpkeelendeid ja moodustusmalle.
A2	Kasutab mõningaid lihtsaid tarindeid küll õigesti, kuid teeb pidevalt korduvaid vigu ka grammatika põhivaras; siiski on enamasti selge, mida öelda tahab.
A1	Kasutab vaid üksikuid äraõpitatud tarindeid ja lausemalle, kuid ka nendes tuleb ette vigu.
Eel-A1	Oskab lühilausestes järgida väga lihtsaid sõna- või viipejärjereegleid.

Sõnakasutus

Skaala kirjeldab keeletekasutaja või -õppija võimet valida oma keelepagasist sobivaid väljendeid. Pädevuse arenedes kasutab õppija üha enam kollokatsioone ja sõnaühendeid, kusjuures üks väljend viib teiseni. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- teemade tuttavus (A1 kuni B2);
- valdamise tase (B2 kuni C2).

	Sõnakasutus
C2	Sõnakasutus on järjekindlalt õige ja kohane.
C1	Kasutab harvaesinevat sõnavara idiomaahtiliselt ja kohaselt. Tuleb ette väiksemaid keelevääratusi, kuid pole märkimisväärsed sõnakasutusvigu.

	Sõnakasutus
B2	Sõnakasutus on üldjoontes täpne; aeg-ajalt võib küll sõna- või viipevalikul eksida, kuid see ei takista suhtlust.
B1	Valdab põhisõnavara, kuid teeb märkimisväärsed vigu, kui on vaja väljendada keerukamat mõtet või kui kõneaine ja olukord on võõrad. Kasutab laialdast lihtsat sõnavara kohaselt, kui räägib tuttavatel teemadel.
A2	Valdab igapäevavajadustega piirnevat nappi sõnavara.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Häälde- ja häälduspädevus

Raamdokumendi 2001. aasta versiooni skaala on siin väljaandes välja vahetatud. 2001. aasta raamdokumendi osas 5.2.4.1 on hääldust käsitletud selgelt, põhjalikult ja piisavalt ulatuslikult, nii et see vastab ka uusimatele arusaamadele häälduse eri aspektidest teise või võõrkeele õppes. Paraku 2001. aasta raamdokumendi häälduse skaala seda lähenemist ei kajastanud ja kirjeldatud areng ei olnud realistlik, eelkõige areng tasemelt B1 (*Hääldus on selge ja arusaadav, kuigi aeg-ajalt on märgata võõrast aktsenti ja hääldusvigu*) tasemele B2 (*On omandanud selge, loomuliku häälduse ja intonatsiooni*). Häälde- ja häälduspädevuse skaala on 2001. aasta raamdokumendi tarvis kalibreeritud skaaladest kõige ebaõnnestunud.

Traditsiooniliselt on keeleõppe sihiks peetud idealiseeritud emakeelekõneleja hääldust ja kõneleja aktsenti on peetud halva hääldusoskuse näitajaks. Arusaadavuse asemel aktsendile ja korrektsusele keskendumine on aga pärssinud häälduse õpetamise edasiarenemist. Idealiseeritud mudelites, milles jäetakse aktsendi säilimine tähelepanuta, ei arvestata piisavalt konteksti, sotsiolingvistilisi aspekte ja õppijate vajadusi. 2001. aasta raamdokumendi skaala vaid süvendas seda ja seepärast töötati välja täiesti uus skaala. [Aruande](#)⁷² selle alamprojekti kohta leiab raamdokumendi veebilehelt. Erialakirjanduse põhjaliku ülevaate ja ekspertidega peetud konsultatsioonide põhjal määratleti järgmised peamised aspektid, millest tasemekirjelduste koostamisel lähtuti:

- artikulatsioon, sh häälikute/foneemide hääldamine;
- prosoodia, sh intonatsioon, rütm ja rõhk (nii sõnas kui ka lauses), kõne kiirus/kõneüksusteks jaotamine;
- aktsendi olemasolu, aktsent ja normist kõrvalekaldumine;
- mõistetavus, kuivõrd kuulaja mõistab öeldut, sh kui lihtne või keeruline on kuulajal kõnelejat mõista (tavaliselt nimetatakse seda arusaadavuseks).

Kuna need alamkategoriad teatud määral kattuvad, on need skaalas jaotatud kolme kategooriasse:

- üldine häälduspädevus (asendab olemasoleva skaala);
- häälikute artikulatsioon;
- prosoodilised vahendid (intonatsioon, rõhk, rütm).

Tasemeid eristab peamiselt häälduse arusaadavus. *Üldise häälduspädevuse* skaala tähelepanu on sellel, kui palju peab kuulaja pingutama kõneleja sõnumi mõistmiseks. Kahe üksikasjalikuma skaala kirjeldused (*häälikute artikulatsioon* ja *prosoodilised vahendid*) on kokku võetud üldisema sõnastusega

⁷² Piccardo E. (2016), „Phonological Scale Revision Process Report“, hariduspoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, <https://rm.coe.int/168073fff9>

skaalas (*üldine häälduspädevus*), kus on kõigil tasemetel ka aktsent selgelt välja toodud. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- mõistetavus – kui palju peab kuulaja pingutama kõneleja sõnumi mõistmiseks;
- teiste keelte mõju ulatus;
- häälikute õigsus;
- prosoodiliste vahendite kasutamise oskus.

Häälikute artikulatsiooni skaala rõhk on sihtkeele häälikute tundmisel ja nende vabal artikuleerimisel (st kui paljusid häälikuid suudab kõneleja artikuleerida ja kui täpselt ta seda teeb). Skaalas kirjeldatakse peamiselt häälikute artikuleerimise selgust ja täpsust.

Prosoodiliste vahendite skaala rõhk on võimel kasutada prosoodilisi vahendeid tõhusalt, et anda tähendust edasi üha täpsemalt. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi valdamine;
- võime kasutada ja varieerida rõhku ning intonatsiooni konkreetse sõnumi rõhutamiseks.

	Häälduspädevus		
	Üldine häälduspädevus	Häälikute artikulatsioon	Prosoodilised vahendid
C2	Valdab kõiki sihtkeele häälduselemente, sh prosoodilisi vahendeid, nt sõna ja lause rõhku, rütmi ja intonatsiooni nii, et suudab ka peenemaid nüansse selgelt ja täpselt väljendada. Tähtsuse arusaadavust, tõhusat edasiandmist ja esiletõstmist ei mõjuta kuidagi teis(t)est keel(t)est tulenev võimalik aktsent.	Oskab selgelt ja täpselt hääldada kõiki sihtkeele häälikuid.	Kasutab sobivalt ja tõhusalt prosoodilisi vahendeid (nt rõhk, rütm ja intonatsioon), et edasi anda peenemaid tähendusvarjundeid (nt eristada ja rõhutada midagi).
C1	Valdab sihtkeele häälduselemente piisavalt, nii et kõne on läbivalt arusaadav. Oskab hääldada peaaegu kõiki sihtkeele häälikuid; kuigi teis(t)est keel(t)est tulenev kerge aktsent võib olla märgatav, ei sega see arusaamist.	Oskab väga selgelt hääldada peaaegu kõiki sihtkeele häälikuid. Oskab end enamasti parandada, kui märkab, et on häälikut valesti hääldanud.	Oskab kõnelda ladusalt ja arusaadavalt, vaid vahel rõhu, rütmi ja/või intonatsiooniga eksides, mis aga ei raskenda kõnest arusaamist või selle tulemuslikkust. Oskab intonatsiooni varieerida ja rõhku õigesti kasutada, et täpselt väljendada seda, mida tahab öelda.
B2	Oskab üldjoontes õigesti kasutada intonatsiooni ja rõhku ning hääldada häälikuid selgelt; kuigi teis(t)est keel(t)est tulenev aktsent on märgatav, mõjutab see arusaadavust vähe või üldse mitte.	Oskab pikemas kõnelõigus selgelt hääldada enamikku sihtkeele häälikuid; kõne on mõnest järjepidevalt ebatäpselt hääldatud häälikust hoolimata läbivalt arusaadav. Oskab oma keelepagasile toetudes piisava täpsusega (nt lugemise ajal) prognoosida võõraste sõnade häälduselemente (nt sõnarõhk).	Oskab kasutada prosoodilisi vahendeid (nt rõhk, intonatsioon, rütm), et toetada soovitud sõnumi edasiandmist, kuigi kõnes on märgata teis(t)e keel(t)e mõju.
B1	Hääldus on üldiselt arusaadav ning intonatsioon ja rõhk nii lausungi kui ka sõna tasandil ei takista sõnumi mõistmist. Häälduses avaldub teis(t)e keel(t)e mõju.	Väljendab end üldiselt arusaadavalt, kuigi eksib pidevalt üksikute häälikute ja võõramate sõnade hääldamisel.	Oskab oma sõnumi arusaadavalt edasi anda, hoolimata sellest, et kõnes on märgata teis(t)e keel(t)e tugevat mõju rõhule, intonatsioonile ja/või rütmile.
A2	Hääldus on üldiselt piisavalt selge, et sellest on võimalik aru saada, kuigi vestluskaaslased peavad aeg-ajalt paluma öeldut korrata. Teis(t)e keel(t)e tugev mõju rõhule, rütmile ja intonatsioonile võib takistada öeldust arusaamist, mistõttu vajab vestluskaaslaste abi. Siiski on tuttavate sõnade hääldus selge.	Hääldus on lihtsates igapäevastes suhtlusolukordades üldiselt arusaadav, kui vestluspartner pingutab konkreetsete häälikute mõistmiseks. Pidevad vead foneemide hääldamisel ei takista arusaamist, kui vestluskaaslane pingutab ja püüab kohaneda kõneleja keeletaustast mõjutatud hääldusega.	Oskab kasutada prosoodilisi vahendeid igapäevaste sõnade ja fraaside arusaadavalt hääldamiseks, hoolimata sellest, et kõnes on märgata teis(t)e keel(t)e tugevat mõju rõhule, intonatsioonile ja/või rütmile. Prosoodilised vahendid (nt sõnarõhk) on piisavad tuttavate igapäevaste sõnade ja lihtsate lausungite hääldamiseks.

	Häälduspädevus		
	Üldine häälduspädevus	Häälikute artikulatsioon	Prosoodilised vahendid
A1	Väheste äraõpitud sõnade ja fraaside hääldusest võivad mõningase pingutusega aru saada vestluskaaslased, kes sama keelerühma kõnelejatega sageli kokku puutuvad. Oskab lihtsate tuttavate sõnade ja fraaside hääldamisel õigesti jäljendada nii osa häälikuid kui ka rõhku.	Oskab jäljendada sihtkeele häälikuid, kui teda piisavalt suunatakse. Oskab hääldada piiratud hulka häälikuid nii, et kõnest on võimalik aru saada ainult juhul, kui vestluskaaslane aitab (nt kordab õiget hääldust ja laseb kõnelejal uusi häälikuid korrata).	Oskab prosoodilisi vahendeid arusaadavalt kasutada piiratud hulga lihtsate sõnade ja fraaside hääldamisel, hoolimata sellest, et on märgata teis(t)e keel(t)e väga tugevat mõju rõhule, intonatsioonile ja/või rütmile; vajab vestluskaaslase abi.

Õigekirjaoskus

Skaala kirjeldab keelekasutaja või -õppija oskust sõnu ja lauseid ümber kirjutada, sõnu õigesti kirjutada, teksti paigutada ja kirjavahemärke kasutada. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- sõnade ja lausete ümberkirjutamine (madalamatel tasemetel);
- sõnade õigekiri;
- arusaadavuse tagamine sõnade õigekirja, kirjavahemärkide kasutuse ja teksti paigutuse abil.

	Õigekirjaoskus
C2	Õigekiri on veatu.
C1	Teksti paigutus, liigendus ja kirjavahemärgistus on järjekindlad ning arusaamist toetavad. Teksti õigekiri on korrektne, kuigi võib esineda näpuvigu.
B2	Oskab kirjutada seotud teksti selgelt ja arusaadavalt, järgides teksti paigutamise ja liigendamise tavasid. Õigekiri ja kirjavahemärgistus on üsna korrektsed, ehkki võib märgata emakeele mõju.
B1	Oskab kirjutada seotud teksti üsna arusaadavalt. Õigekiri, kirjavahemärgistus ja teksti paigutus on sedavõrd korrektsed, et ei sega enamasti jälgimist.
A2	Oskab ümber kirjutada lühikesi lauseid igapäevastel teemadel (nt juhatada, kuidas kuhugi minna). Oskab häälduspäraselt (kuigi mitte tingimata õige kirja-pildiga) kirjutada lühikesi sõnu, mis kuuluvad tema suulisesse sõnavarasse.
A1	Oskab ümber kirjutada tuttavaid sõnu ja lühikesi fraase, nagu lihtsamad sildid ja juhised, tarbeesemete ja poodide nimetused ning igapäevased käibefraasid. Oskab kirja panna oma aadressi, kodakondsust ja muid isikuandmeid. Oskab kasutada põhilisi kirjavahemärke (nt punkt, küsimärk).
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

5.2. Sotsiolingvistiline pädevus

Sotsiolingvistiline pädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud keele sotsiaalseks kasutamiseks. Kuna keel on sotsiokultuuriline nähtus, on suur osa raamdokumendist, sh eriti selle sotsiokultuuriline ainekäsitus, oluline ka sotsiolingvistilise pädevusega seoses. Siinses osas käsitletakse keelekasutusega seotud teemasid, mida ei leia väljaande muudest osadest: sotsiaalsete suhete keelelised tähistajad, viisakusreeglid, registrierinevused ning murre ja aktsent.

Keelekasutuse olukohasus

Keelekasutuse olukohasuse kohta on üks skaala. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- viisakusväljendite kasutamine ja viisakustavade tundmine;
- keelefunktsioonide olukohane täitmine (madalamatel tasemetel neutraalses registris);
- suhtlemise ajal peamiste suhtlustavade järgimine (madalamatel tasemetel), eeldamata vestluspartneritelt tavapärasest erinevat käitumist (alates tasemest B2) ning kasutades idioome, vihjeid ja huumorit (C-tasemetel);
- sotsiokultuuriliste viidete, eelkõige erinevuste mõistmine ja neile sobivalt reageerimine;
- kohase registri kasutamine (alates tasemest B2).

	Keelekasutuse olukohasus
C2	Oskab tulemuslikult ja loomulikult täita vahendaja rolli sihtkeele kõnelejate ja oma kogukonna liikmete vahel, arvestades ühiskondlik-kultuurilisi ja sotsiolingvistilisi erinevusi. Oskab hästi kasutada idioome ja argikeelt, tajub konnotatiivseid tähendusvarjundeid. Teadvustab peaaegu kõiki sotsiolingvistilisi ja ühiskondlik-kultuurilisi norme, mis avalduvad sihtkeele vilunud kasutajate väljendusviisis, ja oskab oma keelekasutuses neid arvestada. Oskab kõnes ja kirjas kasutada keerukat keelt tõhusalt, et väljendada kāske, vaielda, veenda, maha laita, läbi rääkida ja nõu anda.
C1	Tunneb paljusid idioome ja argikeeleväljendeid, tajub registrivahetusi; siiski võib vajada mõne sõna kohta kinnitust, eriti kui hääldus on talle tundmatu. Mõistab huumorit, irooniat ja varjatud kultuurilisi vihjeid ning tabab tähenduse nüansse. Suudab jälgida filme, kus kasutatakse arvestataval määral slāngi ja idiomaaatilist kõnepruuki. Kasutab keelt paindlikult ja mõjusalt enamikul suhtluseesmärkidel, valdab emotsionaalset ja vihjelist keelepruuki, oskab nalja teha. Oskab sotsiaalsest kontekstist lähtuvalt kohandada stiili ja registrit (ametlik, mitteametlik või argikeelne) ning kasutada neid järjekindlalt. Oskab taktitundeliselt kritiseerida ja kindlat mittenõustumist diplomaatiliselt väljendada.
B2	Suudab mõningase pingutusega aruteluga sammu pidada ja kaasa rääkida, isegi kui kasutatakse argikeelt ja kõnetempo on kiire. Märkab ja oskab tõlgendada sotsiokultuurilisi ja -lingvistilisi vihjeid ning teadlikult kohandada keelelist väljendusviisi olukorrale vastavaks. On võimeline väljenduma kindlalt, selgelt ja viisakalt nii ametlikus kui ka mitteametlikus registris vastavalt olukorrale ja osalejate ootustele. Oskab kohandada väljendusviisi, eristades ametlikku ja mitteametlikku registrit, kuid mitte alati kohaselt. Suudab sihtkeele kasutajatega suhelda, ilma et ta neile tahtmatult nalja teeks, neid ärritaks või sunniks neid käituma teisiti kui vilunud keelekasutajatega. Oskab olukohaselt väljenduda ja suudab vältida kohatuid sõnastusvigu.
B1	Oskab kasutada väga erinevaid keelefunktsioone ja neile reageerida, kasutades selleks kõige tavapärasemaid keelendeid neutraalses registris. Tunneb peamisi viisakusnõudeid, oskab neid täita. On teadlik kõige olulisematest erinevustest oma ja teise kogukonna peamistes kommetes, hoiakutes, väärtushinnangutes ja uskumustes ning märkab neid.
A2	Oskab kasutada peamisi keelefunktsioone (nt infovahetus ja palved) ja neile reageerida ning lihtsal moel väljendada arvamust ja suhtumist. Suudab lihtsalt, aga tulemuslikult suhelda, kasutades kõige lihtsamaid üldlevinud väljendeid ja järgides peamisi suhtlustavasid. Tuleb toime väga lühikese suhtlustoiminguga, kasutades tervitamisel ja pöördumisel igapäevaseid viisakusväljendeid. Oskab esitada kutset, teha ettepanekut ja vabandada; oskab kutsele, ettepanekule ja vabandusele vastata.
A1	Suudab luua esmase kontakti, kasutades kõige lihtsamaid igapäevaseid viisakusväljendeid (tervitada, hüvasti jätta, ennast tutvustada; oskab öelda <i>palun</i>, <i>tānan</i>, <i>vabandust</i> jm).
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

5.3. Pragmaatiline pädevus

Keelepädevuse ja pragmaatilise pädevuse erinevuse võib lihtsustatult sõnastada järgmiselt: keelepädevus on seotud normeeritud (nn õige) keelekasutusega ja seega keelevara eri tahkude tundmise ning keele kui süsteemi tajumisega, pragmaatiline pädevus aga keele tegeliku kasutamisega teksti (koos)loome protsessis. Pragmaatiline pädevus hõlmab seega eelkõige keelekasutaja või -õppija teadmisi keelekasutuse põhimõtetest, mille alusel sõnumeid:

- koostatakse, struktureeritakse ja kavandatakse (diskursuspädevus);
- kasutatakse suhtlusülesande täitmiseks (funktsionaalne pädevus);
- järjestatakse vastavalt eri suhtlusmodelitele (kompositsioonipädevus).

Diskursuspädevus tähendab teksti loomise oskust, mis hõlmab üldisemaid aspekte, näiteks *teema arendamist* või *teksti selgust ja sidusust*, aga suhtlusega seoses ka koostööprintsippe ja *vooruvahetust*. Funktsioonipädevus hõlmab *keelekasutuse paindlikkust* ja kohaste sotsiolingvistiliste valikute tegemist. Kõigil kommunikatiivsete keeleteoimingute skaaladel kirjeldatakse funktsionaalse keelekasutuse eri tüüpe. Suhtluskoostöö- ja suhtlusskeemide tundmine on samuti seotud sotsiokultuurilise pädevusega ning seda käsitletakse teatud määral *keelekasutuse olukohasuse* skaalas, aga ka *üldise keelepagasi* ja *sõnavara ulatuse* all, mille tasemekirjeldustes arvestatakse eri olukordi ja madalamatel tasemetel neile vastavat keelepagasit. Lisaks hõlmab pragmaatiline pädevus ühe aspektina keelekasutaja sõnade ja väljendite tähendust konkreetses kontekstis, vastandina nende nn sõnaraamatutähendusele. Seega on oma sõnumi täpselt sõnastamiseks pragmaatilise pädevuse ühe aspektina vaja ka *väljendustäpsust*.

Viimase aspektina on millegi väljendamiseks vaja *ladusust*. Ladusust käsitletakse tavaliselt kahes, teineteist täiendavas tähenduses. Üldisemas tähenduses võib ladususe all mõelda kõneleja/viipleja oskust väljendada (mh keerulist) sõnumit. Selline üldisem käsitlus kajastub ütlustes, et keegi on ladus kõneleja või kasutab mõnd keelt ladusalt, millega peetakse silmas kõneleja/viipleja võimet esitada pikemaid löike eri olukordades ja kasutada keelt kohaselt. Kitsamas tehnilises mõttes tähendab pikem kõnelemine/viiplemine seda, et kõnevoolu ei häiri katkestused ega pikad pausid. *Ladususe* käsitlemine pragmaatilise pädevusena on vastuolus keelepädevuse ja keelekasutuse eristamisega, nagu seda on keeleteadlased teinud alates Noam Chomskyst. Keeleõppe raamdokumendis rakendatud mudelit tutvustades on mainitud, et raamdokumendis ei järgita seda käsitlust. Selle asemel tuginetakse tegevuspõhisele ainekäsitlusele, mille kohaselt avaldub pädevus vaid keeleteoiminguid sooritades.

Keelekasutuse paindlikkus

Paindlikkus hõlmab võimet kohandada õpitud keelt uutele olukordadele ja sõnastada oma mõtteid erineval viisil. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- õpitud elementide loov kombineerimine (eriti madalamatel tasemetel);
- keelekasutuse kohandamine olenevalt olukorrast ja sellest, millise suuna vestlus ja arutelu võtavad;
- mõtete erineval viisil ümbersõnastamine üksikasjade rõhutamiseks, pühendumise või veendumuse astme väljendamiseks ja mitmetähenduslikkuse vältimiseks.

	Keelekasutuse paindlikkus
C2	Oskab mõtteid väga paindlikult ümber sõnastada, varieerides keelekasutust selleks, et midagi rõhutada, väljendada vastavalt olukorrale, vestluspartnerile jne ja vältida mitmetähenduslikkust.
C1	Oskab väljendada mõjusalt, varieerides tõhusalt stiili ja lause pikkust, kasutades keerukat sõnavara ja sõnajärge. Oskab muuta väljendusviisi, et tuua esile pühendumise või kõhkluse, veendumise või ebakindluse astet.
B2	Oskab kohandada oma sõnumit ja väljendusviisi vastavalt olukorrale ja vastuvõtjale ning valida olukohase ametlikkuse astme. On võimeline kohanema vestluse suuna, stiili ja rõhuasetuse muutustega, mis on tavalisele suhtlusele omased. Oskab varieerida oma sõnumi väljendusviisi. Oskab üksikasjade rõhutamiseks või selgitamiseks mõtet ümber sõnastada.
B1	Oskab kohandada oma väljendust, et tulla toime harvem esinevas ja isegi keerulises olukorras. Oskab paindlikult kasutada laia valikut lihtsaid keelevahendeid, et väljendada enamikku sellest, mida öelda tahab.
A2	Oskab kohandada harjutatud ja meeldejäetud lihtsaid fraase vastavalt olukorrale, asendades neis piiratud hulka keelendeid. Oskab laiendada äraõpitud väljendite kasutust, kombineerides lihtsal moel nende elemente.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Vooruvahetus

Vooruvahetus puudutab võimet haarata suhtluses initsiatiivi. Seda võib käsitleda kui suhtlusstrateegiat (kõnevooru võtmine), aga ka kui diskursuspädevuse lahutamatu osa. Seepärast esitatakse skaala ka *suhtlusstrateegiate* all. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- vestluse algatamine, jätkamine ja lõpetamine;
- alanud vestlusesse või arutellu sekkumine või mõtlemisaja võtmine, kasutades selleks sageli tüüpväljendit.

Märkus: skaala on ka *suhtlusstrateegiate* all.

	Vooruvahetus
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt C1.</i>
C1	Oskab valida oma ulatuslikust keelepagasist sobiva fraasi, millega oma sõnavõttu kohasel viisil sisse juhatada, et saada sõna või mõtete kogumise ajal aega võita ja kõnevooru hoida.

	Vooruvahetus
B2	Oskab sobivalt sekkuda arutellu, kasutades selleks olukohast keelt. Oskab tõhusa kõnevooru kasutamisega suhtlust olukohaselt alustada, jätkata ja lõpetada. Oskab suhtlust alustada ja sobival ajal kõnevooru võtta ning soovi korral vestlust lõpetada, kuid ei pruugi seda alati teha kõige kohasemal viisil. Oskab kasutada käibefraase (nt <i>See on hea küsimus</i>), et kõnevooru hoides mõtte sõnastamiseks aega võita.
B1	Oskab sekkuda arutellu, kui arutlusaine on tuttav, kasutades kõnevooru võtmiseks sobivat fraasi. Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust, kui kõneaine on talle tuttav või huvipakkuv.
A2	Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lühivestlust, kasutades lihtsaid võtteid. Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust. Oskab paluda tähelepanu.
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Teema arendamine

Skaala kirjeldab mõtete esitamist tekstis nii, et need oleksid loogiliselt järjestatud ja neid siduv struktuur oleks selge. Samuti puudutab skaala asjakohaste tekstitavade järgimist. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- loo rääkimine, jutustamine (madalamatel tasemetel);
- teksti arendamine mõtete pikema avamise ja sobivate näidete abil;
- mõttekäigu arendamine (eelkõige tasemel B2 ja C1).

	Teema arendamine ⁷³
C2	Oskab keeruliste mõtete tõhusaks edasiandmiseks järgida tekstitüübile omaseid tavasid piisava paindlikkusega, hoides pingutuseta lugejaskonna tähelepanu ja täites kõik suhtluseesmärgid.
C1	Oskab järgida tekstitüübile omaseid tavasid, et hoida lugejaskonna tähelepanu ja anda edasi keerulisi mõtteid. Oskab üksikasjalikult kirjeldada ja jutustada, sidudes allteemasid, arendades mõtet ning lõpetades sobiva kokkuvõttega. Oskab kirjutada pikale keerulisele tekstile sobivat sissejuhatust ja kokkuvõtet. Oskab laiendada ja põhjendada mõttekäigu põhipunkte alapunktide, selgituste ja asjakohaste näidete abil.
B2+	Oskab süsteemselt oma arutluskäiku esitada, olulisi aspekte sobivalt rõhutades ja väiteid asjakohaste üksikasjadega toetades. Oskab veenvalt esitada keerulisi mõttekäike ja neile vastata.

⁷³ 2007. aasta tõlkes „Teemaarendus“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimkond*

	Teema arendamine ⁷³
B2	Oskab oma mõtteid väljendades järgida suhtlusülesande täitmise tavapärase kulgu. Oskab selgelt kirjeldada või jutustada, avades peamisi seisukohti ning toetades neid asjakohaste põhjenduste ja näidetega. Oskab esitada otsesõnalist pikemat arutluskäiku, laiendades ja toetades oma seisukohti alapunktide ja asjakohaste näidetega. Oskab hinnata eri valikute eeliseid ja puudusi. Oskab selgelt edasi anda fakti ja arvamuse erinevust.
B1	Oskab jutustuses selgelt edasi anda sündmuste ajalist järgnevust. Suudab esitada arutluskäiku piisavalt hästi, et temast saadakse enamasti raskusteta aru. Näitab oma väljenduse kaudu, et tunneb käsiloleva tekstiüübi tavakohast ülesehitust. Oskab võrdlemisi ladusalt ja lihtsakoeliselt jutustada ja kirjeldada, väljendades mõtteid seotud järjendina.
A2	Oskab üksikute punktide haaval lugu jutustada või midagi kirjeldada. Oskab väga lihtsas tekstis millegi kohta näidet tuua, kasutades sõnu <i>näiteks</i> ja <i>nagu</i>. <i>Kirjeldus puudub.</i>
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Teksti selgus ja sidusus

Skaala kirjeldab, kuidas teksti eraldiseisvatest elementidest kujuneb loogiline tervik. Selleks kasutatakse eri keelevahendeid, näiteks viitamist, asendamist, väljajättu, samuti loogilisi ja ajalisi seoseid väljendavaid sidusvahendeid ning muid keelelisi võimalusi. Selgus ja sidusus toimivad nii lause/lausungi kui ka kogu teksti tasandil. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- elementide sidumine peamiselt loogilisi ja ajalisi seoseid väljendavate (ühend)sidesõnade või fraasidega;
- teksti ülesehituse rõhutamiseks selle lõikudeks liigendamine;
- sidusust loovate võtete varieerimine, kohmakate sidusvahendite vältimine (C-tasemetel).

	Teksti selgus ja sidusus
C2	Oskab luua loogilisi, mõttelt ja ülesehituselt sidusaid tekste, kasutades oskuslikult ja kohaselt eri ülesehitusviise ja mitmekesiseid sidusvahendeid.
C1	Oskab selgelt, sujuvalt ja loogiliselt väljenduda, kasutades teadlikult ülesehitusviise ja sidusvahendeid. Oskab luua hea ülesehitusega sidusaid tekste, kasutades eri sidusvahendeid ja ülesehitusviise.
B2	Oskab mitmesuguste siduvate väljendite abil mõtteseoseid tulemuslikult edasi anda. Oskab kasutada piiratud hulka sidusvahendeid, mis lubab ühendada lausungid selgeks sidusaks tekstiks, ehkki pikemates lõikudes võib mõttekäik jääda mõneti katkendlikuks. Oskab luua enamasti hea ülesehitusega ja sidusaid tekste, kasutades teatud hulka siduvaid väljendeid ja sidusvahendeid. Oskab liigendada pikemaid tekste selgeteks loogilisteks lõikudeks.

	Teksti selgus ja sidusus
B1	Oskab lihtsas seotud tekstis sobivate sõnadega (nt <i>kuigi</i>) sisse juhatada vastuargumenti.
	Oskab ühendada lühemaid lihtsaid eraldiseisvaid sisuüksusi seotud järjendiks.
	Oskab moodustada pikemaid lauseid ja neid omavahel siduda, kasutades piiratud arvu sidusvahendeid (nt lugu jutustades).
	Oskab jagada pikema teksti lihtsateks loogilisteks lõikudeks.
A2	Oskab kasutada kõige sagedamaid sidesõnu, et ühendada lauseid jutustuseks või tunnuste loendeid kirjelduseks.
	Oskab siduda sõnu/viipeid ja fraase lihtsate sidesõnade abil nagu <i>ja, aga, sest</i> .
A1	Oskab siduda sõnu/viipeid ja fraase väga lihtsate sidesõnade abil nagu <i>ja</i> või <i>siis</i> .
Eel-A1	Kirjeldus puudub.

Väljendustäpsus

Skaala kirjeldab võimet täpselt sõnastada soovitud mõtet ehk seda, mil määral suudab keelekasutaja või -õppija anda edasi üksikasju ja tähendusvarjundeid ning vältida kavandatud mõtte kaotsiminekut. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- olukorrad ja info laad (A1 kuni B1), millele ei kehti piiranguid alates tasemest B2, kuhu jõudnud keelekasutaja või -õppija suudab isegi keerulistes olukordades üksikasju usaldusväärselt edasi anda;
- esitatud info üksikasjalikkus ja täpsus;
- võime täpsustada, rõhutada ja ühemõtteliselt väljendada tõenäosust, pühendumist, veendumust jne.

	Väljendustäpsus
C2	Oskab peenemate tähendusvarjundite täpseks edasiandmiseks piisava korrektsusega kasutada mitmesuguseid täpsustavaid keelendeid (määramäärsõnu, kõrvallauseid jm). Oskab vajalikku rõhutada, eristada ja vältida mitmetähenduslikkust.
C1	Oskab arvamustes ja väidetes täpselt edasi anda kindluse, kahtluse, võimalikkuse jm astet. Oskab tõhusalt kasutada grammatilisi kategooriaid, et väljendada väite, argumendi või seisukoha kindlust.
B2	Suudab usaldusväärselt edasi anda üksikasjalikku teavet. Oskab edasi anda põhipunkte ka keerulisemates olukordades, kuigi keelekasutuses puuduvad väljendusjõud ja idiomaahtilisus.
B1	Oskab üsna täpselt selgitada mõtte või probleemi tuuma.
	Suudab edastada antud hetkes olulist lihtsat otsesõnalist teavet, andes edasi enda arvates kõige olulisema. Oskab arusaadavalt väljendada oma peamist mõtet.
A2	Suudab tuttavalt ja rutiinselt teemal lihtsas ja otseses piiratud infovahetuses oma mõtet edasi anda, kuid teistes olukordades peab enamasti sõnumit lihtsustama.
A1	Oskab lihtsal viisil anda enda kohta põhiinfot ja väljendada konkreetseid vajadusi.
Eel-A1	Oskab lihtsal viisil anda enda kohta väga algelist infot.

Ladus

Nagu eespool selgitatud, võib ladusust käsitleda laiemas, holistilises tähenduses (= ladus kõneleja/viipleja) ja kitsamas, spetsiifilisemas ja enam psühholingvistika valdkonda kuulavas tähenduses (= oma keelepagasi kasutamine). Laiema tõlgenduse järgi hõlmab ladus *väljendustäpsust, keelekasutuse paindlikkust* ja vähemalt osaliselt ka *teema arendamist ning teksti selgust ja sidusust*. All olev skaala aga keskendub ladususe kitsamale, traditsioonilisemale tõlgendusele. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- oskus koostada lausungeid, vahel ka kõheldes ja pause tehes (madalamatel tasemetel);
- oskus väljendada pikemate lõikudena või ulatuslikumalt vestluses osaleda;
- väljenduse ladusus ja spontaansus.

	Ladus ⁷⁴
C2	Suudab ennast loomulikult, pingutuseta ja takerdumata pikemalt väljendada. Pause teeb vaid oma mõtte täpse sõnastuse või sobiva näite ja selgituse otsimisel.
C1	Suudab ennast ladusalt ja loomulikult, peaaegu pingutuseta väljendada. Vaid keerulise teemakäsitluse korral võib loomulik, sujuv kõnevool takerduda.
B2	On võimeline ettevalmistuseta väljenduma, tehes seda sageli väga ladusalt ja vabalt ka pikemate ja keerukamate kõnelõikude puhul. Säilitab ka pikemate kõnelõikude korral küllaltki ühtlase kõnetempo; võib kõhelda vormide ja väljendite valikul, kuid märgatavalt pikki pause teeb harva. Suudab suhelda küllaltki ladusalt ja spontaanselt nii, et igapäevases suhtluses sihtkeele kasutajatega ei pea kumbki pool pingutama.
B1	Suudab ennast võrdlemisi vabalt väljendada. Suudab jätkata kõrvalise abita, kui sõnastusraskuste tõttu ummikusse satub ja kõnes seetõttu pause tekib. Suudab arusaadavalt väljendada, kuigi teeb väljendusviisi ja grammatiliste vormide otsimiseks või sõnastuse korrigeerimiseks sageli märgatavaid pause, eriti pikemate spontaansete kõnelõikude korral.
A2	Suudab end lühidalt väljendudes mõistetavaks teha, kuigi pausid, takerdused ja ümbersõnastamine on väga märgatavad. Oskab piisava kergusega moodustada fraase tuttavatel teemadel, et tulla toime lühikeses infovahetuses, ehkki kõhklused ja takerdused on väga märgatavad.
A1	Tuleb toime väga lühikeste sidumata valmisfraasidega, tehes sageli pause, et otsida väljendeid, kasutada võõramaid sõnu/viipeid või korrigeerida sõnastust.
Eel-A1	Tuleb toime väga lühikeste, sidumata, päheõpitud väljenditega, kasutades vajaduse korral žeste ja osutamist abi palumiseks.

⁷⁴ 2007. aasta tõlkes „Kõne ladusus“. Muudetud pealkirjadega skaalade loetelu on leitav osas „Muudatused skaalade pealkirjades“. – *Toimkond*

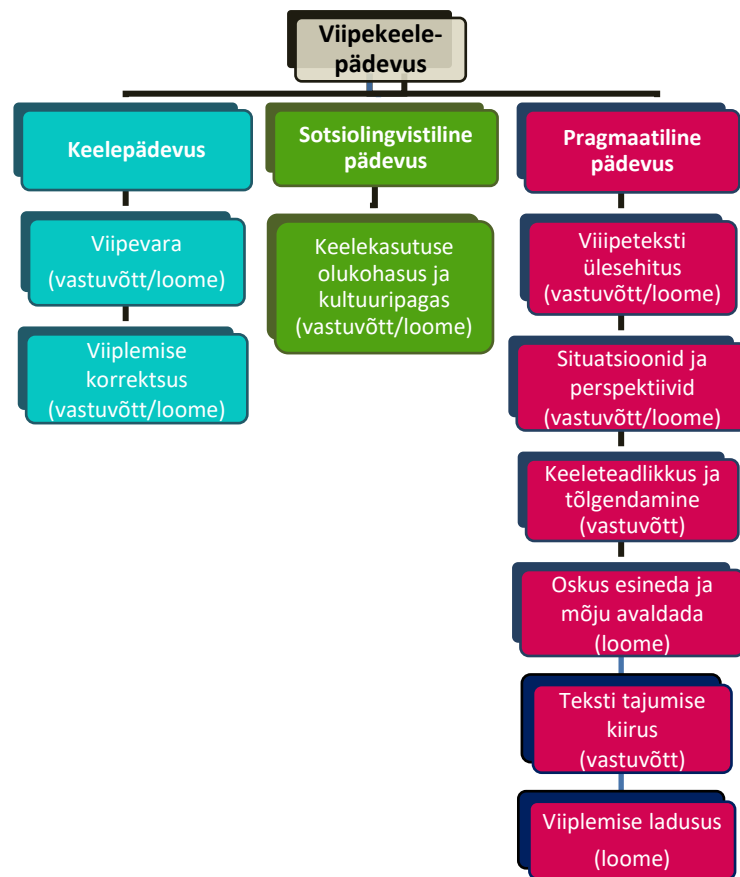
6. Raamdokumendi näitlike tasemekirjelduste skaalad: viipekeelepädevus

Paljusid raamdokumendi tasemekirjeldusi, eelkõige suhtluse keeleteoimingu omi, saab kasutada nii suuliste kui ka viipekeelte puhul, sest viipekeeltega täidetakse suhtluses samu eesmärgid. Seega on need tasemekirjeldused modaalsusülesed ja seda kajastavad ka nende sõnastusmuudatused. Siiski on suulistel ja viipekeeltel olulisi erinevusi. Põhimõtteline erinevus seisneb selles, et viiplitmine hõlmab viiperuumis grammatiliste vormide kasutamist ehk viiplitmispädevust. Lisaks on tekstil viipekeelte kontekstis laiem tähendus, sest tekstiks loetakse ka videosalvestised, mille sisu esitatakse viipekeeles ja mis ei põhine kiriapandud tekstil. Viipekeelepädevus on seega märksa laiem kui mitteverbaalsete elementide kasutamine suulistest keeltes. Viiperuumi kasutatakse isikute, kohtade ja objektide tähistamiseks ning hiljem neile viitamiseks. Samuti on viipekeeltel sarnaselt teiste keeltega oma süntaks, semantika, morfoloogia ja fonoloogia. Loomulikult erinevad need viipekeeleli, sealjuures eri riikides kasutatavate rahvuslike viipekeelte vahel. Kuid neil on ühiseid jooni, näiteks osutamise, positsiooniviibete ja klassifikaatorkonstruktioonide kasutamine. Lisaks käeliigutustele, mida traditsiooniliselt peetakse viipekeele artikulaatoriteks, kasutatakse palju mittekäelisi elemente (näoilmed, kehaasend, pealiigutused jm) ja konstrueeritud tegevust.

Suhtluseks ja suuliste keelte kõnelejatega suhtlemise peegeldamiseks kasutatakse sõnade ja nimede väljendamiseks peale leksikaliseerunud ja tuletatavate viibete ka sõrmenditähestikku. Igale suulise keele tähestiku tähele vastab enamasti kindel sõrmend. Aja jooksul võib sõrmend semantiliselt kinnistuda. Sõrmendamine on millegi võõra, näiteks pärisnime või mõne uue mõiste edasiandmise viis, kui viipekeeles ei ole kindlat vastet olemas. Seega on sõrmendamine kontaktkeele osa, mis võimaldab viipekeele kasutajatele ligipääsu kirjakeelsele infole. Lisaks kasutatakse sõrmendamist, et laenata suulistest keeltest uusi väljendeid, mis võivad hiljem samuti leksikaliseeruda.

Viipekeelepädevuse kategooriad on seotud suuliste keelte kohta sõnastatud keele-, sotsiolingvistiklise ja pragmaatilise pädevusega ning seetõttu esitatakse ka viipekeelepädevuse skaalad nende kolme teema kaupa. Vastuvõtu ja tekstilooma pädevuse skaalad esitatakse seitsmes paaris: kaks keelepädevuse, üks sotsiolingvistiklise pädevuse ja neli pragmaatilise pädevuse eri aspektide kohta.

Mõni viipekeelepädevuse tasemekirjeldus on üldisemat laadi, nagu oli ka osa eelmiste peatükkide tasemekirjeldusi. Need on aga jäetud viipekeelepädevuse osasse, et rõhutada viipekeele ja teiste tasemekirjelduste sarnasusi.

Joonis 17. Viipekeelepädevus

6.1. Keelepädevus

Tasemekirjeldused esitatakse *viipevara* ja *viiplemise korrektsuse* kohta. Sellega eristatakse teadmisi nende kasutamise oskusest, nii nagu on grammatika ja keelevara käsitlemisel eristatud ulatust ja valdamist/korrektsust.

Viipevara

Need kaks skaalat hõlmavad keelelisi vahendeid, mida kasutatakse nii viipekeelte mõistmisel kui ka kasutamisel, näiteks kombineeritakse millelegi viitamiseks mittekäelisi elemente klassifikaatoritega ning tähenduse muude aspektide väljendamiseks võidakse kasutada käeliigutusi ja peopesa orientatsiooni.

Viipekeeled toetuvad palju uute viibete tuletamisele. Nagu suuliste keelte puhul, koosneb ka viipekeelte sõnavara kahest osast: kinnistunud leksikaalsetest viibetest ja tuletatavatest vormidest, mida kasutatakse (uute) viibete või vormide moodustamiseks. Kinnistunud viibetel on kindel vorm, mis on tavaliselt leitav viipekeele sõnastikes. Tuletatavad viiped moodustatakse viiperuumis piiratud käekujude põhjal, et luua sündmuste uusi dünaamilisi kirjeldusi. Paljude vormide kolmemõõtmeline ruumiline olemus aitab väljenduda paindlikult, kuid täpselt. Väljendusvajaduse mitmekesisuse suurenedes õpivad keeleõppijad neid oskusi kasutama ja omandavad kombineerimise reeglid ning stilistiliste ja esteetiliste taotluste saavutamise põhimõtted.

Viipekeeltes on tuletatavatel vormidel suur roll, mistõttu eeldab vastuvõtt oskuslikku ühel ajal edastatud morfonoloogiliste ja -süntaktiliste struktuuride mõistmist ja ka seda, et mees peetaks konkreetset ruumilist konteksti. Lühidalt öeldes kombineeritakse uute viibete loomisel tähendusi kandvaid elemente, mida ei leia sellises vormis viipevarast, ning nende mõistmine eeldab nende analüüsimist. Konkreetse suhtlusvajaduse rahuldamiseks (mis seisneb enamasti sõnumi

põhimõttelises mõistmises) peavad õppijad tuletatavaid viipeid kasutades järgima grammatika- ja kombineerimise reegleid, pidama meeles viiperuumi kasutust ning jälgima stilistiliste ja esteetiliste põhimõtete kohasust. Õppijate sõnul toetavad leksikaalsed allikad taolist viipekeelte mõistmist vähemal määral kui suuliste keelte puhul.

Skaalades on peamiselt kirjeldatud:

- viipekeele põhivormide, sõnaliikide ja käeliste viibete tähenduste tundmine, sh registrite ja variantide tundmine;
- viipekeele põhielementide tundmine: põhielemendid millegi nimetamiseks või tähistamiseks ning viibete moodustamiseks, arvestades morfosüntaktilisi ja -fonoloogilisi protsesse ja üheaegseid konstruktsioone;
- käelised elemendid, nt kinnistunud (leksikaalsed) vormid, idioomid ja sõnaühendid, samuti viibete tuletamisel kasutatavad morfofonoloogilised elemendid;
- viipetüvede ja mittekäeliste elementide tundmine, näiteks silmade, pea, keha ja keha liigutuste kasutamine, viiplemise kiirus, artikulatsiooniulatus jne ning nendega seotud piirangud; nende vormide mõistmine ja viiplemise, nimetamise ja tähistamise tõlgendamiseks kasutamine;
- viibete kombinatsioonide (idioomid ja kinnistunud väljendid) käeliste ja mittekäeliste elementide ning morfofonoloogiliste reeglite tundmine, mida kasutatakse viibete tuletamises; sh konkreetsele viipekeelele omaste käekujude tundmine;
- konkreetse viipekeele võimalike viibete moodustamiseks vajalike käeliste ja mittekäeliste elementide kombineerimine, kuna neid elemente kasutatakse koos;
- viibete tähenduste ja konnotatsioonide tundmine nt selliselt, et keelekasutaja või -õppija suudab tõlgendada või kasutada metafoore või irooniat;
- üldine pädevus viipekeele käeliste ja mittekäeliste elementide mõistmisel ja kasutamisel.

	Viipevara	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloome
C2	Mõistab abstraktseid mõisteid nt teadusvaldkonnast ja oskab neid sobiva kontekstiga seostada. Mõistab nähtuste loovaid või uusi kirjeldusi (nt ufo). Mõistab keerukaid tekste eri teemadel ja oskab öelda, millest need on.	Oskab end abstraktse ja luulelise viiplemisega väljendada. Oskab väljendada abstraktseid fraase ja mõisteid näiteks haridus- või teadusvaldkonna teemal. Oskab ühe käega moodustada tuletatud ja leksikaalseid viipeid (nt kujutavaid või täistähenduslikke verbe nagu <i>otsima</i>), kasutades samal ajal teist kätt konstrueeritud tegevuse osana (nt pea kratsimine eri kohtadest, nagu midagi otsides).⁷⁵ Oskab keerukat tegevust või sündmust keeleliselt esteetiliselt väljendada, näiteks käekujusid mänguliseks väljenduseks kasutades.
C1	Mõistab kontekstipõhiselt suupiltide tähendusi. Mõistab erialaseid tekste oma valdkonnas ja oskab kasutada neis leiduvat infot, ideid või arvamusi. Mõistab spetsiifilisi, täpseid juhiseid, soove, soovitusi jne.	Oskab väljendada tegevust, esemeid ja nendevahelisi suhteid, kasutades oskuslikult ja paindlikult eri klassifikaatorkonstruktsioone (ühe- või kahekäeviiped). Oskab sobiva tuletatava viipega (nt klassifikaator) konkreetset tähendust rõhutada. Oskab vaid ühe (domineeriva) käega arusaadavalt viibelda. Oskab kasutada lauset, et täpsustada ebamäärase sõna kavandatud tähendust (nt kasutada kujutamist viipe <i>mõrv</i> täpsustamiseks). Oskab teatud teemat ammendavalt käsitleda, võttes arvesse eri asjakohaseid aspekte. Oskab vaheldumisi kasutada otsest ja kaudset kõnet.

⁷⁵ Keha eri piirkondade kasutamine samal ajal eri positsioonis (ingl *body partitioning*)

	Viipevara	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom
B2+	Mõistab ja oskab tuntud inimestele ja asutustele õigesti omistada viipekeelseid nimesid. Oskab eristada tähendusvarjundeid, mida väljendatakse spetsiifiliste käekujudega. Mõistab idioome (ja kohalikule kogukonnale omaseid viipeid). Mõistab, mida silmas peetakse, kui viipleja kasutab ümbersõnastust ega kasuta kõnealuse mõiste viibet.	Oskab keerulisel teemal arusaadavalt ja täpselt viibelda. Oskab kohandada viiplemise stiili edasiantavast sisust või kirjeldatud esemest lähtudes. Oskab väljendada lihtsat tegevust kujutamise ja konstrueeritud tegevusega. Oskab kasutada eri viipevara, mis vastab asjaspepuutuval tekstitüübile. Oskab kasutada konstrueeritud tegevust (tegevusi imiteeritakse üks ühele).
B2	Mõistab paljusid viipeid, mida kasutatakse igapäevaolukordades. Suudab tuletada üksikute vööraste viibete tähenduse lause konteksti põhjal.	Oskab alati oma arvamust avaldada, isegi siis, kui väljendatakse teiste arvamusi ja seisukohti. Oskab väljendada sama sisu eri viipevara abil. Oskab vahelduvalt kasutada tuletatavaid ja leksikaalseid viipeid. Oskab infot vaid tuletatavate viibetega edasi anda. Oskab leksikaalsed viiped tuletatavate viibetega ümber sõnastada, kasutades näiteks kujutavaid viipeid ja teisi klassifikaatorkonstruksioone.
B1+	Suudab leida olulise info lühikesest tekstist, kui see esitatakse lihtsalt ja struktureeritult. Suudab eristada viipeid, mis näivad sarnased. Suudab tuletada nähtuse olemuse mittekäelistest viidetest ja kujutavatest viibetest. Oskab kaudselt tuletada loo tegelaste tunnused viipleja näoilmete põhjal.	Oskab sõrmendtähestikuga kiiresti ja täpselt väljenduda. Oskab arusaamise hõlbustamiseks asjakohaselt võrrelda esemeid, kujutisi ja olukordi nendega, mis on vestluskaaslasel juba tuttavad (nt selgitada, et okassiga on nagu suur siil). Oskab tegevuse või sündmuse kirjeldamiseks kasutada eri tuletatavaid viipeid (nt käekujud millegi käsitlemise kujutamiseks). Oskab kontekstist lähtudes kasutada eri suupilte. Oskab kirjeldatava eseme suuruse ja kuju väljendamiseks kasutada eri võimalusi (nt mittekäelised elemendid nagu miimika, käekuju, sõrmed ja peopesa orientatsioon, liigutused). Oskab kirjeldada isiklike omadusi vaid suuliigutusi ja konstrueeritud tegevust kasutades.

	Viipevara	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom
B1	Oskab viibeldud tekstist valikuliselt leida infot nt aja, asjassepuutuvate isikute, kohtade või kohtumiste ning põhjuste ja viiside kohta. Mõistab tuletatavate viibetega väljendatud tegevusi ja protsesse. Suudab mittekäelistest viidetest tuletada sündmuste ajalise järgnevuse (ajas lähedased vs. kauged sündmused). Mõistab, millist olendit silmas peetakse, kui viipleja imiteerib inimesi või loomi.	Oskab sobivate käekujudega kirjeldada isiku või eseme olulisi omadusi. Oskab kontekstist olenevalt muuta tuletatavaid viipeid. Oskab soovitud osaliselt edasi anda konstrueeritud tegevusega, mis väljendab eraldiseisvaid lihtsaid tegevusi. Oskab konstrueeritud tegevusega väljendada isiku või peategelase iseloomu ja omadusi. Oskab tuletatavate viibetega väljendada tegevusi või sündmusi. Oskab kontekstist lähtudes varieerida viibete ulatust (väiksem, suurem). Oskab üksikasjalikult kirjeldada isikut, sh tema näoilmet, naha värvust, jumestust, juukseid või tegevusala. Oskab leksikaalsete viibete asemel kasutada sobivaid tuletatavaid vorme näiteks mõnele loomale viitamiseks. Oskab suupilte konkreetse sisu väljendamiseks täpselt kasutada.
A2+	Mõistab sisu, mida viipleja väljendab vaid tuletatavate viibetega. Mõistab kurtidele kasutamiseks mõeldud levinud tehniliste seadmete tingimusi. Mõistab modaalverbe (nt <i>saama</i> = <võime>, <i>pidama</i> = <käsklus>, <i>tahtma</i> = <soov>). Suudab igapäevatekstidest leida spetsiifilist infot (nt arvud, nimed, kohad, inimesed). Mõistab viibeldut, kui viipleja visualiseerib sisu kujutistega.	Oskab kasutada paljusid viipeid. Oskab esitada süžee või sündmustiku eri aspekte (nt kestust tähenduses <i>öö otsa töötama</i>). Oskab näidete abil midagi illustreerida. Oskab selgelt välja tuua kahe asja erinevust. Oskab infot lühidalt ja lihtsalt, kuid arusaadavalt edastada. Oskab kasutada kõnealuse teemaga seotud õigeid nimetusi ja termineid, kui on aega valmistuda. Oskab kirjeldada isikut tema iseloomulike tunnuste põhjal.
A2	Suudab tuvastada detaile isiku/nähtuse ulatuslikus kirjelduses, nt kehakuju, soeng või amet. Mõistab koha või eseme läheduse või kauguse mittekäelist infot. Tunneb ära ja tõlgendab õigesti mittekäeliselt väljendatud tähendust.	Oskab väljendada oma arvamust. Oskab väljendada visuaalselt lihtsat infot, nt tegevusi või suhteid (nt perekonnas). Oskab väljendada otsest käsklust. Oskab mittekäeliste viidetega väljendada millegi kogust või suurust.

	Viipevara	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloome
	Tunneb ära ja mõistab vestluskaaslase kokkuleppelisi tagasipeegeldavaid viipeid. Mõistab lihtsat ülevaadet sellest, mida viipleja tegi. Mõistab lihtsaid juhiseid, soove, soovitusi jne.	Oskab väljendada kaugust ja vahemaad, kasutades sobivaid mittekäelisi elemente. Oskab kirjeldada riitusesemete disaini, värvust ja materjali.
A1	Mõistab otseseid käsklusi (nt <i>Ava uks</i>). Mõistab mittekäeliselt väljendatud koguseid. Mõistab riiete kirjeldusi (muster, värv). Mõistab infot proportsioonide, koguste ja suuruste kohta. Suudab eristada viipeid, mis erinevad vaid suukuju poolest. Mõistab viipeid, isegi kui need on käeliselt mugandatud. Mõistab, kuidas suukuju mõjutab tähendust, nt punnis või lohus põsed. Suudab mittekäelistest signaalidest tuletada kirjeldatava kuju. Mõistab lihtsat eitust <ei>, <mitte> või peaarputust. Mõistab sõrmendatud väljendeid, kui ta ei mõista leksikaalseid viipeid. Tunneb ära ja mõistab vestluskaaslase reaktsiooni näoilme järgi (nõustumine/keeldumine).	Oskab moodustada õigeid suupilte ja kasutada neid muidu ühesuguste viibete eristamiseks. Oskab sõrmendtähestikuga väljendada näiteks nimetusi ja termineid. Oskab kirjeldada millegi kuju (kõrgus, laius, pikkus). Oskab esitada otseseid palveid. Oskab viibeldes tervitada ja hüvasti jätta. Oskab kirjeldada inimesi nende näoilme, juuste ja füüsiliste tunnuste või tavapärase riituse järgi. Oskab moodustada selgeid ja üheselt mõistetavaid käekujusid. Oskab viibete abil väljendada kuid, nädalapäevi ja päeva osi. Oskab avaldada arvamust (nõustuda, mitte nõustuda).

Viiplemise korrektsus

Viiplemise korrektsus hõlmab süntaktiliste väljenduste õigsust, täpsust ja keerukusastet. Koos määravad need elemendid viibeldud väljendi kavandatud tähenduse arusaadavuse. Pädevus katab käeliste ja mittekäeliste elementide kasutamist, lauseehituse reeglite ja põhimõtete tundmist ning järgimist, viiperuumi kasutamist, vajalike keha- või pealiigutuste kasutamist jne. Vastuvõtu puhul tuleb õigesti analüüsida sõnaliike, struktureeritud väljendite ruumilisi suhteid, lauseosade ja fraaside toimimist, mittekäelisi viiteid (nt ulatuse, ruumiviite, juhtmõtte tähistamisel).

Pädevus on seotud teksti esitamisega (vt *viipeteksti ülesehitus*), sest sellega struktureeritakse viipeteksti teatud strateegiate abil, näiteks jaotatakse viiperuumi mingil viisil või juhatatakse uus mõte retooriliste küsimustega sisse. Skaalal on ühiseid aspekte ka *viipevara* skaalaga, sest vaja on tunda käeliste ja mittekäeliste elementide vormi ja tähenduse seoseid. Seega tugineb *viiplemise korrektsus* ka mittekäeliste elementide kasutamisele (nt kulmude kergitamine kindla grammatilise konstruktsiooni või eri määruste märkimiseks).

Teksti vastuvõtu skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- viiperuumis paiknevate elementide ja suhete täpne meeldejäätmine;
- eri viidete tõlgendamine (nt viiperuumi paigutatud elemendid, osutamine, asesõnad, klassifikaatorid, ühildumine);
- ajas paigutatud sündmuste, ajaliste suhete ning ajaliste viidete ja kestuse tõlgendamine;
- mittekäeliste elementide (nt ülakeha, näoilmed, silmavaate kasutamine ja liigutuse ulatus) tõlgendamine;
- viibete järjendite ja seotud lauseosade mõistmine;
- pöördeliste ja käändeliste vormide mõistmine, nt verbide või teiste öeldiste mõistmine.

Tekstiloomes skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- viiperuumi asjakohane, kehtivaid tavaid järgiv kasutamine;
- sündmuste aja või ajaliste suhete väljendamine sobivate ajaviidetega;
- viitamise järjepidevus ja korrektsus (viiperuumi paigutatud elementide, osutamise, asesõnade, klassifikaatorkonstruktsioonide jm kasutamine);
- mittekäeliste liigutuste täpsus (nt ülakeha liigutuste ulatus, keha liigutuste kasutamine konstrueeritud tegevuse väljendamisel, näoilmed, pealiigutused);
- viipejärjendite täpne kasutamine teatud suhete (nt põhjus ja tagajärg) väljendamiseks;
- konkreetsete siduvate ja järjestavate vahendite kasutamine;
- konkreetsete struktuuride kasutamine, nt oskus verbe kasutada;
- tekstitüübile kohaselt selle liigendamiseks vajalike vahendite kasutamine.

	Viiplemise korrektsus	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom
C2	Kirjeldus puudub, vt B2+.	Kirjeldus puudub, vt B2+.
C1	Kirjeldus puudub, vt B2+.	Kirjeldus puudub, vt B2+.
B2	Suudab eristada tegevuste ja sündmuste vahelisi eri ajasuhteid (üheaegsed, eelnevad, järgnevad sündmused). Suudab vahet teha, kas tegevusega on seotud mitu inimest (objekt) või on üks inimene seotud mitme tegevusega (subjekt). Suudab viibeldud tekstides eristada otse- ja kaudset kõnet. Mõistab lauseid, milles on tegijata öeldised, nt <i>vesi voolab</i>. Mõistab retoorilisi küsimusi, isegi kui neid väljendatakse keeleliselt väga ökonoomselt, nt kulmukergitusega. Oskab konteksti põhjal seostada klassifikaatoreid õige objektiga (nt loomad). Mõistab muutevorme aspekti väljendamisel (nt vaaruv, kiire, hiiliv või veerev liikumine).	Oskab teksti liigendamiseks eri sisu/tegevused mõistlikul moel viiperuumi paigutada. Oskab lühikeses tekstis läbiva järjekindlusega kasutada osutamist ja tuletatavaid viipeid.
	Suudab eristada tegelikke ja kujuteldavaid sündmusi puudutavaid ütlusi grammatiliste signaalide põhjal. Suudab ka pikemates tekstides hoida eraldi tegelased ja nende tegevused. Tunneb ära laused kui ühikud ja suudab öelda, mitu lauset lühike tekst sisaldab. Mõistab verbi aspekti (nt lõpetatus, kordus, kestus, tulemused).	Oskab teadlikult kasutada viiperuumi, nt paremat külge pooltargumentide ja vasakut vastuargumentide väljendamiseks. Oskab olukorrale kohaselt kasutada suurt või väikest viiperuumi. Oskab seostada tuletatavaid viipeid ajaviidetega (ajaline järgnevus). Oskab kasutada sobivaid ajaliine sündmuse aja või kestuse väljendamiseks (nt väljendada ajasuhteid ehk sündmuste samal ajal, enne või pärast, üksteise järel toimumist). Oskab väljendada, kuidas keegi midagi teeb (millega, milleta). Oskab väljendada eri ajasuhteid (nt kolme suhet: sündmuste samal ajal, enne ja pärast või üksteise järel toimumist). Oskab ajasuhet ülakeha hoiakuga väljendada, nt ette kummardades tulevikku väljendada. Oskab kasutada sobivat ajaliini, et õigesti väljendada möödunud, praeguste ja tulevikusündmuste omavahelisi suhteid.

Viiplemise korrektsus		
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloome
		Oskab millegi rõhutamiseks varieerida aluse, öeldise ja sihitise viibete järjekorda lauses (nt alus, öeldis, sihitis; alus, sihitis, öeldis; öeldis, alus, sihitis).
B1	Suudab tuletada sündmuse aja, kestuse või järgnevuse nende esitamise järjestusest. Mõistab muudetud leksikaalseid viipeid.	Oskab ökonoomselt (nt vaid kulmude liigutamisega) väljendada retoorilisi küsimusi. Oskab põhjendada kellegi tegevust (väljendada eesmärki). Oskab siduda kahte fraasi, et väljendada seoseid <i>kuigi</i> ja <i>vaatamata</i>. Oskab õigesti markeerida retoorilist küsimust, tehes lühikese pausi küsimuse ja vastuse vahel. Oskab määratleda suhteid viiperuumis ja neid hiljem kasutada. Oskab viidata ajaliini konkreetsele kohale ja/või kasutada ajamäärusi, et paigutada sündmus õigesti minevikku, olevikku või tulevikku. Oskab võrdlemiseks kasutada omadussõnu, sh nende ülivõrdeid, kasutades tuletatavaid viipeid või muutes käeliigutuste suurust ja kiirust.
	Oskab õigesti tõlgendada ajaliselt järgnevaid sündmusi (minevik, olevik või tulevik). Mõistab kavatsusi väljendavaid ütlusi (eesmärgid, <i>selleks</i>, <i>et</i> ...). Oskab kasutada mittekäelisi elemente, et eristada nt avatud küsimusi <i>kas</i>-küsimustest või väiteid <i>kas</i>-küsimustest. Oskab õigesti tõlgendada inimestele osutamist, kui neid on korrektselt tutvustatud ja viiperuumi paigutatud. Tunneb ära eri viisid omadussõnade kesk- ja ülivõrde väljendamiseks ning mõistab nende tähendust (nt on abiks muudatused viipe suuruses või kiiruses või klassifikaatorite õige kasutus).	Oskab osutamise paigutada esemeid ja inimesi viiperuumi ning hiljem neile asesõnadega viidata. Oskab viiperuumis pilgu suunamist õigesti kasutada, et viidata juba tutvustatud esemetele või inimestele. Oskab õigesti kasutada eri lausetüüpe (väited, küsimused, käsklused). Oskab kohaselt tähistada küsimusi, kasutades asjassepuutuvaid mittekäelisi elemente (nt ülakeha asend koos miimika, kulmude liigutamisega). Oskab kasutada õigeid mittekäelisi elemente millegi kuju kirjeldamiseks. Oskab kasutada konstrueeritud tegevust tähenduse edasiandmiseks. Oskab viipega väljendada arvu (nt märkida liikuvate inimeste arvu, päevade arvu). Oskab viiperuumi kasutades väljendada lihtsat ajalist järgnevust. Oskab mittekäeliste elementidega toetada aja möödumisel aset leidvate sündmuste väljendamist (nt eristada äsjaseid sündmusi ammustest). Oskab väljendada põhjust ja tagajärge.

	Viiplemise korrektsus	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom
A2	Tunneb ära ja mõistab <i>kui ...</i>, <i>siis ...</i> lause tingimusi ja tagajärge. Mõistab lauseosade seoseid, mis väljendavad <i>isegi kui</i> / <i>siiski</i> suhteid. Mõistab tingimuslauseid, nt millistel tingimustel (<i>kui</i>) võib tagajärg ilmned (siis). Mõistab, kuidas väljendatakse sarnasust ja erinevust. Mõistab tähenduse erinevust, mis osutab sellele, kas tegevust teeb üks või mitu inimest (nt üks inimene liigub või mitu inimest liiguvad).	Oskab väljendada tingimusi, mille korral midagi tehakse (<i>kui ...</i>, <i>siis ...</i>). Oskab verbe järjekindlalt pöörata, säilitades ühildumise. Oskab väljendada mittepõhjuslikku järgnevust (nt <i>ja siis ...</i>, <i>niisiis ...</i>, <i>järgmisena ...</i>, <i>pärast seda ...</i>).
	Tunneb sõnajärje põhjal ära eri lausetüübid ja nende tähenduse (väited, küsimused, käsud). Oskab lihtlauseis õigesti tõlgendada klassifikaatorkonstruktsioone, kui need viibeldakse selgelt. Oskab õigesti tõlgendada verbi ühildumist. Mõistab lihtsate põhjuslike seoste tähendust (nt <i>ma jäin hiljaks</i>, <i>sest oli liiklusummik</i>). Tunneb ära ja mõistab muudetud käekujusid. Mõistab kaudseid sõnumeid (küsimused, palved, soovid, keeldumised jne). Suudab eristada ja mõista eri viise eituse väljendamiseks.	Oskab kirjeldada keskkonda (nt maastik) kujutavate viibetega. Oskab tõhusalt kasutada tavapärase viiperuumi, et rõhutada tähtsaid elemente. Oskab moodustada käekujusid täpselt ka lauses, mitte vaid eraldiseisvatena. Oskab koostada tingimuslauseid. Oskab moodustada loendeid ja jadasid (<i>ja</i>, <i>lisaks</i>). Oskab lihtsates lauses tuletatavaid viipeid õigesti kasutada.
A1	Tunneb ära, kas ütlus on otsene palve, küsimus või käsk, ja reageerib vastavalt. Mõistab objektide kujusid ja suurusi (nt püramiidi kuju) ning tunneb objektid ära. Mõistab lihtsate viibete eri mitmusevorme (nt mitmuse väljendamine arvu või kordusega). Mõistab loendeid ja järjendeid (<i>ja</i>, <i>nii ... kui ka</i>, <i>ja siis</i> tähendusi). Mõistab tuletatud viibetega väljendatud ajaviiteid („üleile“, „kolm aastat tagasi“ jne), kui ajaviited on selgelt esitatud. Mõistab käsitletud esemete kirjeldusest, kuidas viipleja need maha asetab või paigutab.	Oskab isikulisi asesõnu õigesti kasutada. Oskab koostada lihtlauseid malliga alus, öeldis, sihitis või alus, sihitis, öeldis. Oskab tuletatavate viibetega väljendada esemete paksust. Oskab leksikaalsete viibetega moodustada lihtsaid lauseid. Oskab moodustada mitmust korduste või arvude abil.

6.2. Sotsiolingvistiline pädevus

Siinse osa tasemekirjeldused käsitlevad ka mõnd sotsiokultuurilise pädevuse elementi, sest neid kahte aspekti on raske teineteisest lahutada. Šveitsi riikliku teadusuuringute projekti käigus kalibreeriti mitu tasemekirjeldust, mis olid seotud just kurtide kogukonnas oluliste konkreetsete teadmistega. Ehkki piirkondliku kultuuriga seotud teemad on olulised kohaliku kultuuri, ühiste teadmiste ja väärtuste ning ka konkreetsete viibete tähenduste mõistmiseks, esitatakse osa neid puudutavaid täiendavaid tasemekirjeldusi lisas 9 ja neid peaks vajadusel tõlgendama ja illustreerima piirkondlikest väärtustest lähtuvalt.

Keelekasutuse olukohasus ja kultuuripagas

Skaala vastab suhtluse keeleteoimingute osa *keelekasutuse olukohasuse* skaalale. Lisaks keelekasutuse olukohasusele (register, viisakusnõuded jne) katab skaala kultuuriliste ja piirkondlike teadmiste mõningaid üldisi elemente.

Teksti vastuvõtu skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- eri registrite ja nende vahetuse äratundmine;
- tervituste, tutvustuste ja hüvastijättude kohasuse hindamine;
- oskus hinnata, kas viipleja arvestab kõnealuse isiku või vestluskaaslase ühiskondlikku positsiooni;
- viiperuumi kasutamise kohasuse hindamine (arvestades konteksti ja vestluskaaslast);
- ühiskondlik-kultuuriliste normide, tabude, kohase välimuse jne teadmise rakendamine;
- silmside loomine ja hoidmine;
- tähelepanu köitmise või tagasiside andmise võimaluste mõistmine ja kasutamine;
- kohalikus kultuuris (või kohalikes kultuurides) tähtsate asjaolude tundmine: isikud, faktid ja kogukonnale olulised teemad;
- viiplemise järgi vestluskaaslaste ühiskondliku tausta, päritolu ja kogukondlike suhete tuletamine;
- suhtlemisel olulise üldteadmisega arvestamine (nt lühendid, tehnilised abivahendid).

Tekstiloomes skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- registri väljendamine ja vahetus;
- tervitamine, tutvustamine, hüvasti jätmine;
- kõnealuse isiku ja/või vestluskaaslaste ühiskondlikku positsiooni arvestav viiplemine;
- viiperuumi kasutamine kontekstist ja vestluskaaslastest lähtuvalt, kohalikke olusid arvestades;
- ühiskondlik-kultuuriliste normide, tabude jne austamine;
- silmside loomine ja hoidmine;
- tähelepanu köitmise ja tagasiside andmise võimaluste tundmine;
- kohalikus kultuuris (või kohalikes kultuurides) tähtsate asjaolude tundmine: isikud, faktid ja kogukonnale olulised teemad;
- võime vestluskaaslaste viiplemise järgi määrata ja hinnata ühiskondlikku tausta, päritolu ja kogukondlike suhteid;
- suhtlemisel olulise üldteadmise rakendamine (nt lühendid, tehnilised abivahendid jne).

	Keelekasutuse olukohasus ja kultuuripagas	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom
C2	Tunneb vöörastes tekstides ära ühiskondlik-kultuurilised tavad (nt sobiv register, viisakusvormid, ühiskondlik positsioon, tabuteemad). Tunneb ära, kui viipleja tekitab loo tegelastele nende oma keelelise profiili, ja suudab neid profiile kirjeldada.	<i>Kirjeldus puudub, vt C1.</i>
C1	Suudab kasutatud viibete põhjal ära tunda viipleja valitud keelelise registri. Tunneb ära, kui viipleja vahetab mitteametliku registri ametliku vastu ja vastupidi. Oskab hinnata, kas valitud register väljendab tekstile kohast distantsti. Suudab tuletada vestluskaaslaste vahelise suhte (lähedus, hierarhia jne) nende ütluste põhjal. Oskab väljendada inimese ühiskondlikku positsiooni, kui on näinud, kuidas teised tema poole pöörduvad (tölgendades käelisi viipeid). Möistab taktitundelisi viiteid kohalviibivatele inimestele, kui viipleja kasutab nt väiksemat viiperuumi või hoiab kätt nimetissõrme ees, nii et ei ole aru saada, kellele ta osutab.	Oskab tekste koostades arvestada ühiskondlik-kultuurilisi norme (nt sobiv register, viisakusvormid, ühiskondlik positsioon, tabud). Oskab registrit sihtrühmale sobivaks kohandada. Oskab sujuvalt üle minna ametlikult registrilt mitteametlikule ja vastupidi. Oskab nii käeliste kui ka mittekäeliste elementide abil väljendada registrite mitteleksikaalseid erinevusi. Oskab esitada kurtide kogemustega seotud nalja.
B2	Suudab inimese keelelise registri põhjal tuletada tema tõenäolise tausta (päritolu, vanus, amet). Oskab hinnata, kas teksti register on sihtrühmale sobiv. Oskab hinnata, kas tekstis on kõik vajalik info, mis lubaks asjakohase eelteadmisega sihtrühmal seda mõista. Suudab tekstis leiduvate käeliste ja mittekäeliste viidete alusel ära tunda inimese või tegelase ühiskondliku positsiooni. Möistab kurtide kogukonnas levinud lühendeid.	Oskab hinnata, kas asjaosalised on kuulmisvõimetusega tuttavad, ja vajadusel asjaolusid otsesõnaliselt selgitada. Oskab moodustada eri registrite leksikaalseid viipeid. Oskab selgitada asjaolusid ja sündmusi, mis on kurtide kogukonnas olulised.
	Oskab viibete suuruse põhjal (nt suur/ametlik või väike/privaatne olukord) seostada teksti sihtrühmaga.	Oskab kasutada kohaselt ametlikku registrit, et distantseeruda edasiantud mõttest.

Keelekasutuse olukohasus ja kultuuripagas		
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloome
	Oskab määrata teksti ametliku või mitteametliku konteksti teksti sissejuhatuses esinevate käeliste või mittekäeliste elementide põhjal. Oskab hinnata, kas inimene tutvustab end teistele kurtidele kultuuriliselt sobival viisil. Tunneb ära ja mõistab tekstis esinevaid kultuurilisi viiteid. Oskab teksti mõistmiseks tabada kaudseid viiteid enda riigi tähtsatele sündmustele, isikutele ja organisatsioonidele.	Oskab väljendada kellegi ühiskondlikku positsiooni viiperuumis viibete artikulatsiooniga (nt viiperuumis kõrgema koha kasutamine viiplejast kõrgema positsiooni väljendamiseks).
B1	Mõistab ja suudab jälgida selgitusi kultuurispetsiifiliste viibete päritolu kohta, nt tuntud inimeste, organisatsioonide ja kohtade nimed.	Oskab tekstist ja sihtrühmast lähtudes kasutada asjakohast tervitust või hüvastijättu. Oskab tekstist ja sihtrühmast lähtudes end olukohaselt esitleda (nt riietus, aksessuaarid, enda välimus).⁷⁶ Oskab juhtida inimeste tähelepanu kultuurilistele teemadele. Oskab reisimist kirjeldades selgitada kultuurikogemusi ja kõnealusele riigile omaseid aspekte.
	Oskab hinnata, kas tervitus/hüvastijätt on konkreetse tekstitüübi puhul kohane.	Oskab end kohasel viisil kurtidele tutvustada. Oskab kasutada enda teadmisi sihtviipekeele kultuurist selleks, et selgitada konkreetsete viibete (nt tuntud isikute nimede, institutsioonide ja kohanimed) kultuurilist tausta. Oskab viidata kellegi ühiskondlikule positsioonile, kasutades mittekäelisi elemente (nt pilgu suunamine). Oskab kasutada viipekeele kogukondadele omast mugandatud viipevara.⁷⁷

⁷⁶ Need keelevälised elemendid on seotud viipekeelse teksti autori oskusega end nähtavaks teha. Õppijad peavad tekstiloomes ette nägema, kuivõrd sellised aspektid mõjutavad teksti vastuvõttu

⁷⁷ Mugandatud või lühendatud viibe, mis on sellest hoolimata arusaadav, nt viibeldakse osaliselt või esitatakse kahekäeviibe ühe käega. – *Toimkond*

	Keelekasutuse olukohasus ja kultuuripagas	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom
A2+	Mõistab kasutatud viipekeeles asesõnade põhjal, kas võõrad pöörduvad tema poole kohaselt. Mõistab, kui keegi soovib sõna (nt tõstab kätt, koputab teise inimese käele).	Oskab viiplemise ajal hoida vestluskaaslasega silmsidet. Oskab täita otsest palvet või käsku või keelduda nende täitmisest. Tunneb kurtide ja kuuljate suhtlemiseks mõeldud tavapäraseid tehnilisi abivahendeid ja oskab neid nimetada.
A2	Tunneb ära registrierinevusi, mida viipleja väljendab käeliselt või mittekäeliselt. Oskab hinnata, kas vestluskaaslane reageerib õigesti tänu sõnadele jne.	Oskab sobivalt pöörduda tundmatu kurdi inimese poole. Oskab kontekstist ja sihtrühmast lähtudes kohandada viiperuumi. Oskab arvestada lähiümbruse aspekte, mis on viiplemise seisukohalt tähtsad (nt valgustus, laual paiknevad esemed).
A1	Suudab dialoogis viiplejaga sobivat silmsidet hoida.	Oskab kurte sobivalt tervitada. Oskab kasutada eri strateegiaid, et luua suhtlemiseks vajalikku silmsidet (nt lehvitamise, õlale, käele või lauale koputamise, valguse sisse ja välja lülitamisega). Oskab sõna saamiseks tõmmata tähelepanu (nt silmside loomiseks käe ülestõstmine või lehvitamine, vestluskaaslasel õlale koputamine). Oskab vestluskaaslasega otsest silmsidet hoida. Oskab suhtlusprobleemide ületamiseks sõrmendamist kasutada. Oskab tavafraaside või suupiltide abil anda vestluskaaslasel visuaalset tagasisidet. Oskab anda vestluskaaslasel visuaalset (positiivne ja negatiivne) tagasisidet näoilmete ja muude mittekäeliste elementidega (nt peanoogutus või -raputus). Oskab tava suhtluse olukordades sobivalt reageerida, nt vastates tavafraasidega <i>Tere tulemast!, Ei ole midagi, Kõik on korras, Aitäh!</i>.

6.3. Pragmaatiline pädevus

Pragmaatiline pädevus hõlmab diskursuspädevust eri suhtlusolukordades, näiteks oskust luua oma tähendust vahetus suhtluses või kirjalikus tekstis ning tabada keeleteoimingute taotlusi (nt kaudsed kõneaktid), aga ka funktsioonipädevust, sh näiteks varjatud tähenduse protsessimist ja mõistmist. Pragmaatiline pädevus on seotud ka keeleteadlikkusega (metakeel). Tasemekirjelduste skaalade paarid esitatakse *viipeteksti ülesehituse* ning *situatsioonide ja perspektiivide* kohta. Lisaks on esitatud kaks vastuvõtu skaalat, *keeleteadlikkus ja tõlgendamine* ning *teksti tajumise kiirus*, ja kaks tekstiloomeskaalat, *oskus esineda ja mõju avaldada* ning *viiplemise ladusus*.

Viipeteksti ülesehitus

Viipeteksti ülesehituse skaalad kirjeldavad keeletekasutaja või -õppija võimet hoomata ja mõista eri tekstitüüpide ülesehitust, aga ka võimet kujundada ja liigendada enda loodut. *Viipeteksti ülesehituse* skaala on seotud suuliste keelte suhtluspädevuse all *teksti selguse ja sidususe* ning *teemaarenduse* skaalaga.

Skaalade paar katab teadmisi videosalvestatud tekstide (nt aruanded, lood või selgitused) olemusest ning tekstide loomisest ja sidususe saavutamisest. Samuti on hõlmatud teksti tõlgendamisel või videoteksti kujundamisel ja liigendamisel kasutatavate sidusvahendite tundmine ja rakendamine. Teksti all ei mõelda siinkohal tavapäraselt kirjalikku teksti, mida kasutatakse suuliste keelte väljendamiseks. Viipekeeltel seoses tähendab tekst kindla eesmärgiga mitmefraasilisi väljendusi, mis annavad edasi ideid, mõtteid ja tähendusi. Viipeteksti puhul tasub silmas pida, et enne (monoloogide) salvestusvõimaluste tekkimist ei olnud võimalik viipekeelseid tekste säilitada. Tekstid olid seega rohkem dialoogilaadsed ning aja jookul säilisid vaid vähesed naljad, lood, palved või mõne muu žanri tekstid, mida anti kogukonnas edasi ja mis levisid selle liikmete seas. Seega ei olnud võimalik neid säilitada, uurida diskursiivselt või hariduslikel eesmärkidel ega jälgida neis väljendatud mõttekäike. Tänu videosalvestistele on olukord aga muutunud.

Erinevalt kirjalikest tekstidest ei saa aga ka videona salvestatud viipekeelse tekstiga kindla info leidmiseks põgusalt tutvuda, samuti pole alapealkirjade järgi võimalik saada tekstist kiiret ülevaadet. Siiski saab eri tekstitüüpide tundmine otsinguid lihtsustada: sissejuhatuse teemasse võib leida kõige algusest, lõppsõna video lõpust; sündmuse aja ja koha viited ilmuvad pigem lähestikku; kokkuvõtted on alguses, järeldused esitatakse pärast argumente jne.

Tekstipädevuse omandanud kasutajad tunnevad ära ja oskavad hinnata nii hästi kirjutatud kui ka killustatud tekste ning tabavad nii otsest kui ka kaudset tähendust. Tekstipädevuse omandamiseks on vaja ka kõigil teistel viipekeelse skaaladel kirjeldatud oskusi (nt *viiplemise korrektsus*, *viipevara*). Tekstipädevuse skaalade kirjeldustes keskendutakse viibeldud sõnumi sidususele ja ülesehitusele, viiplemise korrektsuse skaalal aga näiteks pööratakse tähelepanu positsiooniviibete (käekujud varasemalt kasutatud viibete asemel) kasutamise süntaktiliselt korrektsale asukohale.

Teksti vastuvõtu skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- teemaarenduse loogika tabamine ja teksti sidususe jälgimine;
- tekstide mõistmine, rakendades selleks teadmisi eri tekstitüüpide, skeemide, žanrite ning nendega seotud tekstistruktuuride ja ootuspärase sisu kohta;
- loogilise teemaarenduse lünkadele ja teksti sidususe ebakõladele reageerimine;
- teksti alaosa (nt konkreetse info või mõttekäigu osad) tuvastamine;
- rõhutatud infole tähelepanu pööramine;
- tekstis esinevate otseste ja kaudsete viidete tõlgendamine ja kaalumine;
- teksti sisule ootuste kujundamine ja ootuste kasutamine sobivate strateegiatega rakendamisel (nt konkreetset infot otsides).

Tekstiloomes kaalitud kirjeldatud peamised toimingud:

- teksti loogiline kulg ja sidusus, seisukohtade avaldamine ja põhjendamine;
- info ja arutluskäigu liigendamine, nende sissejuhatamine ja kokkuvõtmine, vajadusel näidete ja selgituste lisamine;
- sobivate üleminekute loomine, rõhutamine;
- kohaste siduvate vahendite (nt käelised, mittekäelised, retoorilised) kasutamine vastavalt tekstitüübile;
- tekstis eelnevale ja järgnevale viitamine.

	Viipeteksti ülesehitus	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloome
C2	Mõistab loogilisi, põhjuslikke, ajalisi või semantilisi suhteid, et siduda viibeldud teksti osi omavahel. Suudab eristada eri tüüpi hinnanguid sisaldavaid tekste (nt poolt- ja vastuargumentidega, põhjendustega või filosofoeriv tekst). Tunneb ära ja mõistab keerukaid hierarhiaid (nt poliitikas ja organisatsioonides). Tunneb ära keerukate tekstide või tundmatute tekstitüüpide puuduvad osad ja oskab tuletada puuduvat sisu.	Oskab mõttejärge kaotamata mainida riivamisi mitut muud kohta või isikut. Oskab süsteemselt põhjendada oma arvamust, nt loogiliselt, moraalselt või pragmaatiliselt. Oskab pingutuseta kasutada stiililisi ja retoorilisi vahendeid oma mõttekäigu tõhusaks arendamiseks.
C1	Suudab taastoota pika ja rohkete detailidega viibeldud teksti sisu. Suudab pärast viibeldud teksti vaatamist suhteid üksikasjalikult selgitada. Tunneb ära eri viise viipekeelse teksti struktureerimiseks ja tuletab õigesti nende rolli teksti kontekstis (nt retoorilised küsimused, loendamine, kehapöörded). Oskab ära kasutada enda teadmisi eri tekstitüüpidest, et kujundada ootused teksti sisule ja ülesehitusele ning nende alusel teksti kvaliteeti hinnata. Suudab viipekeelses tekstis eristada argumendi eri osi (väited, põhjused, näited, järeldused). Oskab esitatud elementide järjekorra ja neile asetatud rõhu põhjal järgnevat ennustada.	Oskab arendada veenvat, loogilist arutluskäiku (esitada väiteid ja põhjendusi, tuua näiteid, teha järeldusi). Oskab rõhutada keerulise teema konkreetseid aspekte. Oskab keerulist sisu mõistlikult liigendada. Oskab kasutada eri tüüpi argumenteerivaid tekste (nt poolt- ja vastuväiteid selgitavad, üksikasjalikult tausta kirjeldavad ja teemat sügavuti käsitlevad tekstid). Oskab käsitleda väga paljusid teemasid, neist igaüht sobivalt sisse juhatades ja kokku võttes. Oskab teksti liigendamiseks pingutuseta kasutada käelisi ja mittekäelisi vahendeid, tuletatavaid ja leksikaalseid siduvaid viipeid. Oskab kohandada teksti liigendamiseks kasutatud sobivaid siduvaid vahendeid. Oskab luua teksti sõnumi üldistest seisukohtadest kuni detailideni.
B2+	Suudab esitatud tekstides ära tunda korduva keske teema. Suudab argumendi viiperuumis paiknemise järgi tuvastada, millise arvamusega see kokku käib. Tunneb ära tekstide ülesehituse elemendid ja kasutab nende tähendust teksti kui terviku mõistmiseks. Suudab tuttavates tekstitüüpides leida infolüngad ja neid loogiliselt järelduste või küsimuste põhjal täita.	Oskab koostada tekstile sobiva sissejuhatuse ja kokkuvõtte. Oskab kokkuvõtet tehes viidata tagasi teema sissejuhatusele. Oskab juhtpõhimõtteid järgides sisu rühmitada ja väljendada. Oskab anda kogu vajalikku infot konteksti kohta neile, kes ei viibinud kohal, nii et nad suudavad öeldut jälgida. Oskab eri infokilde temaatiliselt rühmitada. Oskab kujutistega illustreerida sündmuse kulgu või organisatsiooni ülesehitust.

	Viipeteksti ülesehitus	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom
	Saab aru, kas viipleja vastab tekstis põhiküsimustele.	Oskab kasutada pause teksti liigendamiseks (nt seisukohtade eristamine).
B2	Mõistab hästi selge ülesehitusega pika viipekeelse teksti sisu. Mõistab tekstis korduvat kesket teemat ja suudab seda raskusteta jälgida. Tunneb viibeldud tekstis ära üleminekud sissejuhatuse, põhiteksti ja kokkuvõtte vahel. Oskab hinnata, kas teksti sissejuhatus ja kokkuvõte on kooskõlas. Tunneb viibeldud tekstis ära teemavahetused.	Oskab jaotada sisu kategooriateks või teemadeks, paigutada neid viiperuumi ja seejärel neile osutamise viidata. Oskab teksti loogiliselt üles ehitada, säilitades selle selget kulgu. Oskab edasi anda kogu teksti sisu ja osad, mida selle tekstitüübi korral eeldatakse. Oskab kasutada metakeelt, nt andes tekstis lugejaile täpseid selgitusi selle kohta, mis järjekorras ta midagi teeb. Oskab luua sobivaid üleminekuid ja siduda teksti eri osi. Oskab rõhutada käsiloleva teema kõige tähtsamaid aspekte. Oskab järgida põhimõtteid, mille kohaselt liigutakse üldistelt ideedelt üksikasjade esitlemisele. Oskab järgida üldiselt üksikasjalikumale liikumise reegleid. Oskab edasi anda ajasuhteid ülevaates käsitletud asjade vahel. Oskab vajaduse korral tekstis mõnd terminit lühidalt selgitada.
B1+	Mõistab viiperuumi keskel oleva väite tähtsust. Mõistab viiteid varem esitatud infole. Mõistab sisus esinevaid seoseid ja suhteid, kui neile viipekeelses tekstis otseselt viidatakse. Mõistab keeruka ülesehitusega viipekeelse teksti arengut. Tunneb ära ruumilise ülesehituse viisid ja oskab neid viipekeelse teksti mõistmiseks kasutada. Suudab konteksti põhjal järeldada lühikese teksti sisu, isegi kui vahetud sidusvahendid on puudu.	Oskab jaotada teksti sisu sissejuhatuseks, põhiosaks ja kokkuvõtteks. Oskab esitada sisu mõistlikus järjekorras. Oskab jaotada teksti mitmeks temaatiliseks osaks. Oskab selgelt edasi anda seoseid eri aspektide vahel, viidates neile otsesõnu. Oskab lühidalt ja kokkuvõtlikult välja tuua teksti asjakohased ja huvitavad üksikasjad. Oskab varem öeldule selgelt viidata. Oskab võrrelda teiste seisukohti ja kujundada nende suhtes oma arvamuse. Oskab seostada enda kogemust ja teksti sisu.

	Viipeteksti ülesehitus	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloom
B1	Tunneb ära viipekeelse teksti lihtsad struktureerimise viisid (nt teema ja selle kohta tehtud kommentaarid).	Oskab sissejuhatuses väljendada teksti eesmärgi ja taotlust. Oskab esitada teksti järgnevad elemendid loogilises järjekorras. Oskab teemat sobivalt sisse juhatada ja seejärel põhisisu esitada. Oskab tähtsuse järjekorras välja tuua käsiloleva teema olulisimad aspektid. Oskab kasutada lihtsaid strateegiaid info liigendamiseks (nt lisada teema kohta märkusi). Oskab viipega konkreetse kõnevooru lõppu väljendada. Oskab küsimuste (<i>millal, kus, kes, mida, kuidas ja miks</i>) vastustena teksti tähtsaima sisu kokku võtta. Oskab oma arvamust põhjendada. Oskab kõnevooru lõppu õigesti väljendada (nt lasta käed alla).
A2		Oskab teemat sobivalt sisse juhatada. Oskab eristada loendina esitatud punkte. Oskab lihtsad poolt- ja vastuväited küsimustena sõnastada. Oskab lihtsad teemad kokku võtta.
	Leiab lühikese igapäevase teksti põhipunktid. Tunneb ära ja mõistab lihtsaid hierarhiaid (nt perekonnas, töökohal) kasutades viiperuumis ankruid. Mõistab viiperuumis väljendatud lihtsaid ajalisi järgnevusi. Suudab sissejuhatusest tuletada viipekeelse teksti kavatsuse/eesmärgi.	Oskab teksti alguses esitada millegi kirjeldamiseks vajalikud üksikasjad, millega annab vastused tähtsamatele küsimustele (<i>mis, kus, kes</i>).
A1	Mõistab loendi üksikuid punkte. Tunneb ära viiplemise lõpu (nt kokku pandud käte järgi).	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Situatsioonid ja perspektiivid

Viipekeeles oluline aspekt on ruumiviidete kasutamine. See eeldab situatsioonide loomist, et välja joonistada selged tõlgendamise kontekstid. Selleks jaotatakse kolmemõõtmeline viiperuum süstemaatiliselt osadeks. Viidatavad objektid ja konkreetse seosed paigutatakse ühemõtteliselt viiperuumi. Ruumiviitel on kaks põhilist eesmärki: selle abil luuakse lausete (lauseosade) vahel seosed ja antakse ette teksti tõlgendamise kontekst. Viipekeeles suheldes või seda kasutades täpsustatakse esmalt selgelt kontekst ja situatsioon, et määrata kolmemõõtmelises viiperuumis võrdluspunktid. Määratletud võrdluspunktid jäävad paika, kuni luuakse uus situatsioon või kuni liikuv objekt läbib ruumi. Ruumisuhete järjepidevus on seega selgeks ja ühemõtteliseks väljendumiseks väga tähtis.

Viiplemise ajal peab viipleja vahel (nt kaudse kõne korral) asetama end mõne viidatud isiku rolli. Viiplejad võivad eri perspektiivide vahel liikuda, kasutades selleks ära viidatud elementide kohtade vahel liikumist (nt keha või õlga nihutades) või rakendades väiksemaid vorme (nt osutada perspektiivi muutumisele pilgu muudatusega). Üldiselt on perspektiiv aga viipleja enda oma. Seega kasutavad nii viipe- kui ka suulised keeled sama privilegeeritud vaatepunkti, mis kuulub viiplejale või kõnelejale.

Teksti vastuvõtu skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- viiperuumi visualiseerimine ja viidete meeldejäätmine järgneva teksti tarvis;
- uue situatsiooni loomise või asukoha, teema jm vahetamise äratundmine;
- eri inimeste perspektiivist või eri seisukohast esitatud tegevuse, sündmuse või teema mõistmine;
- konstrueeritud tegevuse (rolli-, perspektiivivahetus) ja konstrueeritud dialoogi (kaudne kõne) jälgimine ning sealjuures kasutatavate võtete (nt kehahoiak, vaatesuund jt mittekäelised elemendid) äratundmine;
- käeliste ja mittekäeliste signaalide äratundmine ja kontekstipõhiste viidete mõistmine.

Tekstiloomes skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- viiperuumi visualiseerimine ja selle kasutamise kavandamine;
- uue situatsiooni loomine või asukoha, teema jm vahetamisele viitamine;
- tegevuse, sündmuse või teema esitamine eri inimeste perspektiivist või eri seisukohalt;
- rolli võtmine või muutmine (nt kehahoiaku, vaatesuuna, kujutamise kaudu);
- mittekäeliste elementide nagu näoilmete, kehahoiaku ja silmavaate kasutamine eri inimestele viitamiseks.

	Situatsioonid ja perspektiivid	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloome
C2	Suudab raskusteta jälgida konstrueeritud dialoogi mitme tegelase vahel, isegi kui rollivahetuse markeerimine on vaevumärgatav (nt pilgu suunamine). Suudab tegevuse vältel jälgida stseeni, asukoha või isikute muutusi. Suudab vaevata sammu pidada perspektiivi ja rolli korduvate muutustega.	Oskab edasi anda keerulist tegevust või sündmust, asetudes eri rollidesse ja lähtudes eri perspektiividest.
C1	Suudab meelde jätta viiperuumis tähistatud ruumilisi situatsioone (nt maastik, perekond, olukord) ja vaevata jälgida viiteid nende situatsioonide sees. Mõistab täielikult viiperuumis loodud situatsiooni (nt maastik, peresuhted, olukord), isegi kui seda väljendatakse vaid kujutavate verbidega. Tunneb ära, kui viipleja loob viiperuumis viitamiseks uut situatsiooni. Teeb vahet eri perspektiivide vahel (vaatleja/jutustaja), kui need on selgelt tähistatud. Teeb vahet, mida viipleja väljendab enda perspektiivist ja mida teise inimese omast. Suudab teksti tõlgendades arvestada tegevuses osaleja perspektiiviga (nt see, et tegelane ei näe kõike).	Oskab vahetada perspektiive. Oskab moodustada keerulisi kolmemõõtmelisi kujutisi, sh väljendada esemete liikumist.
B2	Mõistab mitme tegelasega jutustust, kui rollivahetusi tähistatakse selgelt ja aeglaselt (nt ülakeha asend ja pilk).	Oskab õigesti kasutada viiperuumi, kui väljendab vähemalt kahe osaleja (nt õhtustav perekond) suhtlust. Oskab rollivahetust sisse juhatada ja rolli vahetada. Oskab väljendada lihtsat tegevust või sündmust selles osaleja perspektiivist. Oskab väljendada lihtsat tegevust või sündmust vaatleja või jutustaja perspektiivist.
	Mõistab ruumilisi viiteid viiperuumis ja kasutab neid mõistmiseks. Teeb vahet, mida viipleja väljendab enda perspektiivist ja mida teise inimese omast.	Oskab keeleliselt õigesti luua uue situatsiooni, kui tekstis on vaja tegeleda uue teema või olukorraga. Oskab kirjeldada situatsiooni, kasutades vaid konstrueeritud tegevust ja kujutamist. Oskab arusaadavalt väljendada muutunud toimumis-, asukohta või inimesi. Oskab täita mõne tegelase rolli, nt väljendada tema tundeid.

	Situatsioonid ja perspektiivid	
	Teksti vastuvõtt	Tekstiloome
		Oskab kehaasendi ja/või pilgu suunamisega väljendada tegelase perspektiivi vahetumist.
B1	Tunneb viipleja pilgu suuna põhjal õigesti ära objekte ja inimesi, keda on juba tutvustatud. Oskab kasutada teksti alguses loodud ruumilisi tähistusi, et mõista hilisemaid viiteid, kui need esitatakse selgelt. Tunneb ära ja jätab meelde isikute/objektide suhtelised positsioonid ja nende omavahelised ruumilised suhted. Mõistab ruumilistes kirjeldustes, kuhu ja kuidas on objektid paigutatud.	Oskab viiperuumis keeleliselt õigesti väljendada tekstis kirjeldatud tegevuspaika (nt maastik, perekond, olud). Oskab õigesti kirjeldada objektide asukohti, väljendades nende paiknemist üksteise suhtes. Oskab väljendada tegelase perspektiivi vahetust ülakeha asendi muutmisega.
	Suudab kujude kirjelduste põhjal ümbritsevat ette kujutada (nt maastik või mööbel toas). Oskab hilisemate osutamiste põhjal ära tunda objektid ja isikud, kes on eelnevalt viiperuumi paigutatud.	Oskab kujutada näiteks maastiku suhtelisi proportsioone ja omavahelisi suhteid viiperuumis. Oskab ideid viiperuumis kujutada ja kirjeldada. Oskab arendada mõtet, liikudes lähemalt kaugemale ja väiksemalt suuremale. Oskab luua viiperuumis selge kujutluspildi. Oskab kasutada jutustatava loo osatäitjale kohaseid näoilmeid. Oskab kujutamise abil viidata loo osatäitjatele.
A2	<i>Kirjeldus puudub.</i>	Oskab kehaasendi abil viidata kõnealuse teema kohta avaldatud eri arvamustele (nt vastandades nõustumist ja mittenõustumist vastavalt vasakule ja paremale pööratud kehaga). Oskab kirjeldatavast tegelasest, isikust või esemest lähtudes varieerida näoilmet. Oskab konstrueeritud tegevusega inimest kirjeldada.
	Mõistab lihtsat konstrueeritud tegevust, kus viipleja võtab teise inimese rolli.	Oskab järjekindlalt väljendada esemete suurust ja proportsioone (nt väljendada banaani koorimist).
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Keeleteadlikkus ja tõlgendamine

Skaala kirjeldab pädevust, mis võimaldab suhtlusaktide ja nende funktsioonide õiget tõlgendamist. Pädevus hõlmab teksti eri funktsioonide (veenmine, lõbustamine, mõjutamine jne) äratundmist, et kujundada ootused tekstile, mõista ja hinnata viipleja mõju ning eristada suhtluse eri tasandeid. Pädevus hõlmab ka stilistiliste vahendite, konnotatsioonide ja teadlike prosoodiliste signaalide mõistmist ja hindamist.

Metalingvistiline pädevus lubab seostada kindlaid viipeid ja väljendeid teatud taotlustega, nt esteetilise täienduse või retoorilise vastusega. Seda kasutatakse viipleja teksti tõlgendamisel, näiteks midagi paluva teksti tõlgendamisel, või ametlikus tekstis ning rakendatakse viiplemise üle reflekteerimisel.

Lisaks leksikaalse ja tuletatava keelepagasi aktiveerimisele hõlmab see pädevus ka võimet mõista eri tüüpi viibeldud sõnumeid, näiteks tabada tempo ja stiili muudatusi, mis ei kuulu sõnavara juurde. Erinevalt kirjaliku teksti autorist on viibeldud teksti autor tavaliselt nähtav: filmitud viibeldud tekst on endiselt autoriga seotud ja edastatavad sõnumid pole autorist eraldatavad, kui selleks ei kasutata just tehnilisi vahendeid (nt enda graafiline kujutis). Seega võib viipleja välimus mängida viibeldud teksti tõlgendamisel olulist rolli. Selles mõttes sarnanevad videod vahetu suhtlusega.

Skaalas kirjeldatud peamised toimingud:

- viipleja edasi antud teadlike prosoodiliste ja mittekeeleliste (mittesuuliste) signaalide õige tõlgendamine;
- kavandatud suhtlusakti kui terviku tuvastamine ja viipleja välimuse kohasuse hindamine;
- oskus eristada viipleja kavandatud ja kavandamata, kommunikatiivset ja mittekommunikatiivset käitumist, selle õige tõlgendamine ja reflekteerimine;
- uute klassifikaatorite, pauside, käekujude, põhiviibete jne õige tõlgendamine;
- mittekäeliste elementide (nt näoilmed, silmavaade, suupildid, sh suuliigutused (või mitte)) kui konstrueeritud tegevuse või konstrueeritud dialoogi elementide õige tõlgendamine;
- konnotatiivse tähenduse tabamine, isegi kui seda antakse edasi kaudselt;
- pauside, metafooride, iroonia jne retoorilise või struktuuri funktsiooni õige tõlgendamine.

	Keeleteadlikkus ja tõlgendamine
C2	Oskab leida põhilised rõhuasetused keerulistes tekstides. Mõistab kontekstis esteetilist viiplemist, isegi kui see on talle võõras. Oskab tõlgendada abstraktseid luulelisi viipeid. Tunneb ära retoorilised ja stiililised võtted viibeldud tekstis ja mõistab nende funktsioone (nt kordus, riim, metafoor, iroonia). Mõistab viiplemist, kus viipleja kombineerib ühel ajal eri stiililisi võtteid (nt mittedomineeriv käsi osutab kontekstile, samal ajal kui domineeriv käsi osutab tegevusele teisest perspektiivist, kusjuures kumbagi võib kombineerida mittekäeliste elementidega).⁷⁸ Tunneb ära muudatuse sõnajärjes ja oskab kirjeldada selle retoorilist mõju (nt rõhk). Tunneb ära selle, kui viipleja pikendab viipe kestust prosoodilise või retoorilise võttena.

⁷⁸ Keha eri piirkondade kasutamine samal ajal eri positsioonis (ingl *body partitioning*)

	Keeleteadlikkus ja tõlgendamine
C1	Oskab leida põhilise info pikast võõral teemal viibeldud tekstist. Oskab hinnata, kas teksti kohta esitatud väide arvestab kaudset tähendust. Oskab õigesti tõlgendada viibeldud teksti metalingvistilisi viiteid. Mõistab võõraid mõisteid, kasutades selleks tekstis selgitatud analoogiaid. Oskab eristada kehaasendi kasutamist teksti ülesehitusel (nt poolt- ja vastuargumentide eristamine) ja grammatilise vahendina (nt kõrvallauseste puhul). Mõistab keerulisi tundeseisundeid, mida viipleja väljendab mittekäeliselt või konstrueeritud tegevuse kaudu. Tunneb ära ja oskab edasi anda loovatel kujutistel esitatud sisu. Oskab selgitada loovaid keelemänge, kus viipleja kasutab nt käekuju esteetilise elemendina.
B2	Mõistab vihjelist infot, mida tekstis otseselt ei väljendata (nt <i>ta läks suusatama ja ma külastan teda haiglas</i>). Oskab jälgida teksti põhiinfot, isegi kui viipleja teeb kõrvalepõikeid. Mõistab, kas viipleja esitab keerukat teksti vabalt või pingeseisundis. Tunneb ära, kas viipleja esitab teksti teatud rütmiga, ja oskab kirjeldada eri rütmide mõju. Oskab selgitada, miks viipleja teeb tekstis pause, nt kas need on teksti ülesehituse seisukohast loogilised või peab viipleja järele mõtlema. Mõistab inimeste eri arvamusi ja kuidas need omavahel seostuvad. Tunneb ära, kui viipleja isiklik kogemus mõjutab või ei mõjuta argumente. Oskab hinnata, kas viiplemise stiil ja sisu sobivad kokku. Oskab vestluskaaslase viibete ja mittekäeliste signaalide põhjal otsustada, kui kindel on viipleja oma sõnumis (nt <i>pole veel otsustanud, ebakindel, tõenäoline</i>). Oskab eristada klassifikaatorkonstruktsioonidega tuletatavaid viipeid ja imiteerivaid, ikoonilisi viipeid. Suudab jälgida vestluskaaslase viipeid, isegi kui mittekäelisi võtteid kasutatakse vähem. Oskab kirjeldada, kuidas talle mõjub teksti viiplemise kiirus. Oskab otsustada, kas vestluskaaslase välimus on kontekstile ja esitatavale tekstile kohane (riietus, olemus, hoolitsetud välimus). Suudab tuletada võõraste viibete tähenduse analoogiate ja võrdluste toel.
B1	Mõistab esitatud väidete põhjal sündmuste järjekorda. Mõistab konkreetse teema lihtsaid poolt- ja vastuargumente. Mõistab, milliseid eeliseid ja puudusi tekstis välja tuuakse. Mõistab järelduste põhisisu. Tunneb olulisi elemente rõhu asetamiseks kasutatavate mittekäeliste elementide (nt näoilmed, liigutuse suurus) põhjal ära ja tõlgendab õigesti. Mõistab kasutatavate klassifikaatorite põhjal, millisest üldlevinud mõistest räägitakse (nt tuletab mõiste <i>mõrv</i> mõrvarelvast kasutamisest). Eristab teksti olulist ja ebaolulist sisu. Oskab ülakeha liigutustest järeldada aega. Mõistab teksti nii hästi, et see mõjutab teda emotsionaalselt. Tunneb ära mittekäelised elemendid, mida viipleja kasutab tekstis pinge loomiseks. Tõlgendab tõstetud käe väljapoole suunatud peopesa (nt pausi märkimine) õigesti. Tunneb ära ja mõistab mittekäelisi elemente. Mõistab selgitusi, nii et oskab juhiste järgi toimida.

	Keeleteadlikkus ja tõlgendamine
A2	Mõistab teemasse sissejuhatust ja oskab seda oma sõnadega edasi anda. Mõistab viipleja arvamust mingil teemal. Suudab omavahel siduda selgitused ja näited. Oskab tõlgendada emotsioone, kui viipleja annab neid edasi näoilmetega.
	Mõistab, kas pöörduakse tema poole või mitte. Mõistab igapäevateemadel viibeldud tekstide põhisisu. Mõistab ja oskab osutada nähtuste erinevustele. Tunneb ära sama viite, isegi kui seda väljendatakse keeleliselt eri viisil (nt leksikaalne viibe või konstrueeritud tegevus). Tunneb sujuvas tekstis ära võõrad viiped ja küsib, mida need tähendavad.
A1	Oskab mittekäeliste signaalide toel eristada positiivseid ja negatiivseid hoiakuid (nt lähestikku paiknevad kulmud või kõrgele tõstetud kulmud). Mõistab sirgjoonelist palvete/nõuetega nõustumist või keeldumist.

Oskus esineda ja mõju avaldada

Skaala kirjeldab eelkõige viipleja võimet avaldada publikule mõju (st veenda, lõbustada, keelitada, mõjutada jne) ja konkreetseid viipeid, mida keelekasutaja või -õppija saab selleks kasutada. Skaalal on kirjeldatud viipevara ja väljendite ulatust, sh nii käelisi kui ka mittekäelisi elemente, mida keelekasutaja saab stilistiliselt kasutada kõitva teksti esitamiseks. Olenemata sellest, kas esineja soovib näidata oma teadmisi, väljendada uhkustunnet või midagi selgitada, ei tohi ta unustada, et seisab teiste ees.

Pädevus hõlmab sõnumi eri viisil viiplemist, näiteks viiplemise tempo ja stiili varieerimist. Erinevalt kirjalikust tekstist seisab autor viiplemise ajal teiste ees: viipekeelses salvestatud videos ei ole tekst ega selles edasiantud sõnum autorist lahutatud. Näiteks ametliku viipekeelse teksti loomisel on oluline ka esineja vastav välimus. Seepärast lisandub viipeteksti esitamisel veel üks vajalik pädevuse liik ehk oskus oma välimust arvesse võtta, mida on vaja õppida ja mis hõlmab viise, kuidas tulemuslikult esitada konkreetset eesmärki täitvat viipeteksti.

Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- üldise sõnumi keerukus ja semantiline täpsus (kuni esteetilise väljenduseni tasemel C2);
- retooriliste võtete, registrite, pauside ja teksti ülesehituse teadlik kasutamine;
- publiku vajaduste ennetamine tekstiloomes;
- tuletatava ja leksikaalse viipevara kasutamine, sh põhiviipevara ja kujutamise kohane ja tulemuslik kasutamine;
- konkreetsete funktsioonide täitmine ja väljendite kasutamine (A-tasemetel);
- viipleja käitumine ja välimus (sh nähtava keskkonna, aksessuaaride jmt arvestamine).

	Oskus esineda ja avaldada mõju
C2	Oskab mõttejärge kaotamata end loovalt väljendada. Oskab hoida põnevust ja ootusärevust paljudel eri viisidel (nt konstrueeritud tegevust, retoorilisi küsimusi, rütmi varieerimist kasutada). Oskab pingutuseta ja mängeldes kasutada käekujusid esteetilise elemendina, mille abil loob loovalt uusi keelendeid. Oskab loovalt väljendada mõtteid ja tundeid, kasutades sobival viisil eri viipeid ja kujutamist.

	Oskus esineda ja avaldada mõju
C1	Oskab viiulemiseks hästi valmistuda, nii et ei pea viiulemise ajal sisule mõtlema. Oskab viiulemise ajal jääda rahulikuks ja tasakaalukaks isegi suurt keskendumist nõudvates olukordades. Oskab loo tegelastele kujundada neile omase keelepruugi (stiil, toon, register jne). Oskab viibeldes jutustada lugu vestluskaaslast köitval viisil. Oskab põnevuse tekitamiseks muuta viiulemiskiirust (aeglasest kiiremaks). Oskab viibelda vestluskaaslasti innustavalt. Oskab sobivalt ja tulemuslikult kasutada liialdamist.
B2	Oskab käsitletavat teemat keeleliselt oskuslikult täiendada ootamatute ja originaalsete mõtetega. Oskab loovalt väljendada oma fantaasiat ja mõisteid. Oskab kasutada paljusid mittekäelisi elemente, et hoida põnevust ja ootusärevust. Oskab publikus luua tugevaid emotsioone (nt naer, nutt). Oskab põnevalt sündmust kirjeldada. Oskab konstrueeritud tegevuse ja žestide abil väljendada keerulisi emotsionaalseid seisundeid. Oskab kasutada asjakohaseid võrdlusi, mis aitavad info saajal seda paremini mõista. Oskab äratada vestluskaaslase huvi teksti lõpu vastu.
B1	Oskab väljendada uut vaatenurka, mis ärgitab vestluskaaslast kaasa mõtlema. Oskab väljendada lähedaste inimeste tundeid. Oskab tähenduse edasiandmiseks kasutada kehakeelt ja näoilmeid. Oskab mittekäeliste elementide ja liigutuste ulatuse abil rõhutada olulist. Oskab eri vahendeid (nt retoorilised küsimused) kasutades kõita vestluskaaslaste tähelepanu. Oskab lugu usutavalt jutustada. Oskab tegelase isikuomadusi kirjeldada.
A2	Oskab end viisakalt ja kohasel viisil esitleda. Oskab edastada fakte neutraalselt, jättes emotsioonid kõrvale. Oskab edasi anda ja õhutada tundeid (nt rõõm, kurbus). Oskab näoilmega emotsioone edasi anda. Oskab negatiivseid ja positiivseid tundeid kujutamiseks sobivalt väljendada (nt kortsus kulmud: negatiivne, tõstetud kulmud: positiivne).
A1	Oskab viibeldes valida oma asukohta nii, et viiulemine on vestluskaaslastele nähtav. Oskab vaid kujutamiseks (ilma leksikaalsete viibeteta) väljendada emotsionaalset seisundit.

Teksti tajumise kiirus

Skaala kirjeldab viiulekeele mõistmise kergust või raskust. Teksti tajumise kiirus võib sõltuda nt viibete tutvustusest, grammatilise keerukuse astmest või sõrmendamise tundmisest. Skaala näitab seega, kuidas teiste skaalade pädevust saab kasutada, kui on juba automaatne pädevus, ning kui palju ressursi kulub tõlgendamisele või sõnumite edasisele töötlemisele. Sellega on seotud keelekasutaja kogemused eri keeltes keerulise suhtlusega. Teksti tajumise kiirus näitab vastuvõtja ettevalmistuse astet ning seda, kui hästi nad hoomavad ja mõistavad edastatavat infot.

Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- eri pikkuse, selguse ja keerukusega tekstide ja väljendite mõistmise pingutus;
- oskus hinnata teiste viiplemise kiirust, regulaarsust ja rütmi ning jälgida sama ka enda puhul;
- oskus jälgida tegevusi, mida eri artikulaatorid väljendavad samal ajal;
- oskus jälgida sündmustikku, kus on mitu tegelast ja keerukad olukorrad;
- oskus jälgida tekste ja sõnumeid, isegi kui üleminekud teksti eri osade vahel on sujuvalt viibeldud;
- oskus mõista ladusat sõrmendamist;
- oskus jälgida sisu katkestustest, lünkadest, pausidest, vigadest või ebaselgest viiplemisest hoolimata.

	Teksti tajumise kiirus
C2	Suudab jälgida paralleelselt esitatavaid tekste (nt kaks viiplejat). Suudab jälgida, kelle kord on järgmisena sõna saada, kui esinejaid on mitu (nt avalik arutelu), jälgides osalejate palveid. Suudab loetleda tekstis mainitud eri aspektid, isegi kui viipleja esitab need kiiresti üksteise järel. Mõistab vaevata ladusalt sõrmendatud viipeid, isegi kui ei näe iga tähte (sõrmendit) ja võib näha vaid ökonoomseid tervikuks sulandunud sõnu.
C1	Suudab jälgida pikka sujuvalt viibeldud teksti. Suudab vaevata jälgida keerukaid ülevaateid. Mõistab vaevata keerulisi tegevusi ja suhteid objektide/isikute/kohtade vahel, mida kirjeldatakse eri klassifikaatorkonstruktsioonidega. Suudab jälgida, kuidas inimesed reageerivad üksteise suhtluskäitumisele, isegi kui vestluses osaleb mitu viiplejat (nt avalik arutelu). Mõistab viibeldud teksti, isegi kui viipleja kasutab ainult üht kätt. Suudab teksti jälgida, isegi kui selles on mitu tundmatut viibet. Mõistab teksti, isegi kui teatud viiped või laused on lõpetamata või ei ole nähtavad. Tabab viiplemisel tehtud vigu ja oskab neid enda jaoks parandada, ilma täpsustusi küsimata.
B2	Suudab ettevalmistuseta jälgida ootamatuid uudiseid või videosõnumeid. Mõistab vaevata tegevuste kirjeldusi, isegi kui viipleja kasutab eri klassifikaatorkonstruktsioone (nt toetavad liigutused, positsiooniviiped). Suudab jälgida ka ootamatuid pöördeid tekstis. Mõistab rütmiliselt esitatud liigutuste jadasid ja tegevusi ning tunneb ära nende esteetilise olemuse.
B1	Suudab jälgida pikka ja aeglaselt viibeldud teksti, kui seda esitatakse mitu korda. Suudab vaevata jälgida tuttava loo jutustust. Tunneb ära ja matkib eri käekujusid, isegi kui viipleja kasutab neid järjest väga kiiresti. Tunneb ära vead viiplemisel ja palub selgitust või täpsemat väljendust. Suudab jälgida pikemat sujuvalt viibeldud teksti, kui seda korratakse. Mõistab võrdlemisi pikka teksti esimesel esitusel, kui esitus on aeglane. Mõistab tekstis isikute määratlusi (nimi, sõrmendatud objektid, funktsioonid) ja hilisemaid viiteid neile.
A2	Suudab jälgida vestluskaaslase viipeid, kui need on selgelt nähtavad. Mõistab tähtede ladusat sõrmendamist, kui viipleja neid vajadusel kordab.
A1	Mõistab lühikesi, aeglaselt ja selgelt viibeldud tekste esimesel esitusel.

Viiplemise ladusus

Skaala vastab suulise kõne ladususe skaalale. Skaalas on peamiselt kirjeldatud:

- viiplemise kiirus, regulaarsus ja rütm;
- oskus teha sobivatel kohtadel pause;
- võime artikuleerida üheaegseid konstruktsioone eri artikulaatoritega;
- võime esitada viipeid üksteise järel sujuvate üleminekutega ja moonutusteta;
- oskus kasutada sujuvalt üksteisele järgnevaid sõrmendeid, et väljendada tundmatutele viibetele vastavaid sõnu (A-tasemetel), kontekstipõhiselt rõhutada (alates B-tasemetest) või kakskeelse viiplemise vahendina (kõigil tasemetel).

	Viiplemise ladusus
C2	Kirjeldus puudub, vt C1.
C1	Oskab viibelda kiiresti ja püsiva rütmiga. Oskab viibelda pikemat teksti ladusalt ja rütmiliselt. Oskab retoorilise või prosoodilise vahendina pikendada viipe kestust (kasutada hoidu).
B2	Oskab viibelda ladusa kiirusega, kuigi peab öeldu kavandamiseks tegema mõne pausi. Oskab viipekeeles ladusalt edasi anda tuttava loo sisu. Oskab millegi liikumatuse väljendamiseks pikendada ühekäelise viipe kestust (kasutada hoidu) ja kasutada samal ajal teist kätt viiplemise jätkamiseks. ⁷⁹ Oskab viibelda endale sobiva kiirusega, vajamata üksikute viibete esitamiseks mõtlemisaega. Oskab teadlikult sobival kohal pause kasutada. Oskab rütmiliselt väljendada liikumise või tegevuse etappe (nt lehtede langemine, rahe sadamine). Oskab ladusalt sõrmendada, sidudes või sulandades elemente sujuvalt.
B1	Oskab viibeldes sujuvalt üle minna ühelt teemaga seotud aspektilt teisele. Oskab rütmiliselt viibelda lühemat teksti. Oskab kasutada käekujude jadasid ja/või kasutada käekujusid ladusaks sõrmendamiseks.
A2	Oskab rütmiliselt viibelda lihtsaid lauseid. Oskab selgelt väljendada lause lõppu, tehes pausi.
A1	Kirjeldus puudub.

⁷⁹ Need konstruktsioonid on ühed ankru liikidest (ingl *fragment buoys*)

Lisad

Lisa 1. Raamdokumendi tasemete tähtsamad omadused

Tase A1 on üldise keelekasutuse madalaim (möödetav) aste, staadium, kus õppija ei piirdu enam lihtsalt väga piiratud päheõpitud situatsioonikesksete fraasidega, vaid oskab *suhelda lihtsas keeles, esitada lihtsaid küsimusi ja neile vastata (kus ta elab, keda tunneb, mis tal olemas on), algatada lihtsat suhtlust ja sellele reageerida, kui see puudutab tema vahetuid vajadusi või väga tuttavat teemat.*

Tase A2 vastab esmase keeleoskustaseme kirjeldusele. Selle taseme kirjelduskriteeriumid hõlmavad enamikku keelekasutuse sotsiaalsetest funktsioonidest: *oskab kasutada lihtsaid igapäevaseid viisakusväljendeid, et tervitada ja pöörduda; inimesi tervitada; küsida, kuidas läheb, ja öeldule reageerida; tuleb toime väga lühikese suhtlustoiminguga; oskab esitada küsimusi töö ja vaba aja kohta ning neile vastata; esitada kutset ja sellele vastata; arutada, mida teha ja kuhu minna ning määrata kokkusaamist; teha ja võtta vastu pakkumisi.* Siin võib leida ka igapäevaste toimingutega seotud kirjelduskriteeriumid. See on lihtsustatud versioon suhtluskriteeriumide tasemel pakutud toimingukirjeldustest välismaal elavatele täiskasvanutele, näiteks *oskab küsida asjade kohta ja teha lihtsamaid toiminguid poes, postkontoris või pangas; küsida lihtsat infot reisimise kohta, kasutada ühissõidukeid (bussid, rongid, taksod); küsida põhiteavet, küsida ja juhatada teed ning osta pileteid; küsida ja pakkuda tarbekaupu ja põhiteenuseid.*

Järgmine tasemevahemik on hea esmane keeleoskus (A2+). Selle juures võib märgata palju aktiivsemat osalemist vestluses, kuigi vajatakse mõningast abi ja esineb teatud takistusi. Näiteks: *oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust; mõistab piisavalt, et lihtsas tava suhtluses vähese vaevaga toime tulla; suudab ennast mõistetavaks teha ning vahetada mõtteid ja teavet tuttavatel teemadel igapäevastes olukordades, kui vestluskaaslane vajaduse korral aitab; suudab suhelda edukalt põhiteemadel juhul, kui tal on võimalik paluda sõnastusel abi; tuleb toime igapäevastes tavalukordades, siiski on sageli sunnitud sõnumit lihtsustama ja sõnu/viipeid otsima; suudab üsna vabalt suhelda selgelt piiritletud olukordades, kui teda mõningal määral aidatakse, ent avatud arutelu osalemine on üsna takistatud.* Esile tuleks tuua ka märgatavalt kasvanud võime pidada monolooge, näiteks: *oskab lihtsate sõnadega väljendada enesetunnet; pikemalt kirjeldada oma igapäevaelu keskkonnaga seonduvat, nt inimesi, kohti, tööd või õpinguid; kirjeldada möödunut ja isiklikult kogetut, harjumusi ja tavapäraseid toiminguid, plaane ja kokkuleppeid; selgitada, mis talle millegi juures meeldib või ei meeldi; lühidalt ja lihtsalt kirjeldada sündmusi ja toiminguid; kirjeldada lemmikloomi ja talle kuuluvaid asju; kasutada lihtsat kirjeldavat keelt, et endale või teistele kuuluvate asjade kohta midagi lühidalt väita või neid võrrelda.*

Tase B1 vastab suhtluskriteeriumide tasemekirjeldusele, mis on omane välisriigi külastajale ja mida võib eelkõige liigitada kahe omaduse põhjal. Esimene neist on võime mitmesugustes kontekstides suhelda ja end mõistetavaks teha, näiteks: *suudab üldiselt jälgida pikema mõttevahetuse põhipunkte eeldusel, et väljendutakse selgelt ühiskeeles; oskab esitada oma vaatenurka või arvamust sõprade ringis toimivas vabas mõttevahetuses; arusaadavalt väljendada oma peamist mõtet; paindlikult kasutada laia valikut lihtsaid keelevahendeid, et väljendada enamikku sellest, mida öelda tahab; suudab ülal hoida vestlust või mõttevahetust, kuid teda on aeg-ajalt raske jälgida, kui ta püüab soovitud täpselt väljendada; arusaadavalt väljenduda, kuigi teeb väljendusviisis ja grammatiliste vormide otsimiseks või sõnastuse korrigeerimiseks sageli märgatavaid pause, eriti pikemate spontaansete kõnelõikude korral.* Teine omadus on võime tulla paindlikult toime igapäevaelu probleemidega, näiteks: *tuleb toime harvem*

esinevates olukordades ühistranspordis; saab hakkama enamikus olukordades, mis tulevad ette reisiks valmistumisel (nt reisibüroos) või reisimise ajal; oskab ettevalmistuseta vestlusse astuda, kui kõneaine on tuttav; oskab esitada kaebust; võib intervjuul/konsultatsioonil aeg-ajalt näidata algatusvõimet (nt vahetada teemat), kuid on küsiteljast väga sõltuv; oskab paluda äsja öeldu kohta selgitusi või täpsustusi.

Järgnev tasemevahemik on suhtlusläve kõrgem tase (B1+). Siin kehtivad samad kaks tasememuutuse vahetult mainitud põhiomadust ja lisandub mitu oskuskriteeriumi, mis keskenduvad teabevahetuse „kvantiteedile“, näiteks: *oskab vastu võtta sõnumit, mille eesmärk on infot saada või probleeme selgitada; anda konkreetset infot, mida intervjuul või konsultatsioonil küsitakse (nt kirjeldada arstile sümptomeid), kuid teeb seda üldsõnaliselt; oskab selgitada, milles seisneb probleem; oskab teha kokkuvõtte lühijutust, artiklist, vestlusest, arutelust, intervjuust ja dokumentaalfilmist, avaldada nende kohta arvamust ja vastata täpsustavatele küsimustele; oskab läbi viia ettevalmistatud intervjuud, infot kontrollida ja üle küsida, kuid võib aeg-ajalt paluda öeldut korrata, eriti kui küsitav räägib kiiresti või pikalt; oskab kirjeldada mingi toimingu käiku ja anda üksikasjalikke juhtnööre; oskab mõningase kindlusega vahetada kogunenud faktiteavet oma valdkonna igapäevastel ja mitteigapäevastel teemadel.*

Tase B2 järgneb tasemele B1 (suhtluslävi) ja on sellest sama kaugel, kui tase A2 (esmane keeleoskus) on tasemest B1. B2 vastab edasijõudnu taseme kirjeldusele. Selle taseme saavutanud õppija/kasutaja on läbinud aegamööda, kuid kindlalt kesktaseme ja näeb nüüd, et ta on kuhugi jõudnud, asjad tunduvad teistsugused, tema ees on uus väljavaade ja ta saab enda ümber ringi vaadata hoopis teise pilguga. Sellist tõlgendust toetavad suurel määral sellele tasemele skaleeritud kirjelduskriteeriumid, mis väljendavad varasemate tasemetega võrreldes teatud murrangut. Näiteks taseme alumises osas keskendutakse argumenteerimisele: *oskab mõttevahetuses põhjendada ja kaitsta oma arvamust, esitades asjakohaseid selgitusi, väiteid ja kommentaare; selgitada seisukohta päevakajalisel teemal, esitades erinevate valikute tugevaid ja nõrku külgi; esitada loogilise ülesehitusega arutluskäigu; esitada põhjendatud poolt- ja vastuväiteid; selgitada, milles on probleem, ja teha selgeks, et läbirääkimiste vastaspool peab järeleandmisi tegema; on võimeline tegema oletusi põhjuste, tagajärgede ja hüpoteetiliste olukordade kohta; oskab aktiivselt kaasa rääkida tuttavas olukorras toimivas vabas mõttevahetuses, kommenteerides, esitades selgesõnaliselt seisukohti, kaaludes eri ettepanekuid, tehes oletusi ja neile reageerides.* Lisaks leidub seda taset vaadeldes kaks uut tähelepanuväärset tahku. Esimene hõlmab suutlikkust olla sotsiaalses suhtluses võimeline enamaks kui jääda lihtsalt oma arvamuse juurde, näiteks: *oskab vestelda loomulikult, ladusalt ja tulemuslikult; mõistab üksikasjalikult, mida talle ühiskeeles öeldakse, isegi kui keskkonnas on müra või muud segajad; oskab kõnelust alustada ja sobival ajal kõnevooru võtta ning oskab soovi korral vestlust lõpetada, kuid ei pruugi seda alati teha kõige kohasemal viisil; kasutada käibefraase (nt See on hea küsimus), et kõnevooru hoides mõtte sõnastamiseks aega võita; suudab suhelda küllaltki ladusalt ja spontaanselt, mis võimaldab tavasuhtlust sihtkeele kasutajatega, ilma et kumbki pool peaks pingutama; on võimeline kohanema vestluse suuna, stiili ja rõhuasetuse muutustega, mis on tavalisele suhtlusele omased; oskab sihtkeele kasutajatega suhelda, ilma et ta neile tahtmatult nalja teeks, neid ärritaks või sunniks neid käituma teisiti kui vilunud keelekasutajatega suheldes.* Teine uus aspekt on kõrgem keeleteadlikkuse aste: *oskab parandada vigu, kui need on põhjustanud mõõdarääkimist; teab oma korduvaid vigu ja püüab neid teadlikult tähele panna; oskab üldiselt parandada keelevääratusi ja vigu, kui ta neid märkab; oskab kavandada, mida ja kuidas väljendada, arvestades öeldu võimalikku mõju.* Kokkuvõttes võib seda taset lugeda uueks lävepakuks, mis õppijatel tuleb ületada.

Järgmine tasemevahemik on eduka edasijõudnu tase (B2+). Seal keskendutakse jätkuvalt argumenteerimisele, tulemuslikule sotsiaalsele suhtlusele ja keeleteadlikkusele, mida vaadeldi tasemel B2. Siiski võib argumenteerimist ja sotsiaalset suhtlust tõlgendada siin vestlusoskuse uue tahuna. See diskursuspädevuse uus aste ilmneb vestluse juhtimises (koostööstrateegias): *oskab anda tagasisidet ning lisada oma seisukohti ja järeldusi, aidates sel kombel kaasa arutelu edenemisele; suudab oskuslikult siduda oma mõtteid teiste omaga*. Sama pädevus ilmneb ka teksti selguse või sidususe küljest: *oskab kasutada piiratud hulka sidusvahendeid, mis lubab ühendada laused sujuvalt selgeks sidusaks tekstiks; oskab mitmesuguste siduvate väljendite abil mõtteseoseid tulemuslikult edasi anda; oskab seisukohta korrakindlalt põhjendada, tuues välja olulised aspektid ja väiteid kinnitavad üksikasjad*. Lõpuks hõlmab see tasemevahemik ka läbirääkimisoskusi: *oskab nõuda kahju(de) korvamist, kasutades oma nõude väljendamiseks veenvat keelt ja pannes selgelt paika, mis piires ta on nõus järeleandmisi tegema*.

Tasemevahemikku C1 iseloomustab hea keelekasutusoskus, mis lubab ladusat ja spontaanset suhtlust, näiteks: *väljendub ladusalt ja loomulikult, peaaegu pingutuseta. Oskab hästi kasutada rikkalikku sõnavara, mis lubab sõnavara lünkadest ümbersõnastusega lihtsasti üle saada. Sõnade otsimist või mõne sõna vältimist peaaegu ei esine; vaid keerulisema teema korral võib muidu loomulik, sujuv kõnevool takerduda*. Eelmise tasemevahemiku vestlusoskused on nähtavad ka sellel tasemel, sealjuures on rõhk ladususe suurendamisel, näiteks: *oskab valida oma ulatuslikust keelepagasist sobiva fraasi, millega oma sõnavõttu kohasel viisil sisse juhatada, et saada sõna või mõtete kogumise ajal aega võita või kõnevooru hoida; oskab selgelt, sujuvalt ja loogiliselt väljenduda, kasutades teadlikult ülesehitusviise ja sidusvahendeid*.

Tasemega C2 ei kavatseta viidata emakeelekõnelejaga võrdsele või lähedasele pädevusele. See tase peaks iseloomustama eriti edukatele õppijatele omast täpset, kerget ja asjakohast keelekasutust. Taseme kirjelduskriteeriumid on järgmised: *oskab üsna täpselt edasi anda peenemaid tähendusvarjundeid, kasutades ulatuslikku keelendipagast; oskab hästi kasutada idioome ja argikeelt, tajub konnotatiivseid tähendusvarjundeid; oskab vajaduse korral sujuvalt uuesti alustada ja raskeid kohti ümber sõnastada, ilma et vestluskaaslane seda õieti märkaks*.

Ühtseid keeleoskustasemeid võib esitada ja kasutada mitmel kujul, varieerides detailide hulka. Samas tagab selliste kinnistatud võrdluspunktide olemasolu läbipaistvuse ja sidususe, mis aitab teha tulevikuplaane ja kindlustada edasist arengut.

Ühtsed tasemekirjeldused võtab kokku järgnev tabel:

Vilunud keelekasutaja	C2	Mõistab peaaegu kõiki tekstitüüpe. Oskab kokku võtta eri tüüpi suuliste ja kirjalike allikate teavet ja sõnastada neis esitatud põhjendusi ja arutlusi. Oskab end spontaanselt, lodusalt ja täpselt väljendada, eristades ka keerukamate situatsioonide peenemaid tähendusvarjundeid.
	C1	Mõistab pikki ja keerukaid tekste, tabab ka kaudset tähendust. Oskab end spontaanselt ja lodusalt mõistetavaks teha väljendeid eriti otsimata. Oskab kasutada keelt paindlikult ja tulemuslikult nii sotsiaalsetel, õppe- kui ka tööalastel eesmärkidel. Oskab luua selget, loogilist, üksikasjalikku teksti keerukatel teemadel, kasutades teadlikult ülesehitusviise ja sidusvahendeid.
Iseseisev keelekasutaja	B2	Mõistab keerukate abstraktsel või konkreetsel teemal tekstide ning erialase mõttevahetuse tuuma. Suudab spontaanselt ja lodusalt vestelda sihtkeele kasutajatega. Oskab paljudel teemadel luua selget, üksikasjalikku teksti ning selgitada oma vaatenurka, esitades erinevate valikute tugevaid ja nõrku külgi.
	B1	Mõistab olulist endale tuttavatel teemal, nagu töö, kool, vaba aeg vm. Saab enamasti hakkama välisriigis, kus vastavat keelt räägitakse. Oskab koostada lihtsat teksti tuttavatel või endale huvipakkuval teemal. Oskab kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning lühidalt põhjendada-selgitada oma arvamusi ja plaane.
Algtasemel keelekasutaja	A2	Mõistab lauseid ja sageli kasutatavaid väljendeid, mis seostuvad talle oluliste valdkondadega (nt info enda ja pere kohta, sisseostude tegemine, kodukoht, töö). Tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades, mis nõuavad otsest ja lihtsat infovahetust tuttavatel igapäevastel teemadel. Oskab lihtsate fraaside ja lausete abil kirjeldada oma perekonda, teisi inimesi ja elutingimusi ning väljendada oma vajadusi.
	A1	Mõistab ja kasutab igapäevaseid väljendeid ja lihtsamaid fraase, et oma vajadusi rahuldada. Oskab ennast ja teisi tutvustada ning pärida elukoha, tuttavate inimeste ja asjade järele ning vastata sarnastele küsimustele. Suudab suhelda lihtsas keeles, kui vestluskaaslane räägib aeglaselt ja selgelt ning on valmis aitama.

Lisa 2. Euroopa keeleõppe raamdokumendi tabel 2: Enesehindamise skaala (lisatud veebisuhtlus ja vahendamine)

Teksti vastuvõtt	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Suulise teksti mõistmine	Tunnen ära tuttavad sõnad ja lihtsad väljendid enda, oma perekonna ja vahetu ümbruse kohta, kui inimesed räägivad/viiplevad aeglaselt ja selgelt.	Saan aru väljenditest ja kõige sagedamatest sõnadest, mis on seotud mulle kõige vahetumalt oluliste valdkondadega (nt kõige põhilisem isiku- ja pereteave, sisseostude tegemine, kodukoht, töö). Saan aru lühikeste, selgete ja lihtsate sõnumite ja teadete põhisisust.	Saan aru põhilisest selgest ühiskeeles infost tuttavatel teemadel, mis on seotud töö, kooli, vaba ajaga jne. Saan aru paljude raadio- või telesaadete põhisisust, kui need käsitlevad päevateemasid või mulle isiklikult või erialaselt huvitavaid teemasid ja kui esitus on aeglane ja selge.	Saan aru pikematest suulistest tekstidest ja loengutest ning isegi neis sisalduvatest keerukamate mõttekäikudest, kui teema on piisavalt tuttav. Saan aru enamiku teleuudiste ja publitsistikasaadete sisust. Saan aru enamiku filmide sisust, kui need on ühiskeelsed.	Saan aru pikematest suulistest tekstidest isegi siis, kui need pole selgelt liigendatud ja mõtteseosed on vaid aimatavad ja neid ei panda sõnadesse. Saan suuremate raskusteta aru telesaadetest ja filmidest.	Saan raskusteta aru igasugustest suulistest tekstidest (nii vahetus esituses kui ka ringhäälingus), isegi kui neid esitatakse loomuliku kiire kõnena, kui mulle antakse pisut aega aktsendiga harjumiseks.
Kirjaliku teksti mõistmine	Saan aru tuttavatest nimedest, sõnadest/viibetest ja väga lihtsatest lausetest näiteks siltidel, plakatitel või kataloogides.	Saan aru väga lühikestest lihtsatest tekstidest. Leian ootuspärast konkreetset infot lihtsatest igapäevatekstidest (nt reklaamid, brošüürid, menüüd, sõiduplaanid); saan aru lühikestest lihtsatest isiklikest kirjadest.	Saan aru tekstidest, mis sisaldavad peamiselt sagedat igapäevaelu või tööga seotud sõnavara. Saan aru sündmuste kirjeldustest, tunnetest ja soovidest isiklikes kirjades.	Saan aru aktuaalsetel teemadel artiklitest ja ülevaadetest, kus autorid väljendavad kindlaid seisukohti või vaatenurki. Saan aru tänapäevasest ilukirjandusest.	Saan aru pikkadest ja keerulistest faktipõhistest ja kirjanduslikest tekstidest, tajudes nende stilistilist eripära. Saan aru erialaartiklitest ja pikematest tehnilistest juhenditest isegi siis, kui need ei puuduta minu eriala.	Saan aru pea iga laadi kirjalikest/viibeldud tekstidest, sh abstraktsetest, ülesehituselt või keeleliselt keerulistest tekstidest, näiteks käsiraamatutest, erialaartiklitest ja kirjandusteostest.

Tekstiloomed	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Suuline tekstiloomed	Oskan kasutada lihtsaid väljendeid ja lauseid, et kirjeldada oma elukohta ja tuttavaid inimesi.	Oskan lihtsal viisil kirjeldada oma perekonda ja teisi inimesi, oma elutingimusi, haridust, praegust või viimast tööd, järjestades väljendeid ja lauseid.	Oskan lihtsal viisil seostada väljendeid, et kirjeldada kogemusi, sündmusi, oma unistusi, soove ja püüdlusi. Oskan lühidalt põhjendada ning selgitada oma arvamusi ja plaane. Oskan jutustada lugu või edasi anda raamatu või filmi sisu ning kirjeldada oma muljeid.	Oskan esitada selgeid ja üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel minu huvivaldkonna teemadel. Oskan selgitada seisukohta päevakajalisel teemal, tuues välja erinevate valikute eeliseid ja puudusi.	Oskan esitada selgeid ja üksikasjalikke kirjeldusi keerulistel teemadel, seostades alateemasid, arendades teatud punkte ning lõpetades sobiva kokkuvõttega.	Oskan esitada selge ja ladusa, kontekstile vastavas stiilis kirjelduse või põhjenduse, mis on hästi liigendatud ja loogiline, nii et vastuvõtjal on lihtne olulist tähele panna ja meelde jätta.
Kirjalik tekstiloomed	Oskan kirjutada lihtsaid, sidumata väljendeid ja lauseid.	Oskan kirjutada lihtsaid väljendeid ja lauseid, ühendades neid sidesõnadega nagu <i>ja</i> , <i>aga</i> ning <i>sest</i> .	Oskan koostada otsesõnalist seostatud teksti tuttavale või mulle huvipakkuvale teemal.	Oskan kirjutada selgeid ja üksikasjalikke tekste mitmesugustel minu huvivaldkonna teemadel. Oskan kirjutada arutlevat teksti või ülevaadet, edastades infot või esitades teatud seisukoha poolt- või vastuargumente.	Oskan ennast väljendada selges, hea ülesehitusega pikemas tekstis. Oskan arutlevas tekstis või ülevaates üksikasjalikult käsitleda keerukaid teemasid, rõhutades endale olulisemat. Oskan koostada eri liiki tekste eeldatavale lugejale sobivas stiilis.	Oskan koostada selget ja ladusast sobivas stiilis teksti. Oskan koostada keerulisi kirju, ülevaateid või artikleid, mis esitavad mõttekäiku loogiliselt liigendatult, aidates lugejal märgata ja meelde jätta olulisemat. Oskan koostada erialaste tekstide või kirjandusteoste sisukokkuvõtteid ja arvustusi.

Suhtlus	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Suuline suhtlus	Oskan lihtsal viisil suhelda tingimusel, et vestluskaaslane on valmis öeldut aeglasemalt kordama või ümber sõnastama ning aitab mind soovitu sõnastamisel. Oskan küsida lihtsaid küsimusi ja neile vastata, kui need puudutavad vahetuid vajadusi või on väga tuttavatel teemadel.	Saan hakkama suhtlusega, mis on seotud lihtsate igapäevaste ülesannetega ja mis eeldab otsest ja lihtsat infovahetust tuttavatel teemadel. Tulen toime väga lihtsa vestlusega, ehkki ei mõista enamasti piisavalt, et ise vestlust ülal hoida.	Saan hakkama enamikus olukordades, mis võivad reisimisel ette tulla piirkonnas, kus seda keelt kasutatakse. Oskan ettevalmistuseta liituda vestlusega tuttav, huvitaval või olulisel igapäevateemal (nt pere, hobiaid, töö, reisimine ja päevasündmused).	Oskan vestelda piisavalt spontaanselt ja ladusalt, nii et regulaarne suhtlemine sihtkeele kasutajatega on täiesti võimalik. Saan aktiivselt osaleda aruteludes tuttavatel teemal, esitades ja põhjendades oma seisukohti.	Oskan end ladusalt ja spontaanselt mõistetakse teha, väljendeid eriti otsimata. Suudan kasutada keelt paindlikult ja tulemuslikult nii ühiskondlikel kui ka tööalastel eesmärkidel. Oskan avaldada mõtteid ja arvamusi täpselt ning siduda enda öeldut teiste seisukohtadega.	Saan raskusteta osaleda igas vestluses ja arutelus ning valdan hästi idioome ja kõnekeelseid väljendeid. Oskan ennast ladusalt väljendada ja täpselt edasi anda peenemaid tähendusvarjundeid. Kui juhtub, et ma pole oma väljenduses täpne, oskan juba öeldu nii osavalt ümber sõnastada, et teised seda ei märka.
Kirjalik ja veebisuhtlus	Oskan postitada lühikesi ja lihtsaid tervitusi ja sõnumeid selle kohta, mida tegin ja kuidas see mulle meeldis, ning oskan kommentaaridele väga lihtsas keeles vastata. Oskan lihtsal viisil reageerida teiste postitatud sõnumitele, piltidele ja meediafailidele. Oskan sooritada väga lihtsat ostu, täites ankeete isikuandmetega.	Oskan osaleda lihtsamas sotsiaalses suhtluses, väljendades enesetunnet, kirjeldades, mida teen või vajan, ja vastates kommentaaridele (täna, vabandada ja vastata küsimustele). Oskan teha lihtsaid tehinguid (nt osta kaupu), järgida lihtsaid juhiseid ja teha toetava vestluskaaslasega koostööd ühise ülesande täitmisel.	Oskan suhelda kogemusi, sündmusi, muljeid ja tundeid puudutavatel teemadel, kui mul on aega valmistuda. Oskan küsida ja anda lihtsaid selgitusi ning vastata üsna üksikasjalikult kommentaaridele ja küsimustele. Oskan suhelda projektis osalevate rühmakaaslastega, kui keerulisemaid mõisteid aitavad selgitada visuaalsed vahendid, näiteks fotod,	Oskan suhelda mitme kaaslasega, siduda oma mõtteid nende arvamustega ja tulen toime vääritimõistmistest või eriarvamustega, kui teised ei kasuta keerulist keelt, jätavad mulle piisavalt aega ja on üldiselt koostööaltid. Oskan välja tuua faktide, sündmuste ja kogemuste olulisust, põhjendada ideid ja toetada koostööd.	Mõistan teiste öeldu taotlusi ja tagamaid keerukate, abstraktsete küsimuste arutamisel ja oskan väljendada selgelt ja täpselt, kohandades oma keelt ja registrit paindlikult ja tõhusalt. Oskan selgituste ja näidete abil tõhusalt lahendada suhtlusprobleeme ja kultuurilisi küsimusi.	Oskan ennast väljendada sobivas toonis ja stiilis peaaegu iga tüüpi suhtluses. Oskan ette näha ja osavalt toime tulla võimalike vääritimõistmistest, suhtlusprobleemide ja emotsionaalsete reageeringutega ning kohandada paindlikult ja taktitundeliselt keelekasutust ning tooni.

Suhtlus	A1	A2	B1	B2	C1	C2
			statistilised andmed ja graafikud.			

Vahendamine	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Teksti vahendamine	Oskan edasi anda lihtsat ootuspärast infot lühikestest lihtsatest tekstidest, näiteks siltidelt, teadetest, plakatitelt ja kavadest.	Oskan edasi anda lühikeste lihtsate tekstide põhipunkte, kui tekstid on mulle vahetult huvipakkuval igapäevateemal ja selges, lihtsas keeles.	Oskan edasi anda infot selgetest, hästi liigendatud teabetekstidest, kui need on tuttavalt või mulle huvipakkuval või päevakajalisel teemal.	Oskan usaldusväärselt edasi anda üksikasjalikku infot ja arutluskäiku, nt olulisi punkte keerulistest, kuid hästi liigendatud tekstidest, mis käsitlevad minu töö-, teadus- või huvivaldkonda.	Oskan selgelt, ladusalt ja hästi liigendatult edasi anda pikkade keeruliste tekstide olulisi mõtteid isegi tekstidest, mis ei käsitle minu huvivaldkonda, kui mul on vahel võimalus kontrollida teatud erialaterminite tähendust.	Oskan selgelt, ladusalt ja hästi liigendatult selgitada, kuidas on faktid ja arutluskäik tekstides esitatud, andes täpselt edasi hinnangulisi aspekte ja enamikku nüansse ning juhtides tähelepanu sotsiaalkultuurilistele kõrvaltähendustele (nt registri valik, pehmem väljendus, iroonia, sarkasm).
Arusaamade vahendamine	Oskan lühikeste lihtsate väljenditega kutsuda teisi vestluses osalema. Oskan kasutada lihtsaid sõnu/viipeid ja märguandeid, et näidata üles huvi ja anda märku, et sain aru. Oskan mõtet väga lihtsalt väljendada ning küsida,	Oskan lihtsate praktiliste ülesannete täitmisel teha koostööd, küsides teiste arvamust, tehes ettepanekuid ja vastustest aru saades, kui mul on võimalus paluda öeldut korrata või ümber sõnastada. Oskan lihtsal viisil teha ettepanekuid, et arutelu jätkuks, ja küsida teiste	Oskan lihtsal viisil sõnastada ülesannet ja paluda teistel oma teadmiste-oskustega osaleda. Oskan julgustada teisi osalema, oma seisukohti põhjendama või avaldatud mõtteid täpsustama.	Oskan julgustada teisi osalema ja esitada küsimusi, mis kutsuvad rühmaliikmeid avaldama oma vaatenurka või täpsemalt selgitama oma ideid või arvamusi. Oskan edasi arendada teiste ideid ja siduda neid loogiliseks	Oskan rühmatööd juhtides arvestada eri seisukohtadega: küsin avatud küsimusi, millele vastuse leidmine eeldab teiste osalemist ja mille eesmärk on ergutada loogiliselt arutlema, annan edasi teiste öeldut, teen vahekokkuvõtteid, arutlen eri vaatenurkade	Oskan arutelu suunata mõttearendust keerulisel abstraktsel teemal: julgustan teisi oma arvamust üksikasjalikumalt põhjendama, teen vahekokkuvõtteid, annan hinnanguid eri arvamustele ja seostan neid, et jõuda üksmeelse lahenduseni või leppida

Vahendamine	A1	A2	B1	B2	C1	C2
	kas teised said minust aru ja mida nad arvavad.	arvamust mõne idee kohta.	Oskan esitada sobivaid küsimusi, et kontrollida öeldu mõttest arusaamist, ja osaliselt korrata teise öeldut, et kinnitada vastastikust mõistmist.	mõttekäiguks, kaaludes teema eri aspekte.	üle ja juhin arutelu taktitundeliselt tulemuse suunas.	kokku, kuidas edasi toimida.
Suhtluse vahendamine	Oskan suhtlusele kaasa aidata, väljendades huvi ja avatust lihtsate sõnade/viibete ja mitteverbaalsete märguannetega, julgustades teisi osalema ja andes märku, kas saan öeldust aru. Oskan edasi anda teiste isikuandmeid ja väga lihtsat ootuspärast infot, kui mul aidatakse seda sõnastada.	Oskan suhtlusse panustada lihtsate sõnade/viibetega, paludes teistel midagi selgitada ning andes märku, et saan öeldust aru ja/või nõustun sellega. Oskan edasi anda kõige olulisema isiklikest soovidest ja vajadustest, mida teised on väljendanud ootuspärasel igapäevaolukorras. Saan aru, kui osalejad on eriarvamustel või on tekkinud probleemid, ja oskan kasutada lihtsaid väljendeid kompromissi või kokkuleppe leidmiseks.	Oskan toetada ühist suhtluskultuuri, tutvustades teisi osalejaid, vahetades infot ootuste kohta ja küsides lihtsal viisil teistelt kinnitust ja/või selgitust. Oskan edasi anda öeldu peamist mõtet mulle huvipakkuval teemal, kui teised väljendavad end selgelt ja mul on aega mõelda, kuidas end väljendada.	Oskan kaasa aidata ühise suhtluskultuuri kujundamisele, kohandades oma järgmisi samme, näidates lugupidamist eri ideede, tunnete ja seisukohtade suhtes ning julgustades vestluskaaslast üksteise ideede kohta arvamust avaldama. Oskan edasi anda vestluskaaslaste oluliste väidete ja arvamuste tähtsust mulle huvipakkuval teemal, kui nad vajadusel oma ütlusi selgitavad.	Oskan kujundada ühist suhtluskultuuri, tulles toime mitmetähenduslikkusega, suhtudes peenetundeliselt eri seisukohtadesse ja vältides väärimõistmisi. Oskan tähtsat infot selgelt, ladusalt ja sisutihedalt edasi anda ning selgitada kultuurispetsiifilisi viiteid. Oskan taktitundeliselt teisi veenda.	Oskan tõhusalt ja loomulikult toimida vahendajana oma ja mõne muu kogukonna liikmete vahel, arvestades sotsiokultuurilisi ja -lingvistilisi erinevusi ning andes edasi peenemaid tähendusvarjundeid.

Lisa 3. Suulise kõne kvalitatiivsed aspektid (lisatud hääldus)

	Ulatus	Korrektus	Ladusus	Suhtlus	Sidusus	Hääldus
C2	Oskab mõtteid väga paindlikult ümber sõnastada ja varieerida keelekasutust, et täpselt edasi anda ka peenemaid tähendusvarjundeid, rõhutada või eristada vajalikku ning vältida mitmetähenduslikkust. Valdab rikkalikke idioome ja argiväljendeid.	Kasutab keerulist keelt järjekindlalt grammatiliselt õigesti isegi siis, kui tähelepanu on mujal (nt ütluse planeerimine või teiste asjaosaliste reageeringute jälgimine).	Suudab ennast vabalt, loomulikult ja ladusalt väljendada, alustades sujuvalt uuesti või sõnastades keerulisi kohti ümber, ilma et vestluskaaslane seda õieti märkaks.	Suhtleb vabalt ja vilunult, tabades mitteverbaalseid reageeringuid ja intonatsioonivarjundeid ning kasutades neid ka ise. Oskab siduda oma juttu teiste omaga, valdab vooruvahetust, oskab viidata, kaudselt väljendada jm.	Oskab luua loogilist, mõttelt ja ülesehituselt sidusat teksti, kasutades oskuslikult ja kohaselt eri ülesehitusviise ja mitmekesiseid sidusvahendeid.	Valdab kõiki sihtkeele häälduselemente, sh prosoodilisi vahendeid, nt sõna ja lause rõhku, rütmi ja intonatsiooni nii, et suudab ka peenemaid nüansse selgelt ja täpselt väljendada. Arusaadavust ei mõjuta kuidagi teis(t)est keel(t)est tulenev võimalik aktsent.
C1	Valdab mitmekesist keelevara, mis võimaldab tal valida sobivaid vahendeid, et väljendada selgelt ja vajalikus stiilis mõtteid mitmesugustel üldistel, hariduse, töö ja vaba aja teemadel, ilma et peaks piirama, mida väljendada tahab.	Kasutab järjekindlalt grammatiliselt õiget keelt, vigu tuleb ette harva ja neid on raske märgata, tavaliselt parandab vead ise.	Suudab ennast ladusalt ja loomulikult, peaaegu pingutuseta väljendada. Vaid keerulise teemakäsitluse korral võib loomulik, sujuv kõnevool takerduda.	Oskab valida oma ulatuslikust keelepagasist sobiva fraasi, millega oma sõnavõttu sisse juhatada, et saada sõna või kõnevooru hoida ning oskuslikult oma juttu teiste omaga siduda.	Oskab selgelt, sujuvalt ja loogiliselt väljendada, kasutades teadlikult ülesehitusviise ja sidusvahendeid.	Valdab sihtkeele häälduselemente piisavalt, nii et kõne on läbivalt arusaadav. Oskab hääldada peaaegu kõiki sihtkeele häälikuid; kuigi teis(t)est keel(t)est tulenev kerge aktsent võib olla märgatav, ei sega see arusaamist.

	Ulatus	Korrektus	Ladusus	Suhtlus	Sidusus	Hääldus
B2+						
B2	Oskab keelt piisavalt, et selgelt kirjeldada vajalikku ja väljendada seisukohti üldistel teemadel sõnu liigselt otsimata, kasutades selleks ka keerulisemaid lausekonstruktsioone.	Valdab grammatikat küllaltki hästi. Ei tee vääritimõistmist põhjustavaid vigu ja suudab enamiku vigadest ise parandada.	Säilitab ka pikemate kõnelõikude korral küllaltki ühtlase kõnetempo; võib kõhelda vormide ja väljendite valikul, kuid märgatavalt pikki pause teeb harva.	Oskab kõnelust alustada ja sobival ajal kõnevooru võtta ning soovi korral vestlust lõpetada, kuid ei pruugi seda alati teha kõige kohasemal viisil. Oskab toetada tuttavat teemal arutluse käiku, näidates, et mõistab öeldut, kaasates teisi jne.	Oskab kasutada piiratud hulgal sidusvahendeid, mis lubab ühendada lausungid selgeks sidusaks tekstiks, ehkki pikemates lõikudes võib mõttekäik jääda mõneti katkendlikuks.	Oskab üldjoontes õigesti kasutada intonatsiooni ja rõhku ning hääldada häälikuid selgelt; kuigi teistest keeltest tulenev aktsent on märgatav, mõjutab see arusaadavust vähe või ei mõjuta üldse.
B1+						
B1	Oskab keelt piisavalt, et väljendada igapäevateemadel (pereking, huvialad, töö, reisimine, päevasündmused), kuigi jutust võib ette tulla takerdusi ja kaudset väljendust.	Kasutab talle tuttavat olukorras üsna õigesti tüüpkeelendeid ja moodustusmalle.	Suudab arusaadavalt väljendada, kuigi teeb väljendusviisi ja grammatiliste vormide otsimiseks või sõnastuse korrigeerimiseks sageli märgatavaid pause.	Oskab alustada, jätkata ja lõpetada lihtsat silmast silma vestlust, kui kõneaine on talle tuttav või huvipakkuv. Oskab korrata eelkõneleja öeldut, et kinnitada vastastikust mõistmist.	Oskab ühendada lühemaid lihtsaid eraldiseisvaid sisuüksusi seotud järjendiks.	Hääldus on üldiselt arusaadav, intonatsioon ja rõhk nii lausungi kui ka sõna tasandil on küllaltki täpne. Häälduses avaldub teis(t)e keel(t)e mõju.
A2+						

	Ulatus	Korrektus	Ladusus	Suhtlus	Sidusus	Hääldus
A2	Oskab kasutada lause põhimalle ning meeldejäetud fraase ja käibeväljendeid, et vahendada lihtsat teavet igapäevastes tavaolukordades.	Kasutab mõningaid lihtsaid tarindeid küll õigesti, kuid teeb pidevalt korduvaid vigu ka grammatika põhivaras.	Oskab end lühidalt väljendudes mõistetavaks teha, kuigi pausid, takerdused ja ümbersõnastamine on väga märgatavad.	Oskab esitada lihtsaid küsimusi ja neile vastata, reageerida lihtsatele väidetele. Oskab märku anda, et saab aru, kuid mõistmisraskuste tõttu ei suuda ise vestlust ülal hoida.	Oskab siduda sõnu/viipeid ja fraase lihtsate sidesõnade abil nagu <i>ja</i> , <i>aga</i> , <i>sest</i> .	Hääldus on üldiselt piisavalt selge, et sellest on võimalik aru saada, kuigi vestluskaaslased peavad aeg-ajalt paluma öeldut korrata. Teis(t)e keel(t)e tugev mõju rõhule, rütmile ja intonatsioonile võib takistada öeldust arusaamist, mistõttu vajab vestluskaaslaste abi. Siiski on tuttavate sõnade hääldus selge.
A1	Kasutab väga lihtsaid põhiväljendeid iseenda ja mõne konkreetse olukorra kohta.	Kasutab vaid üksikuid äraõpitud tarindeid ja lausemalle.	Tuleb toime väga lühikeste sidumata valmisfraasidega, tehes sageli pause, et otsida väljendeid, kasutada võõramaid sõnu/viipeid või korrigeerida sõnastust.	Oskab esitada küsimusi isikuandmete kohta ja neile vastata. Suudab suhelda lihtsas keeles, kui vestluskaaslane on nõus teda parandama, öeldut kordama või ümber sõnastama.	Oskab siduda sõnu/viipeid ja fraase väga lihtsate sidesõnade abil nagu <i>ja</i> või <i>siis</i> .	Väheste äraõpitud sõnade ja fraaside hääldusest võivad mõningase pingutusega aru saada vestluskaaslased, kes sama keelerühma kõnelejatega sageli kokku puutuvad. Oskab lihtsate tuttavate sõnade ja fraaside hääldamisel õigesti jäljendada nii osa häälikuid kui ka rõhku.

Lisa 4. Kirjaliku teksti hindamiskriteeriumid⁸⁰

	Üldine oskus	Ulatus	Sidusus	Korrektus	Kirjeldamine	Argumenteerimine
C2	Oskab kirjutada selgeid, väga täpseid ja ladusaid keeruka sisuga tekste asjakohases ja mõjusas isikupärase stiilis, andes edasi ka peenemaid tähendusvarjundeid. Oskab teksti loogiliselt liigendada, mis aitab lugejal märgata olulist.	Oskab mõtteid väga paindlikult ümber sõnastada ja varieerida keelekasutust, et täpselt edasi anda ka peenemaid tähendusvarjundeid, rõhutada või eristada vajalikku ning vältida mitmetähenduslikkust. Valdab rikkalikult idioome ja argiväljendeid.	Oskab luua loogilist, mõttelt ja ülesehituselt sidusat teksti, kasutades oskuslikult ja kohaselt eri ülesehitusviise ja mitmekesiseid sidusvahendeid.	Kasutab järjekindlalt ja grammatiliselt väga õigesti ka väga keerukat keelt. Vigu tuleb ette harva ja need tekivad haruharvade vormide puhul.	Oskab kirjutada selgeid, ladusaid ja paeluvaid lugusid ning kogemuste kirjeldusi žanrikohases stiilis.	Oskab kirjutada selgeid, ladusaid, keeruka sisuga aruandeid jm ülevaateid, artikleid või arutlevaid tekste, mis esitavad teatud seisukohti, hindavad kaaluvad ettepanekuid või arvustavad kirjandusteost. Oskab teksti sobival, mõjusalt ja loogiliselt liigendada, nii et lugejal on lihtne märgata olulist.
C1	Oskab keerukal teemal kirjutada selgeid, hea ülesehitusega ja enamasti keeleliselt õigeid tekste. Oskab rõhutada olulist, laiendada ja toetada oma seisukohti selgituste, põhjenduste ja asjakohaste näidetega ning lõpetada sobiva kokkuvõttega.	Valdab mitmekesisest keelevara, mis võimaldab tal valida sobivaid vahendeid, et väljendada selgelt ja vajalikus stiilis mõtteid mitmesugustel üldistel, hariduse, töö ja vaba aja teemadel, ilma et peaks piirama, mida väljendada tahab. Paindlikkus stiilis ja toonis on veidi piiratud.	Oskab selgelt, sujuvalt ja loogiliselt väljendada, kasutades teadlikult ülesehitusviise ja sidusvahendeid.	Kasutab järjekindlalt grammatiliselt õiget keelt; esineda võib vigu grammatikas, kollokatsioonide ja idioomide kasutamisel.	Oskab kirjutada selgeid, üksikasjalikke, hea ülesehitusega ja viimistletud kirjeldusi või loovtekste isikupärase ja loomulikus stiilis, mis arvestab lugejat.	Oskab kirjutada selgeid hea ülesehitusega tekste keerukatel teemadel, tõstes esile tähtsaima. Oskab laiendada ja toetada seisukohti, esitades alapunkte, põhjendusi ning asjakohaseid näiteid.

⁸⁰ Käsiraamatu „Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR)“ tabel C4

	Üldine oskus	Ulatus	Sidusus	Korrektus	Kirjeldamine	Argumenteerimine
B2	Oskab kirjutada selgeid, üksikasjalikke ametlikke ja poolametlikke tekste mitmesugustel oma huvivaldkonna teemadel, sünteesides ja hinnates mitmest allikast pärit infot ja arutluskäike. Oskab eristada ametlikku ja mitteametlikku keelt, eksides vahel sobiva väljendi leidmisel.	Oskab keelt piisavalt, et selgelt kirjeldada vajalikku ja väljendada seisukohti enamikul üldistel teemadel, kasutades kohati ka keerulisemaid lausekonstruktsioone. Keeles on aga vähe väljenduslikkust ja idioome ning keerukate vormide kaasamine on stereotüüpiline.	Oskab kasutada piiratud hulgal sidusvahendeid, mis lubab ühendada lausungid selgeks sidusaks tekstiks, ehkki pikemates lõikudes võib mõttekäik jääda mõneti katkendlikuks.	Valdab grammatikat küllaltki hästi. Ei tee vääritimõistmist põhjustavad vigu.	Oskab kirjutada selgeid üksikasjalikke kirjeldusi tegelikest või kujuteldavatest sündmustest ja kogemustest, näidates mõtetevahelisi seoseid selges sidusas tekstis ja järgides žanrinõudeid. Oskab kirjutada selgeid üksikasjalikke kirjeldusi mitmesugustel oma huvivaldkonna teemadel. Oskab kirjutada filmi-, raamatu- või näidendi arvustust.	Oskab kirjutada kavakindlaid ülevaateid ja arutlevaid tekste, tuues sobival viisil välja olulisemad seisukohad ja väiteid kinnitavad faktid. Oskab anda hinnangu eri arvamustele ja probleemilahendustele. Oskab kirjutada ülevaateid ja arutlevaid tekste, esitades põhjendatud poolt- ja vastuväiteid ning selgitades erinevate valikute eeliseid ja puudusi. Suudab sünteesida mitmest allikast pärit infot ja arutluskäike.

	Üldine oskus	Ulatus	Sidusus	Korrektus	Kirjeldamine	Argumenteerimine
B1	Oskab kirjutada otsesõnalisi seotud tekstede paljudel tuttavatel teemadel, ühendades lühemaid lauseid ja lauselõike lihtsa järjendina. Tekstid on arusaadavad, kuid mõni ebaselge väljend ja/või vasturääkivus võib põhjustada lugemisel mittemõistmist.	Oskab keelt piisavalt, et väljendada igapäevateemadel (pereking, huvialad, töö, reisimine, päevasündmused), kuigi jutust võib ette tulla kaudset väljendust.	Oskab ühendada lühemaid eraldiseisvaid sisuüksusi seotud lineaarseks tekstiks.	Kasutab talle tuttavat olukorras üsna õigesti tüüpkeelendeid ja moodustusmalle. Vahetevahel teeb vigu, mille mõistmisel aitab lugejat kontekst.	Oskab kirjalikult vahendada kogemusi, kirjeldades tundeid ja reaktsioone lihtsa seotud tekstina. Oskab kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust või hiljutist reisi. Oskab lugu jutustada. Oskab kirjutada üldsõnalisi üksikasjalikke kirjeldusi paljudel oma huvivaldkonna tuttavatel teemadel.	Oskab kirjutada lühikesi lihtsaid arutlevaid tekste huvipakkuval teemal. Oskab mõningase kindlusega kokku võtta, esitada ja väljendada arvamust oma valdkonna igapäevastel ja mitteigapäevastel teemadel. Oskab kirjutada väga lühikesi standardvormis ülevaateid, mis esitavad tavapärasest faktiteavet või põhjendavad toiminguid.
A2	Oskab kirjutada lihtsamaid fraase ja lauseid, ühendades neid lihtsate sidesõnadega nagu <i>ja, aga</i> ning <i>sest</i> . Pikemates tekstides võib olla ebasobivaid väljendeid ja probleeme sidususega, mis teeb tekstist arusaamise raskeks.	Oskab kasutada lause põhimalle ning meeldejäetud fraase ja käibe väljendeid, et vahendada lihtsat teavet igapäevastes tavaolukordades.	Oskab siduda sõnu ja fraase lihtsate sidesõnade abil nagu <i>ja, aga, sest</i> .	Kasutab mõningaid lihtsaid tarindeid küll õigesti, kuid teeb pidevalt korduvaid vigu ka grammatika põhivaras. Vead võivad vahel põhjustada vääritimõistmist.	Oskab väga lühidalt ja lihtsalt kirjeldada minevikusündmusi, oma varasemaid tegevusi ja isiklikke kogemusi. Oskab kirjutada lühikesi ja lihtsaid väljamõeldud elulugusid ning lihtsaid salme inimestest.	

	Üldine oskus	Ulatus	Sidusus	Korrektus	Kirjeldamine	Argumenteerimine
A1	Oskab kirjutada lihtsaid sidumata fraase ja lauseid. Pikemates tekstides on ebasobivaid väljendeid ja probleeme sidususega, mis teeb tekstist arusaamise väga raskeks või võimatuks.	Kasutab väga lihtsaid sõnu ja põhiväljendeid iseenda ja konkreetsete olukordade kohta.	Oskab siduda sõnu ja fraase väga lihtsate sidesõnade abil nagu <i>ja</i> või <i>siis</i> .	Kasutab vaid üksikuid äraõpitud tarindeid ja lausemalle, kuid ka nendes tuleb ette vigu. Vead võivad põhjustada väärarusaamist.	Oskab kirjutada lihtsaid fraase ja lauseid iseendast ja kujuteldavatest inimestest, näiteks kus nad elavad ja mida teevad.	

Lisa 5. Veebisuhtluse ja vahendamistoimingute tasemikirjelduste kasutusnäited eri valdkondades

Skaala kasutajatele sobiva lisamaterjalina koostasid autorid järgmised näited, mis täiendavad veebisuhtluse ja vahendamistoimingute tasemikirjeldusi 2001. aasta raamdokumendi osas 4.1.1 täpsustatud neljas valdkonnas. Eesmärk on pakkuda keeleõppe korraldamiseks tasemikirjeldustele vastavate keeleteoimingute näiteid.

Näiteid valideerisid projekti kolmandas etapis 2015. aasta novembrist detsembrini eri töörühmad.

	Veebisuhtlus				
	Veebivestlus ja -arutelu	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab reaajas veebiarutelus väljendada end selgelt ja täpselt, kasutades keelt paindlikult ja olukohaselt; valdab emotsionaalset, vihjelist ja naljatlevat keelepruuki. Oskab ette näha ja tõhusalt toime tulla veebiarutelu võimalike vääritimõistmistega (sh kultuurilised), suhtlusprobleemide ja emotsionaalsete reaktsioonidega. Oskab hõlpsasti ja kiiresti kohandada oma registrit ja stiili olenevalt veebikeskkonnast, suhtluseesmärgist ja kõneaktist.	poliitilises või filosoofilises veebiarutelus sõprade või huvilistega, näiteks lugemisklubi veebifoorumis	moderaatori või osalejana veebifoorumis avaliku poliitika üle arutlemisel	mõne ühingu veebifoorumi ja/või veebilehe haldajana	aktiivse osalejana kõrgema õppeasutuse kolleegide suhtlusportaalis
C1	Suudab osaleda reaajas mitme osalejaga arutelus, mõistab eri sõnavõtude suhtlussihti ja kultuurilisi vihjeid.	sõprade või teiste huvilistega poliitilises või filosoofilises veebiarutelus, näiteks lugemisklubi veebifoorumis	osalejana avalikule ettekandele järgnevas veebiarutelus	suurettevõtte osakondadevahelises vestlusruumis	üliõpilasena veebikursuse avatud foorumis
	Suudab tõhusalt osaleda reaajas eriala või õpingutega seotud veebiaruteludes ning vajadusel küsida või anda selgitusi keerukate abstraktsete teemade kohta.			veebikoosolekul ettevõtte pikaajalise strateegia arutelu või õpetajate täiendõppe e-kursusel	üliõpilasena veebikursuse avatud foorumis (nt MOOC ehk vaba juurdepääsuga e-kursus)
	Oskab kohandada oma registrit veebisuhtluse kontekstiga, vahetades vajadusel registrit sama vestluse käigus.	suhtlusportaali arutelu	osalejana ühiskondlike või isiklike probleemide lahendamiseks loodud	osalejana töötajate esindusrühmas töötingimuste arutamiseks või mõne	õpilaste ja õpetajate ühises veebifoorumis mõne õppeaine raames

	Veebisuhtlus				
	Veebivestlus ja -arutelu	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
			toetusrühma veebiarutelu	muu sihtrühma veebikoosolekul	
C1	Oskab hinnata, ümber sõnastada ning vaidlustada väiteid eriala või õpingutega seotud veebivestlustes ja -aruteludes.		eri huvialadel sisu ja arutlusküsimusi hindavas veebifoorumis	konsultandina äritegevuse või projekti veebikoosolekul	osalejana veebiarutelu õppeasutuse väitlusühingu foorumis
B2+	Suudab osaleda veebisuhtluses ja siduda oma seisukohti varasemate mõtteavaldustega, mõistab kultuurilisi vihjeid ning reageerib neile sobivalt.	suhtlusportaali arutelu	osalejana ühiskondlike või isiklike probleemide lahendamiseks loodud toetusrühma veebiarutelu eri huvialadel sisu ja teemasid hindavas veebifoorumis	suurettevõtte osakondadevahelises veebiruumis osalejana töötajate esindusrühmas töötingimuste arutamiseks või mõne muu sihtrühma veebikoosolekul	õpilaste ja õpetajate ühises veebifoorumis mõne õppeaine raames
B2	Suudab aktiivselt osaleda veebiaruteludes, avaldada arvamust ja vastata teiste arvamustele oma huvivaldkonnas, kui vestluskaaslased ei kasuta ebaharilikku ega keerukat keelt ja jätavad vastamiseks aega.	sõpradega veebis kunsti- või muusikateose arvustamine	ringhäälingu- või uudisteagentuuri avalikus veebifoorumis või kommentaariumis	osalejana töötajate esindusrühmas töötingimuste arutamiseks või mõne muu sihtrühma veebikoosolekul	arutelu teise kooli õpilastega veebiprojekti raames koostöisel kohtumisel teise kooli õpilastega veebiprojekti raames
	Suudab osaleda mitme osalejaga veebivestluses, seostades tõhusalt oma seisukohti varasemate mõtteavaldustega, kui vestlusjuht aitab arutelu suunata.	eemalviibivate sõprade või pereliikmetega veebi teel suhtlemine isikliku elu uudiste vahetamiseks või plaanide arutamiseks	osalejana meelelahutus- või mänguportaali foorumis osalejana ühiskondlike või isiklike probleemide lahendamiseks loodud toetusrühma veebiarutelu	osalejana töötajate esindusrühma koosolekul või mõne sihtrühma veebikoosolekul	

	Veebisuhtlus				
	Veebivestlus ja -arutelu	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Tunneb ära veebisuhtluses tekkivad vääritimõistmised või arusaamatused ja tuleb nendega toime, kui vestluskaaslased sellele kaasa aitavad.	suhtlusportaali arutelu	eri huvialadel sisu ja teemasid hindavas veebifoorumis	suurettevõtte osakondadevahelises veebiringis	
B1+	Oskab reaalselt vahetada mõtteid mitme osalejaga veebivestluses, mõistes osalejate suhtlussihte, kuigi ei pruugi mõista üksikasju või vihjeid ilma lisaselgitusteta.	suhtlusportaali arutelu	osalejana meelelahutus- või mänguportaalide foorumis	osalejana veebi teel toimival kollektiivi koosolekul või huvirühma veebiarutelu	arutelu teise kooli õpilastega veebiprojekti raames koostöisel kohtumisel teise kooli õpilastega veebiprojekti raames
	Oskab postitustes sündmusi, kogemusi ja tegevusi kajastada, viidates lisatud linkidele ja meediafailidele ning jagades oma muljeid.	eemalviibivate sõprade või pereliikmetega veebi teel suhtlemine isikliku elu uudiste vahetamiseks või plaanide arutamiseks	osalejana avalike või kultuuriüritustega seotud veebilehe foorumis	ettevõtte seltskondlike sündmuste korraldamiseks veebiaruteludes osalemine	üliõpilasorganisatsiooni seltskondlike sündmuste korraldamiseks veebiaruteludes osalemine
B1	Suudab teda huvitaval teemal veebiarutelu lisada arusaadava postituse, kui on võimalik teksti enne ette valmistada ning kasutada veebiallikaid keelelünkade korvamiseks ja keele korrektsuse kontrollimiseks.		osalejana tarkvara või mänguportaalide ülevaadete ja küsimuste foorumis	osalejana huvirühma lihtsas veebiarutelu	õpilaste ühises veebifoorumis mõne õppeaine raames
	Oskab kirjutada veebipostitusi, milles kirjeldab isiklikke kogemusi, tundeid ja sündmusi ning vastab teiste kommentaaridele üsna üksikasjalikult, kuigi vähesel keeleoskuse tõttu võib olla kordusi ja ebakorrektset väljendust.		osalejana avalike või kultuuriüritustega seotud veebilehe foorumis	osalejana ametialase täiendõppe foorumis	
A2+	Oskab end veebisuhtluses tutvustada ja tuleb toime lühikese vestlusega, küsides küsimusi ja vastates neile ning vahetades mõtteid ootuspärastel	eemalviibivate sõprade või pereliikmetega veebi teel suhtlemine isikliku	veebis reisisoovituste andmine	osalejana tuttavalt teemal lihtsas osakonna veebifoorumis	e-õppe platvormi küsimuste-vastuste sektsioonis

	Veebisuhtlus				
	Veebivestlus ja -arutelu	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	igapäevateemadel, kui tal on piisavalt aega vastuste sõnastamiseks ja ta suhtleb korraga vaid ühe kaaslasega. Oskab kirjeldada postitustes igapäevaasju, sündmusi ja tundeid, piirdudes lihtsate peamiste üksikasjadega. Oskab kommenteerida teiste postitusi, kui need on lihtsas keeles kirjutatud/viibeldud, reageerib lisatud meediafailidele, väljendades lihtsal viisil üllatust, huvi ja ükskõiksust.	elu uudiste vahetamiseks või plaanide arutamiseks			
A2	Oskab veebis osaleda lihtsas suhtluses (nt koostada lihtsaid sõnumeid virtuaalsele kaardile, edastada uudiseid, leppida kokku ja kinnitada kohtumisi). Oskab põhilist keelevara kasutades kirjutada lühikesi positiivseid või negatiivseid kommentaare lisatud linkide ja meediafailide kohta, kuigi peab selleks tavaliselt kasutama tõlketööriistu ja muid veebiallikaid.	eemalviibivate sõprade või pereliikmetega veebi teel suhtlemine isikliku elu uudiste vahetamiseks või plaanide arutamiseks	avalike postituste saatmine festivali või muu sündmuse veebilehele	osalejana tuttavalt teemal osakonna lihtsas veebifoorumis	e-õppe platvormi küsimuste-vastuste sektsioonis
A1	Oskab väga lühikeste lausetega koostada väga lihtsaid sõnumeid ja isiklikke postitusi oma hobide või asjade kohta, mis talle meeldivad või mitte jne, kui saab kasutada tõlketööriistu.	eemalviibivate sõprade või pereliikmetega suhtlemine veebis, ka keeletunni simulatsiooniülesandes	avalike postituste saatmine festivali või muu sündmuse veebilehele, ka keeletunni simulatsiooniülesandes	osalejana tuttavalt teemal osakonna lihtsas veebifoorumis, ka keeletunni simulatsiooniülesandes	e-õppe platvormi küsimuste-vastuste sektsioonis, ka keeletunni simulatsiooniülesandes
	Oskab käibeväljendite ja lihtsate sõna-/viipekombinatsioonidega väljendada positiivset või negatiivset reaktsiooni, vastates lihtsatele postitustele, nende linkidele või meediafailidele; oskab vastata teiste kommentaaridele, tänades või vabandades tavapäraste väljenditega.	eemalviibivate sõprade või pereliikmetega suhtlemine veebis, ka keeletunni simulatsiooniülesandes			e-õppe platvormi küsimuste-vastuste sektsioonis, ka keeletunni simulatsiooniülesandes

	Veebisuhtlus				
	Veebivestlus ja -arutelu	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
Eel-A1	Oskab veebis postitada tervitusi lihtsate käibeväljendite ja emotikonidega. Oskab postitada lühikest lihtsat isiklikku teavet (nt suhtestaatus, rahvus, amet), kui saab valida variante pakutud menüüst ja/või kasutada tõlketööriistu.	sotsiaalsõrgustiku veebilehel	sotsiaalsõrgustiku veebilehel		keeletunni simulatsiooniülesandes

	Veebisuhtlus				
	Eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab lahendada vääritimõistmisi ja tuleb edukalt toime koostöö käigus tekkivate lahkkelidega. Oskab koostööprojekti toimetamise ja ümberkirjutamise käigus rühma juhendada ja tööd täpsustada.	[Puudub]	veebis sotsiaalse sekkumise projekti (nt vabaühenduse) algatajana	veebis koostööprojekti korraldajana	veebis kvalitatiivsete andmete kogumist ja hindamist hõlmava teadusprogrammi juhtliikmena
C1	Oskab veebis juhtida koostööprojekti, koostades ja toimetades üksikasjalikke juhiseid, hinnates rühmaliikmete ettepanekuid ning andes selgitusi, et täita ühiseid ülesandeid.			veebivõimalusi kasutava projektijuhina, kes koordineerib uute süsteemide kasutuselevõttu mitmes asukohas	

	Veebisuhtlus				
	Eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Tuleb toime keerukate veebitoimingutega teenindaja rollis (nt vastata keerulistele nõuetega taotlustele), kohandades keelt paindlikult, et viia läbi arutelusid ja läbirääkimisi.		kodanikele nõustamisteenust pakkuva ja/või küsimuste-vastuste foorumi vabatahtliku moderaatorina	haridusasutuse juhiabi, reisikorraldaja või sekretärina	[Puudub]
	Suudab osaleda keerulistes projektides, milles tuleb ühiselt koostada ja ümber sõnastada tekste ning teha muud veebikoostööd, järgides ja andes täpselt edasi juhiseid ühise eesmärgi täitmiseks. Suudab tõhusalt lahendada veebikoostöö või -toimingute käigus tekkivaid suhtlus- või kultuurilisi probleeme, kasutades selleks nt ümbersõnastamist, selgitamist ja eri (visuaalsete, audio- või graafiliste) vahendite abil näitlikustamist.		veebis loodud sotsiaalse sekkumise projekti (nt vabaühenduse) algatajana	veebipõhises projektis osalejana mitmes asukohas uute süsteemide kasutuselevõtu koordineerimiseks	veebis kvalitatiivsete andmete kogumist ja hindamist hõlmavas teadusprogrammis osalejana
B2+	Suudab võtta juhtrolli oma erialaga seotud veebikoostöö projektis, hoides fookust ülesande täitmisel ning meenutades rühma liikmetele nende rolle, kohustusi ja tähtaegu, et saavutada seatud eesmärgid. Suudab oma pädevusvaldkonnas teha veebis koostööd ja toiminguid, kus on vaja tingimusi läbi rääkida ning keerukaid üksikasju ja erinõudeid selgitada.		veebis loodud sotsiaalse sekkumise projekti (nt vabaühenduse) meeskonnajuhina	rühmajuhina ametialase täiendõppe e-projektis, mis hõlmab selgelt määratletud eesmärgi täitmiseks koostöö tegemist	haridusasutuses selgelt struktureeritud veebipõhises koostöös
	Saab hakkama veebikoostöö või -toimingute käigus tekkivate väärarvamistega ja ootamatute probleemidega, reageerides viisakalt ja asjakohaselt, et aidata need lahendada.		kohalike omavalitsusasutuste informeerimine avalike teenustega (nt jäätmete kogumine) seotud probleemidest	uut töökorraldust käsitlevatel personali e-koosolekutel	haridusasutuses selgelt sõnastatud veebipõhises koostöös

	Veebisuhtlus				
	Eesmärgipärase veebitoimingud ja -koostöö	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B2	Suudab teha koostööd veebiprojekti töörühmas, põhjendades ettepanekuid, paludes selgitusi ja pakkudes tuge ühise ülesande täitmises.	[Puudub]	veebis loodud sotsiaalse sekkumise projekti (nt vabaühendus) meeskonnajuhina	rühmajuhina ametialase täiendõppe e-projektis, mis hõlmab selgelt määratletud eesmärgi täitmiseks koostöö tegemist	haridusasutuses selgelt struktureeritud veebipõhises koostöös
B1+	Suudab teha pikemat infovahetust nõudvaid veebitoiminguid, kui vestluskaaslased ei kasuta keerulist keelt ja on vajadusel valmis öeldut kordama ja ümber sõnastama. Suudab suhelda veebiprojekti töörühmaga, järgides otsesõnalisi juhiseid, paludes selgitusi ja aidates täita ühist ülesannet.		kohalike omavalitsusasutuste informeerimine avalike teenustega (nt jäätmete kogumine) seotud probleemidest	osalejana uute selgepiiriliste protsesside kasutuselevõtuga seotud e-seminaril	haridusasutuses selgelt sõnastatud veebipõhises koostöös
B1	Suudab veebis suhelda ja teha toiminguid, kui asjakohaseid üksikasju on lihtne täpsustada või selgitada, nt registreerimine kursusele, ekskursioonile või muule sündmusele või liitumisavalduse esitamine.		reisi broneerimine, ühingu liikmeks või sündmusel osalejaks registreerimine		
	Oskab veebis suhelda projektipartneri või väikese töörühmaga, kui saab kasutada visuaalseid vahendeid, nt pilte, statistilisi andmeid ja graafikuid, mis selgitavad keerukamaid mõisteid. Oskab järgida juhiseid, esitada küsimusi või paluda selgitusi, et täita veebis ühist ülesannet.		keskkonnatingimuste parandamiseks mõeldud tegevust korraldava kogukonnarühmituse liikmena		

	Veebisuhtlus				
	Eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A2+	Oskab kasutada käibeväljendeid veebitoimingute käigus tekkivate levinud probleemide korral (nt mõne tootemudeli saadavus, eripakkumised, tarnetähtajad, aadressid).		kauba tellimine teenindajaga suhtlemiseks loodud veebiakna kaudu	lihtsate osakondadevaheliste korralduste ja palvete täitmine	e-kursusele registreerimine
	Oskab veebis suhelda toetava kaaslasega, et täita koos lihtsat ülesannet, järgides lihtsaid juhiseid ja küsides selgitusi, kui mõistete selgitamiseks on olemas visuaalsed abivahendid, nt pildid, statistilised andmed või graafikud.		avaliku sündmuse, nt tänavafestivali kavandamiseks ja reklaamimiseks lihtsates veebitoimingutes kaasaaitamine	lihtsate osakondadevaheliste korralduste ja palvete täitmine	veebipõhine koostöö õppeasutuses õpetaja juhendamisel
A2	Oskab teha lihtsaid veebitoiminguid (nt tellida kaupa või registreerida kursusele), täites veebiankeedi või küsimustiku, et edastada isikuandmeid, kinnitada tingimustega nõustumist, keelduda pakutud lisateenustest jne.		kauba tellimine veebis		e-kursusele registreerimine
	Oskab esitada lihtsaid küsimusi toote saadavuse või omaduste kohta.				
	Oskab järgida lihtsaid juhiseid ja esitada lihtsaid küsimusi, et täita toetava vestluskaaslase abiga veebis lihtsat ühist ülesannet.		[Puudub]	Skype'i vahendusel teise riigi kolleegiga ülesande täitmine	veebipõhine koostöö õppeasutuses õpetaja juhendamisel
A1	Oskab veebis sooritada väga lihtsat ostu või täita väga lihtsat ankeeti, esitades peamised isikuandmed (nt nimi, e-posti aadress, telefoninumber).		tuttavate sõnade ja illustratsioonidega lihtsate vormide täitmine kauba tellimiseks	osakondadevaheliste lihtsate vormide täitmine, kui neis on tuttavad sõnad ja illustratsioonid	veebis kursusele registreerimine, tõenäoliselt aga vaid keeletunnis simulatsiooniülesandena

	Veebisuhtlus				
	Eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
Eel-A1	Oskab teha veebis valikuid (nt toode, suurus, värv) lihtsas ostu- või taotlusvormis, kui saab kasutada visuaalseid abimaterjale.		tuttavate sõnade ja illustratsioonidega lihtsates vormides sobivate kastikeste märgistamine kauba tellimiseks	osakondadevahelistes lihtsates vormides sobivate kastikeste märgistamine, kui vormides on tuttavaid sõnu ja illustratsioone	

	Teksti vahendamine				
	Suuliselt või viibeldes konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	<i>Kirjeldus puudub, vt C1.</i>				
C1	Oskab (B-keeles) selgitada asjakohasust konkreetse info puhul, mis on esitatud pikkade keeruliste (A-keelsete) tekstide kindlates osades.	artiklid, veebilehed, raamatud või vahetud/veebiesinemised päevakajalistel või isikliku huvivaldkonna teemadel	esitlused avalikel koosolekutel, poliitikamuutusi selgitavad avalikud dokumendid, poliitikakõned	majandusaruanded, artiklid, töökoha tegevuspõhimõtted või eeskirjad	artikkel, raamat, teatmeteos või loeng/ettekanne

	Teksti vahendamine				
	Suuliselt või viibeldes konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B2+	Oskab (B-keeles) edasi anda, milline (A-keelne) konverentsiettekanne või raamatuartikkel on konkreetseks eesmärgiks eriti asjakohane.	veebikõne või teiste kasutajate juhised mingiks tegevuseks (nt kuidas printer töökorda saada), artiklid konkreetsetel päevakajalistel või huvivaldkonna teemadel	esitlused avalikel koosolekutel, poliitikamuutusi selgitavad avalikud dokumendid pressikonverents või veebiettekanne, mis on seotud konkreetse probleemiga	mess, erialakonverents, raport või ajaleheartikkel, mis on seotud konkreetse projektiga	teaduskonverents, veebiettekanne, akadeemiline väljaanne, mis on seotud konkreetse projektiga
B2	Oskab (B-keeles) edasi anda üldisel või endale huvipakkuval teemal (A-keelse) ametliku kirjavahetuse ja/või ettekande põhipunktid.	teade, teadaanne, kiri või e-kiri, milles kirjeldatakse elukoha, kindlustuse, üürimise või eluasemelaenu, tööhõive või tervishoiuga seotud põhimõtteid, eeskirju või protsesse	ameti- või teenindusasutuse (nt raamatukogu, ujula) teade või teadaanne, milles selgitatakse eeskirju ja tegevuspõhimõtteid	kiri, e-kiri või teade, milles selgitatakse näiteks töökoha tegevuspõhimõtteid ja eeskirju või miks koosolek ära jääb, kes mõnd ideed pooldab või mitte ja miks jne	kiri, e-kiri või teade, milles kirjeldatakse ülikooli tegevuspõhimõtteid, süsteemi või eeskirju
B1	Oskab (B-keeles) edasi anda avalike teadaannete ja sõnumite sisu, kui need esitatakse (A-keeles) selgelt ja normaalse kiirusega.	raadio- või telesaates	raudtee- või lennujaamas, staadionil, poliitilisel meeleavaldusel või muul sündmusel, hoiatussiltidel või juhistes, mis antakse õnnetuskohal või ehitusplatsil	messil või konverentsil, tehases, laos või muus tööstushoones, laeval, ohutusõppustel	loengus või muu suure auditooriumi ees esinemise ajal

	Teksti vahendamine				
	Suuliselt või viibeldes konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B1	Oskab (B-keeles) edasi anda üksikasjalikke juhiseid või suuniseid, kui need esitatakse selgelt (A-keeles).	raadio- või telesaates, mööduvalt tee küsimisel, sõbralt telefoni teel juhiste küsimise ajal	lennu- jm jaamas ja lennukil, bussis või rongis, hotellis (nt kuidas kasutada seifi), tee küsimine, reisikava koostamine	koosolekul saadud juhised töö tegemise või lihtsate seadmete käsitlemise kohta, messil või konverentsil, tehases, laos, laeval jne antud ohutus- vm juhised	akadeemilised eeskirjad, põhimõtted/protsessid, õpetaja/juhendaja selgitused kursuse sooritamise või ülesande täitmise kohta, lihtsamate uurimismeetodite kasutamise või lihtsa katse tegemise juhised õppeülesande täitmiseks
	Oskab (B-keeles) edasi anda konkreetset infot (A-keeles kirjutatud) selgesõnalistest teabetekstidest (nt reklaamlehed, brošüürid, teated, kirjad, e-kirjad).	reklaamlehed, brošüürid, käsiraamatud, veebilehed, eluruumi kasutamise kokkulepped	reklaamlehed, muuseumi või galerii infotahvlid, ohuteated avalikes kohtades, klubi või ühingu eeskirjad, reisikava, klubi või ühingu koosoleku aeg ja koht, müügi- ja reklaamiinfo	konkreetsetele nõuetele vastavad tooted, müügitingimused, seadme käsitlemise juhised, ohutusmeetmed	kooli põhimõtted ja eeskirjad, kursuse ainekava, ülesande sooritamise etapid, ülesannete loend ja nende täitmise kriteeriumid, teadaanded, eksami reeglid, õpilasvahetusprogrammi s osalemise tingimused
A2+	Oskab (B-keeles) edasi anda igapäevateemadel, selgete (A-keelsete) teadaannete põhisisu, kuigi peab sõnumit lihtsustama ja otsima selle väljendamiseks vajalikke sõnu/viipeid.	raadio- või telesaade, teadaanded pulma, sünni või olude muutumise kohta	ilmateated, teated raudteejaamas, üritusele piletite ostmise	teated töökohustuste muutumise või uue töökorralduse kohta	info eesmiseva kontrollitöö kohta (nt millal toimub, milliseid teadmisi kontrollitakse) või ekskursiooni/õppekäigu üksikasjade kohta

	Teksti vahendamine				
	Suuliselt või viibeldes konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab (B-keeles) edasi anda konkreetset vajalikku infot tuttavat teemat käsitlevatest, lühikestest, lihtsatest (A-keelsetest) tekstidest, siltidelt ja teadetest.	kirja või e-kirjaga perekonna kohta isiklike uudiste edastamine	reklaamlehed, muuseumi või galerii infotahvlid, ohuteated avalikes kohtades, klubi või ühingu eeskirjad, reisikava, klubi või ühingu koosoleku aeg ja koht, müügi- ja reklaamiinfo	konkreetsete nõudele vastavad tooted, ohutusmeetmed, kirjas või e-kirjas info koosoleku koha ja aja kohta	reklaam- või teabelehe info koolis toimuva kohta
A2	Oskab (B-keeles) edasi anda lühikeste, selgete ja lihtsate (A-keelsete) sõnumite, juhiste ja teadaannete põhisisu, kui need esitatakse lihtsas keeles, aeglaselt ja selgelt.	teadaanded isikliku elu sündmuste kohta (pulmad või sünnid, elukohamuutusest tingitud tööhõivemuutused), pereliikmetele või kaaselanikele jäetud sõnumid kohtumisaja kohta või palvega täita mõni ülesanne (nt viia prügi välja)	lennu- jm jaamas ning lennukil, rongis või bussis teadaanded marsruudi, saabumis- või väljumisaja, värava või platvormi muutumise kohta, ilmateated	klientide või kolleegide jäetud lihtsad sõnumid, teated töökorralduse muutuste kohta	info kooliekskursiooni/õppek äigu või õpilasvahetusprogrammi kohta, sõnumid kooli avamis-sulgemisaegade kohta halbade ilmastikuolude tõttu, info ülesannete või kodutööde kohta
	Oskab (B-keeles) lihtsate sõnadega edasi anda lühikesi lihtsaid (A-keelseid) juhiseid, kui need esitatakse aeglaselt ja selgelt.	majapidamisseadme kasutamise või mööbli kokkupanemise juhised	tee juhatamine, liiklus- või parkimiskorraldaja juhised	kontoriseadmete kasutamise juhised (nt kuidas printerikassetti vahetada või tarkvara alla laadida)	majapidamistööde või lihtsa katse tegemise juhised

	Teksti vahendamine				
	Suuliselt või viibeldes konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A1	Oskab (B-keeles) edasi anda lihtsat ootuspärast infot aegade ja kohtade kohta, kui see esitatakse (A-keeles) selgete lühilauseetega.	telekavas huvipakkuvate saadete teated	sündmuse asukoht ja algusaeg, reisikava	koosoleku asukoht, algusaeg ja kestus, info töötundide, puhkepauside, tualeti või joogiautomaadi asukoha kohta	kooliekskursiooni/õppek äigu või koolivälise tegevuse asukoht ja ajakava; söökla, tualeti ja joogiautomaadi asukoht
Eel-A1	Oskab (B-keeles) edasi anda lihtsaid juhiseid aegade ja kohtade kohta, kui neid korratakse (A-keeles) väga aeglaselt ja selgelt.	reserveering restoranis, õhtusöögi algus- ja lõpuajaga kutse	teadetetahvil teated kaupluse avamis- ja sulgemisaja kohta, tualettide asukoht	e-kirjas koosoleku koht ja aeg	tunniplaan, kohtumispaik ekskursioonile/õppekäig ule minekuks
	Oskab (B-keeles) edasi anda väga lihtsat infot (nt arvud ja hinnad) (A-keelsetest) lühikestest, lihtsatest, illustreeritud tekstidest.	restorani nimi, aadress ja telefoninumber, menüüd (sh hinnad ja toitude koostisosad)	kaupluse nimi ja aadress, kaupade hinnad, sõiduplaanid, reisikavad, etenduse kava ja vabade kohtade olemasolu, hinnad jne	[Puudub]	kooli asukoht, koolivormi ja -tarvete hind, kooliekskursiooni sihtkoht ja maksumus, tunniplaan

	Teksti vahendamine				
	Kirjalikult konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Kirjeldus puudub, vt B2+.				
C1	Kirjeldus puudub, vt B2+.				

	Teksti vahendamine				
	Kirjalikult konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B2+	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda, millised (A-keeles esitatud) konverentsiettekanded olid asjakohased, tuues välja need, mis väärisksid üksikasjalikumat tähelepanu.	[Puudub]	pressikonverents või kõne veebikeskkonnas, mis on seotud konkreetse probleemiga	mess või erialakonverents, mis on seotud konkreetse projektiga	teaduskonverentsil, veebiettekannete keskkonnas, mis on seotud konkreetse probleemiga
	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda asjakohast infot keeruka arutluskäiguga, kuid hea ülesehitusega (A-keelsetest) tekstidest, mis käsitlevad oma töö-, teadus- või huvivaldkonda.		avaliku korra reeglid, näiteks eluaseme- või maksuseadused, ametiasutuste teated või teadaanded	majandusaruanne, töökoha tegevuspõhimõtted või eeskirjad	info artiklist, veebilehelt, loengu konspektist või õppejõu ettekandest
	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda asjakohast infot (A-keelsetest) teadus- või erialaartiklitest.		kogukonnakoosoleku teemaga seotud konkreetne probleem	aruanne, majandusartikkel	info artiklist, raamatust või ajakirjast klassikaaslasele või õpetajale
	Oskab (B-keeles) kirjutada ülevaate koosolekul (A-keeles) tehtud asjakohastest otsustest.	üürileping või kindlustuspoliis sõbrale või pereliikmele	klubis	ärikohtumisel	üliõpilasesindajate koosolekul
B2	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda (A-keelse) ametliku kirjavahetuse põhipunktid.		pakutud reisi või teenuse tingimused	töötajatele saadetud ringkiri, äripartneri kiri etteteatamise või uute tingimuste kohta, kaebekiri	koolijuhilt lastevanematele saadetud ringkiri, vastus mõnelt organisatsioonilt projekti käigus saadetud päringule

	Teksti vahendamine				
	Kirjalikult konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B1	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda konkreetset infot tuttavalt teemal (A-keelsetest) tekstidest (nt telefonikõned, teadaanded, juhised).	lühiteade, e-kiri sõbrale hilinemise põhjuste kohta	ametiasutuse teade või teadaanne	kliendi tellimus, päring või kaebus; tööaegade või -korralduse muutused, kontoriseadme kasutamise juhised	kooli avamis-sulgemisaegade muutus halbade ilmastikuolude tõttu, klassiruumi või ekskursioonile mineku kohtumispäiga muutus
	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda konkreetset asjakohast infot, mis on esitatud tuttavalt teemal (A-keelsetes) selgesõnalistes teabetekstides.	majapidamisseadme kasutusjuhend, e-kirjaga pereliikmetele või kaaselanikele saadetud sõnumid või info sõpradele ja pereliikmetele kohtumise aja ja koha kohta	e-kirjad ja kirjad sündmuste või ajakavade kohta	e-kirjas esitatud tellimusest kauba kogus ja kohaletoimetamise aeg, koosoleku protokollist asjaomasele isikule info ülesannete ja tähtaegade kohta, lihtsast kasutusjuhendist etappide kaupa seadme kasutamise juhised	e-kirjast kooliekskursiooni juhised, kursuse ainekavast ülesanded või nõuded
	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda konkreetset infot (A-keelsetest) selgesõnalistest salvestatud sõnumitest, kui nende teema on tuttav ning esitus on aeglane ja selge.	kohtumise aeg ja koht, palve teha mõni majapidamistöö (nt alustada söögi valmistamisega või viia prügi välja)	järjekord saatkonnas, automaatvastaja: ametiasutusest või pangast automaatvastajasse jäetud teade palvega tagasi helistada	lihtsad tellimused, päringud või kaebused, tekstisõnumid kolleegidele, töökorralduse muutused	tunniplaani või ajakava muutused

	Teksti vahendamine				
	Kirjalikult konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A2+	Oskab (B-keeles) kirjalikult edasi anda konkreetset infot (A-keelsetest) lühikestest teabetekstidest, kui need käsitlevad konkreetset tuttavat teemat ja on lihtsas igapäevakeeles.	ajalehed, seadmete kasutusjuhend, ravimi infoleht	brošüürid, veebilehed, kuulutused, plakatid, ajakavad	tööülesannete info, lihtsa seadme kasutamise juhised, ohutusmeetmed, töökuulutused	ainekavast koolis antud ülesanded, testid või kodutööd, õpetaja antud käsilehelt lihtsa katse tegemise juhised, reklaamlehelt info muuseumikülastuse või muu ekskursiooni kohta
A2	Oskab (B-keeles) esitada põhiinfot (A-keelsetest) selgetest, lihtsatest sõnumitest ja teadaannetest, kui nende esitus on aeglane ja selge.	lihtsad tekstisõnumid pereliikmetelt ja kaaselanikelt, isiklikud teated pereliikmetele või sõpradele	tee juhatamine, rongi väljumise platvorm või õige lennuvärv, väljumisaeg või rongi või lennu hilinemine	tekstisõnum kolleegilt, töökorralduse muutused	tunniplaanid, ajakavad, koolimaja avamis- ja sulgemisaeg, rühmatöös ülesannete jagamine, kodutööd
	Oskab (B-keeles) esitada (A-keelsete) lihtsate tekstide konkreetset infot igapäevasel huvipakkuval või vajalikul teemal.	majapidamiskorraldus, söögi valmistamise juhised	kuulutused, brošüürid, reklaamlehed, reisikavad, sõiduplaanid, tee juhatamine	lihtsa seadme kasutamise juhised, ohutusmeetmed, töökuulutustes esitatud nõuded	õpikud, kodulugemine, ülesanded, testid või kodutööd, lihtsa katse tegemise juhised, info muuseumikülastuse või muu õppekäigu kohta
A1	Oskab (B-keeles) loetleda nimesid, arve, hindu ja väga lihtsat huvipakkuvat infot, mida esitatakse (A-keeles) väga aeglaselt ja selgelt ning vajaduse korral korratakse.	telekanalis korduv tooteinfoga reklaam	teated kaupluse avamis- ja sulgemisaja kohta	lühikesed lihtsad tekstisõnumid kolleegidelt	lühikesed lihtsad tekstisõnumid tunniplaanid, ajakava või kohtumispaiga kohta

	Teksti vahendamine				
	Kirjalikult konkreetse info edastamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
Eel-A1	Oskab (B-keeles) loetleda nimesid, arve, hindu ja väga lihtsat infot (A-keelsetest) huvipakkuvatest tekstidest, mis on väga lihtsas keeles ja illustreeritud.	restorani nimi, aadress ja telefoninumber, menüüd (sh hinnad ja toitude koostisosad)	kaupluse nimi ja aadress, kaupade hinnad, sõiduplaanid, reisikavad, etenduse kava ja vabade kohtade olemasolu, hinnad jne	[Puudub]	kooli asukoht, koolivormi või -tarvete hind, kooliekskursiooni/õppek äigu sihtkoht ja maksumus, tunniplaan

	Teksti vahendamine				
	Suuliselt või viibeldes andmete selgitamine (graafikult, diagrammilt jne)	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) selgelt ning usaldusväärselt kirjeldada teadus- või erialateemasid käsitlevate kontseptuaalselt keerukate uurimuste empiirilisi andmeid ja muud visuaalses vormis (A-keelse tekstiga) infot.	sõpradele või pereliikmetele diagrammid / visuaalsed andmed isikliku huvivaldkonna teemadel, näiteks meditsiiniline uurimus või keskkonnaandmed; ajaleheartiklis graafilised majandusandmed	ettevõtte või riikliku majandussektori aruandes diagrammid / visuaalsed andmed, mis on asjakohased kogukonnapoliitika või -kavade arutamiseks; avalike ettekannete andmed	koosolekul rahandust, turu-uuringuid või riigisektori tegevust illustreerivate diagrammide / visuaalsete andmete üksikasjalik analüüsimine	loengu, teaduskonverentsi või ümarlauakohtumise diagrammid / visuaalsed andmed, mis on avaldatud teadusuurimustes või kogutud teadusprojekti käigus

	Teksti vahendamine				
	Suuliselt või viibeldes andmete selgitamine (graafikult, diagrammilt jne)	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C1	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) selgelt ning usaldusväärselt kirjeldada keerukaid teadus- või erialateemasid käsitlevate (A-keelse tekstiga) keeruliste diagrammide ja muus visuaalses vormis info põhipunkte ja üksikasju.	sõpradele või pereliikmetele diagrammid / visuaalsed andmed isikliku huvivaldkonna teemadel, näiteks meditsiiniline uurimus või keskkonnanandmed; ajaleheartiklis graafilised majandusandmed	ettevõtte või riikliku majandussektori aruandes diagrammid / visuaalsed andmed, mis on asjakohased kogukonnapoliitika või -kavade arutamiseks; avalike ettekannete andmed	koosolekul rahandust, turu-uuringuid või riigisektori tegevust illustreerivate diagrammide / visuaalsete andmete üksikasjalik analüüsimine	loengu, teaduskonverentsi või ümarlauakohtumise visuaalsed andmed, mis on avaldatud teadusuurimustes või kogutud teadusprojekti käigus
B2	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) usaldusväärselt kirjeldada üksikasjalikku infot oma huvivaldkonda käsitlevatelt (A-keelse tekstiga) keerukatelt diagrammidelt, joonistelt ja muudelt visuaalsetelt materjalidelt.	huvivaldkonda käsitleva artikli diagramm; majapidamisseadme või ajaviitetarkvara protsessidiagrammi selgitamine sõbrale või pereliikmele	ettevõtte või riigiasutuse aruande diagrammid / visuaalsed andmed, mis on asjakohased kogukonnapoliitika või -kavade arutamiseks	töötajate koolitusmaterjalide või ettevõtte aruande graafikud, joonised, tabelid	kesk- või ülikoolis graafikute, tulp- või muude diagrammide kasutamine ettekannetes
B1+	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjeldada üksikasjalikku infot oma huvivaldkonda käsitlevatelt (A-keelse tekstiga) diagrammidelt, kuigi piiratud sõnavara tõttu võib kõhelda või ebatäpselt sõnastada.				
B1	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjeldada lihtsatelt (A-keelse tekstiga) diagrammidelt (graafikutelt, tulpdiaagrammidelt) nähtuvaid üldisi suundumusi, kuigi piiratud sõnavara tõttu võib mõnikord olla sõnastamisel raskusi.	majapidamiskulude või isiklike rahaasjade selgitamine sõbrale või pereliikmele	ilmateate (statistika ja suundumused) alusel seltskondliku sündmuse parima aja üle otsustamine, üldise finantsolukorra hindamine kogukonna või ühenduse koosolekul, skemaatiline väljapanek teadusmuuseumis	graafikult või tulpdiaagrammilt nähtuvad suundumused ärikoosolekul või organisatsiooni ülesehitust kujutavalt skeemilt järeldevate ülesannete selgitamine töötajate väljaõppe ajal	kesk- või ülikoolis rühma- või paaristöö käigus graafikute ja diagrammide järgi üldiste suundumuste leidmine

	Teksti vahendamine				
	Suuliselt või viibeldes andmete selgitamine (graafikult, diagrammilt jne)	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A2+	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjeldada tuttavat teemat illustreerivaid lihtsaid (A-keelse tekstiga) visuaalseid kujutisi (nt ilmakaardid, lihtsad voodiagrammid), kuigi sageli võib olla pause, uuesti alustamist ja ümbersõnastamist.	ilmakaardi kasutamine vabaõhutegevuse kavandamiseks, diagrammilt majapidamisseadme põhitunnuste selgitamine sõbrale või pereliikmele	varasemate ilmastikuandmete kasutamine mõne sündmuse jaoks parima aja määramiseks, põhilised finantssuundumused kogukonna või ühenduse koosolekul esitamiseks, bussi- või metrooliinide skeem, hoone (nt kaubanduskeskus) majajuht	lihtsat tööprotsessi või tegevust illustreeriv graafik (nt printerikasseti vahetamiseks või organisatsiooni ülesehituse skeemilt tööülesannete selgitamiseks)	kesk- või ülikoolis paaris- või rühmatööna graafikute ja diagrammide tõlgendamine (nt rahvastiku- või ilmamuutused aja jooksul)
A2	Kirjeldus puudub.				
A1	Kirjeldus puudub.				
Eel-A1	Kirjeldus puudub.				

	Teksti vahendamine				
	Kirjalikult andmete selgitamine (graafikult, diagrammilt jne)	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjalikult selgitada (A-keelse tekstiga) eri vormis empiirilisi andmeid, mis on keeruka arutluskäiguga teadus- või erialauurimustes.	[Puudub]	[Puudub]	ettevõtte majandusaruande, turu-uuringu või muu aruande andmed või ettevõtte juhtkonna tellitud teadus- ja arendustegevuste andmed	doktori- või magistritöö empiirilised andmed
C1	Oskab tõlgendada ja selgelt ning usaldusväärselt (B-keeles) kirjalikult selgitada keerukaid teadus- või erialateemasid illustreerivate (A-keelse tekstiga) keerukate diagrammide ja muus visuaalses vormis andmete asjakohaseid põhipunkte.	sõpradele või pereliikmetele diagrammid / visuaalsed andmed isikliku huvivaldkonna teemadel, näiteks meditsiiniline uurimus või keskkonnaandmed; ajaleheartiklis graafilised majandusandmed	ettevõtte või riigiasutuse aruandes diagrammid / visuaalsed andmed, mis on asjakohased kogukonnapoliitika või -kavade arutamiseks; avalike ettekannete andmed	koosolekul rahandust, turu-uuringuid või riigisektori tegevust illustreerivate diagrammide / visuaalsete andmete üksikasjalik analüüsimine	loengu, teaduskonverentsi või ümarlauakohtumise visuaalsed andmed, mis on avaldatud teadusuurimustes või kogutud teadusprojekti käigus
B2	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) usaldusväärselt kirjalikult selgitada oma huvivaldkonda käsitlevate (A-keelse tekstiga) diagrammide ja muu visuaalse vormiga üksikasjalikku infot.	keerulise seadme käsitlemise juhised ja skeem majahoidjale	tervishoiu- ja ohutusnõuded (nt haiglas, tehases, raamatukogus)	asutusesisene aruanne või teatis visuaalsete (graafik, skeem, tabel) andmete põhisisu kohta	kesk- või ülikoolis täidetud kirjalikku ülesandesse lisatud visuaalne tehniline info
B1+	Oskab tõlgendada ja (B-keeles) kirjalikult selgitada (A-keelse tekstiga) lihtsatelt diagrammidelt (nt graafikud, tulpdiagrammid) nähtavaid üldisi suundumisi ning täpsustada põhipunktide üksikasju, kui on võimalik kasutada sõnaraamatuid või muid abimaterjale.	majapidamiskulude või isiklike rahaasjade selgitamine pereliikmele	kogukonna- või ühenduse ürituse korraldamiseks peetud veebiarutelu postitatud lihtsad ilmastiku- või finantsandmed	graafikult või skeemilt loetavate põhitunnuste kirjeldamine e-kirjas	uurimust või demograafilisi ja muid andmeid kokku võttev lihtne ülesanne

	Teksti vahendamine				
	Kirjalikult andmete selgitamine (graafikult, diagrammilt jne)	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B1	Oskab (B-keeles) lihtsate lausetega kirjeldada tuttavaid teemasid käsitlevaid (A-keelse tekstiga) visuaalseid materjale (nt ilmakaardid, lihtsad voodiagrammid).	e-kirjas lisatud kaardile tuginedes tee juhatamine	kogukonna või ühenduse netifoorumisse postitatud lihtsad demograafilised andmed, info või suundumused	voodiagrammi järgi lihtsate juhiste andmine kontori töökorralduse kohta	kooliülesandena pildi või piltide juurde lihtsa kirjaliku loo koostamine
A2	<i>Kirjeldus puudub.</i>				
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				

	Teksti vahendamine				
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab (B-keeles) põhjendada järeldusi, kui seosed või tähendused (A-keeles) on varjatud; oskab välja tuua väljendusviisi sotsiokultuurilise kõrvaltähenduse (nt pehmem väljendus, iroonia, sarkasm).	arutelud, päevakajalised saated, raamatud, ajaleheartiklid, kommentaarid, juhtartiklid, erialaartiklid või muud haritud lugejaskonnale mõeldud publikatsioonid	kogukonna kohtumised, avalikud arutelud ja loengud, foorumiarutelud, poliitilised kohtumised, poliitilised kirjutised, avalikud poliitilised dokumendid, õiguslikud arvamused, poliitilised kõned	konverentsi-, seminari- või koosolekuettekanded, erialapublikatsioonid, tehnilised aruanded, pressiteated või konverentsid	teaduskonverentsil esinemine, veebiettekaned, juhendid, õpikud, artiklid teadusajakirjas, teatmeteosed

	Teksti vahendamine				
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C1	Oskab (B-keeles) teha kokkuvõtteid pikkadest keerukatest (A-keelsetest) tekstidest.	päevakajalised saated, ajakirja- või ajaleheartiklid	mitme osalejaga foorumiarutelud, poliitilised kõned, tseremooniad, arvamused, dokumendid	konverentsi-, seminari- või koosolekuettekanded, aruanded, lepingud, eeskirjad	veebiettekanne, loeng teaduskonverentsil või seminaril, akadeemilised artiklid ja teosed
	Oskab (B-keeles) teha kokkuvõtteid oma teadus- või erialavaldkonda käsitlevatest (A-keelsetest) aruteludest, arendades edasi ja kaalutledes eri seisukohti ning eristades kõige olulisemad mõtted.	arutelud, päevakajalised saated	mitme osalejaga foorumiarutelud	koosolek või seminar	mitme osalejaga foorumiarutelud, ümarlauad või kollokviumid
	Oskab (B-keeles) teha selgeid, hea ülesehitusega kokkuvõtteid keerukatest (A-keelsetest) tekstidest oma valdkonnast väljapoole jäävatel teemadel, kuigi võib mõnikord kontrollida mõne erialatermini tähendust.	juhtkirjad ja kommentaarid, teleuudised ja päevakajalised saated	seadused, muud juriidilised dokumendid, eeskirjad, ettekanded, kõned, jutlused	erialaspetsialistidele mõeldud tehnilised aruanded, ärikirjad, lepingud, eeskirjad, konverentsiettekanded	õppematerjalid, õpikud, tekstikogumikud, sõnaraamatud, artiklid teadusajakirjades, loengud, konverentsiettekanded, arutelud ja veebiettekanne
	Oskab (B-keeles) selgitada (A-keelsete) faktide või arutluskäigu peenemaid erisusi.	arutelud, päevakajalised saated, raamatud, ajaleheartiklid, kommentaarid, juhtkirjad, erialaartiklid või muud haritud lugejaskonnale mõeldud publikatsioonid	kogukonna kohtumised, avalikud arutelud ja loengud, foorumiarutelud, poliitilised kohtumised, poliitilised kirjutised, avalikud poliitilised dokumendid, õiguslikud arvamused, poliitilised kõned	konverentsi-, seminari- või koosolekuettekanded, erialapublikatsioonid, tehnilised aruanded, pressiteated või konverentsid	esinemine teaduskonverentsil, veebiettekanne, õppematerjalid, õpikud, artiklid teadusajakirjas, teatmeteosed

	Teksti vahendamine				
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab (B-keeles) mingil teemal arutledes toetuda (A-keelsete) keeruliste tekstide infole ja arutluskäikudele, andes neile hinnanguid, lisades oma arvamuse jne.	raamatud, ajaleheartiklid, kommentaarid ja juhtkirjad, erialaartiklid, teleuudised ja päevakajalised saated, jutusaated	poliitilised kirjutised, avalikud poliitilised dokumendid, foorumiarutelud, ettekanded, poliitilised kõned, jutlused	tehnilised aruanded, erialaartiklid, tehnilised kirjeldused, lepingud	õppematerjalid, õpikud, tekstikogumikud, artiklid teadusajakirjades, loengud, konverentsiettekanded, arutelud ja veebiettekan-
	Oskab (B-keeles) selgitada (A-keelsete) erialatekstide hoiakuid ja arvamusi, põhjendades oma järeldusi viidetega lähtetekstide konkreetsele sisule.	raamatud, ajaleheartiklid, kommentaarid ja juhtkirjad, erialaartiklid, teleuudised ja päevakajalised saated, jutusaated			
B2+	Oskab (B-keeles) selgelt ja hea ülesehitusega kokku võtta keeruliste (A-keelsete) tekstide info ja seisukohad, kui teema on seotud oma huvivaldkonna või erialaga. Oskab (B-keeles) esitada kokkuvõtlikult keeruliste (A-keelsete) arutelude põhipunktid, kaalutledes eri seisukohti.	perekondlike sündmuste arutelud, telesaated ja päevakajalised saated, jutusaated	ettekanded, (poliitilised) kõned, jutlused	konverentsiettekanded	loengud, konverentsiettekanded ja arutelud, veebiettekan-
			mitme osalejaga ametlikud arutelud	koosolekud, nõupidamised, infotunnid	mitme osalejaga vestlusring teaduskonverentsil
B2	Oskab (B-keeles) sünteesida ja edastada eri allikatest pärinevat (A-keelset) infot ja arutluskäike.	päevakajalised veebiettekan-	kogukonna kohtumised või poliitilised koosolekud: päevakajalised uudised, intervjuud või dokumentaalsaad-	aruandes või koosolekul: ettevõtte/valitsuse teadaande, poliitika, juhtumi meediakajastus	töö projektiga: veebiettekan-

	Teksti vahendamine				
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab (B-keeles) kokku võtta ja kommenteerida nii (A-keelseid) tarbe- kui ka loovtekste, arutledes eri seisukohtade ja peamiste teemade üle.	raamatud, ajaleheartiklid, kommentaarid, juhtartiklid, erialaartiklid või muud üldisele haritud lugejaskonnale mõeldud publikatsioonid	poliitilised kirjutised, avalikud poliitilised dokumendid, romaanid, lühijutud	tehnilised aruanded, erialaartiklid, tehnilised kirjeldused, lepingud	artiklid teadusajakirjas, teatmeteosed, romaanid, lühijutud
	Oskab (B-keeles) kokku võtta pikemate keeruliste (A-keelsete) tekstide põhipunkte, kui teema on päevakajaline või puudutab oma huvivaldkonda.		poliitilised kirjutised, avalikud poliitilised dokumendid	tehnilised aruanded, erialaartiklid, tehnilised kirjeldused, lepingud	artiklid teadusajakirjas, teatmeteosed
	Oskab määratleda oma huvivaldkonda käsitlevate (A-keelsete) kirjalike tekstide kavandatud sihtrühma ning (B-keeles) selgitada autori eesmärki, hoiakuid ja arvamusi.	veebilehed, päevakajalised saated, dokumentaalsaadet, ajaleheartiklid ja juhtkirjad	intervjuud, teadaanded, poliitilised avaldused	konverentsiettekanded, aruanded, erialaartiklid	külalisesinejate kõned, veebilehed ja -ettekanded, dokumentaalsaadet, artiklid
	Oskab (B-keeles) kokku võtta (A-keelseid) uudiseid, intervjuusid ja dokumentaalsaadet, kus esitatakse arvamusi, põhjendusi ja mõttevahetusi.	vaba mõttevahetus sõpradega, sotsiaalmeedias suhtlemine	vaba mõttevahetus avalikus kohas (nt lennujaamas või restoranis)	rühma- või strateegiakoosolekud	rühmatöö osana
	Oskab (B-keeles) kokku võtta (A-keelsete) filmide ja näidendite sisu ja sündmustikku.	vaba mõttevahetus sõpradega	[Puudub]	[Puudub]	tunnis projekti osana
B1+	Oskab (B-keeles) kokku võtta oma huvivaldkonda käsitlevate (A-keelsete) pikemate tekstide põhipunktid, kui on võimalus kontrollida mõne väljendi tähendust.	pikad telefonikõned, päevakajalised telesaated, dokumentaalsaadet, veebiettekanded	kõned, avalikud esinemised	ettekanne või loeng, asjakohased dokumentaalsaadet või päevakajalised saated	ülikooliloengud, asjakohased dokumentaalsaadet või päevakajalised saated, veebiettekanded
	Oskab (B-keeles) teha kokkuvõtteid (A-keelsetest) lühijuttudest, artiklitest, kõnedest, aruteludest, intervjuudest või dokumentaalsaadetest ja vastata täpsustavatele küsimustele.	arutelud sõpradega, dokumentaalsaadet, lühijutud, ajakirja- või ajaleheartiklid	avalikud esinemised, intervjuud, avalikud teadaanded	ettekanne või arutelu konverentsil, seminaril või koosolekul, ajaleheartiklid	veebiettekanded, dokumentaalsaadet ja teadusartiklid, lühijutud

	Teksti vahendamine				
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab kokku panna eri (A-keelsetest) allikatest pärinevad lühemad infokillud ja teha neist (B-keeles) teistele kokkuvõtte.	vaba mõttevahetus, brošüürid, kuulutused, teatrikavad, laulusõnad	avalikud teated ja teadaanded, koosolekumärkmed, ülevaated ajalehtedes ja ajakirjades	aruanded, kohtumised, kirjad ja e-kirjad, koosolekumärkmed, pressikajastused	veebiettekanded, ülesannete täitmise juhised, teemaga seotud artiklid
B1	Oskab (B-keeles) kokku võtta tuttavat või endale huvipakkuvat teemat käsitlevate selgete, hea ülesehitusega (A-keelsete) tekstide põhipunktid, kuigi piiratud sõnavara tõttu võib mõnikord olla raskusi sõnastamisega.	isiklik kirjavahetus, lühiartiklid, brošüürid, kuulutused	lühiartiklid, lühikesed ametlikud kirjad, avalikud pöördumised ja teadaanded, eeskirjad, reklaamlehed, sündmuste kavad	esitlused ja demonstratsioonid, aruanded, ärikirjad	külalisesinejate esinemine, veebiettekanded, kirjeldused, jutustused, õpiku peatükid, veebilehed, uudiste ülevaated, lühiartiklid
	Oskab (B-keeles) lihtsalt kokku võtta tuttavat teemat käsitlevate selgesõnaliste (A-keelsete) tekstide põhisisu (nt intervjuude lühikeste üleskirjutuste, ajakirjaartiklite, reisibrošüüride puhul).	kirjalik lühiintervjuu või ajakirjaartikkel, reisibrošüür, kiri, e-kiri, ajaleheuudise kokkuvõte		aruanded, ärikirjad, e-kirjad	kirjeldused, jutustused, õpiku peatükid, veebilehed, uudiste kokkuvõtted, lühiartiklid
	Oskab (B-keeles) kokku võtta päevakajaliste või endale huvipakkuvat teemat käsitlevate (A-keelsete) vestluste põhipunktid, kui esitus on selge.	uudiste vahetamine ja plaanide arutamine, pulmas uudiste vahetamine	ametnikuga peetud vaba vestluse sisu	konsultatsioon eksperdi, audiitori, konsultandiga	ametiasutusest päringule saadud vastus, projekti küsitluse vastuste kokkuvõte
	Oskab (B-keeles) kokku võtta oma huvivaldkonda käsitlevate pikkade (A-keelsete) suuliste tekstide põhipunktid, kui on võimalus mitu korda kuulata või vaadata.	pikad telefonikõned, päevakajalised telesaated, dokumentaalsaadet, veebiettekanded	kõned, avalikud esinemised	ettekanne või loeng, ümarlaua arutelu, asjakohased dokumentaalsaadet või päevakajalised saated	üliskooliloengud, asjakohased dokumentaalsaadet või päevakajalised saated, veebiettekanded

	Teksti vahendamine				
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab (B-keeles) kokku võtta (A-keelsete) telesaadete või videoklippide põhisisu või sündmustiku, kui on võimalus vaadata neid mitu korda.	stseen filmist, romaanist või situatsioonikomöödiast	päevakajaline saade avaliku koosoleku teemal	uudistekatkend, intervjuu või asjakohane avalik pöördumine	dokumentaalsate stseen, intervjuu
A2+	Oskab (B-keeles) edasi anda näiteks õnnetusi, spordi- või muid sündmusi kajastavate (A-keelsete) tele- või raadiouudiste põhisisu, kui teema on tuttav ning uudist esitatakse aeglaselt ja selgelt.	vaba mõttevahetus sõpradega, sotsiaalmeedias suhtlemine	vaba mõttevahetus avalikus kohas (nt lennujaamas või restoranis)		meediaväljaannetest projekti jaoks info kogumine
	Oskab (B-keeles) lihtsate lausetega edasi anda selge ülesehitusega, lühikeste, lihtsate (A-keelsete) tekstide infot, kui tekste illustreerivad pildid või tabelid.	uudiste konkreetne info (kes, kus, millal)	meelelahutusvõimalused (kontserdi või spordivõistluse valimine), info teadetetahvil ja plakatil, sõiduplaanid, grafiti, kavad, piletid	töögraafiku üksikasjad	illustreeritud jutt, lihtne infotekst (tabelitega) riigi kohta
	Oskab (B-keeles) kokku võtta tuttavat teemat kajastavate (A-keelsete) lihtsate ja lühikeste teabetekstide põhisisu.	uudiste põhiinfo (kes, kus, millal), veebilehed või brošüürid, lihtsad reisikirjeldused	teave muuseumi infotahvil, asutuste (nt haigla, politsei) voldikutel	majandusaasta aruanded	ülesannete ja kodutööde üksikasjad, kursuste või eksamite tutvustused
A2	Oskab (B-keeles) edasi anda selge ülesehitusega, lühikeste ja lihtsate (A-keelsete) tekstide põhisisu, kompenseerides puuduvat sõnavara muude vahenditega (nt žestid, illustreerivad joonised, muukeelsed sõnad/viiped).	ilmateated, väga lihtsad kokkupanemisjuhised	ühistranspordi väljumisajad ja hinnad, teenuste kättesaadavus	[Puudub]	ilmateated, asukoha illustreeritud lühikirjeldus, lihtsad koomiksilood
A1	Oskab (B-keeles) edasi anda lihtsat ootuspärast infot (A-keelse) lühikese, väga lihtsa tekstiga viitadelt, teadetest, plakaditelt või kavadest.	teated teismeliste ustel, külmkapiuksele jäetud teated (nt kelle kord on süüa teha, koristada, nõusid pesta)	teed juhatavad märgid ja teated, sündmusi reklaamivad ja nende toimumisaegu esitavad plakatid ja kavad	asukoha- ja/või hoiatusmärgid ja -teated, ajakavadega teated	klassinimekirjad, ürituste teave ürituste kavas

	Teksti vahendamine				
	Suuline või viibeldud töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
Eel-A1	Kirjeldus puudub.				

	Teksti vahendamine				
	Kirjalik töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab (B-keeles) kirjalikult selgitada (A-keelsete) tekstide fakte ja arutluskäike, eriti kui esitatakse kellegi teise arvamust, ning osutada pehmemale väljendusviisile, varjatud kriitikale, irooniale ja sarkasmile. Oskab kokku võtta eri allikatest pärinevat infot, esitades kasutatud põhjendusi ja arutlusi sidusa tervikuna.	arutelud, päevakajalised saated, raamatud, ajaleheartiklid, kommentaarid, juhtartiklid, erialaartiklid või muud haritud lugejaskonnale mõeldud publikatsioonid	kogukonna kohtumised, avalikud arutelud, foorumiarutelud, poliitilised kohtumised, poliitilised kirjutised, avalikud poliitilised dokumendid, õiguslikud arvamused	konverentsi-, seminari- või koosolekuettekanded, erialapublikatsioonid, tehnilised aruanded, konverentsid	teaduskonverentsil esinemine, veebiettekaned, õppematerjalid, õpikud, artiklid teadusajakirjas, teatmeteosed
C1	Oskab (B-keeles) kirjalikult kokku võtta pikki keerulisi (A-keelseid) tekste ja tõlgendada nende sisu õigesti, kui saab aeg-ajalt kontrollida ebatavaliste erialaterminite täpset tähendust.		kogukonna kohtumised, avalikud arutelud, foorumiarutelud, poliitilised kohtumised, poliitilised kirjutised, avalikud poliitilised dokumendid	konverentsi-, seminari- või koosolekuettekanded, erialapublikatsioonid, tehnilised aruanded, konverentsid, äriettepanekud	teaduskonverentsil esinemine, veebiettekaned, õppematerjalid, õpikud, artiklid teadusajakirjas

	Teksti vahendamine				
	Kirjalik töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab (B-keeles) kirjutada konkreetsele lugejaskonnale mõeldud kokkuvõtteid pikkadest ja keerulistest (A-keelsetest) tekstidest (nt teadusartiklid või poliitilised analüüsivad tekstid, kirjandusteose katkendid, juhtkirjad, kirjandusteose analüüsid, aruanded või teadusartikli katkendid), järgides lähteteksti stiili ja registrit.		kogukonna kohtumised, avalikud arutelud, foorumiarutelud, poliitilised kohtumised, poliitilised kirjutised, avalikud poliitilised dokumendid, õiguslikud arvamused	konverentsi-, seminari- või koosolekuettekanded, erialapublikatsioonid, tehnilised aruanded, konverentsid	teaduskonverentsil esinemine, veebiettekaned, õppematerjalid, õpikud, artiklid teadusajakirjas, teatmeteosed
B2+	Oskab (B-keeles) kirjalikult kokku võtta oma töö-, teadus- või huvivaldkonda käsitlevate hea ülesehitusega, kuid keeruliste (A-keelsete) tekstide põhisisu.	perekondlike sündmuste arutelud, telesaated ja päevakajalised saated, jutusaated	ettekanded, kõned, jutlused	konverentsiettekanded	loengud, konverentsiettekanded ja arutelud, veebiettekaned
	Oskab (B-keeles) kirjalikult võrrelda, kõrvutada ja sünteesida oma huvivaldkonna (A-keelsete) teadus- või erialaväljaannete infot ja seisukohti.	[Puudub]	avalikud poliitilised dokumendid	erialaajakirjad ja -ajalehed, poliitilised dokumendid, tehnilised aruanded	teadusartiklid, ülevaated, raamatud
	Oskab (B-keeles) kirjalikult selgitada (A-keelsete) keerukate tekstide seisukohti, toetades oma järeldusi viidetega lähtetekstide konkreetsele infole.	dokumentaalsaadet, päevakajalised saated, ajakirja- ja ajaleheartiklid, romaanid, lühijutud, näidendid	mitme osalejaga foorumiarutelud, blogid, kõned, tseremooniad, kohtuhagid, õiguslikud arvamused ja juriidilised või poliitilised dokumendid	konverentsi-, seminari- või koosolekuettekanded, infotunnid või pressikonverentsid, aruanded, lepingud, eeskirjad, artiklid	veebiettekanne, loeng, teadusseminar, teadusartiklid ja -teosed, romaanid, lühijutud, näidendid
B2	Oskab (B-keeles) kokku võtta oma huvivaldkonna või eriala keerukate (A-keelsete) tekstide põhisisu.				

	Teksti vahendamine				
	Kirjalik töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B1+	Oskab (B-keeles) kirjalikult kokku võtta endale või üldsusele huvipakkuva teema (A-keelsete) tekstide infot ja arutluskäiku.	dokumentaalsaadet, päevakajalised saated, ajakirja- ja ajaleheartiklid, romaanid, lühijutud, näidendid	mitme osalejaga foorumiarutelud, blogid, kõned, tseremooniad, kohtuhagid, õiguslikud arvamused ja juriidilised või poliitilised dokumendid	konverentsi-, seminari- või koosolekuettekanded, infotunnid või pressikonverentsid, aruanded, lepingud, eeskirjad, artiklid	veebiettekanne, loeng, teadusseminar, teadusartiklid ja -teosed, romaanid, lühijutud, näidendid
B1	Oskab (B-keeles) kirjalikult kokku võtta päevakajaliste või endale huvipakkuvate (A-keelsete) teabetekstide põhipunkte, kui suuliste tekstide esitus on selge.	telefonikõned, veebiettekanne, uudised, dokumentaalsaadet, isiklikud kirjad, infobrošüürid, lühiartiklid	avalikud esinemised, avalikud teadaanded ja teated	videoesinemine koosolekul, infotund ülesande täitmiseks, aruanded ja ärikirjad	sisseelamiskoosolek, juhised ülesande täitmiseks, väliskõneleja esinemine, jutustused ja lühiartiklid
	Oskab lühikesi lihtsas keeles tekstilõike oma sõnadega kirja panna, kasutades originaalteksti sõnu ja järgides selle kulgu.	isiklik kirjavahetus, lühiartiklid, brošüürid, kuulutused, veebilehe tekstid	lühikesed ametikirjad, avalikud pöördumised ja teated, eeskirjad, teenuste muutumise infot edastavad reklaamlehed, sündmuste kava	aruanded, ärikirjad	jutustused, õpiku peatükid, veebilehed, uudiste kokkuvõtted, lühiartiklid
A2+	Oskab (B-keeles) esitada põhipunktidenä lühikeste lihtsate (A-keelsete) tekstide olulist infot, kui tekstid käsitlevad konkreetset tuttavat teemat ja on lihtsas igapäevakeeles. Oskab oma keelepädevuse ja -kogemuse piires leida ja kasutada lühemate tekstide võtmesõnu ja -fraase või lühikesi lauseid.	uudiste põhinfo (kes, kus, millal), veebilehe või brošüüri kirjeldus, lihtsad reisikirjeldused	teave muuseumi infotahvlil, asutuste (nt haigla, politsei) voldikutel	teated, eeskirjad, ülesande täitmise juhised	ülesannete ja kodutööde üksikasjad, kursuste või eksamite tutvustused, õpikutekstid

	Teksti vahendamine				
	Kirjalik töö tekstiga	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A2	Oskab lihtsat keelt kasutades (B-keeles) edasi anda tuttavat ja igapäevast teemat käsitlevaid väga lühikesi (A-keelseid) tekste, kui neis esineb kõige sagedam sõnavara; oskab koostada tekste, mis on vigadest hoolimata arusaadavad. Oskab ümber kirjutada lühemaid selge käekirjaga kirjutatud või trükitekste.	uudiseid edastavad kirjad	avalikud teated, juhendi osa	lihtsad tööjuhised, näiteks kuidas printerikassetti vahetada	lihtsad lühijutud, üldised õppe-eeskirjad (nt eksami kohta)
A1	Oskab sõnaraamatut kasutades (B-keeles) edasi anda tuttavat ja igapäevasel teemal lihtsate (A-keelsete) väljendite tähendust. Oskab ümber kirjutada üksiksõnu ja lühemaid trükitekste.		avalikud teated, transpordiinfo	oma valdkonna lihtsad juhised ja aruanded	lihtsad jutustused, õppe-eeskirjad
Eel-A1	Kirjeldus puudub.				

	Teksti vahendamine				
	Kirjaliku teksti suuline või viibeldes tõlkimine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab (B-keelde) suuliselt ladusalt tõlkida abstraktseid (A-keelseid) kirjalikke tekste paljudel oma huvi-, teadus- või erialateemadel, andes edukalt edasi hinnanguid ja arutluskäike, samuti nendega seotud nüansse ja varjatud tähendusi.	erialaartiklid ja ülevaated isikliku huvivaldkonna teemadel	avalikud poliitilised dokumendid, deklaratsioonid, reeglid ja eeskirjad	erialapublikatsioonid, tehnilised aruanded, lepingud, pressiteated	teadusprojektid ja nendega seotud dokumendid
C1	Oskab (B-keelde) suuliselt ladusalt tõlkida keerukaid (A-keelseid) tekste üldistel ja erialateemadel, tabades enamikku nüansse.				

	Teksti vahendamine				
	Kirjaliku teksti suuline või viibeldes tõlkimine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B2+	Oskab (B-keelde) suuliselt tõlkida keerukaid (A-keeles kirjutatud) tekste, mille info ja arutluskäigud puudutavad oma töö-, teadus- või huvivaldkonda.	ajakirja- või ajaleheartikkel huvipakkuval päevakajalisel teemal	muuseumi või näituse väljapaneku infotekstid, kohalikud eeskirjad, näiteks jäätmekäitluse, parkimise jne kohta	oma erialaga seotud tehnilised aruanded	teadusartiklid või ülevaated, eeskirjad
B1+	Oskab (B-keelde) suuliselt tõlkida (A-keeles kirjutatud) tekste, mille info ja arutluskäigud puudutavad oma töö-, teadus- või huvivaldkonda, kui tekstid on lihtsas tavakeeles.				
B1	Oskab (B-keelde) suuliselt ligikaudselt tõlkida selgesõnalisi ja selge ülesehitusega (A-keeles kirjutatud) teabetekste tuttavalt või huvipakkuval teemal, kuigi piiratud sõnavara tõttu võib mõnikord olla raskusi sõnastamisega.	sõprade-sugulaste uudiseid edastavad kirjad ja e-kirjad	lihtsad aruanded, näiteks õnnetuse pealtnägija tunnistus	töö- või praktikakohale kandideerija CV ja kaaskiri	koolivälist tegevust ja nende tingimusi tutvustavad brošüürid
A2+	Oskab (B-keelde) suuliselt ligikaudselt tõlkida lühikesi lihtsaid (A-keeles kirjutatud) igapäevatekste (nt brošüürid, teated, juhised, kirjad, e-kirjad).		avalike teenuste, nt parkimiskorralduse või jäätmete kogumise muutuste teadaanded	töö- või praktikakohale kandideerija üksikasjalik CV ja motivatsioonikiri	
A2	Oskab (B-keelde) suuliselt ligikaudselt lihtsas keeles tõlkida (A-keeles kirjutatud) lühikesi lihtsaid tekste (nt tuttavat teemal teadaanded), tabades põhisisu.	toiduainete või elektroonikaseadmete infomärgised, ravimi kasutamise juhised infolehel	ühistranspordikaardi ostmise juhised	töökoha peamised tervishoiu- ja ohutusnõuded	teated raamatute või kursuse/klassi vahetamise kohta
	Oskab (B-keeles) suuliselt ligikaudselt lihtsas keeles edasi anda tavapärase infot (A-keelsest) igapäevateemasid kajastavatest lihtsa sõnastusega tekstidest (nt isiklikud uudised, lühijutud, suunised, teadaanded, juhised).	isiklikud uudised kirjudes ja e-kirjudes	tee juhatamine, teated, info plakatitel	teated, juhised, peamised tervishoiu- ja ohutusnõuded	eksamijuhised

	Teksti vahendamine				
	Kirjaliku teksti suuline või viibeldes tõlkimine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A1	Oskab (B-keeles) suuliselt ligikaudselt lihtsas keeles edasi anda igapäevaseid sõnu/viipeid ja väljendeid (A-keelse tekstiga) viitadelt, teadetest, plakatitelt, kavadest, reklaamlehtedest jne.	[Puudub]	sildid ja teated, plakatid, kavad, reklaamlehed	sildid ja teated, plakatid, reklaamlehed	sildid ja teated, plakatid, tunniplaanid
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				

	Teksti vahendamine				
	Kirjaliku teksti kirjalik tõlkimine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab (B-keelde) kirjalikult tõlkida väljapoole oma eriala jäävaid tehnilisi (A-keeles kirjutatud) tekste, kui tõlke täpsuse kontrollib üle selle valdkonna spetsialist.	kirjad, ajaleheartiklid, kommentaarid, juhtkirjad, erialaartiklid või muud haritud lugejaskonnale mõeldud publikatsioonid	poliitilised kirjutised, avalikud poliitilised dokumendid, õiguslikud arvamused	erialapublikatsioonid, tehnilised aruanded, lepingud, pressiteated	teadusartiklid
C1	Oskab (B-keelde) kirjalikult tõlkida oma valdkonna abstraktseid (A-keeles kirjutatud) ühiskondlikke, teadus- ja erialatekste, andes edukalt edasi hinnanguid ja arutluskäike, sh suuremat osa varjatud tähendusi, kuigi mõnikord võib väljendusviisis märgata lähtekeele liigset mõju.	kirjad, ajakirja- või ajaleheartiklid, lühijutud	kõned, jutlused, poliitilised dokumendid	teadus-, tehnika-, finants- või projektaruanded, eeskirjad, artiklid ja muud erialapublikatsioonid	teadusartiklid ja erialakirjandus, kirjanduskriitika

	Teksti vahendamine				
	Kirjaliku teksti kirjalik tõlkimine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B2+	Oskab (B-keelde) kirjalikult tõlkida selgelt liigendatud (A-keelseid) tekste – tõlkes on keelekasutus tavapärane, kuid sõnajärg, teksti liigendamine, kirjavahemärkide ja mõne väljendi kasutamine võivad kajastada lähtekeele liigset mõju.	kirjad, ajakirja- või ajaleheartiklid, argikeelsed tekstid			teadusartiklid ja erialakirjandus, romaanid, lühijutud, näidendid
B2	Oskab (B-keelde) kirjalikult tõlkida (A-keelseid) tekste, järgides lähtetekstide lauseehitust ja struktuuri ja andes õigesti edasi lähtetekstide põhisisu, kuigi tõlge võib olla kohmakas.	uudiseid sisaldavad kirjad, avalikku huvi pakkuvad artiklid	üldeeskirju tutvustavad avalikud dokumendid, juhendi osad, arvamused	selgesõnalised kirjad, juhised, oma eriala aruanded	selgesõnalised jutustused, üldised õppe-eeskirjad
B1+	Oskab (B-keelde) kirjalikult ligikaudselt tõlkida lihtsas tavakeeles kirjutatud selgesõnalisi (A-keelseid) tarbetekste, järgides selgelt lähtetekstide struktuuri – ehkki võib olla keelelisi eksimusi, on tõlge arusaadav.			selgesõnalised kirjad, juhised, oma eriala aruanded	
B1	Oskab (B-keelde) kirjalikult ligikaudselt tõlkida lihtsas tavakeeles kirjutatud lühikeste (A-keelsete) tarbetekstide infot, nii et tõlge on vigadest hoolimata arusaadav.				üldised õppe-eeskirjad
A2	Oskab lihtsaid väljendeid kasutades (B-keelde) kirjalikult ligikaudselt tõlkida tuttavat ja igapäevast teemat käsitlevaid väga lühikesi (A-keelseid) tekste, kui neis on kõige sagedam sõnavara; oskab koostada tõlke, mis on vigadest hoolimata arusaadav.	uudiseid edastavad kirjad	avalikud teated, juhendi osad	lihtsad tööjuhised, nt kuidas printerikassetti vahetada	lihtsad lühijutud, üldised õppe-eeskirjad (nt eksami kohta)
A1	Oskab sõnaraamatut kasutades kirjalikult tõlkida (A-keelest B-keelde) lihtsaid sõnu ja väljendeid, kuigi ei suuda alati valida asjakohase tähendusega vasteid.		avalikud teated, transpordiinfo	oma valdkonna lihtsad juhised ja aruanded	lihtsad jutustused, õppe-eeskirjad
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				

	Teksti vahendamine				
	Märkmete tegemine (loengus, seminaril, koosolekul jne)	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab osaledes teha usaldusväärseid märkmeid (või protokollida) keerulisel ja/või võõrast teemat käsitleval koosolekul või seminaril nii, et märkmeid saavad kasutada ka need, kes ei olnud ise kohal.	[Puudub]	avalikel koosolekutel või komisjoni, klubi või ühenduse koosolekul, huvivaldkonna seminaril	juhatuse koosolekul, koolitusseminaril	seminaril või aruteluforumil
	Tajub öeldus peituvaid vihjeid, oskab teha märkmeid nii ridade vahele jääva kui ka sõnadesse pandu kohta. Oskab teha märkmeid valikuliselt, kasutades sobivaid lühendeid ja sõnastades infot ümber nii, et abstraktsed mõisted ja mõtteid ühendavad seosed on selged.			juhatuse koosolekul, erialakonverentsil või koolitusseminaril	seminaril või aruteluforumil, loengut kuulates
C1	Oskab oma huvivaldkonna loenguid üksikasjalikult konspekteerida, talletades infot sedavõrd täpselt ja originaalilähedaselt, et see on teistele arusaadav.		huvivaldkonna loengus	erialakonverentsil või koolitusseminaril	loengut või veebiettekannt kuulates
	Oskab loengu või seminari ajal valida, mida üles märkida ja välja jätta, isegi kui teema ei ole tuttav.	[Puudub]	avalikel koosolekutel või komisjoni, klubi või ühenduse koosolekul, huvivaldkonna seminaril või loengus	juhatuse koosolekul, erialakonverentsil või koolitusseminaril	seminaril või aruteluforumil, loengut kuulates
	Oskab keerukal ja abstraktsel teemal valida olulise üksikasjaliku info ja argumendid mitmest suulisest allikast (nt loengud, taskuhäälingud, ametlikud arutelud, väitlused, intervjuud), kui esitus on normaalse kiirusega.	huvivaldkonna teemat uurides	ühingu, surverühma, erakonna jne huvides mõnd valdkonda uurides	aruande või esitluse jaoks valdkonda uurides	artikli või seminari ettekande jaoks valdkonda uurides
B2	Mõistab loogilise ülesehitusega loenguid, kui teema on tuttav, oskab konspekteerida olulisena tunduvad seisukohad, kuigi kaotab sõnalisele väljendusele keskendumise tõttu osa infost.		huvivaldkonna avalikul loengul	erialakonverentsil või koolitusseminaril	loengut või veebiettekannt kuulates

	Teksti vahendamine				
	Märkmete tegemine (loengus, seminaril, koosolekul jne)	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab teha täpseid märkmeid koosolekutel või seminaridel, kui teema puudutab oma huvivaldkonda.		avalikel koosolekutel või komisjoni, klubi või ühenduse koosolekul, huvivaldkonna seminaril	juhatuse koosolekul, koolitusseminaril	seminaril või aruteluforumil
B1+	Oskab teha hilisemaks kasutamiseks piisavalt täpseid loengumärkmeid, kui teema kuulub oma huvivaldkonda ning tekst esitatakse selgelt ja loogiliselt.		huvivaldkonna avalikul loengul	erialakonverentsil või koolitusseminaril	loengut või veebiettekannet kuulates
B1	Oskab loengumärkmeid teha võtmesõnadena, kui on tegemist tuttava teemaga ning tekst esitatakse lihtsas sõnastuses ja selgelt.		huvivaldkonna avalikul loengul	erialakonverentsil või koolitusseminaril	loengut või veebiettekannet kuulates
	Oskab koosolekul märkida üles tavapäraseid juhiseid, kui teema on tuttav, tekst esitatakse lihtsas keeles ja märkmete tegemiseks jäetakse piisavalt aega.		avalikel koosolekutel või komisjoni, klubi või ühenduse koosolekul, huvivaldkonna seminaril	kollektiivi koosolekul, koolitusseminaril	seminaril või aruteluforumil
A2	Oskab teha lihtsaid märkmeid ettekande või esitluse ajal, kui teema on tuttav ja ootuspärane ning esineja on valmis selgitusi andma ja jätab aega märkmete tegemiseks.		messil/kaubanduskeskus es huvipakkuva toote esitlemise ajal	erialakonverentsil, messil või koolitusseminaril	[Puudub]
A1	Kirjeldus puudub.				
Eel-A1	Kirjeldus puudub.				

	Teksti vahendamine				
	Arvamuse avaldamine loovteksti (ka kirjandusteose) kohta	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Kirjeldus puudub, vt C1.				
C1	Oskab üksikasjalikult selgitada, kuidas ta teost tõlgendab, kirjeldades oma muljeid teose mõne aspekti kohta ja selgitades nende tähtsust.	äsja loetud romaani või lühijutu, äsja nähtud näidendi, filmi, muusikali või muu etenduse, maali või skulptuuri, muuseumis väljapandud kunstiteose arutamine sõpradega	kultuuriasutuse või klubi kultuuriringi liikmena loetud või käsitletud romaan, lühijutt, näidend või luuletus kultuuriasutuse või klubi korraldatud üritusel nähtud film, näituse väljapanek või kunstiteos	välispartnerite või -klientidega nende asukohamaa kirjanduse, filmikunsti, muude kultuurisündmuste või põhiliste kunstiteoste arutamine	kirjanduskursuse raames käsitletud romaan, luuletus, näidend, lühijutt või muu klassikaline või tänapäevane teos
	Oskab esitada isikliku tõlgenduse teose mõnest tegelasest, selgitades tegelase psühholoogilist/emotsionaalset seisundit, käitumise motive ja tegevuse tagajärgi.	äsja loetud romaani või lühijutu või nähtud näidendi, filmi või muusikali arutamine sõpradega		[Puudub]	
B2	Oskab selgelt kirjeldada oma muljeid teose kohta, arendades edasi oma mõtteid ja illustreerides neid näidete ja arutluskäikudega. Oskab kirjeldada, kuidas ta tõlgendab loo, romaani, filmi või näidendi süžeeleini, tegelasi ja teemasid. Oskab kirjeldada oma reaktsiooni teose kohta ja selgitada, miks sellised tunded tekkisid.	äsja loetud romaani või lühijutu, äsja nähtud näidendi, filmi, muusikali või muu etenduse, maali või skulptuuri, muuseumis väljapandud kunstiteose arutamine sõpradega	õpetaja või kultuuriasutuse korraldatud keeleõpperühma liikmena selgesõnalise romaani või lühijutu lugemine	välispartnerite või -klientidega nende asukohamaa kirjanduse, filmikunsti, muude kultuurisündmuste või põhiliste kunstiteoste arutamine	keeletunnis käsitletud romaan, luuletus, näidend, lühijutt või muu kirjandusteos
	Oskab üsna üksikasjalikult kirjeldada oma muljeid teose väljendusviisi, stiili ja sisu kohta, selgitades, mis talle meeldis ja miks.			[Puudub]	

	Teksti vahendamine				
	Arvamuse avaldamine loovteksti (ka kirjandusteose) kohta	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B1	Oskab selgitada, miks teose mõni koht või aspekt talle eriti huvi pakkus. Oskab üsna üksikasjalikult selgitada, millise tegelasega ta ennast kõige rohkem samastab, ja seda põhjendada. Oskab seostada loo, filmi või näidendi sündmuse oma kogetu või kuulduga. Oskab seostada tegelase emotsioone oma tunnetega. Oskab kirjeldada emotsioone, mis teda teose mõnes kohas valdasid (nt mil ta tegelase pärast muret tundis), ja selgitada põhjusi. Oskab lühidalt selgitada tundeid ja arvamusi, mida teos temas tekitas. Oskab kirjeldada tegelase iseloomu. Oskab kirjeldada tegelase tundeid ja selgitada nende põhjusi.	äsja loetud lihtsa lühijutu või romaani või nähtud filmi, muusikali või muu etenduse arutamine sõpradega		välispartnerite või -klientidega suheldes koolis loetud tuntud autorite (nt Cervantes, Shakespeare) loomingu või tuntud näitlejate filmirollide arutamine või neile viitamine	tunnis või kodutööna loetud lihtsam lühijutt, muinasjutt, rahvalik lugu või romaanikatkend; tunnis vaadatud videofilm
A2	Oskab kirjeldada oma muljeid teosest, andes lihtsas keeles edasi oma tundeid ja mõtteid. Oskab lihtsas keeles selgitada, millised teose aspektid talle eriti huvi pakkusid. Oskab öelda, kas talle teos meeldis või mitte, ja seda lihtsas keeles põhjendada.	[Puudub]	[Puudub]	[Puudub]	tunnis loetud lihtne jutt, muinasjutt, rahvalik lugu või luuletus
A1	Oskab kasutada lihtsaid sõnu/viipeid teose kohta oma tunnete väljendamiseks.				
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				

	Teksti vahendamine				
	Loovteksti (ka kirjandusteose) analüüsimine ja kriitiline hindamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab kriitiliselt hinnata eri ajastute ja žanrite teoseid (nt romaanid, luuletused ja näidendid), tajudes peenemaid stiilivarjundeid ja nii otsest kui ka kaudset tähendust. Suudab märgata nüansirikka keelekasutuse, retoorilise mõju ja keeleliste stiilivahendite (nt metafoorid, ebatavaline lauseehitus, kahemõttelisus) peenemaid varjundeid, tõlgendades ja mõistes tähendusi ning konnotatsioone. Oskab kriitiliselt hinnata, kuidas kasutatakse teose ülesehitust, keelekasutust ja retoorilisi vahendeid teose eesmärgi saavutamiseks, ja põhjendada nende sobivust või mõjusust. Oskab kriitiliselt hinnata keeletavade tahtlikku ignoreerimist teoses.	[Puudub]	romaan, filmi, autori elutöö ajakirjaarvustus või kultuuriasutuse või klubi korraldatud ühenduse blogi	[Puudub] [Puudub]	kirjanduskursuse raames käsitletud romaan, luuletus, näidend, lühijutt või muu klassikaline või tänapäevane teos
C1	Oskab kriitiliselt hinnata suuremat osa tekste, sh eri ajastute ja žanrite kirjandusteoseid. Oskab hinnata, mil määral järgitakse teoses žanri tavapäraseid tunnuseid. Oskab kirjeldada ja selgitada, kuidas teos publikut köidab (nt vastab ootustele või mõjub ootamatult).				

	Teksti vahendamine				
	Loovteksti (ka kirjandusteose) analüüsimine ja kriitiline hindamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B2	Oskab võrrelda kahte teost, nende teemasid, tegelasi ja stseene, käsitledes sarnasusi ja erinevusi ning selgitades nendevaheliste seoste olulisust. Oskab põhjendada oma arvamust teosest, märgates teemat, struktuuri ja vormi iseloomustavaid tunnuseid ning viidates teiste arvamustele ja väidetele. Oskab hinnata, kuidas teos soodustab tegelastega samastumist, tuues asjakohaseid näiteid. Oskab kirjeldada, kuidas erineb teostes sama teema käsitlemine.	äsja loetud romaani või lühijutu, äsja nähtud näidendi, filmi, muusikali või muu etenduse, maali või skulptuuri, muuseumis väljapandud kunstiteose arutamine sõpradega	õpetaja või kultuuriasutuse korraldatud keeleõpperühma liikmena selgesõnalise romaani või lühijutu lugemine		keeletunnis käsitletud romaan, luuletus, näidend, lühijutt või muu kirjandusteos
B1	Oskab välja tuua tähtsamad episoodid ja sündmused selge ülesehitusega ja igapäevakeeles kirjutatud jutustuses ning selgitada sündmuste tähtsust ja nendevahelisi seoseid.	äsja loetud romaani või lühijutu, äsja nähtud näidendi, filmi, muusikali või muu etenduse, maali või skulptuuri, muuseumis väljapandud kunstiteose arutamine sõpradega	õpetaja või kultuuriasutuse korraldatud keeleõpperühma liikmena selgesõnalise romaani või lühijutu lugemine		tunnis või kodutööna loetud lihtne lühijutt, muinasjutt, rahvalik lugu või romaanikatkend
	Oskab kirjeldada tuttavaid olukordi käsitlevate lühijuttude põhiteemasid ja tegelasi, kui tekstis on vaid sage igapäevakeel.	[Puudub]	[Puudub]		
A2	Oskab leida ja lihtsaid tavaväljendeid kasutades lühidalt kirjeldada tuttavaid olukordi käsitlevate lihtsate lühijuttude põhiteemasid ja tegelasi, kui tekstis on vaid sage igapäevakeel.				tunnis loetud lihtne jutt, muinasjutt, rahvalik lugu või luuletus
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				

	Teksti vahendamine				
	Loovteksti (ka kirjandusteose) analüüsimine ja kriitiline hindamine	Tekst (ja olustik)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
Eel-A1	Kirjeldus puudub.				

	Arusaamade vahendamine				
	Rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Kirjeldus puudub, vt C1.				
C1	Oskab mõistvalt suhtuda rühmaliikmete eri seisukohtadesse, tunnustades teiste arvamusi ja väljendades kahtlust, erimeelsust või kriitikat nii, et keegi ei solvu. Oskab suhtlust edendada ja taktitundeliselt aidata arutelus lahendusi leida.	mõttevahetuse käigus sõprade, pereliikmete või tööst vabal ajal kolleegidega mõnd neile teada teemat arutades	kogukonna või ühenduse koosolekul liikme, esimehe, vestlusjuhina; heategevusüritusel, projekti (nt uus hoone) esitlemise küsimustevastuste voorus	töörühmakoosoleku juhataja või liikmena; suhteliselt lihtsa äritoimingu või mõne programmi või komisjoni liikmete koosoleku ajal	esineja või juhendajana konverentsi küsimustevastuste voorus, tunnis või seminaris korraldatud väitluse ajal, õpetajate täiendõppe praktilise töö käigus
B2+	Oskab teiste reaktsiooni põhjal muuta seda, kuidas esitab küsimusi ja/või sekkub rühmaliikmete suhtlusse. Oskab rühma arutelus märkida üles ideed ja otsused, arutada neid teiste rühmaliikmetega ja lõpuks esitada rühmaliikmete seisukohtade ülevaate.		konkreetselt küsimust käsitleval koosolekul visuaalsete vahendite abil		
B2	Oskab esitada küsimusi, mis aitavad arutleda selle üle, kuidas korraldada rühma koostööd.				

	Arusaamade vahendamine				
	Rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab aidata seada rühmatöö eesmärgi ja võrrelda eesmärkide täitmise võimalusi. Oskab arutelu põhiteema juurde tagasi tuua ja teha ettepanekuid, mida järgmisena kaaluda ja kuidas edasi toimida.	mõttevahetuse käigus sõprade, pere liikmete või tööst vabal ajal kolleegidega probleemide võimalikku lahendust otsides	konkreetselt küsimust käsitleval koosolekul visuaalsete vahendite abil		tunnis või seminaris lihtsa rühmatöö ajal, õpetaja juhendamisel praktilise töö käigus teiste õpetajate toel
B1+	Oskab teha koostööd ühise ülesande täitmiseks, näiteks sõnastades ettepanekuid ja neile reageerides, küsides teiste nõusolekut ja pakkudes muid lähenemisviise. Oskab rühmas teha koostööd lihtsa ühise ülesande või eesmärgi täitmiseks, esitades selgeid küsimusi ja neile vastates. Oskab ülesannet lihtsalt sõnastada ja paluda teistel kasutada selle täitmiseks oma teadmisi ja kogemusi.			suhteliselt lihtsa äritegevuse ajal, koosolekul kolleegide vahel	
B1	Oskab teistelt rühmeliikmetelt nende arvamust küsida.	lühikese mõttevahetuse käigus sõprade, pere liikmete või tööst vabal ajal kolleegidega nt probleemide võimalikku lahendust otsides ja nõu küsides	konkreetselt küsimust käsitleval koosolekul visuaalsete vahendite abil	töörühma koosoleku juhataja või liikmena; suhteliselt lihtsa äritegevuse või komisjoni liikmete koosoleku ajal	tunnis või seminaris lihtsa rühmatöö ajal, õpetajate täiendõppe praktilise töö käigus teiste õpetajate toel
A2+	Oskab teha lihtsate ühiste ülesannete täitmisel koostööd, kui teised osalejad väljenduvad aeglaselt ja mõni neist aitab teda sõnastusega ja ettepanekute tegemisel.	lühikeses mõttevahetuses sõprade ja pere liikmetega	[Puudub]	lihtsa äritegevuse ajal	tunnis või seminaris lihtsa rühmatöö ajal
A2	Oskab teha koostööd lihtsate praktiliste ülesannete täitmisel, küsida teiste arvamust, teha ettepanekuid ja mõista vastuseid, kui on võimalus paluda midagi korrata või ümber sõnastada.				

	Arusaamade vahendamine				
	Rühmakaaslaste suhtluskoostöö hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A1	Oskab lihtsate ette valmistatud lühifraasidega kaasata teisi väga lihtsate ülesannete täitmisesse. Oskab väljendada, et saab teistest aru, ja küsida, kas teised saavad aru.				
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				

	Arusaamade vahendamine				
	Koostöö tähenduse loomiseks	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab kokku võtta, hinnata ja seostada eri arvamusi, et hõlbustada lahenduse leidmist või otsustada, kuidas edasi toimida.	mõttevahetuse käigus sõprade, pereliikmete või tööst vabal ajal kolleegidega mõnd neile teada teemat arutades	kogukonna või ühenduse koosoleku juhataja või vestlusjuhina; heategevusüritusel, projekti (nt uus hoone) esitlemise küsimustevastuste voorus	töörühmakoosoleku juhataja või vestlusjuhina, äritoimingu ajal, programmi või komisjoni liikmete koosolekul	esineja või juhendajana konverentsi küsimustevastuste voorus, tunnis või seminaris eelnevalt korraldatud väitluse ajal, õpetajate täiendõppe praktilise töö käigus
C1	Oskab juhtida arutelu vestluskaaslase või rühmaliikmega tegevuskäigu üle otsustamiseks, edastades teiste arvamusi ning võttes kokku, arutledes ja kaaludes mitut seisukohta.		konkreetselt teemat käsitleval koosolekul visuaalsete vahendite abil		
	Oskab arutelu käigus hinnata probleeme, ülesandeid ja ettepanekuid, et otsustada, kuidas edasi toimida.				
	Oskab juhtida tähelepanu mõttekäigu vastuoludele ja esitada teiste mõtetele vastuväiteid, et püüda seeläbi üksmeelele jõuda.				rühmatöö ajal probleemi lahendamiseks või projekti tegemiseks, tunnis väideldes

	Arusaamade vahendamine				
	Koostöö tähenduse loomiseks	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B2+	Oskab keerulise ülesande täitmise ajal esile tõsta lahendamist vajava põhiprobleemi ja aspektid, mida tuleb arvesse võtta.	sõbraga raha- või pereprobleemile lahendust otsides või perekondlikku sündmust (nt pulma või sünnipäevapidu) planeerides	(poliitilise) kampaania, projekti, klubiürituse planeerimiskoosoleku liikme, juhataja või vestlusjuhina	projekti strateegia- või planeerimiskoosoleku liikme või juhatajana	rühmatöö eesmärgi, näiteks koos ülevaate kirjutamise või uurimisprojekti kavandamise korraldamise, külaskäigu või projekti planeerimise ajal
	Oskab otsuste tegemiseks ja probleemide lahendamiseks osaleda rühmatöös, väljendades ja arendades edasi mõtteid, selgitades üksikasju ning tehes ettepanekuid, kuidas edasi toimida.	keerukama väljasõidu, puhkuseriisi või projekti planeerimise ajal pereliikmete ja sõpradega		projekti strateegia- või planeerimiskoosoleku liikmena, rühmas projekti tegemiseks töötades	klassikaaslaste või kolleegidega rühmatöö või projekti, õppe- või külaskäigu planeerimise ajal
	Oskab aidata korraldada rühma arutelusid, andes edasi teiste öeldut ning võttes kokku, täpsustades ja kaaludes eri seisukohti.				
B2	Oskab edasi arendada teiste mõtteid ja arvamusi.	pereliikmete või sõpradega temaatilise või lavastatud seltskondliku sündmuse, nt (üllatus)peo kavandamist arutades	klubiliikmena avaliku sündmuse korraldamist arutades	projekti strateegia- või planeerimiskoosoleku liikmena, rühmas projekti tegemiseks töötades	rühmatööna probleemi lahendades, projekti tehes või tunnis väideldes; õpetajate täiendõppe praktilise töö käigus
	Oskab esitada rühmatöö ajal oma mõtteid ja esitada küsimusi, mis innustavad teisi oma seisukohti avaldama.	pereliikmete või sõpradega puhkust, kokkutulekut, maja remonti jne kavandades väga vastandlikke mõtteid arutades	koosolekul kohalikule ühiskondlikule probleemile (nt ohutus, vandalism, liiklustingimused, rohealade puudumine		

	Arusaamade vahendamine				
	Koostöö tähenduse loomiseks	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab käsitleda teema eri tahke, esitada poolt- ja vastuargumente ning teha ettepanekuid lahenduse leidmiseks või kokkuleppele jõudmiseks.	pereliikmete või sõpradega puhkust, kokkutulekut, maja remonti jne kavandades väga vastandlikke mõtteid arutades, kaaselanikega kodus tekkinud probleemi lahendades	ja/või avalikud teenused) lahendust otsides		
B1+	Oskab korraldada tööd lihtsa ühise ülesande täitmisel, sõnastada ülesande eesmärgi ja lihtsas keeles selgitada lahendust vajavat põhiküsimust. Oskab küsimuste, märkuste ja lihtsa ümbersõnastamisega aidata kaasa aruteluteemas püsimisele.	korterikaaslaste või sõpradega ühiselu ümberkorraldusi, rikke parandamist, sündmuse korraldamist jne arutades	avalikul koosolekul kohalikke probleeme, nt transporti, planeerimistaotlusi, kogukonnapoliitikat või sündmusi arutades	projekti planeerimiskoosolekul või projekti tegemiseks rühmatöös osaledes	rühmatöö ajal probleemi lahendamiseks või projekti tegemiseks, tunnis väideldes
B1	Oskab paluda rühmaliikmetel põhjendada oma seisukohti. Oskab korrata eelkõneleja öeldut, et kinnitada vastastikust mõistmist ja hoida juttu õigel kursil.				
A2+	Oskab sobivate küsimuste esitamise abil tagada, et vestluskaaslane saab tema mõttest aru.	õhtuse ajaviitmise, peo korraldamise või ühiselureeglite valikuid arutades	[Puudub]	projekti tegemiseks rühmatöös osaledes	rühmatööna projekti tegemise või probleemile lahenduse otsimise ajal
A2	Oskab lihtsate märkuste ja küsimustega näidata, et mõistab teiste öeldut. Oskab lihtsas keeles teha ettepanekuid.				

	Arusaamade vahendamine				
	Koostöö tähenduse loomiseks	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A1	Oskab väljendada mõtet ja küsida teiste arvamust, kasutades väga lihtsaid sõnu/viipeid ja väljendeid, kui on võimalus ette valmistada.				
Eel-A1	Kirjeldus puudub.				

	Arusaamade vahendamine				
	Suhtluse juhtimine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab võtta eri rolle (tugiisik, vahendaja, juhendaja jne), lähtudes osalejate vajadustest ja tegevuse iseloomust, ja pakkuda igale osalejale vajalikku toetust.	[Puudub]	kogukonnakoosoleku liikme, juhataja või vestlusjuhina; poliitilisel, vabatahtlike, heategevuse või ühingu koosolekul; spordisündmusel; kohalikul, piirkondlikul, riiklikul, rahvusvahelisel tasemel suheldes	organisatsiooni poliitika või struktuuri muutmise konsultatsioonidel; ametialasel täiendõppesessioonil; muu asutuse või koostööpartneriga keerukates koostööd nõudvates projektides osaledes	koolis, ülikoolis või õpetajakoolituse käigus rühma- või paaristööd tehes, koos ülesandeid täites, paaristööd tehes ja mõtteid vahetades; lastevanemate või üliõpilaskogu koosolekul, nt meeleavaldust või kooliekskursiooni korraldades; doktoriõppe töötoas
	Oskab märgata suhtluses alatoone ja juhtida kohasel viisil vestluse suunda.	lühikeses vabas mõttevahetuses sõprade ja pere liikmetega	kogukonnakoosoleku liikme, juhataja või vestlusjuhina; poliitilisel,	organisatsiooni poliitika või struktuuri muutmise konsultatsioonidel;	koolis, ülikoolis või õpetajakoolituse käigus rühma- või paaristööd

	Arusaamade vahendamine				
	Suhtluse juhtimine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C1	Oskab korraldada kogu auditooriumi, rühma ja üksikliikmete vahelduvat ja tasakaalustatud tegevust ning tagada tegevuse sujuva ülemineku ühelt etapilt teisele.	[Puudub]	vabatahtlike, heategevuse või ühingu koosolekul või spordisündmusel; kohalikul, piirkondlikul, riiklikul, rahvusvahelisel tasemel suheldes	ametialasel täiendõppesessioonil; muu asutuse või koostööpartneriga keerukates koostööd nõudvates projektides osaledes	tehes, koos ülesandeid täites, paaristööd tehes ja mõtteid vahetades; lastevanemate või üliõpilaskogu koosolekul, nt meeleavaldust või kooliekskursiooni korraldades; doktoriõppe töötoas
	Oskab vestluse ümbersuunamiseks diplomaatiliselt sekkuda, takistada mõne osaleja domineerimist või sekkuda häiriva käitumise korral.			projekti planeerimiskoosolekul, rühmatööd tehes	
B2+	Oskab tõhusalt organiseerida ja juhtida rühma koostööd.			organisatsiooni poliitika või struktuuri muutmise konsultatsioonidel; ametialasel täiendõppesessioonil; muu asutuse või koostööpartneriga keerukat koostööd nõudvates projektides osaledes	
	Oskab jälgida iga osaleja ja rühma tööd, sekkudes, kui on tarvis rühma tagasi ülesande täitmise juurde suunata või tagada rühmaliikmete võrdväärne osalemine.			projekti planeerimiskoosolekul, rühmatööd tehes	

	Arusaamade vahendamine				
	Suhtluse juhtimine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B2+	Oskab toetavalt sekkuda, kui on vaja juhtida tähelepanu ülesande mõnele aspektile, esitades kindla eesmärgiga küsimusi ja paludes teha ettepanekuid.	[Puudub]	kogukonnakoosoleku liikme, juhataja või vestlusjuhina; poliitilisel, vabatahtlike, heategevuse või ühingu koosolekul või spordisündmusel; kohalikul, piirkondlikul, riiklikul, rahvusvahelisel tasemel suheldes	organisatsiooni poliitika või struktuuri muutmise konsultatsioonidel; ametialasel täiendõppesessioonil; muu asutuse või koostööpartneriga keerukat koostööd nõudvates projektides osaledes	koolis, ülikoolis või õpetajakoolituse käigus rühma- või paaristööd tehes, koos ülesandeid täites, paaristööd tehes ja mõtteid vahetades; lastevanemate või üliõpilaskogu koosolekul, nt meelevaldust või kooliekskursiooni korraldades; doktoriõppe töötoas
B2	Oskab selgitada osalejate eri rolle koostöös ja anda rühmatöö kohta selgeid juhiseid. Oskab selgitada ühise arutelu põhireegleid väikestele rühmadele, kelle eesmärk on lahendada mõni probleem või hinnata eri ettepanekuid.			töörühmakoosoleku juhataja või liikmena; komisjoni liikmete koosoleku ajal	
	Oskab sekkuda, kui rühma on tarvis suunata tagasi ülesande lahendamise juurde, andes uusi juhiseid või julgustades osalejaid võrdsemalt osalema.		selge eesmärgiga kogukonnakoosoleku liikme, juhataja või vestlusjuhina; kindla eesmärgiga festivalil rühma liikmena tegutsedes	projekti planeerimiskoosolekul, rühmatööd tehes	haridusasutuses selgelt struktureeritud koostöös
B1+	Oskab osalejaid arutellu kaasata, paludes neil arvamust avaldada.		majaelanike koosolekul hooldus- vm tingimuste kokkuleppimiseks	koosolekul väikse töörühma liikmena	
B1	Oskab tegevuse organiseerimiseks anda lihtsaid, selgeid juhiseid.		selge eesmärgiga kogukonnakoosoleku	kava alusel eeskirjade kokkuleppimise	haridusasutuses selgelt struktureeritud koostöös

	Arusaamade vahendamine				
	Suhtluse juhtimine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A2	Oskab anda rühmale väga lihtsaid juhiseid, kui teda vajaduse korral sõnastamisel aidatakse.		liikme, juhataja või vestlusjuhina; kindla eesmärgiga festivalil rühma liikmena tegutsedes	koosolekul, projekti käigus koostööd tehes, uue töökorralduse või seadmete tutvustamise personalikoosolekul	
A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				

	Arusaamade vahendamine				
	Mõistete üle arutlemise hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Hariduskorraldus
C2	Oskab keerulisel teemal arutledes tõhusalt juhtida ideede edasiarendamist, suunates vestlust küsimustega ja julgustades teisi oma mõttekäiku täpsustama.	sõprade ja sugulastega ühiskondlikke ja poliitilisi teemasid arutades	kogukonnakoosolekul tegevuskava üksikasju arutades	projektiliikmete koosolekut juhtides või ajurünnaku ajal rühmatööd suunates	seminari juhtides või tundi andes, tunnis väitluses või arutelus osaledes
C1	Oskab osalejate öeldust lähtudes esitada avatud küsimusi, et julgustada osalejaid loogiliselt arutlema (nt hüpoteese esitama, järeldusi tegema, analüüsima, põhjendama ja prognoosima).				

	Arusaamade vahendamine				
	Mõistete üle arutlemise hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Hariduskorraldus
B2+	Oskab julgustada rühmaliikmeid omi mõttekäike kirjeldama ja täpsustama. Oskab julgustada rühmaliikmeid teiste info ja ideede põhjal uusi mõtteid või lahendusi esitama.				seminari juhtides või tundi andes, tunnis väitluses või arutelus osaledes, esineja/juhendajana konverentsil küsimuste-vastuste voorus
B2	Oskab esitada küsimusi ja tagasisidet, et julgustada osalejaid laiendama omi mõttekäike ning põhjendama ja selgitama omi arvamusi. Oskab teiste ideid edasi arendada ja neid sidusaks mõttekäiguks ühendada. Oskab paluda osalejatel selgitada, kuidas mõni idee sobib arutelu põhiteemaga.	sõprade ja sugulastega ühiskondlikke ja poliitilisi teemasid arutades	kogukonnakoosolekul tegevuskava üksikasju arutades	projektiliikmete koosolekut juhtides või ajurünnaku ajal rühmatööd suunates	seminari juhtides või tundi andes, tunnis väitluses või arutelus osaledes, esineja/juhendajana konverentsil küsimuste-vastuste voorus
B1+	Oskab paluda osalejatel täiendada mõnd kindlat aspekti nende algsest selgitusest.	sõprade või sugulastega filmi, näidendit või muud meelelahutust arutades	avalikul koosolekul kohalikke probleeme, nt transporti, planeerimistaotlusi, kogukonnapoliitikat või sündmusi arutades	projektiliikmete koosolekul või ajurünnaku ajal; projekti tegemiseks koostööd tehes	tunnis väitluses või arutelus osaledes
	Oskab esitada sobivaid küsimusi, et kontrollida selgitatud arusaamade mõistmist.	[Puudub]	[Puudub]		
	Oskab esitada küsimusi, mis julgustavad osalejaid selgitama oma mõttekäiku.	sõprade ja sugulastega ühiskondlikke ja poliitilisi teemasid arutades	avalikul koosolekul kohalikke probleeme, nt transporti, planeerimistaotlusi, kogukonnapoliitikat või sündmusi arutades		tunnis (kaas)õpilastega lihtsates väitlustes ja aruteludes osaledes
B1	Oskab küsida, miks keegi nii mõtleb või kuidas võiks miski nende meelest toimida.				

	Arusaamade vahendamine				
	Mõistete üle arutlemise hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Hariduskorraldus
A2	Oskab küsida osalejate arvamust mõne idee kohta.	pereliikmete, sõprade ja korterikaaslastega õhtuse väljamineku võimalusi arutades, pidu korraldades	kogukonna koosolekul	meeskonna koosolekul; projekti tegemiseks koostööd tehes	tunnis lihtsates aruteludes osaledes
A1	Oskab kasutada lihtsaid üksikuid sõnu/viipeid ja mittesõnalisi märguandeid, et väljendada huvi mõne idee vastu.	õhtuse ajaveetmise võimalusi arutades	[Puudub]	[Puudub]	lihtsa rühmatöö ajal
Eel-A1	Kirjeldus puudub.				

	Suhtluse vahendamine				
	Mitmekultuurilise suhtluskeskkonna hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab tõhusalt ja loomulikult väljendudes vahendada infot oma ja mõne muu kogukonna liikme vahel, arvestades sotsiokultuurilisi ja -lingvistilisi erinevusi. Oskab tõhusalt suunata arutelu tundlikul teemal, märgates nüansse ja alatoone.	mitme kultuuri esindajate kohtumisel või isikliku elu sündmuste tähistamisel sõprade ja/või pereliikmetega	mitme kultuuri esindajatega kogukonnakoosolekul, kaupluses, reisides või ühiskondlikke küsimusi lahendades mitmekultuurilises keskkonnas	rahvusvahelises keskkonnas juhtkonna koosolekul	mitmekultuurilise õpikeskkonna seminaril
C1	Oskab kultuuridevahelises suhtluses vahendada ja aidata kaasa ühise suhtluskultuuri kujundamisele, tulles toime mitmetähenduslikkusega, pakkudes nõuandeid ja abi ning hoides ära väärarusaamade tekkimist.				

	Suhtluse vahendamine				
	Mitmekultuurilise suhtluskeskkonna hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab ette aimata öeldu või kirjutatu väärarvamõistmist ja luua soodsat suhtluskeskkonda, selgitades ja tõlgendades kõnealuse teema eri kultuurilisi vaatenurki.	tundlikel teemadel teistelt saadud teadete/uudiste edastamine	mitme kultuuri esindajate juhendamine ja nõustamine (nt abielu, lahutuse, laste eestkoste küsimustes)	mitmepoolse lepingu tingimusi arutades, teise riigi seadusi ja eeskirju selgitades	rahvusvahelise üliõpilasrühma kursust õpetades
B2+	Oskab kasutada teadmisi sotsiokultuuriliste tavade kohta, et jõuda üksmeelsele otsusele, kuidas toimida osalejatele võõras olukorras.	mitme kultuuri esindajate kohtumisel või isikliku elu sündmuste tähistamisel sõprade ja/või pereliikmetega	mitme kultuuri esindajatega kogukonnakoosolekul, kaupluses, reisides või mitmekultuurilises keskkonnas ühiskondlikke küsimusi lahendades	rahvusvahelises keskkonnas juhtkonna koosolekul	mitmekultuurilise õpikeskkonna seminaril
	Oskab kultuuridevahelises suhtluses väärtustada oma arusaamadest erinevaid vaatenurki ja väljendada end olukorrale sobivalt.	mitmekultuurilises keskkonnas vaba mõttevahetuse ajal sõprade ja/või sugulastega ühiskondlikke või isiklikke probleeme või tegevuskava arutades	naabruskonnas üksikisikute ja/või rühmadega suheldes	eri kultuuritaustaga kolleege tööprobleemide korral aidates	kaasavat haridust toetades

	Suhtluse vahendamine				
	Mitmekultuurilise suhtluskeskkonna hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab kultuuridevahelises suhtluses lahendada arusaamatusi ja väärititõlgendamist, selgitades, mida öelduga tegelikult mõeldi, et olukord laheneks ja arutelu saaks jätkuda.	eri kultuuritausta või päritoluga isikute võimalike konfliktide korral	avalikel üritustel (nt festival, loeng, demonstratsioon) kaaslastega suheldes mitmekultuurilisust puudutava avaliku väitluse korraldaja või vestlusjuhina	kolleegidega rahvusvaheliste kaubanduspõhimõtete rakendamist arutades	rahvusvahelises üliõpilaslinnakus üliõpilaste konflikte lahendades
B2	Oskab edendada ühist suhtluskultuuri, väljendades eri mõtteavalduste, tunnete ja seisukohtade mõistmist ja väärtustamist ning julgustades vestluskaaslaste teiste ideede kohta arvamust avaldama.	sõpradele või ühiste huvidega rühmale tutvustamise ajal	avalikel üritustel (nt festival, loeng, demonstratsioon) kaaslastega suheldes	väliskülalistele linna või asutust/ettevõtet tutvustades	rahvusvahelises koolis eri riikide õpilastest koosnevale klassile tundi andes
	Oskab teha koostööd eri kultuuriorientatsiooniga kaaslastega, arutades arusaamade ning vaatenurkade sarnasusi ja erinevusi.	sõprade või toakaaslastega ühistegevust korraldades	reisikaaslastega ühistegevuse ajal, avalikul üritusel (nt festival, loeng, demonstratsioon) kaaslastega suheldes	kolleegidega lihtsaid ülesandeid, tööaegu, puhkust arutades	koolikaaslastega õppetegevuse ajal
	Oskab eri kultuuritaustaga kaaslastega koostööd tehes kohandada oma tegevust, et luua ühine tööprotsess.		mitmekultuurilise kogukonna kohtumistel	kolleegidega rahvusvaheliste kaubanduspõhimõtete rakendamist arutades	mitmekultuurilise õpikeskkonna seminaril
B1+	Oskab toetada eri kultuuritaustaga kaaslaste suhtlust, alustades vestlust, näidates üles huvi ja mõistmist lihtsate küsimuste esitamise ja neile vastamise kaudu ning väljendades nõustumist ja arusaamist.	igapäevasuhtluse ajal eri kultuuritaustaga sõprade ja sugulaste seas	puhkuse ajal kohalike elanikega suheldes	kolleegidega telefoni teel ja vahetus suhtluses tööteemasid arutades	koolikaaslastega koolivälise tegevuse ajal

	Suhtluse vahendamine				
	Mitmekultuurilise suhtluskeskkonna hõlbustamine	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab kultuuridevahelises suhtluses teisi toetada, arvestades rühmaliikmete tundeid ja eri maailmavaateid.	sõprade või toakaaslastega ühistegevust korraldades	mitmekultuurilise kogukonna kohtumistel	kolleegidega lihtsaid ülesandeid, tööaegu, puhkust arutades	mitmekultuurilise õpikeskkonna seminaril
B1	Oskab toetada eri kultuuritaustaga osalejate suhtlust, kasutades piiratud keelepagasit eri taustaga osalejate tutvustamiseks, esitades küsimusi ja neile vastates ning mõistes, et eri kultuurides võidakse mõnd küsimust tõlgendada erinevalt. Oskab aidata luua ühise suhtluskultuuri, vahetades lihtsal moel infot väärtuste ning keelde ja kultuuri suhtumise kohta.	lihtsas vabas vestluses sõprade, sugulaste või külalistega	lihtsas vestluses restoranis	uuele töötajale töökohta tutvustades	juhendajana kooli spordivõistkonna liikmeid vastu võttes
A2	Oskab panustada eri kultuuritaustaga osalejate suhtlusse, paludes lihtsate sõnade/viibetega selgitada mõnd nähtust või kellegi öeldut ja kasutades oma piiratud keelepagasit nõustumise väljendamiseks, kutsete esitamiseks, tänamiseks jne.	lihtsas vabas vestluses sõprade, sugulaste või külalistega	lihtsas vestluses restoranis	uuele töötajale töökohta tutvustades	juhendajana kooli spordivõistkonna liikmeid vastu võttes
A1	Oskab hõlbustada kultuuridevahelist suhtlust, väljendades lihtsate sõnade/viibete ja mittesõnaliste märguannetega avatust ja huvi, julgustades teiste osalemist ning andes märku, kas ta saab aru, kui pöördutakse otse tema poole.			kui tutvustatakse uut töötajat	õpilasena grupi uut liiget tervitades
Eel-A1	Kirjeldus puudub.				

	Suhtluse vahendamine				
	Vaba mõttevahetuse vahendamine (sõprade ja kolleegide ringis)	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab (B-keeles) selgelt, ladusalt ja hea ülesehitusega edasi anda (A-keeles) öeldu mõtet paljudel üldistel ja erialateemadel, säilitades sobiva stiili ja registri, andes edasi peenemaid tähendusvarjundeid ja selgitades sotsiokultuurilisi tähendusi.	sõprade või sugulaste, külaliste või võõrustajatega nt poliitikat, kirjandust arutades külalistega kohtudes	loengus, poliitilisel demonstratsioonil või koosolekul, (religioosel) tseremoonial	juhtkonna koosolekul, seltskondlikul või kultuurisündmusel välisriigis töölahetuse ajal	kooliüritusel, nt lastevanematega aktusel, vastuvõtt või esitlus külalistele teistest koolidest, veebiseminaris, väitluse või arutelu ajal
C1	Oskab (B-keeles) ladusalt edasi anda (A-keeles) öeldu mõtet oma töö-, teadus- või huvivaldkonna teemal, esitades olulist infot selgelt ja lühidalt ning selgitades kultuurilisi viiteid.	ametlikul külalistega kohtumisel keeruliste tseremooniatega, sõnavõttude, vestluste või arutelude suuline tõlkimine		rahvusvahelise konverentsi või muu sündmuse organisatsioonilisi küsimusi või lepingutingimusi arutades	uurimisprojekti, konverentsi või seminari osana peetaval intervjuul
B2+	Oskab (A- ja B-keeles) vahendada mõttevahetust, edastades üksikasjalikku infot, juhtides mõlema poole tähelepanu taustteabele ja sotsiokultuurilistele vihjetele, andes selgitusi ja esitades vajaduse korral täpsustavaid küsimusi või arvamusi.	välisriigis külas olles	avalikul koosolekul, rahvusvahelisel üritusel	välisriigi partnereid või kliente vastu võttes, rahvusvahelises rühmas korraldusküsimusi, projekte ja võimalusi planeerides	lapsevanema ja õpetaja kohtumisel lapse õpitulemusi arutades, teadlastega nende pädevusvaldkonna teemasid arutades
B2	Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keelse) tervituskõne, jutustatud loo või oma tegevusala käsitleva ettekande mõtet, tõlgendades õigesti kultuurilisi vihjeid ja lisades vajaduse korral selgitusi, kui esinejad teevad piisavalt sageli pause, et jätta vahendamiseks aega.	sugulaste või sõpradega välismaal õppimist ja töötamist arutades	giidiekursioonil	õppekäigul ettevõttesse, tehasesse, ülikooli	lapsevanema ja õpetaja kohtumisel lapse õpitulemusi arutades, külaliskooli juhtkonna, õpetajate ja õpilastega kohtumisel

	Suhtluse vahendamine				
	Vaba mõttevahetuse vahendamine (sõprade ja kolleegide ringis)	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keeles) öeldu mõtte oma huvivaldkonna teemal, väljendades ja vajaduse korral selgitades peamiste väidete ja seisukohtade olulisust, kui vestluskaaslased selgitavad arusaamatuks jäänud mõtet.	sõprade või sugulaste, külaliste või võõrustajatega olulisi päevakajalisi sündmusi arutades	giidiekskursioonil, nt näitusel	õhtusöögil külastavate kolleegidega	kooliüritusel, vanematele korraldatud avatud uste päeval
B1+	Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keeles) öeldu mõtet oma huvivaldkonna teemal, andes edasi selgesõnalist faktiteavet ja ilmseid kultuurilisi viiteid, kui saab enne valmistuda ja vestluskaaslased räägivad selgelt ja kasutavad igapäevakeelt.	sõprade ja sugulastega nt perekondlikest, töö- või igapäevasündmustest vesteldes	reisil või puhkusel kohatud inimestega vabas vestluses nt reisimisest, hobidest, huvidest	kolleegidega nt huvidest, tööst või igapäevasündmustest vesteldes	õpilasvahetuse ajal, lapsevanema ja õpetaja kohtumisel lapse õpitulemuste arutamiseks
B1	Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keeles) öeldu mõtet oma huvivaldkonna teemal, järgides sealjuures olulisi viisakustavasid, kui vestluskaaslased väljenduvad selgelt ja on võimalus küsida selgitusi või teha sõnastuse läbimõtlemiseks pause.				
A2+	Oskab (B-keeles) edasi anda igapäevaolukorras (A-keeles) öeldu mõtet ja põhiinfot, järgides sealjuures peamisi kultuuritavasid, kui esitus on selge ja on võimalus paluda öeldut korrata või selgitada.	sõprade, sugulaste ja külalistega väljasõidu korraldamist arutades teenuse (nt veebi- või kommunaalteenused) tellimise ajal sugulaste või sõprade nimel telefoni teel tõlkides	restoranis külastajatega oma taustast, hobidest, haridusest vesteldes teenuseid pakkuvas asutuses	kolleegile lahkumispidu korraldades külastava kliendiga kohtudes	uue õpilasega tema päritoluriigist vesteldes
A2	Oskab (B-keeles) edasi anda (A-keeles) öeldu põhipunkte ootuspärasel igapäevaolukorras, vahendades infot isiklike vajaduste ja soovide kohta, kui teda sõnastamisel aidatakse.	külalist sõpradele või pereliikmetele tutvustades	teenuseid pakkuvas asutuses	külastava kliendiga kohtudes	

	Suhtluse vahendamine				
	Vaba mõttevahetuse vahendamine (sõprade ja kolleegide ringis)	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
A1	Oskab (B-keeles) edasi anda teiste isikuandmeid ja väga lihtsat ootuspärast (A-keelset) infot, kui teised teda sõnastamisel aitavad.				
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				

	Suhtluse vahendamine				
	Suhtluse hõlbustamine tundlikes olukordades ja lahkarvamuste korral	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
C2	Oskab taktitundeliselt toime tulla häiriva osalejaga, sõnastades oma märkused diplomaatiliselt ja arvestades olukorda ning kultuurilisi arusaamu. Oskab kindlalt, kuid diplomaatiliselt avaldada arvamust põhimõttelise probleemi kohta, suhtudes seejuures lugupidavalt teiste seisukohtadesse.	isiklikke või ühiskondlikke küsimusi arutavate sõprade või pereliikmete vahelises vaidluses	kogukondadevahelise konflikti korral	koostöös tekkinud pingelises olukorras läbirääkimistel, koondamise ja ümberkorralduse aruteludes	tundi segavaid õpilasi korrale kutsudes kiusamise või poiste-tüdrukutevahelisest lõhest või rassist tulenevaid vägivallduhte lahendades
C1	Oskab väljendada eri seisukohtade mõistmist, näidates kordamise ja ümbersõnastamise abil, et mõistab täpselt, millistel tingimustel on osapooled nõus kokkuleppele jõudma. Oskab diplomaatiliselt paluda lahkarvamuse osapooltel selgitada, millised on nende põhilised seisukohad ja milles on nad valmis järele andma. Oskab kasutada keelt veenvalt, et suunata lahkarvamuse osapooli oma seisukohti muutma.	kaaselanikega vaidlustes ühiselureeglite üle, sugulastega laste või eakate eest hoolitsemise otsuseid arutades	puhkusereisil või avalikul üritusel tekkinud vahejuhtumi ajal	organisatsioonilisi ja korralduslikke vaidlusi lahendades	ebatõhusa rühmatöö korral, kaaslaste vahendamist korraldades ja juhtides, õpilaste rühmade vaidlusi lahendades

	Suhtluse vahendamine				
	Suhtluse hõlbustamine tundlikes olukordades ja lahkarvamuste korral	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
B2+	Oskab suunata lahkarvamuse osapooli pakkuma võimalikke lahendusi, et aidata neil jõuda üksmeelele, esitades neutraalseid avatud küsimusi, mis osapooli võimalikult vähe solvaks või neile piinlikkust valmistaks. Oskab aidata lahkarvamuse osapooltel üksteist paremini mõista, sõnastades nende seisukohti selgemalt ja seades esikohale vajadused ja eesmärgid. Oskab selgelt ja täpselt kokku võtta, milles on kokkuleppele jõutud ja mida igalt osapoolelt oodatakse.	kaaselanikega vaidlustes ühiselureeglite üle, sugulastega laste või eakate eest hoolitsemise otsuseid arutades lahendades üürniku ja üürileandja vahelist vaidlust nt korterile kahjustuse tekitamise eest makstava raha üle	puhkusereisil või avalikul üritusel tekkinud vahejuhtumi ajal kõrvalisi osalisi hõlmavates vaidlustes restoranis, kinos või teistes avalikes kohtades õnnetusjuhtumiga seotud vaidlustes	organisatsioonilisi ja korralduslikke vaidlusi lahendades töötajate ebakõlasid lahendades kollektiivleppe või töövaidluse lahendamisel	ebatõhusa rühmatöö korral, kaaslaste vahendamist korraldades ja juhtides, õpilaste rühmade vaidlusi lahendades
	Oskab küsimusi esitades välja selgitada, milles ollakse üksmeelel, ja paluda osapooltel esile tõsta võimalikke lahendusi.		aidates kaupluses, ühistranspordivahendis või pangas arve tasumise või osutatud teenusega seotud kaebuse korral	töökohas tekkinud väiksemates vaidlustes	
B2	Oskab üsna täpselt välja tuua lahkarvamuste põhipunktid ja selgitada osapoolte seisukohti.	kaaselanikega vaidlustes ühiselureeglite üle, sugulastega laste või eakate eest hoolitsemise otsuseid arutades lahendades üürniku ja üürileandja vahelist vaidlust nt korterile kahjustuse tekitamise eest makstava raha üle	kõrvalisi osalisi hõlmavates vaidlustes restoranis, kinos või teistes avalikes kohtades	töötajate igapäevaseid ebakõlasid lahendades	ebatõhusa rühmatöö korral, kaaslaste vahendamist korraldades ja juhtides, õpilaste rühmade vaidlusi lahendades

	Suhtluse vahendamine				
	Suhtluse hõlbustamine tundlikes olukordades ja lahkarvamuste korral	Olukorrad (ja rollid)			
		Isiklik elu	Avalik elu	Töövaldkond	Haridusvaldkond
	Oskab kokku võtta osapoolte peamised väited, tuues esile aspektid, mis aitavad kokkuleppele jõuda või takistavad seda.		ühiskondlike teemade, ohutus- ja turvalisusküsimuste lahendamiseks peetava kogukonnakoosoleku osaleja, juhataja või vestlusjuhina	aja- või tegevuskava kontrollimiseks ja läbivaatamiseks peetaval kohtumisel osaledes	
B1+	Oskab paluda lahkarvamuse osapooltel selgitada oma seisukohti ja oskab lühidalt reageerida nende selgitustele, kui teema on tuttav ja osapooled väljenduvad selgelt.	korterikaaslaste vaidlustes ühiselureeglite või eluruumide korrastamise üle	kõrvalisi osalisi hõlmavates vaidlustes restoranis, kinos või teistes avalikes kohtades	töötajate igapäevaseid ebakõlasid lahendades	klassikaaslaste igapäevaseid ebakõlasid lahendades
B1	Oskab väljendada, et mõistab lahkarvamuse põhiprobleeme, kui teema on tuttav, ja oskab lihtsal moel küsida nõusolekut ja/või selgitust.				
A2	Saab aru, kui osalejad on eriarvamusel või tekivad suhtlemisprobleemid, ja oskab mugandada lihtsaid meeldejäetud väljendeid kompromissi või kokkuleppe saavutamiseks.	korterikaaslaste vaidlustes ühiselureeglite üle	vaidluses peo ajal, väljasõidul, avalikus kohas (nt rongijaamas või muuseumis)	kui kaks töökaaslast vaidlevad lõpetamata tööülesande üle või selle üle, kuidas midagi teha	kui kaasõpilased vaidlevad või jäävad rühmatöös kõrvale
A1	Saab aru, kui osalejad on eriarvamusel või mõnel neist tekib probleem, ja oskab mõistmise väljendamiseks kasutada meeldejäetud lihtsaid väljendeid (nt <i>Saan aru</i> või <i>On kõik korras?</i>).	kui korterikaaslane on ärritunud, nt vaidluse ajal või selle järel		kui töökaaslane on ärritunud, nt vaidluse ajal või selle järel	
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>				

Lisa 6. Täiendatud tasemekirjelduste väljatöötamine ja valideerimine

2001. aasta skaalade uuendamine

2001. aastal avaldatud näitlikud tasemekirjeldused on raamdokumendi enim kasutatud osad ja need on endiselt olulised. Seega otsustati uuendamise protsessis 2001. aasta tasemekirjeldusi täiendada, mitte muuta. Siiski on 2001. aasta raamdokumendi 4. ja 5. peatüki mõningate skaalade tasemekirjeldusi üksjagu muudetud. Taseme C2 mõne kirjelduse pehmendamine on põhinenud arusaamal, et raamdokumendi tasemekirjeldused ei sea keelekasutaja või -õppija pädevuse sihiks idealiseeritud emakeelekõneleja taset. Selleks tehtud muudatused on siinse dokumendi lisas 7. Protsessi alguses Eurocentresi fondi väike autorirühm valis ja vastavalt vajadusele mugandas asjakohased kalibreeritud materjalid. Nende materjalide allikad on eessõnas nimetatud. Esmalt luges kirjeldusi väike eksperdirühm ja mitmel kohtumisel lihviti koostatud kirjeldusi, enne kui need edastati suuremale konsultandirühmale ülevaatamiseks.

Uued skaalad

Lisati uued skaalad: *ajaviitelugemine* (kirjaliku teksti mõistmise all), *telekommunikatsioonivahendite kasutamine* (suulise suhtluse all) ja *pikk monoloog: info andmine* (suulise tekstiloomel all). Osa olemasolevaid kirjeldusi, mis puudutasid enam monoloogide esitamist, viidi skaalast *infovahetus* skaalasse *pikk monoloog: info andmine*.

Eel-A1

Eel-A1 on poolel teel tasemele A1, kus õppija ei ole veel omandanud paindlikku keeleoskust, vaid oskab kasutada üksikuid sõnu ja käibefraase. Tasemest A1 allpool olevale oskuste tasemele viidatakse 2001. aasta raamdokumendi osas 3.5. Seal esitatakse mõni tasemekirjeldus, mis jäi allapoole taset A1 Šveitsi uuringus, kus arendati näitlikke tasemekirjeldusi. Õppijate oskuste üksikasjalikum kirjeldamine A1-tasemel ja sellest allpool oleva taseme hõlmamine on kasutajate jaoks olulised. Seda on näidanud ka mitu projekti, mille eesmärk on olnud koostada nende tasemete kirjeldused. Seega on enamikule skaaladele lisatud eel-A1 keeleoskustase.

Häälendus

2001. aasta raamdokumendi häälenduspädevuse skaala asemel pakub sõsarväljaanne välja uued kirjeldused, vt „Phonological scale revision process report“ (Piccardo 2016). Häälenduse skaala on osutunud 2001. aasta raamdokumendi skaaladest kõige nõrgemaks. Häälendus oli ainus skaala, milles võrdluspunkt oli (vaikimisi) kujuteldav emakeelekõneleja. Tasemekirjelduste uuendamisel tundus sobilikum võtta häälenduspädevuse kirjeldamisel eesmärgiks arusaadavus. See haakub praeguse teadmisega eriti mitmekeelsete ja -kultuuriliste oskuste kirjeldamise kontekstis. Häälenduse kirjeldusi puudutav projekt järgis sama kolme valideerimise sammu, mida all kirjeldatakse. Igas sammus oli üle 250 osaleja.

Noored keeleõppijad

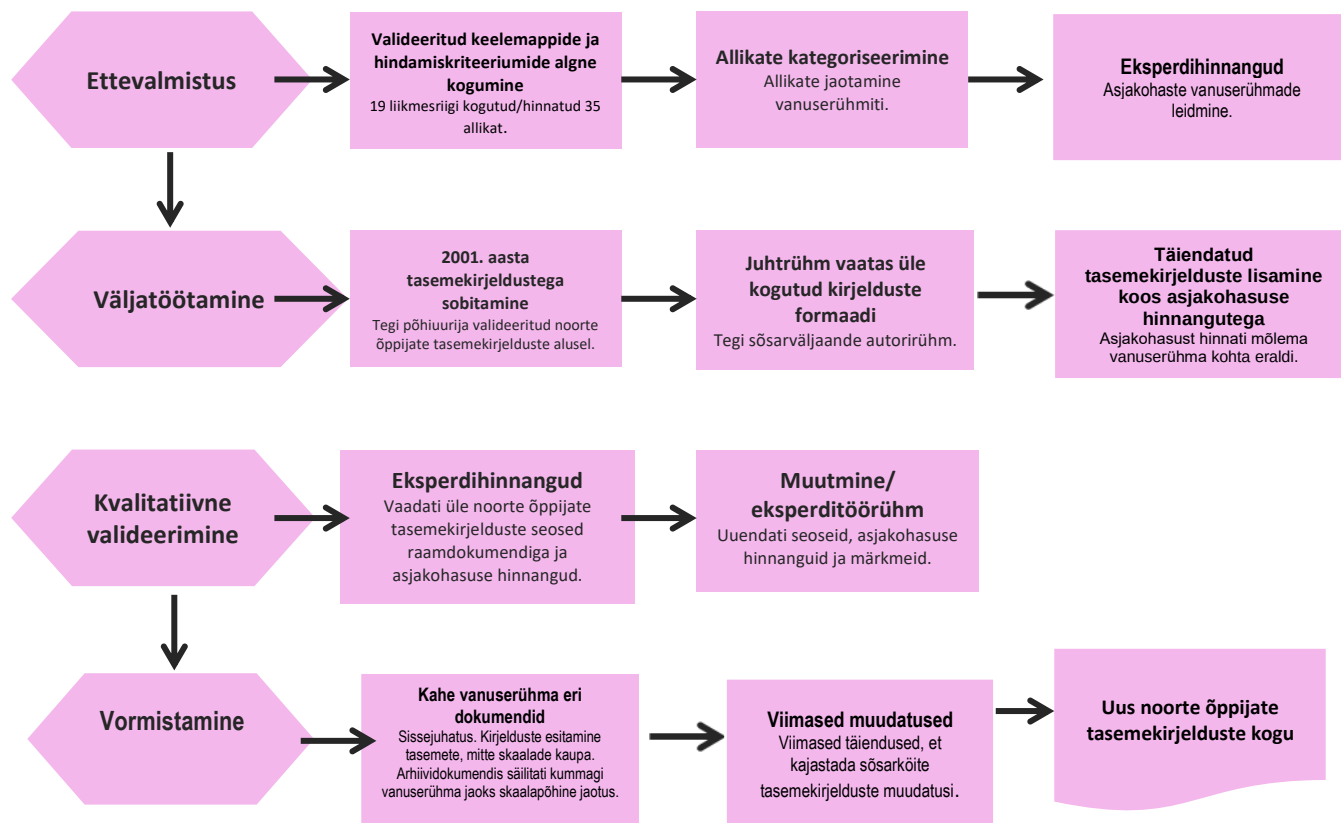
Kogutud noorte keeleõppijate tasemekirjeldused on raamdokumendi kodulehel. Ilmnenu on vajadus vahendite järele, mis aitaksid siduda raamdokumendi noorte õppijate keeleõppega. Sõsarväljaande projektis otsustati, et ei looda ega kalibreerita eraldi noorte õppijate tasemekirjeldusi, sest noorte õppijate kirjeldused on enamasti kindla vanuse ja konteksti tarvis tuletatud raamdokumendi tasemekirjeldustest. Lisaks on eri riikides selles vallas juba palju tööd tehtud, kui Euroopa keelemappe on noorte õppijate jaoks arendatud ja valideeritud. Seega otsustati noorte õppijate tasemekirjeldused kokku

koguda. Need esitatakse kahe põhilise vanuserühma (7–10aastased ja 11–15aastased) kohta – nii on jaotatud enamik valideeritud keelemappe.

Ehkki ülevaade ei ole kõikehõlmav, on see esinduslik valik Euroopa Nõukogu mitme liikmesriigi keelemappide noorte õppijate kirjeldustest. Eriti leidsid rakendust Euroopa Nõukogu Euroopa keelemappide andmebaasis olevad akrediteeritud versioonid ja/või näidised, mis on registreeritud Euroopa Nõukogu kodulehel. Samuti on hõlmatud Cambridge Assessment Englishi välja pakutud kirjeldused. Kogutud kirjeldusi kõrvutati tasemeti ükshaaval 2001. aasta raamdokumendi tasemekirjeldustega ning tuvastati noorte õppijate kirjelduste ja raamdokumendi tasemekirjelduste vastavused. Seejärel vaatasid esmased lugejad kirjeldused üle. Kogumise ja kõrvutamise eesmärk on toetada noorte õppijate õppekavade, õpimappide ja hindamisvahendite arendamist. Sealjuures peetakse silmas, et raamdokumendis kirjeldatud pädevuseni jõutakse elukestvas õppes.

Dokumenti lisati sõsarväljaande täiendatud tasemekirjeldused, et õppe kavandamisel oleks võimalik kaaluda nende asjakohasust noorte õppijate puhul. Kirjelduste juures on märkmed, mis osutavad nende asjakohasusele kummaski vanuserühmas. Esmased lugejad vaatasid need märkmed üle ning neid käsitleti eraldi töötoas.

Kirjeldused⁸¹ esitatakse kahes dokumendis, üks kummagi vanuserühma kohta. Dokumentide ülesehitus on sama: mõlemas esitatakse kirjeldused tasemetega (alates eel-A1 tasemest) ning välja on jäetud mitteasjakohased tasemekirjeldused (enamasti kõrgematel tasemetel), mis on noorte õppijate jaoks kognitiivselt, sotsiaalselt või kogemuslikult liiga keerulised. Dokumentid näitavad seega, millise raamdokumendi tasemekirjeldusega on noorte õppijate kirjeldused seotud. Kui noorte õppijate jaoks ei ole veel kirjeldusi, siis selgub, kas konkreetne tasemekirjeldus on sellele vanuserühmale asjakohane. Lisaks esitab arhiividokument mõlema vanuserühma kirjeldused tasemetega kaupa.

Joonis 18. Noorte õppijate projekti ülesehitus

⁸¹ Täiendavate tasemekirjelduste kogu www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/bank-of-supplementary-descriptors

Vahendamine

Vahendamise käsitlus

Raamdokumendi esialgne 1996. aasta versioon avaldati Šveitsi uurimisprojekti viimaste etappide ajal. Selles versioonis visandati näitlikud tasemekirjeldused vahendamise jaoks, et täiendada vastuvõtu, suhtluse ja tekstilooma skaalasid. Projekti nende arendamiseks aga ei järgnenud. Seega on siinse täiendatud dokumendi eesmärk lõpuks esitada tasemekirjeldused vahendamise kohta, mis on haridusvaldkonnas üha tähtsamaks saanud. Vahendamisega koos esitatakse ka mitmekeelsete ja -kultuuriliste oskuste arenemise tasemekirjeldused. Eessõnas nimetatud organisatsioonid aitasid kaasa uute vahendamise, veebisuhtluse, loovtekstide lugemise ning mitmekeelse ja -kultuurilise pagasi kirjelduste valideerimisele.

Uute skaalade väljatöötamisel oli põhitähelepanu vahendamisel, mille eri aspektide kohta on nüüdseks 23 skaalat (18 vahendamistoimingute ja 5 vahendamisstrateegiate kohta). Vahendamist on käsitletud laiemalt kui 2001. aasta versioonis, kus osas 2.1.3 on vahendamine lisaks vastuvõtule, tekstiloomele ja suhtlusele liigitatud neljanda kategooriana keeletoimingute alla:

„Nii teabe vastuvõtu kui ka jagamise juures lubab suuline ja/või kirjalik **vahendamine** lävida kahel indiviidil, kes ei saa mingil põhjusel üksteisega otseselt suhelda. Kirjaliku ja suulise tõlke, ümberjutustamise, kokkuvõtte või ülevaate vahendusel saab kolmas isik ümber sõnastatud lähteteksti, millele tal vahetu ligipääs puudub. Vahendav keeletoiming ehk olemasoleva teksti (taas)töötlemine on ühiskonna normaalses keelises eksistentsis võrdlemisi tähtsal kohal.“

Kirjeldust on 2001. aasta raamdokumendi osas 4.4 arendatud järgmiselt:

„**Vahendamistegevuses** ei toimi keelekasutaja mitte omaenda mõtete väljendajana, vaid vahendajana vestluskaaslaste vahel, kes ei saa üksteisega vahetult suhelda – tavaliselt on sel juhul tegemist eri keeli rääkivate inimestega. Vahendamistegevuse hulka kuulub näiteks nii suuline ja kirjalik tõlge kui ka tekstist kokkuvõtte tegemine ja selle ümberjutustamine sihtkeeles, kui vastuvõtja ei saa originaalteksti keelest aru.“

Seega on 2001. aasta raamdokumendis tähelepanu info edasiandmisel ja ühe keele sees või mitme keele vahel vahendajana tegutsemisel.

Siin kirjeldatud projektis tugineti Coste ja Cavalli (2015) käsitlusele, mille nad avaldasid 2015. aastal Euroopa Nõukogu väljaandes „[Education, mobility, otherness: the mediation functions of schools](#)“. Vahendamise skaalade aluseks olevat käsitlust on üksikasjalikult kirjeldatud aruandes „[Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR](#)“ (North ja Piccardo 2016). Vahendamise kategooriate väljatöötamisel tugines autorirühm Coste ja Cavalli liigitusele:

- suhtluse vahendamine: isikute vahel suhete loomine ja suhtluse juhtimine hea koostööõhustiku loomiseks (koostati kuus skaalat),
- kognitiivne vahendamine: teadmiste omandamise ja arusaamade mõistmise hõlbustamine eelkõige juhtudel, mil osaleja ei saa sellega ise hakkama kas käsituste uudsuse ning teadmiste puuduse ja/või keele- või kultuuribarjääri tõttu.

Kognitiivne vahendamine on aga peaaegu võimatu, kui arvesse ei võeta suhtluse aspekte. Tulemuslikuks vahendamiseks ei saa neid teineteisest lahutada. Seepärast peeti õigeaks esitada vahendamisskaalad neljas rühmas:

- teksti vahendamine;
- arusaamade vahendamine;
- suhtluse vahendamine;
- vahendamisstrateegiad.

Keelte- ja kultuuridevahelise vahendamise käsitlemisel äratas huvi ka võime rakendada mitmekeelset ja -kultuurilist pagasit, mistõttu koostati veel kolm skaalat:

- mitmekultuurilise pagasi kasutamine;
- mitme keele mõistmine;
- mitmekeelsele pagasile toetumine.

Raamdokumendi tasemetega seotud mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse tasemekirjelduste koostamise eesmärk on ärgitada õpetajaid kursuste kavandamisel pöörama õppijate keeleoskustasemest lähtudes tähelepanu ka mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse omandamisele.

Metoodika

Projekti käigus kasutati ja arendati metoodikat, mida Brian North ja Günther Schneider kasutasid algses raamdokumendi uurimistöös Šveitsis. Kasutati sarnast mitmemeetodilist lähenemist, mis arvestas kvalitatiivset ja kvantitatiivset arengut (vt joonis 12). Ulatuslikule erialakirjanduse ülevaatele järgnes intuitiivne tasemekirjelduste loomise faas, lisaks koguti esmaste lugejate tagasisidet. Sellele järgnesid 2015. aasta veebruarist 2016. aasta veebruarini kolm valideerimisvooru kokku umbes tuhande osalejaga. Valideerimisele järgnesid kolm konsultatsioonivooru (2016. aasta juulist 2017. aasta veebruarini) ja katsetamine (2017. aasta jaanuarist juulini).

Uute skaalade väljatöötamisel ja valideerimisel lähtuti algse Šveitsi uurimisprojekti lähenemisviisist (vt 2001. aasta raamdokumendi lisa B), kuid mindi sellest isegi kaugemale. Sarnaselt Šveitsi uurimusega jagunes projekt kolmeks põhietapiks:

- algne uurimistöö ja arendamine (intuitiivne etapp);
- kategooriate ja tasemekirjelduste kvaliteedi kontrollimine ja täiendamine (kvalitatiivne etapp);
- parimate tasemekirjelduste matemaatiline skaleerimine ja tasemetevaheliste piiride määratlemine (kvantitatiivne etapp).

Töö kestis 2014. aasta jaanuarist 2016. aasta märtsini. Sellele järgnesid konsultatsioonid ja katsetamine.

Ettevalmistus

Esmane ülesanne oli koguda olemasolevad dokumendid ja artiklid, milles käsitletakse vahendamist. Selles etapis tõlgiti inglise keelde väljaanne „Profile Deutsch“ ja veel mõni allikas. Koostöös väljaande „[Education, mobility, otherness: the mediation functions of schools](#)“ (2015) autorite Coste ja Cavalliga töötati välja esialgsed kategooriad ning koguti kokku ja koostati esialgsed teksti ja mõistete vahendamise tasemekirjeldused. Skaalad jaotati algul järgmisteks kategooriateks:

- kognitiivne vahendamine (teadmiste, teadlikkuse ja oskuste mõistmise võimaldamine);
- isikutevaheline vahendamine (suhete loomine ja hoidmine; rollide ja reeglite määratlemine, et suurendada vastuvõtlikkust, vältida või lahendada konflikte, leida kompromisse);
- teksti vahendamine (info ja mõttekäigu edasiandmine: selgitamine, kokkuvõtmine, tõlkimine jne).

Esialgne kogum sisaldas ka mõnd institutsionaalse vahendamisega seotud skaala mustandit (nt uute liikmete kaasamine, institutsioonina huvirühmadega suhtlemine, institutsionaalsete suhete loomine ja säilitamine), samuti mõnd skaalat, mis oli seotud õpetajapoolse vahendamisega – mõlemad aspektid kajastavad Coste ja Cavalli käsitlust vahendamise rolli kohta õppeasutustes. 2014. aasta juulis peetud esimesel konsultatsioonil jõuti aga üksmeelsele otsusele, et need skaalad kordasid olemasoleva raamdokumendi suhtluse ja tekstilooma aspekte ega lisanud palju uut. Seepärast keskenduti väljatöötamisel arusaamade, teksti ja suhtluse vahendamise kategooriatele. Koostatud materjal töötati uuesti läbi eksperdirühma koosolekuks, kus moodustati 2014. aasta septembris autorirühm.

Väljatöötamine

Moodustatud autorirühm töötas põhjalikult läbi erialakirjanduse ülevaated ja korrigeeris algul koostatud materjale koosolekul 2014. aasta septembrist 2015. aasta veebruarini. Väiksemates rühmades käsitleti veebisuhtluse, mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse ning häälduse aspekte. Mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse käsitlemisel oli loomulik lähtekoht keeltevaheline vahendamine, kusjuures eelkõige pöörati tähelepanu vahendaja rollile. Hääldust peeti oluliseks, sest 2001. aasta raamdokumendis oli häälduspädevus ainus valdkond, mille võrdluspunkt oli kujuteldav emakeelekõneleja ja eesmärgid seega ebarealistlikud (B2: „On omandanud loomuliku häälduse ja intonatsiooni“). See aga ei sobi mitmekeelsuse perspektiiviga. Autorirühma tööd toetasid asjakohaste materjalide ja tagasisidega esmased lugejad. 2015. aasta veebruariks oli esmaseks valideerimiseks valminud 427 tasemekirjelduse algvarianti veebisuhtluse, vahendamistoimingute ja -strateegiate ning mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse kohta. Mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse ja häälduse kategooriatega alustati hiljem. Seetõttu oli mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse kohta vaid mõni tasemekirjeldus, häälduse kohta aga puudusid veel kirjeldused. Häälduse tasemekirjeldusi katsetati töörühmades esimest korda 2015. aasta juunis. Järgnesid häälduseksperptide konsultatsioonid.

Kvalitatiivne valideerimine

Valideerimises osales 137 institutsiooni. Esmalt peeti institutsioonides 2015. aasta veebruaris ja märtsis töörühmakoosolekud peaaegu tuhande osalejaga. 2001. aasta raamdokumendi tasemekirjelduste väljatöötamise etapis peeti 32 töörühmakoosolekut, kuid seekord oli töö palju süstemaatilisem. Osalejad arutasid paarides ligikaudu 60 tasemekirjeldust 3–5 valdkonnast. Nad leppisid kokku, mis valdkonda kirjeldama hakkavad, hindasid kirjelduste selgust, pedagoogilist asjakohasust ja seotust tegeliku keelekasutusega ning tegid sõnastuse muutmise ettepanekuid. Arutelude tulemusena jäeti välja ligikaudu 60 tasemekirjeldust, sh üks skaala tervikuna. Paljud tasemekirjeldused sõnastati ümber, sageli neid lühendati. Töörühmade ettepanekul koostati kaks uut skaalat: *kirjaliku teksti suuline tõlkimine* ja *keeruka info osadeks jaotamine*. Tasemekirjeldustest eemaldatud üksikutest aspektidest otsustati koostada eri valdkondade näidete kogum (vt lisa 5). Häälduse kirjeldust hinnati kvalitatiivselt palju hiljem, 2015. aasta novembris-detsembris, mil 250 projektis osalejat täitis sarnast ülesannet veebi teel.

Kvantitatiivne valideerimine

Järgmises etapis kaasati 1294 osalejat 45 riigi 189 institutsioonist. Osalevates institutsioonides toimusid töötod. Pärast raamdokumendiga tutvumist, nagu soovitatakse Euroopa Nõukogu käsiraamatus „[Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment \(CEFR\) – a manual](#)“ (Euroopa Nõukogu 2009), jaotasid töörühmad tasemekirjeldused raamdokumendi tasemetele. Kõigepealt töötasid osalejad eraldi ja hiljem arutasid tulemusi kogu rühmaga. Selleks kasutati kõiki raamdokumendi algset uurimuses kirjelduste koostamiseks määratletud keeleoskuse vahetasemeid (kokku 10: tasemest eel-A1 tasemeni C2). Esmalt kandsid osalejad oma arvamuse prinditud vormidele ja alles kõige lõpus sisestasid lõplikud kaalutletud individuaalsed otsused veebivormi.

Analüüsimise käigus arvutati kõigepealt nende vastajate protsent, kes olid iga tasemekirjelduse liigitanud kindla taseme skaalale. Seejärel kasutati analüüsimiseks Raschi mudeli järgi välja töötatud skaleerimismeetodit, nagu seda tehti raamdokumendi algsete tasemekirjeldustega. Raschi mudeli järgi analüüsimiseks on vaja omavahel seotud andmete maatriksit ja iga üksikküsimus (siinsel juhul tasemekirjeldus) peaks saama 100 vastust. Vajalik vastuste arv saavutati: iga skaala kohta vastanute minimaalne arv oli 151 ja maksimaalne 273.

Igas andmete kogumise etapis kasutati sellist maatriksit ja iga tasemekirjelduse kategooriat püüti lasta hinnata rühmadel, kes pidanuks just neist huvitatud olema. Ühe eelisena võimaldas Raschi mudeli järgi analüüsimine kindlaks teha ja välja jätta tasemekirjeldused, mis ei toiminud. Samuti sai kindlaks määrata

osalejad, kes ei suutnud ülesannet täita. Teine eelis oli, et igale tasemekirjeldusele sai anda aritmeetilise väärtuse. Need väärtused sai seejärel kanda skaalale, mis vastab 2001. aasta raamdokumendi tasemekirjeldustele, osa tasemekirjeldusi kasutati nn ankurküsimumustena.

Algse kvantitatiivse analüüsi tulemusi arutati konsultatsioonidel 2015. aasta juulis. Arutelu põhjal jäeti 36 tasemekirjeldust kõrvale ja ligikaudu pooled skaleeriti pärast nende muutmist uuesti. Suur probleem oli vahendamise ning mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse tasemekirjelduste puudumine tasemetel A1 ja A2. Enne järgmist etappi püüti need välja töötada.

2015. aasta oktoobrist detsembrini koguti inglisis- ja prantsuskeelse veebiküsitluse käigus kvantitatiivseid andmeid. Osalejatel paluti vastata küsimusele „Kas teie või isik, keda te hindate, oskab teha tasemekirjelduses öeldut?“. Neil paluti seda teha kolm korda ja vastata kas enda eri keelte oskuse või inimeste kohta, keda nad hästi tunnevad (partner, lapsed jne). Sel viisil koguti 3053 vastust 1500 inimeselt. Kirjeldatud ülesanne sarnanes 2001. aasta raamdokumendi algsete tasemekirjelduste skaleerimise ajal kasutatud ülesandega, kus õpetaja andis tasemekirjelduse põhjal hinnangu oma klassi õpilaste valimile. Tehti kaks analüüsi: üldine tasemekirjelduste analüüs ja eraldi analüüs iga põhikategooria kohta. Tasemetele liigitamise otsused tehti seejärel kogu olemasoleva info alusel.

Järgnenud häälduse tasemekirjelduste kvantitatiivsel valideerimisel osales 2016. aasta jaanuaris 272 hindajat. Püstitati kaks ülesannet: a) tasemetele liigitamine ja b) videoklippidelt õppija soorituse hindamine („Kas salvestatud videos saab õppija tasemekirjelduses nõutuga hakkama?“). Kasutati eri standardimise võtteid, mille üksikasjad leiab aruandest „Phonological scale revision process report“ (Piccardo 2016).

Raschi mudel

Raschi mudel on saanud nimetuse Taani matemaatiku George Raschi järgi. See on levinuim neist tõenäosusmudelitest, mis tuginevad nn üksikvastuste teooriale. Mudeliga analüüsitakse, mil määral üksikküsimus (varjatud tunnus) sobib mõõdetavasse kogumisse. Esmalt hinnatakse mudeliga matemaatilisel skaalal raskusastmeid (st kui raske on iga üksikküsimus) ja seejärel võimeid (nt kui pädev on iga vastaja kõnealust põhitunnust arvestades). Mudelit kasutatakse eri eesmärkidel, kuid kaks peamist on:

- testide üksikküsimuste kogumite koostamine;
- küsimustike analüüsimine.

Mudeli ühte varianti ehk Raschi hindamisskaala mudelit kasutatakse küsimustike analüüsimiseks. Raschi mudeli mitmetahulise variandiga saab vältida vastajate hinnangute subjektiivsuse mõju. Üksikasjalikud selgitused leiab väljaande „[Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment \(CEFR\) – a manual](#)“ (Euroopa Nõukogu 2009) lisast.

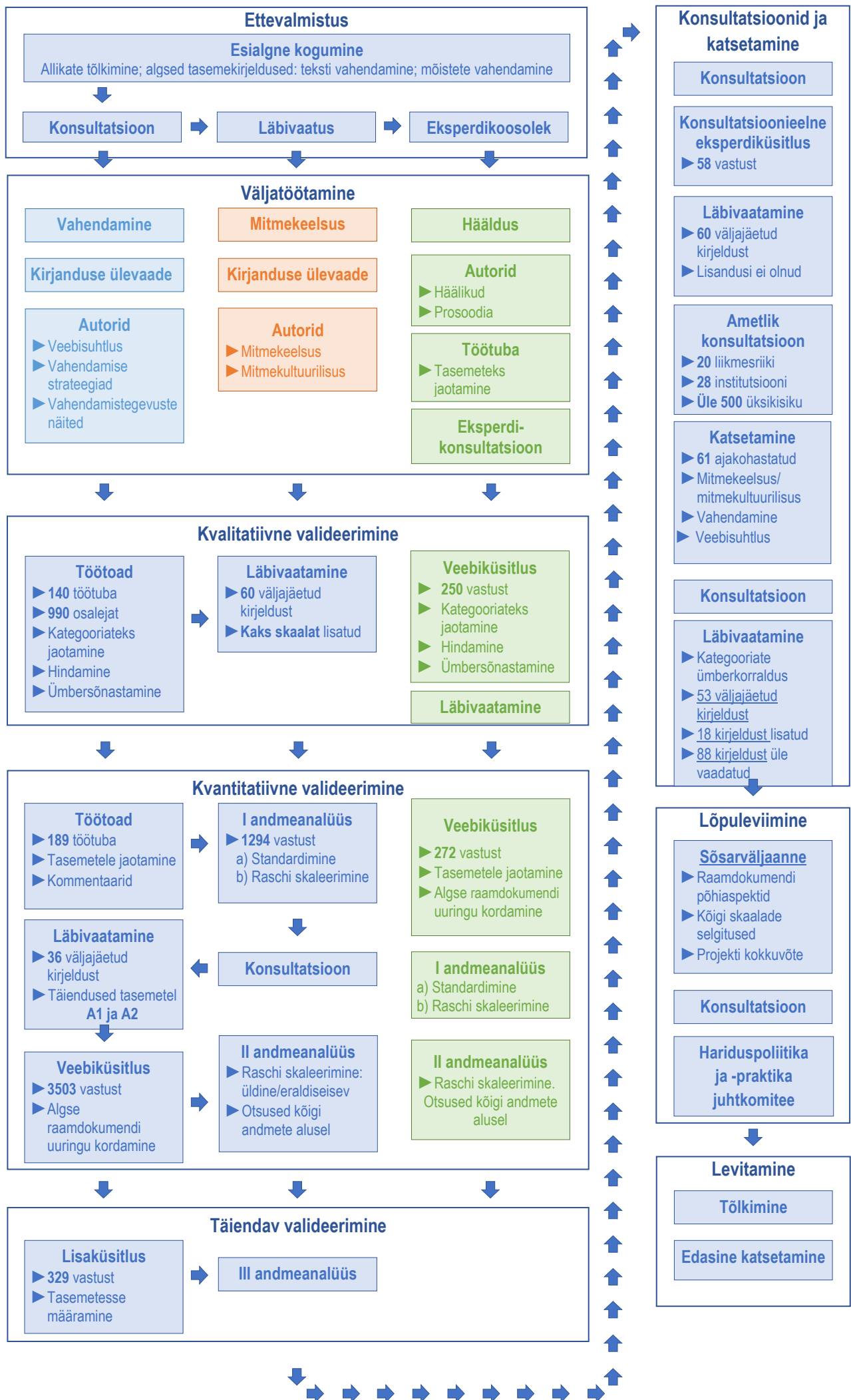
Raschi mudeli peamine eelis on, et erinevalt traditsioonilistest testiteooriatest saab kogutud väärtusi üldistada teistele rühmadele, mida loetakse sama populatsiooni osaks (st millel on piisavalt ühiseid tunnuseid).

Tänu skaleerimise objektiivsusele ja võimalusele üldistada skaalaväärtusi sobib mudel eriti hästi näiteks otsustamiseks, millisele raamdokumendi tasemeskaalale paigutada eri *can-do*-kirjeldused.

Mitmekeelse ja -kultuurilise pädevuse skaalade täiendav valideerimine

Viimaks tehti 2016. aasta veebruaris kolmel põhjusel lisauurimus. Esiteks andis see võimaluse lisada tasemekirjeldused vastuvõtustrateegiate ja mitme keele mõistmise kohta, mis enamasti mugandati [Miriadi](#) projektist.⁸² Teiseks ei saadud esmase veebiküsitlusega mitmekeelsuse kohta häid tulemusi, seega tehti see osa uue ülesandega uuesti. Kolmandaks andis uurimus võimaluse (eriti madalamatel tasemetel) lisada mitmekultuurilise pädevuse tasemekirjeldusi. Küsitlusel oli kaks paralleelset versiooni. Ühe küsitlusvormi täitis 267 vabatahtlikku vastajat osalejate seast ja teise 62 mitmekeelse hariduse valdkonna eksperti. Seejärel võrreldi tulemusi ja ei leitud statistiliselt olulisi erinevusi. Tasemetele määramine oli samuti kooskõlas 2001. aasta raamdokumendi keelekasutuse olukohasuse skaalaga.

⁸² www.miriadi.net/en/miriadi-plan

Joonis 19. Mitmemetodilise arendustöö ülesehitus

Probleemid ja vastused

2015. aasta valideerimises ja konsultatsioonidel osalenutelt ning 2016.–2017. aasta mahukamatel konsultatsioonidel ja katsetamistel saadi palju tagasisidet tehtu kohta. Allpool käsitletakse tähtsamaid probleeme, mis projekti käigus esile kerkisid, ja viise, kuidas neid lahendada püüti.

Vahendamise skaalade seos 2001. aasta raamdokumendi skaaladega

Projekti põhieesmärk oli koostada tasemekirjeldused toimingute ja strateegiate kohta, mida ei olnud 2001. aasta raamdokumendis. Siiski sarnanevad vahendamise skaalade aspektid (eelkõige madalamate tasemete puhul) raamdokumendis juba olemasolevate toimingutega. Seda põhjusel, et 2001. aasta raamdokumendi algsed tasemekirjeldused juba katavad vahendamise aspekte, kui tõlgendada vahendamist laiemalt, nagu seda nüüd tehakse. Näiteks täiendavad uued teksti vahendamisega seotud skaalad (*konkreetses info edastamine, andmete selgitamine ja töö tekstiga*) 2001. aasta raamdokumendi osa 4.6.3 („Tekstiliigid“) skaalat *töö tekstiga*. Samamoodi arendavad koostööstrateegiaid näiteks rühmasisese koostöö alla liigitatud skaalad *rühmakaaslaste suhtluskooströö hõlbustamine, koostöö tähenduse loomiseks ja ideede üle arutlemise hõlbustamine*. See illustreerib igasuguste kategooriate loomise keerukust. Alahinnata ei tohi asjaolu, et iga kategooria on mugavaks kasutuseks loodud kunstlik üksus, mis aitab mõista ümbritsevat maailma. Piirid kategooriate vahel on hägusad ja kattumised vältimatud.

Vahendamine eri keelte vahel

Tasemekirjelduste varasemates versioonides katsetati mitut sõnastust, millega katta keeltevahelist vahendamist. Selge eristamine osutus aga väga keerukaks. Emakeel, esimene keel ja õppekeel ei ole paljudel juhtudel üks ja sama keel ning isegi sõnad *lähtekeel* ja *sihtkeel* tekitasid segadust (nt kui vahendamine ühest keelest teise võib olla emakeelde vahendamine, on teine keel sel juhul lähtekeel ja emakeel sihtkeel). Püüdes selliseid variatsioone arvesse võtta tähendas, et tasemekirjelduste maht kolmekordistus, samas kui sõnastus muutus väga vähe.

Seepärast otsustas projekti töörühm samamoodi, nagu 2001. aasta raamdokumendi algseid tasemekirjeldusi välja töötades: kalibreerida vaid seda, mida peeti funktsionaalse keeleoskuse seisukohalt raskeks, ja seda olenemata asjasepuutuvatest keeltest. Keelte täpsustamine soovitatakse otsustada kasutajal, kes kohandab tasemekirjeldusi praktiliseks kasutamiseks.

Teksti vahendamise skaalades viidatakse A- ja B-keelele, mis on vastavalt vahendatava teabe allikat ja suhtlustulemust väljendavad üldistatud terminid. Dokumendis märgitakse, et vahendamine võib olla keelesisene või keelevariantide, murrete- või registritevaheline (või mõni nende kombinatsioon) ja kasutaja võib täpsustada, milliseid keeli täpselt silmas peetakse. Samuti võivad kasutajad soovi korral esitada olukorda täpsustavaid näiteid, kasutades näiteks lisa 5 nelja keelekasutuse valdkonda: avalik elu, isiklik elu, töö ja haridus.

Näiteks võib skaala *suuliselt või viibeldes konkreetse info edastamine* esimese tasemekirjelduse

„Oskab (B-keeles) selgitada asjakohasust konkreetse info puhul, mis on esitatud pikkade keeruliste (A-keelsete) tekstide kindlates osades.“

kohandatud sõnastus olla järgmine:

„Oskab prantsuse keeles selgitada asjakohasust konkreetse info puhul, mis on esitatud pikkade keeruliste ingliskeelsete tekstide (nt artikkel, veebileht, raamat või silmast silma või veebi teel peetav vestlus päevakajalisel või kõnelejatele huvipakkuval teemal) kindlates osades.“

Ühe keele piires vahendamise korral võib selle sõnastada aga järgmiselt:

„Oskab selgitada asjakohasust konkreetse info puhul, mis on esitatud pikkade keeruliste tekstide (nt artikkel, veebileht, raamat või silmast silma või veebi teel peetav vestlus päevakajalisel või kõnelejatele huvipakkuval teemal) kindlates osades.“

Kõik teksti vahendamisega seotud tasemekirjeldused hõlmavad lõimitud oskusi, milles on nii teksti vastuvõtu kui ka tekstilooma elemendid. Põhitähelepanu ei ole teksti vastuvõtul, mille kohta on juba skaalad 2001. aasta raamdokumendis. Kalibreeritud tasemekirjeldused kajastavad tasemeid, millel on vaja teksti töötlemise ja tekstilooma oskust. Kui teksti vastuvõtt ja tekstilooma toimuvad eri keeltes, on teksti töötlemiseks ja lähtesõnumi sõnastamiseks vajaminevate oskuste kriteerium sihtkeele tasemel.

Üldpädevus ja suhtluspädevus

Raamdokumendi igal skaalal määratletakse iga taseme kirjeldustes oskused, mis selle taseme suhtluspädevuse omandanud keelekasutajal või -õppijal eeldatavalt kõnealus(t)es keel(t)es on (2001. aasta raamdokumendi osa 5.2), juhul kui keelekasutajal või -õppijal on ka suhtlemiseks vajalikud isikuomadused, teadmised, kognitiivne küpsus ja kogemused, st üldpädevus (2001. aasta raamdokumendi osa 5.1). Raamdokumendi skaalad on mõeldud oskuste kirjeldamiseks. Tõenäoliselt ei suuda kõik üldiselt tasemel B1 olevad keelekasutajad täpselt sooritada raamdokumendi kõikides skaalades määratletud keeletoiminguid. Pigem suudavad need, kelle üldtase on B1, mõnd toimingut sooritada tasemel A2 või A2+ ning teisi toiminguid tasemel B1+ või isegi B2. Sooritus oleneb nende üldpädevuse eripärast, mis omakorda sõltub vanusest, kogemusest jne. See kehtib paljude 2001. aasta raamdokumendi skaalade puhul, mis on seotud kognitiivsete võimetega, nt *märkmete tegemine, lugemine info hankimiseks ja arutlemiseks, ametlik arutelu (koosolekud), suuline esinemine, samuti kirjalikud ülevaated ja arvamused avaldused*. Samuti kehtib see paljude vahendamistoimingute kohta. Mõni teksti vahendamise skaala (nt *töö tekstiga*) või vahendamisstrateegia (nt *teksti lihtsustamine*) hõlmab toiminguid, mis nõuavad kognitiivseid oskusi, mida kõik keelekasutajad või -õppijad ei valda võrdsest. Lisaks eeldavad suhtluse vahendamise skaalade kirjeldused isikutevahelise suhtluse oskust, mis mõnel õppijal võib puududa näiteks vähese kogemuse tõttu.

Samuti erinevad näiteks tasemel B1 keelekasutajad või -õppijad üksteisest mitmekeelse või -kultuurilise pädevuse poolest, sest see oleneb nende elukäigust ning omandatud kogemustest ja oskustest. Seepärast ei püütagi individuaalseid erinevusi kõrvale jätta, pigem käsitletakse neid oluliste kaasaitavate teguritena, mis soodustavad õppija eriomase suhtlusvõime kujunemist.

Üldpädevus ja suhtluspädevus mitmekultuurilise pagasi kasutamisel

Sarnaselt vahendamisega hõlmab mitmekultuurilise pagasi kasutamine üldpädevust (2001. aasta raamdokumendi osa 5.1) koos pragmaatilise ja sotsiolingvistikulise pädevusega (2001. aasta raamdokumendi osad 5.2.2 ja 5.2.3). Seega on sarnaselt vahendamise skaalade ning paljude muude raamdokumendi skaaladega mitmekultuurilise pagasi kasutamise skaalas olulised ka muud oskused, mitte vaid keelepädevus. Maailmapildi, sotsiokultuuriliste teadmiste ja kultuuriteadlikkuse vahel ei ole selget piiri, nagu 2001. aasta raamdokumendis ka selgitatakse. Samuti puudub selge piir praktiliste oskuste ja oskusteabe vahel, mille all käsitletakse ka sotsiaalseid oskusi, ning sotsiokultuuriliste teadmiste või kultuuritaju ja oskusteabe vahel. Sotsiopragmaatika uurib nende valdkondade eri aspekte ka lingvistilisest vaatenurgast. Kategooriate võimalikust kattumisest on tähtsam, et keelekasutajad või -õppijad tuginevad suhtlusolukorras tähenduse loomisel kõigile aspektidele, mis on põimunud suhtluspädevusega. Tänu eri võimekusele ja kogemusele suudab mõni keelekasutaja või -õppija sellega kindla keeleoskustaseme piires paremini toime tulla kui teine.

Konsultatsioonid ja katsetamine

Tasemekirjelduste koostamisele ja valideerimisele järgnesid konsultatsioonid ning katsetamine kolmes etapis:

- eksperdirühma töö;
- konsultatsioonidele eelnev eksperdiveebiküsitlus;
- ametlik konsulteerimine.

Pärast kohtumist Euroopa Nõukogu ekspertidega 2016. aasta juunis ja raamdokumendi ekspertide üksikasjalikku veebiküsitlust 2016. aasta suvel vaadati tasemekirjeldused üle. Seejärel toimusid 2016. aasta oktoobrist 2017. aasta veebruarini inglise- ja prantsuskeelsed ametlikud konsultatsioonid. Tehti kaks paralleelset küsitlust, milles osalesid üksikisikud ja institutsioonid. Küsitlusele vastasid ligikaudu viissada üksikisikut, samuti paljud institutsioonid ja õppekavasid arendavad ning hindavad asutused. Muu hulgas paluti vastajatel hinnata, kui kasulikuks nad iga uut skaalat peavad, ja avaldada arvamust tasemekirjelduste kohta. Kõiki uusi skaalasid pidas kasulikuks või väga kasulikuks 80% vastajatest, kusjuures positiivsema hinnangu andsid institutsioonid/asutused. Kõige parema vastukaja said uutest skaaladest teksti vahendamise, rühmakoostöö ja veebisuhtluse skaalad. Üksikisikute ja institutsioonide arvamused lahknesid kõige rohkem kahe skaala kohta: *eesmärgipärased veebitoimingud ja -koostöö ning mitmekeelsele pagasile toetumine*. Kui 96% institutsioonidest pidas neid kahte skaalat kasulikuks või väga kasulikuks, arvas samamoodi vaid 81–82% üksikvastajatest.

Ametliku konsulteerimise ajal kiitis kaks kolmandikku vastajatest heaks selle, et vahendamise tasemekirjelduste skaalad väljusid keeleõppe tavapärastest piiridest (arvestavad ka lõimitud aine- ja keeleõpet ning õppekeelt) – seda meelt oli suuremal või vähemal määral üle 90% üksikvastajatest ja institutsioonidest. Märkusi ja ettepanekuid tehti palju, mis hõlbustas tasemekirjelduste ja skaalade pealkirjade sõnastamist ning skaalade esitusviisi üle otsustamist.

Katsetused 2017. aasta veebruarist juunini andsid veelgi infot, millele tuginedes parandati taas sõnastust ja kohandati skaalade esitusviisi. Enamiku katsetuste puhul valiti mõnelt skaalalt tasemekirjeldused ja koostati nende alusel keeletundide suhtlusülesanded. Seejärel jälgiti õppijate keelekasutust tasemekirjelduste alusel. Tasemekirjeldustele anti väga positiivset tagasisidet, aga tehti ka muudatusettepanekuid. Kõige populaarsemad valdkonnad katsetamise ajal olid koostöö väikestes rühmades, teksti vahendamine ning mitmekeelne ja -kultuuriline pädevus. Ühe katsetuse käigus paluti kahte veebitoimingute skaalat hinnata 1175-l Itaalia inglise keele õpetajal, kes läbisid digitaalsete allikate kasutamise veebikursust.⁸³ 94,8% vastajate arvates olid tasemekirjeldused väga selged või selged ja 80,8% vastajate arvates oli neid enesehindamiseks väga lihtne või üsna lihtne kasutada.

Ametliku konsulteerimise ajal saadeti ka liikmesriikidele küsitlusvorm, milles paluti vastata küsimustele raamdokumendi kasutamise ja Euroopa Nõukogu hariduspoliitika üksuse (keelepoliitika programmi) abimaterjalide tuntuse kohta ning avaldada arvamust uute tasemekirjelduste skaalade kohta. Liikmesriikidel paluti soovitada institutsioone, kes võiksid osaleda nende katsetamises. Tulemused olid väga head, välja arvatud raamdokumendi kasutamine õpetajate esmakoolituses, mille kohta arvasid vaid pooled vastanutest, et raamdokumendi kasutamisest on palju abi. Ootuspäraselt selgus, et kõige sagedamini ametlikes dokumentides kajastatud ja kõige rohkem kasutatud raamdokumendi aspektid on tasemekirjeldused (83% nõustus sellega väga), keeleoskustasemed (75% pigem nõustus) ja tegevusele suunatud käsitusviis (63% pigem nõustus). Uutest skaaladest leidis kõige rohkem heakskiitu mitmekeelne ja -kultuuriline pädevus (79%), järgnesid veebisuhtlus (75%), vahendamine (63%) ja kirjandus (58%).

⁸³ „Techno-CLIL 2017“, juhendasid Letizia Cinganotto ja Daniela Cuccurullo, <https://moodle4teachers.org/enrol/index.php?id=90>

Viipekeelee skaalade lisamine

Kurdina sündinud võivad viipekeelee omandada esimese keelena, kui nad õpivad seda oma vanematelt ja eakaaslastelt. Viipekeel ei ole vaid viipamisel põhinev suhtlemine ega ka vaid kõnekeelee väljendamisega erijuht. Lingvistilised uuringud on veenvalt tõestanud, et viipekeeled on samasugused keeled nagu kõik teised. Nagu kõigil teistel inimeste kasutatavatel keeltel, on viipekeeltele oma tunnused, vahendid, reeglid ja piirangud. Järelikult võib kõnelda ka viipekeelee omandamisest, töötlemisest, keelekaost, st kõigist psühholoogilistest protsessidest ja keelele omastest väljendusvahenditest.

Paralleelselt ülal kirjeldatud põhiprojektiga loodi tasemekirjeldused viipekeelee pädevusele. Selleks kasutati metoodikat, mis sarnanes Zürichi rakendusteaduste ülikooli (ZHAW) projektiga, mida rahastas Šveitsi riiklik teadusuuringute nõukogu.⁸⁴ Projekti käigus sõnastati ja kalibreeriti tasemekirjeldused viipekeelee vastuvõtu ja tekstilooma kohta. Need kirjeldused kehtivad konkreetsetelt viipekeeltelt kohta ja täiendavad raamdokumendi teisi tasemekirjeldusi.

Siiski tasub meeles pidada, et raamdokumendi tasemekirjeldused, mis väljendavad võimet keelt kasutada, kehtivad kõigi inimkeeltelt kohta. Viipekeeli kasutatakse eesmärkide täitmiseks täpselt nagu suulisi keeli. Seega sobivad samad tasemekirjeldused mõlemale modaalsusele ning seetõttu on raamdokumendi tasemekirjeldused modaalsusüleselt ümber sõnastatud.

Raamdokumendi ilmunisest alates on olnud vajadus määratleda viipekeeltelt õppeks ühised eesmärgid, õppekava ja tasemed. Raamdokumendi kasutatakse üha enam viipekeelee kursuste väljatöötamisel. Enamik kurte lapsi (95%) sünnib kuuljatele vanematele, mistõttu on vajadus viipekeelee kursuste järele üsna suur, ehkki kurtide kogukond on väike. Viipekeelee kursusi ei vaja vaid kurtide laste pered, vaid vajadus on üldisem (tõlgid, kurdid immigrandid, vaegkuuljad, õpetajad, keeleteadlased jne). Lisaks on raamdokument üha olulisem viipekeeleeõpetajate ja -tõlkide väljaõppes, erialaste oskuste arendamises, viipekeeltelt üldises tunnustamises ja viipekeelee ekspertide kutseoskuste määratlemisel. Paljud kurtide ühingu toetasid seega väga viipekeelee tasemekirjelduste raamdokumendi lisamist.

Zürichi rakendusteaduste ülikooli (ZHAW, Winterthur)⁸⁵ viipekeeleeprojekti „Common European Framework of Reference for Sign Languages: development of descriptors for Swiss-German Sign Language“ ajakava erines põhiprojekti omast. Uurimus lõpetati 2019. aasta juunis ehk kolm aastat pärast tasemekirjelduste koostamise põhiprojekti lõppu. Viipekeeleeprojekti kasutati samuti eri meetodeid ja uuringus kombineeriti intuiitset, kvalitatiivset ja kvantitatiivset analüüsi. Kuna aga viipekeelt kasutav kogukond on väike, ei olnud ka viipekeeleeprojekt nii ulatuslik. Projekti kolm põhietappi on joonisel 20.

Projekt põhines kogutud andmetel. Raamdokumendi tasemekirjelduste viipekeeleele kohandamise asemel püüti projektis koostada viipekeeleepädevuse tasemekirjeldused viipekeeleeekspertide videosoorituste järgi. Videotel esitasid eksperdid eri tüüpi tekste ja nende sooritust arutati mitmes töörühmas, kuhu kuulusid viipekeeleeõpetajad. Seejärel sõnastas autorirühm kommentaaridele ja viipekeeleeõpetajate analüüsile tuginedes tasemekirjeldused. Niiviisi koostati üle 300 tasemekirjelduse tekstilooma kirjeldamiseks ja 260 tasemekirjeldust vastuvõtu kirjeldamiseks. Sarnaselt vahendamise tasemekirjelduste koostamisega ei peetud selles etapis silmas tasemeid, vaid eesmärk oli sõnastada pädevuse tähtsamad aspektid. Nagu ka vahendamise tasemekirjelduste projektis, peeti kirjelduste täiendamiseks korduvaid konsultatsioone ja töörühmakoosolekuid.

Projekti käigus tehti ka esmane lihtne valideerimiskatse, mis näitas, et kuuljad, kes ei kasuta viipekeelt, ja kurdid, kes ei õpeta viipekeelt, tõlgendasid tasemekirjelduse taset kurtide õpetajatega võrreldes väga erinevalt. Seepärast kasutati tasemekirjelduste skaleerimisel vaid kurte viipekeeleeõpetajaid, kes olid kas sündinud kurdina või kelle viipekeeleepädevus (videosoorituse alusel) lubas pidada viipekeelt nende esimeseks keeleks.

⁸⁴ Euroopa Nõukogu tänab Šveitsi riiklikku teadusuuringute nõukogu umbes 385 000 eurose toetuse eest, tänu millele sai projekt võimalikuks

⁸⁵ Zürichi rakendusteaduste ülikooli autorirühm: Jörg Keller, Petrea Bürgin, Aline Meili ja Dawei Ni

Seejärel jaotati tasemekirjeldused kategooriatesse. Algul sooviti koostada skaalad eri tekstitüüpide (nt jutustavad, kirjeldavad, selgitavad tekstid) kohta.⁸⁶ Paljud tasemekirjeldused liigitati aga mitme tekstitüübi alla, sest need väljendasid valdkonnaülest pädevust. Seepärast otsustati pärast projektiliikmete töörühmade arutelusid rühmitada tasemekirjeldused sarnasuse alusel. Kolm töörühma jaotasid tasemekirjeldused kogumiteks, mis tundusid kirjeldavat omavahel seotud oskusi. Seejärel püüti määrata lõplikud kategooriad. Pärast iga tasemekirjelduste kogumi tunnuste analüüsimist ja korrigeerimist määratleti seitsme skaala kategooriad:

Keelepädevus:

1. Viipevara (vastuvõtt/tekstiloome).
2. Viiplemise korrektsus (vastuvõtt/tekstiloome).

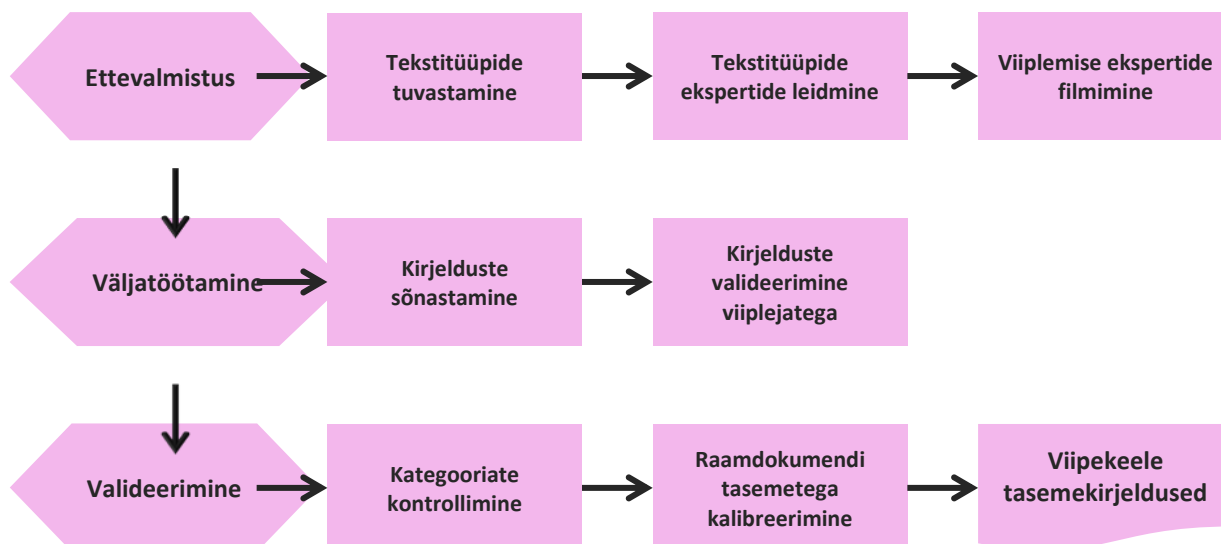
Sotsiolingvistiline pädevus:

3. Keelekasutuse olukohasus ja kultuuripagas (vastuvõtt/tekstiloome).

Pragmaatiline pädevus:

4. Viipeteksti ülesehitus (vastuvõtt/tekstiloome).
5. Situatsioonid ja perspektiivid (vastuvõtt/tekstiloome).
6. Keeleteadlikkus ja tõlgendamine (vastuvõtt).
7. Oskus esineda ja avaldada mõju (tekstiloome).
8. Teksti tajumise kiirus (vastuvõtt).
9. Viiplemise ladusus (tekstiloome).

⁸⁶ Keller jt (2017), „Auf dem Weg zum Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmen (GER) für Gebärdensprachen. Empirie-basierte Bestimmung von Deskriptoren für Textkompetenz am Beispiel der Deutschschweizer Gebärdensprache (DSGS)“, Das Zeichen, 105, 86–97; Keller jt (2018), „Deskriptoren zur gebärdensprachlichen Textstrukturierung im GER für Gebärdensprachen“, Das Zeichen, 109, 242–251; Keller, J. (2019), „Deskriptoren für Textkompetenz in Gebärdensprachen“. Barras jt (eds.), IDT 2017, Band 2. Berlin: ESV, 111–117

Joonis 20. Viipekeelee projekti etapid

Viimases etapis kanti tasemekirjeldused raamdokumendi skaalale. Nagu vahendamise ja häälduse puhul ning ka algse raamdokumendi loomisel, kasutati tasemekirjelduste skaalade koostamiseks Raschi mudelit. Andmed saadi selleks aga salvestatud viiplemisest. Videosalvestistel esitati tasemekirjeldused Šveitsi-Saksa viipekeeles ja rahvusvahelises viiplemises. Rahvusvaheline viiplemine on kontaktkeel, *lingua franca*, mida kasutasid eri Euroopa riikidest pärit viipelejad. Kui projektirühm oli edukalt hindamisskaalasid katsetanud, paluti vastajatel veebiküsitluses hinnata tasemekirjelduse raskusastet neljapunktilisel skaalal (1 – ei ole raske, 4 – väga raske).

Saadud andmekogu ($n = 223$) kontrolliti, et leida väga väheste hinnangutega või hinnanguteta vastuslehed, mis jäeti analüüsist välja. Seejärel kontrolliti kahe rühma (Šveitsi ja Euroopa) vastanute arvu ja jaotust. Šveitsi rühmas ($n = 53$) hindasid peaaegu kõik vastajad peaaegu kõiki tasemekirjeldusi, mida oli üle 300. Euroopa rühmas ($n = 37$) hindasid kõik osalejad ühte tasemekirjelduste alamrühma ja lisaks Šveitsi-Saksa rühma 53 hinnangule saadi Euroopa rühmalt keskmiselt 15 hinnangut tasemekirjelduse kohta.⁸⁷

Eespool mainiti Raschi mudelit kirjeldades, et tasemekirjelduste õigele tasemele liigitamine on tõenäolisem, kui andmete hulgast eemaldatakse hinnangud ja üksikvastused, mille kohta saadud andmed ei sobi mudelisse (sest need ei ole tõenäolised). Seda tehti nii põhi- kui ka viipekeelee projektis.

Viimase etapina määrati viipekeelee skaaladel tasemepiirid. Selle hõlbustamiseks kasutati 2001. aasta raamdokumendi koostamise ajal skaleeritud tasemekirjeldusi ankurküsimumstena, et teisendada moodustunud skaala raamdokumendi vastava skaala matemaatiliseks väärtuseks. Protsessi on lähemalt selgitatud dokumentide „[Developing illustrative descriptors of aspects of mediation](#)“ (North ja Piccardo 2016) ja „[Phonological scale revision process report](#)“ (Piccardo 2016) kvantitatiivse valideerimise osades. Neist kahest projektist erinevalt osutusid aga viipekeelee puhul raamdokumendi ankurküsimumused

⁸⁷ Kuigi hinnanguid oli vähe, vastasid raskusparameetrite väärtused siiski logistilise mudeli 95% usaldusvahemiku miinimumnõudele ehk veaväärtus oli ± 1 (vt Linacre, J. (1994) „Sample size and item calibration stability“, Rasch Measurement Transactions 7 (4), 328). Viipekeelee tasemekirjelduste mõõtmise standardviga on suurem kui teiste tasemekirjelduste hindamisel, kuid skaalale kandmine on intuiitiivselt mõistlik. Mõnel juhul paigutati need tasemekirjeldused, mis olid järgmise vahetaseme veapiiris, eksperdihinnangu alusel külgnevale, st madalamale või kõrgemale tasemele

ebausaldusväärseks isegi siis, kui nende hulgast eemaldati ebastabiilsed küsimused. Seepärast otsustati ekspertide soovitusel kasutada teistsugust standardi määramise meetodit.⁸⁸

Projekti lõpuleviimine

2015. aasta veebruarist 2017. aasta juunini kestnud valideerimise, konsulteerimise ja katsetamise eri etappides saadud tagasiside oli väga kasulik, sest aitas tuvastada ja eemaldada vähem õnnestunud tasemekirjeldusi ja skaalasid. Samuti võeti tagasisidet arvesse sõnastuse korrigeerimisel. Kogu protsess on dokumenteeritud ja kättesaadav Euroopa Nõukogu veebilehe arhiivis. Siinse dokumendi tasemekirjeldustes on tagasisidet arvesse võetud.

Kuna väga paljude tasemekirjelduste puhul kontrolliti nende sobivust skaala mõnele konkreetsele tasemele (eelkõige B2), on täiendatud versioonist paljud koostatud kirjeldused välja jäetud, kuigi need õnnestusid. Välja jäetud tasemekirjeldused on lisas 8. Tasemekirjelduste rohkus oli aga kasulik, sest aitas tagada tasemetele skaleerimise sidusust, kuigi kõigi lõplikku versiooni lisamist ei peetud vajalikuks. Välja jäetud avaldatakse hiljem Euroopa Nõukogu veebilehel raamdokumendiga seotud tasemekirjelduste lisakogumina.

⁸⁸ Täpsemalt kasutati käsiraamatus „[Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment \(CEFR\) – a manual](#)“ (Euroopa Nõukogu 2009) kirjeldatud nn järjehoidjameetodi varianti

Lisa 7. Raamdokumendi 2001. aasta väljaande konkreetsete tasemekirjelduste muudatused

ÜLDINE SUULISE TEKSTI MÕISTMINE KUULAMISOSKUS⁸⁹	
C2	Mõistab raskusteta peaaegu praktiliselt igasugust loomuliku emakeelepärase kiirusega kõnet suulist keelt nii vahetus esituses suhtluses kui ka ringhäälingus.
TEISTE OMAVAHELISE EMAKEELEKÕNELEJATE VESTLUSE MÕISTMINE	
B2+	Suudab sammu pidada sihtkeele vilunud kasutajate elava mõttevahetusega kaasa-mõelda emakeelekõnelejate elavale mõttevahetusele.
B2	Suudab mõningase vähese pingutusega mõista suuremat osa sellest, mida tema ümber räägitakse, aga tal võib olla raske tulemuslikult osaleda pidada raskeks osalemist mitme sihtkeele emakeelekõneleja mõttevahetuses, kui keelekasutust kuidagi ei kohandata kus tema juuresolekut keelekasutuse aspektist üldse ei arvestata.
ELAVA ESITUSE MÕISTMINE KUULAMINE	
C2	Suudab jälgida erialaseid loenguid ja esitlusi jm esinemisi, milles esineb tuleb ette palju argikeelt ja murret või talle tundmatuid võõraid termineid.
ÜLDINE KIRJALIKU TEKSTI MÕISTMINE LUGEMISOSKUS	
C2	Mõistab ja oskab kriitiliselt tõlgendada pea iga laadi kirjalikke tekste, k.a abstraktseid, keeruka ülesehitusega või ülimalt tugevasti argikeelseid ilukirjandus- ja muid tekste tekstid.
ÜLDINE SUULINE SUHTLUS	
B2	Suudab emakeelsete kõnelejatega suhelda küllaltki ladusalt ja spontaanselt, mis võimaldab tava- ja pikemat suhtlust sihtkeele kasutajatega, ilma et kumbki pool peaks pingutama. Oskab rõhutada toimunu või kogetu isiklikku olulisust ning tutvustada ja kaitsta, selgitada ja põhjendada oma vaateid, esitades asjakohaseid selgitusi ja põhjendusi.
EMAKEELSE VESTLUSKAASLASE MÕISTMINE	
C2	Mõistab mistahes millist tahes vestluskaaslast emakeelset vestluspartnerit isegi oma asjatundmusest väljapoole jääval abstraktsel ja keerukal teemal vesteldes, kui tal on võimalik harjuda vähem levinud keelevariandiga talle antakse aega rääkija ebatavalise aktsendi ja keelega harjuda.
VESTLUS	
B2	Suudab sihtkeele kasutajatega Oskab suhelda emakeelsete kõnelejatega, ilma et ta neile tahtmatult nalja teeks, neid ärritaks või sunniks neid käituma teisiti kui vilunud keelekasutajatega suheldes neilt tavapärasest erinevat käitumist eeldaks.
VABA MÕTTEVAHETUS (SÕPRADE RINGIS)	
B2+	Suudab sammu pidada sihtkeele vilunud kasutajate elava mõttevahetusega osaleda elavas mõttevahetuses emakeelsete kõnelejatega.
B2	Suudab mõningase pingutusega mõista suuremat osa mõttevahetusest tema ümber kuuldust, kuid tal võib olla keeruline aktiivselt osaleda mõttevahetuses kõrvalseisjaks jääda, kui rühmas on mitu sihtkeele kasutajat, kes oma keelekasutust kuidagi ei kohanda emakeelsed kõnelejad ei märka oma keelekasutust kohendada.
AMETLIKUD ARUTELUD JA (KOOSOLEKUD)	
C2	Oskab kaitsta oma seisukohti keerukaid küsimusi käsitlevas ametlikus arutelus, oskab veenvalt ja selgelt arutleda ega jää selles teistele alla emakeelsetele kõnelejatele.
KÜSITLEJA JA VASTAJA ROLL	
C2	Tuleb väga edukalt hästi toime enda osaga dialoogis dialoogiga, suunates vestlust ja suheldes enesekindlalt, pingutuseta ja ladusalt ei jää selles alla emakeelsetele kõnelejatele. Oskab dialoogi üles ehitada ning suhtleb ühtviisi kindlalt ja ladusalt nii küsitleja kui ka küsitletava rollis ja olles teistele võrdväärne partner.

⁸⁹ Lisas 7 illustreerivad autorid põhilisi muudatusi, mida on 2001. aasta raamdokumendi tasemekirjelduste sõnastustes tehtud. Eestikeelne tekst kajastab lisaks täiendavaid muudatusi, mida on 2020. aasta dokumenti eesti keelde tõlkides tehtud 2007. aastal avaldatud kirjeldustes. – Toimikond

KEELEKASUTUSE OLUKOHASUS	
C2	Oskab tulemuslikult ja loomulikult täita vahendaja rolli sihtkeele kõnelejate ja oma kogukonna liikmete vahel, arvestades vahendada sihtkeelt ja tema enda emakeelt kõnelevaid isikuid. Oskab vahendajana arvestada ühiskondlik-kultuurilisi ja sotsiolingvistikulisi erinevusi.
C2	Teadvustab peaaegu kõiki Tajuab emakeelekõnelejate väljendusviisi avalduvaid sotsiolingvistikulisi ja ühiskondlik-kultuurilisi norme, mis avalduvad sihtkeele vilunud kasutajate väljendusviisis, ja oskab oma keelekasutuses neid arvestada.
B2	Suudab sihtkeele kasutajatega Oskab suhelda emakeelsete kõnelejatega, ilma et ta neile tahtmatult nalja teeks, neid ärritaks või sunniks neid käituma teisiti kui vilunud keelekasutajatega suheldes neilt tavapärasest erinevat käitumist eeldaks.
KÕNE LADUSUS	
B2	Suudab suhelda küllaltki ladusalt ja spontaanselt, nii et igapäevases suhtluses sihtkeele kõnelejatega emakeelekõnelejatega ei pea kumbki pool pingutama.

Lisa 8. Täiendavad tasemekirjeldused

Lisa 8 tasemekirjeldused töötati välja ja skaleeriti vahendamise tasemekirjelduste koostamise projekti käigus. Need jäeti teiste hulgast välja kolmel põhjusel: need kas kordasid liialt teisi kirjeldusi, neid kirjeldusi ei olnud kogu skaala jaoks piisavalt või soovitati seda konsultatsioonide käigus. Need kirjeldused lisatakse Euroopa Nõukogu veebilehele täiendavate tasemekirjelduste plokina.

Skaalad

Suuline tõlkimine	
Märkus: Nagu kõigil muudel mitme keele vahel vahendamise juhtudel, võivad skaala kasutajad kirjeldustes täpsustada keeled. Näiteks võib taseme C2 kirjelduse koostada järgmiselt: <i>Oskab sünkroon- või järeltõlke kaudu prantsuse keeles peaaegu täiel määral ja õigesti edasi anda keeruka saksakeelse ametliku teksti sisu, järgides tõetruult kõneleja mõtet ja kajastades esineja stiili, registrit ja kultuuritausta midagi välja jätmata või lisamata.</i>	
C2	Oskab sünkroon- või järeltõlke kaudu peaaegu täiel määral ja õigesti edasi anda keeruka ametliku teksti sisu, järgides tõetruult kõneleja mõtet ja kajastades esineja stiili, registrit ja kultuuritausta midagi välja jätmata või lisamata. Oskab mitteametlikes olukordades sünkroon- või järeltõlke kaudu selgelt, ladusalt ja hästi liigendatult vahendada vestlust paljudel üldistel ja erialateemadel, andes täpselt edasi kõneleja stiili, registrit ja peenemaid tähendusvarjundeid. Oskab vahendada vestlust sünkroon- ja järeltõlke kaudu, tuleb toime ootamatute keerukate olukordadega, annab lisaks põhisõnumile edasi ka enamikku nüansse ja kultuurilisi vihjeid, kuigi võib aeg-ajalt eksida sobivate keeletavade järgimisel.
C1	Oskab järeltõlke kaudu vahendada ladusalt vestlust paljudel enda huvivaldkonna, õppe- või erialateemadel ning anda selgelt ja sisutihedalt edasi asjakohast infot.
B2	Oskab vahendada intervjuu ajal, edastades keerukat infot, juhtides mõlema poole tähelepanu taustainfole, andes selgitusi ja vajaduse korral täpsustavaid küsimusi esitades. Oskab järeltõlke kaudu vahendada tervitusi, lugusid või oma eriala käsitlevaid esitlusi, kui kõneleja teeb sageli pause, et jätta tõlkimiseks aega. Oskab järeltõlke kaudu vahendada üldisi huvipakkuvaid ja/või oma eriala käsitlevaid kõnelusi, andes edasi peamisi mõtteavaldusi ja seisukohti, kui kõneleja teeb sageli pause, et jätta tõlkimiseks aega, ja annab vajaduse korral selgitusi. Oskab küsitluse ajal vahendada usaldusväärselt üksikasjalikku infot ja esitada lisainfot, kuigi peab aeg-ajalt otsima sobivaid väljendeid ja küsima mõne väljendi kohta selgitusi.
B1	Oskab küsitluse ajal vahendada selgesõnalist faktiteavet, kui saab selleks valmistuda ja kõnelejad kasutavad selget igapäevakeelt. Oskab vahendada argivestlust endale huvipakkuval või päevakajalisel teemal, kui kõnelejad kasutavad selget tavakeelt ja on võimetus küsida selgitusi või teha pause enda väljendamise kavandamiseks.
A2	Oskab vahendada argivestlust igapäevaolukorras ja edasi anda põhiinfot, kui kõnelejad kasutavad selgelt hääldatud tavakeelt ja saab paluda öeldut korrata või selgitada. Oskab vahendada ootuspärast argivestlust igapäevaolukorras ja vahetada infot vajaduste ja soovide kohta, kui kõnelejad aitavad öeldut sõnastada. Oskab lihtsas keeles vahendada küsitlust ja edasi anda selgesõnalist infot tuttavatel teemadel, kui saab selleks valmistuda ja kõnelejad hääldavad sõnu selgelt. Oskab lihtsal viisil osutada, et mõni teine isik võib aidata tõlkida.
A1	Oskab lihtsate sõnade ja žestidega vahendada, mida keegi mõnes kindlas olukorras vajab.
Eel-A1	<i>Kirjeldus puudub.</i>

Häälduspädevus: häälikute tabamine	
C2	Oskab hääldamisel teadlikult ja õigesti kasutada piirkondlike ja sotsiolingvistiliste hääldusvariantide eripäraseid tunnuseid.
C1	Märkab piirkondlike ja sotsiolingvistiliste hääldusvariantide tunnuseid ning oskab neist kõige eripärasemaid oma kõnes teadlikult kasutada.
B2	Tunneb ära tavapäraseid sõnad, kui neid hääldatakse mõne muu piirkondliku hääldusvariandi tõttu temale harjumuspärasest erinevalt.
B1	Märkab, kui probleemid teksti mõistmisel tulenevad piirkondliku hääldusvariandi kasutamisest.

Üksikud tasemekirjeldused

Veebivestlus ja -arutelu	
C2	Oskab õigesti kasutada argikeelt, naljatlevat kõnepruuki, idiomaatilisi lühendeid ja/või spetsiifilist registrit veebiarutelu märkuste mõju võimendamiseks.
C1	Oskab veebiarutelus väljendada täpselt oma mõtteid ja arvamusi keerukal või oma pädevusvaldkonnaga seotud teemal ning esitada keerukaid mõttekäike või vastata neile veenvalt. Oskab veebikommentaare kriitiliselt hinnata ja negatiivset suhtumist diplomaatiliselt väljendada.
B2+	Oskab eri veebikeskkondades luua ja hoida suhteid, kirjeldada ladusalt oma kogemusi ja esitada suhtluse jätkumist soodustavaid küsimusi.
B2	Oskab veebiarutelus arendada mõtteid ja põhjendada seisukohti, kuigi võib ennast aeg-ajalt korrata. Oskab veebipostitustes väljendada oma tundeid, tõsta esile endale olulisi sündmusi ja kogemusi ning vastata paindlikult teiste postitatud kommentaaridele. Oskab veebiarutelus selgitada võimalikke arusaamatusi sobivate kommentaaridega vastates.
B1	Oskab algetada, ülal hoida ja lõpetada lihtsaid veebiarutelusid tuttavalt teemal, kuigi võib vastamisel vajada rohkem aega.
A2	Oskab veebis väljendada oma tundeid või kirjeldada, mida teeb, kasutades tavaväljendeid, ning vastata teiste kommentaaridele lihtsa tänuavalduse või vabandusega.
Eel-A1	Oskab veebi teel luua kontakte, lihtsas keeles viisakalt tervitada ja hüvasti jätta.

Eesmärgipäraseid veebitoiminguid ja -koostöö

C1	Oskab lahendada veebikoostöö või -toimingute ajal tekkinud suhtlusprobleeme ja kultuurilisi küsimusi, kohandades vajaduse järgi oma registrit.
A2+	Oskab probleemi lahendamiseks või ühiselt lihtsa ülesande täitmiseks vahetada lihtsat infot, kui saab vestluskaaslaselt tuge.

Soodsa suhtluskeskkonna loomine

B2	Oskab luua ideede vahetamist ja elluviimist toetavat õhkkonda, selgitades vajalikku ja julgustades osalejaid uurima ja arutama esilekerkinud küsimusi ning seostama neid oma kogemustega. Oskab olukorda sobiva huumori (nt anekdoodid, naljad, naljatlevad märkused) abil luua positiivset õhkkonda või suunata osalejate tähelepanu. Oskab luua positiivset õhkkonda ja julgustada osalejaid, pakkudes neile nii praktilist kui ka emotsionaalset tuge.
B1	Oskab osalejaid tervitades ja huvi väljendavaid küsimusi esitades positiivset õhkkonda luua.

Suuline või viibeldud töö tekstiga	
C1	Oskab selgelt, ladusalt ja hästi liigendatult kokku võtta pika, keerulise teksti peamisi mõtteid ka siis, kui tekst ei käsitle tema huvivaldkonda või eriala. Oskab selgelt, ladusalt ja hästi liigendatult kokku võtta keeruka suulise või kirjaliku teksti info ning mõttekäigu paljudel üldistel või erialateemadel.
B2+	Oskab selgitada kõnelejate varjatud arvamusi ja eesmäärke, sh hoiakuid.
B1+	Oskab kokku võtta ja kommenteerida oma huvivaldkonna faktiteavet.

Kirjalik töö tekstiga	
B1	Oskab kirjalikult kokku võtta päevakajaliste või endale huvipakkuvate teabetekstide põhisisu. Oskab kirjalikult kokku võtta oma huvivaldkonna suulise või kirjaliku teabeteksti põhisisu, kasutades lihtsaid väljendeid ja vajaduse korral sõnaraamatut.

Info visuaalne esitamine	
B2	Oskab selgitada abstraktseid käsitusi visuaalsete vahendite (nt mõistekaardid, tabelid, graafikud) abil, mis mõtete esiletõstmise ja seoste rõhutamise kaudu aitavad käsitusest aru saada. Oskab esitada infot visuaalsete vahendite (graafilised vahendid, nt mõistekaardid, tabelid, graafikud) abil, mis aitavad mõista peamisi käsitusi ja nendevahelisi seoseid (nt probleem ja lahendus, sarnasused ja erinevused). Oskab teksti alusel koostada graafilisi kujutisi (nt mõistekaardid, graafikud), millel välja toodud peamised mõtted aitavad mõista kõnealuseid käsitusi. Oskab visuaalsete vahendite (nt mõistekaardid, tabelid, graafikud) abil teha arusaadavamaks abstraktsete käsituste tuuma. Oskab vajalike seoste selgitamiseks esitada käsitust või protsessi visuaalselt (nt mõistekaart, põhjust-tagajärge või probleemi-lahendust esiletoov tabel).
B1	Oskab edasi anda käsituse tuuma või selgesuunalise protsessi põhietappe, kasutades joonist või graafilist kujutist. Oskab arusaadavalt edasi anda selgesõnalist infot, kasutades graafilist kujutist (nt slaidiesitus, milles esitatakse ajalised seosed, eelised-puudused, probleemid-lahendused). Oskab koostada joonist või diagrammi, mis illustreerib sagedaid sõnu sisaldavat lihtsat teksti.

Arvamuse avaldamine loovteksti kohta	
A2+	Oskab kirjandusteosest välja valida talle eriti meeldivaid lihtsaid lõike, et neid tsitaadina kasutada.
A2	Oskab lihtsate lausetega selgitada kirjandusteose tekitatud tundeid.

Loovteksti analüüsimine ja kriitiline hindamine	
C2	Oskab analüüsida keerulist kirjandusteost, mõista tähendusi, arvamusi ja varjatud hoiakuid.
C1	Oskab selgitada, millist mõju avaldavad retoorilised väljendid ja stiilivahendid lugejale, nt kuidas autor varieerib meeleolu väljendamiseks stiili.

Suhtluskoostöö hõlbustamine	
B2+	Oskab julgustada osalema, tõstatada teemasid ja suunata suhtlust oma õppe- või pädevusvaldkonna teemadel. Oskab rühmatöö käigus üles märkida mõtted ja otsused, arutada neid rühmaliikmetega ja koostada neist teistele ettekandmiseks ülevaate.
B2	Oskab sekkuda, et toetada kellegi teise algatatud probleemi koos lahendamist.
B1	Oskab kaasata teisi mõttevahetusse.

Koostöö tähenduse loomiseks	
B2+	Oskab arutelu lõpetamiseks sünteesida selle põhisisu.

Suhtluse juhtimine	
B2+	Oskab sekkuda, et lahendada rühmas probleeme ja hoida ära mõne osaleja kõrvalejätmist.
B2	Oskab anda selgeid juhiseid paaris- ja rühmatöö korraldamiseks ning teha kogu auditooriumile rühmatöö kokkuvõtet.

Ideede üle arutlemise hõlbustamine	
B2+	Oskab sekkumata ja tõhusalt jälgida teiste sõnavõtte, teha märkmeid ja anda hiljem tagasisidet. Oskab jälgida rühmatööd, juhtida tähelepanu tulemusliku tegevuse tunnustele ja toetada üksteisele hinnangu andmist. Oskab jälgida rühma arutelu nii, et osalejad ei vahetaks ainult mõtteid, vaid kasutaksid neid mõtte- või küsitluskäigu kujundamiseks.
B2	Oskab anda infot ja juhendada, kuidas teised saavad seda kasutada probleemide lahendamiseks.

Mitmekultuurilise suhtluskeskkonna hõlbustamine	
C1	Tunneb suhtlustavasid ja nende mõju vestlusele, oskab kohandada oma keelt ja aidata kokku leppida reeglites, mis toetaksid tulemuslikku kultuuridevahelist suhtlust. Oskab paindlikult ja tõhusalt suhelda olukordades, milles on vaja märgata kultuuridevahelisi probleeme, ja täita koos ülesandeid, kasutades oma võimet osaleda rühmas, aga säilitades tasakaalu ja distantssi.
B2+	Suudab näha probleemi suhtluskaaslase seisukohalt, mõistab tema mõtteviisi ja tundeid ning oskab sobivalt reageerida.
B2	Oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega, näidates üles huvi ja empaatiat küsimuste esitamise, nõusoleku väljendamise ja emotsionaalsete või praktiliste vajaduste märkamise kaudu. Oskab arutelu domineerimata seda hõlbustada, väljendades mõistmist ja heakskiitu eri ideedele, tunnetele ja seisukohtadele ning julgustades vestluskaaslasti teiste ideede kohta arvamust avaldama. Oskab kaasa aidata ühise arusaama kujunemisele, tabades vestluse otseselt või kaudselt, selgesõnaliselt või vihjamisi väljendatud mõtteid.

Suhtluse hõlbustamine tundlikes olukordades ja lahkarvamuste korral

B2+	Oskab kaasa aidata tundlike olukordade ja lahkavuste üle arutlemisele, tuues välja tähtsamad lahendamist vajavad küsimused. Oskab esitada lahtisi, neutraalseid küsimusi, et saada infot tundlike küsimuste kohta, vältides piinlikku olukorda või kellegi solvamist. Oskab öeldut korrata ja ümber sõnastada, millega näitab, et mõistab selgelt, millistel tingimustel on osalejad nõus kokkuleppele jõudma. Oskab selgitada tundliku olukorra või vaidluse tausta seisukohti üle korrates ja kokku võttes. Oskab läbirääkimiste ajal selgitada osalejate huvi ja eesmärki, esitades lahtisi küsimusi ja säilitades neutraalset õhkkonda. Oskab julgustada osalejaid vaidlusel küsimust arutama, selgitades probleemi põhjusi, korrates osalejate mõttekäiku, tuues esile lahendamist vajavad probleemid ja ühised arusaamad. Oskab vaidluses osalejaid suunata eri lahenduste kaalumisele, tuues välja iga lahenduse eelised ja puudused. Oskab vaidluse ajal hinnata ühe poole seisukohti ja julgustada teemat uuesti arutama, seostades oma argumentid teise osapoole eesmärgiga.
B2	Oskab kokku võtta kokkulepitud põhipunktid.

Eelteadmistega seostamine	
B2	Oskab teistele selgitada, kuidas nad võiksid oma olemasolevatele teadmistele tuginedes arutatut mõista, kasutades selleks visuaalseid materjale (nt joonised, tabelid, voodiagrammid). Oskab teistele arusaadavalt selgitada, kuidas tutvustatud aspekt seostub nende eeldatavalt olemasolevate teadmistega.

Keeruka info osadeks jaotamine	
C1	Oskab teha keerulist teemat arusaadavamaks, esitades seda etappide kaupa või mõttekäiguna ja korrates üle põhipunktid.

Keele kohandamine	
C1	Oskab teha keerulise kirjaliku teksti (nt teadusartikkel) infot arusaadavamaks, kasutades sisu edasiandmiseks erinevat žanrit ja registrit.
B2+	Oskab kohandada hääldust, lauserõhku, intonatsiooni, kõne kiirust ja valjust, et liigendada sisu, rõhutada tähtsaid aspekte ja tähistada üleminekut ühelt teemalt teisele. Oskab ümbersõnastamise kaudu teha keerulise suulise või kirjaliku teksti keerulisi mõisteid arusaadavamaks.
B1+	Oskab selgitada tuttavat teemat käsitleva suulise või kirjaliku teksti sisu, sõnastades selle ümber lihtsamalt ja konkreetsemalt.

Mõttetiheda teksti laiendamine	
B2	Oskab aidata mõista võõras keeles teksti sisu, tuues lisanäiteid sarnases keeles.

Teksti lihtsustamine	
C1	Oskab muuta keerulise lähteteksti ülesehitust, et tuua esile sihtrühmale olulised aspektid.

B2	Oskab leida lähteteksti eri osadest asjakohast infot, mis aitab teksti vastuvõtjal mõista põhisisu. Oskab leida lähteteksti eri osadest infot, mis aitab mõista teksti vastuolulist infot ja väiteid. Oskab eemaldada teksti kordusi ja kõrvalekaldumisi, et muuta teksti sõnum arusaadavamaks.
-----------	--

Mitmekultuurilise pagasi kasutamine	
C2	Oskab kõnes ja kirjas tulemuslikult kasutada keerukaid suhtlusstrateegiaid, et kultuuriliselt sobival viisil anda käsk, vaielda, veenda, ümber rääkida, arutada, nõustada või empaatiliselt väljendada.
B2+	Oskab kasutada kultuuriliste sarnasuste ja erinevuste tundmist tulemuslikuks kultuuridevaheliseks suhtluseks nii era- kui ka tööelus.
B2+	Oskab suhtlemise ajal järgida eri olukordades kehtivaid peamisi keelelisi ja mittekeelelisi suhtlustavasid ja -kombeid ning suudab lahendada enamikku probleeme.
B2	Tunneb ära kultuurilised stereotüübid (positiivsed ja diskrimineerivad) ja oskab kirjeldada, kuidas need mõjutavad tema enda või kellegi teise käitumist. Oskab analüüsida ja selgitada, kuidas ta ise suudab säilitada tasakaalu võõra kultuuriga kohanemise ja oma kultuuri säilitamise vahel. Oskab kohandada oma käitumist ja väljendusviisi uues kultuurikeskkonnas ning vältida käitumist, mida talle teadaolevalt võidakse tõlgendada ebaviisakusena. Oskab selgitada oma arusaama kultuurispetsiifilistest arvamustest, käitumisviisidest, uskumustest ja väärtustest, tuues välja oma ja võõra kultuuri sarnasusi ja erinevusi.
B2	Oskab selgitada kultuuride erinevusi, võrrelda neid üksikasjalikult oma kogemuste ja kultuuritavadega. Oskab suhelda olukorras, kus tuleb tunnistada kultuuridevahelisi probleeme, et täita koostöös mõnd ülesannet. Oskab teiste kultuuride esindajatega koostööd tehes esitada küsimusi asjakohaste normide ja toimingute kohta ning kasutada saadud teadmisi pingelistes suhtlusolukordades.

Mitme keele mõistmine	
A2	Oskab kasutada selgelt äratuntavat sõnavara (nt rahvusvahelised väljendid, <u>eri keeltes</u> ühesuguse tüvega sõnad (nt <i>pank, muusika</i>)), et teha oletusi teksti tähenduse kohta.

Mitmekeelsele pagasile toetumine	
C2	Oskab retooriliseks väljendamiseks kasutada <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluva</u> teise keele metafoore ja kõnekujundeid, neid vajaduse korral täpsustades, ümber sõnastades ja selgitades.
C1	Oskab jutustada <u>mõne teise keeleruumi</u> nalja, jättes puändi lähtekeelde, sest nali toetub sellele, ning selgitada nalja mõtet neile, kes seda ei mõista.
B2	Mõistab tema ümber käivat vestlust <u>keel(t)es, millest ta vaid aru saab</u>, ja suudab väljendada oma mõtteid <u>keeles, millest mõni vestluskaaslane aru saab</u>. Suudab aidata mõista ja arendada mõtteid mitmekeelse rühmatöö ajal, kui osalejad kasutavad paindlikult <u>oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli</u>. Suudab suunata vestlust <u>vähemalt kahes tema mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvas keeles</u>, et aidata jätkata arutelu või ülesande täitmist, ja oskab julgustada inimesi kasutama keeli paindlikult. Suudab korraldada mitmekeelsete osalejatega rühma tööd ja innustada neid osalema eri keeltes, rääkides lugusid või tutvustades sündmusi <u>ühes keeles, mida ta oskab</u>, ja selgitades siis sama teises keeles.

	Oskab mõne mõiste kohta kasutada ja vajaduse korral selgitada väljendeid <u>ühes keeles, mida ta oskab</u> , kui seda ei tundu olevat <u>mõnes teises kasutatavas keeles</u> .
B1	Oskab kasutada asjakohast sõna <u>mõnest teisest keelest, mida vestluskaaslane räägib</u> , kui ei suuda leida sobivat väljendit <u>keeles, mida kasutatakse</u> .

Viipekeelepädevus

Viipevara	
C2	Oskab loovalt ja abstraktselt kirjeldada mõnd nähtust, nt ufo.
C1	Oskab viibelda originaalselt ja väljendusrikkalt, kasutades levinud viipevarast rikkalikumat väljendusviisi.
B2+	Oskab kirjeldada täpselt mõne eseme või sündmuse eri aspekte. Oskab täpselt selgitada otsuse tagajärgi.
B2	Oskab viibeldes edasi anda kaudselt väljendatud sõnumit (kaudne küsimus, palve, soov ja nõudmine). Oskab kokku võtta ettepanekut (nt millegi hääletamiseks esitamine), sõnastades seda asjakohaste viibete abil lihtsamalt. Oskab selgelt ja täpselt väljendada oma soovi ka siis, kui tema viipevara on piiratud. Oskab viipeid käeliselt või mitte käeliselt varieerida.
B1+	Oskab võrrelda inimesi ja esemeid. Tunneb konkreetset viipevara, mis on seotud viipekeele kultuuriruumiga. Oskab kaaluda probleemi eeliseid ja puudusi.
B1	Oskab konstrueeritud tegevust kasutades imiteerida elusolendite käitumist (inimesed, loomad). Oskab kirjeldada lihtsate lausetega kohti, mida ta (nt puhkuse ajal) külastas. Oskab mõisteid ümber sõnastada, teadmata kõne all olevate mõistete põhiviipeid.
A2+	Oskab arusaadavalt midagi selgitada.
A2	Oskab piiratud viipevarast hoolimata mõista lihtsat viibeldud teksti. Oskab põhiviibetega viidata loomadele. Oskab õigesti moodustada uut viibet (nt inimeste, värvuste kohta).
A1	Mõistab dialoogis levinud väljendeid (nt tervitused, tänu). Mõistab kuude, päevade, arvude ja aja leksikaalseid viipeid. Mõistab viipekeelseid tervitusi. Mõistab loomade nimetuste leksikaalseid viipeid. Oskab järgida lihtsaid juhiseid, selgitusi ja põhjendusi. Oskab kasutada lihtsaid suukujusid, mis on kontekstis asjakohased.

Viiplemise korrektsus	
C1	Oskab väljendada esemete või elusolendite liigutusi (nt loomade liikumisviisi).
B2+	Oskab võrrelda (<i>samasugune kui ..., erinev</i>).
B1+	Oskab tuletatavate viibetega moodustada mitmusevorme.
B1	Oskab eitust mitmel viisil väljendada.
A1	Mõistab lihtsaid ütlusi.

Keelekasutuse olukohasus ja kultuuripagas	
C1	Oskab määratleda ütluse sotsiokultuurilist registrit. Mõistab oluliste seaduste, asutuste ja kurtide organisatsioonide nimetusi (nt WFDYS, EFSLI).
B2+	Oskab selgitada kohalikke ühiskondlikke kombeid ja reegleid, nt valimiste korraldus. Oskab nimetada inimesi, kes on viipekeeles ja kurtide kogukonnas olulised (kohalikul ja rahvusvahelisel tasandil). Oskab (kaudselt) viidata oma riigi tähtsatele kuupäevadele, isikutele ja institutsioonidele.
B1+	Oskab taktitundeliselt viidata kohalolevatele inimestele, nt kasutades väiksemat viiperuumi või hoides kätt nimetissõrme ees, nii et ei ole ilmne, kellele on sõrm suunatud. Oskab väljendada, millised institutsioonid või õigusaktid on tema riigis viipekeeles seisukohalt tähtsad.
B1	Tunneb oma riigi asjakohaste valitsusasutuste ja erakondade nimetusi. Tunneb organisatsioone, mis on kurtidele olulised (nt kurtide organisatsioonid, ühingud). Tunneb viipekeeles olukorda riigis (nt Šveits: kolm viipekeelt, šveitsi-saksa viipekeeles viis varianti).

Viipeteksti ülesehitus	
B2+	Oskab jutustada lugu algusest lõpuni, jätmata midagi välja. Oskab millegi kirjeldamise ajal järgida ruumilise paigutuse tava (nt viibelda suuri liikumatuid esemeid enne väiksemaid liikumatuid esemeid ja tutvustada liikuvaid esemeid enne, kui tutvustab liikumatuid).
B2	Oskab koostada teksti, millel on selge arenguliin. Oskab edasi anda nt filmi sündmustikku, pildilugu, jutustust. Oskab tähtsast infost edasi anda piisava osa, pöörates vähem tähelepanu ebaolulisele. Oskab lühikeselt siduda viipeid sidusaks lühitekstiks. Oskab kõrvutada ja selgitada teiste arvamusi.
B1+	Oskab oma väidete toetamiseks tuua näiteid isiklikest kogemustest.
B1	Oskab isikut, tegelast või looma kirjeldades loetleda iseloomulikud tunnused õiges järjekorras (nt peast varbani). Oskab selgelt vastata küsimustele teksti põhisisu kohta.

Situatsioonid ja perspektiivid	
Kõrgem kui C2	Oskab eri viipevorme ja -meetodeid väljendusrikkalt kasutada.
C1	Oskab seostada sündmusi kindlate emotsioonidega, mida vahetu keskkond tekitab (nt päikesetõus – õnnetunne).
B2	Oskab inimesi veenda nt üritusele registreerima.
B1+	Oskab luua teksti toetavaid tingimusi (valgustus, taust, ruumi atmosfäär).
A2	Oskab mittekaelisel viisil tundeid väljendada.

Keeleteadlikkus ja tõlgendamine	
C2	Oskab eristada ja hinnata eri põhjendusi, nt loogilised, moraalsed, pragmaatilised. Tunneb ära, kui viipleja võimendab teema konkreetseid aspekte teatud mõju saavutamiseks. Mõistab mõtete ja tunnete kunstilisi kujutusi.
C1	Omandab konteksti põhjal teemaga seotud konkreetset sõnavara. Mõistab keerulise teksti põhipunkte, isegi kui teatud detailid jäävad arusaamatuks. Suudab otsustada, kas tekstis on vajalikud pingeloomise elemendid, mis haaraksid publikut. Oskab hinnata teksti stiililist keerukust. Mõistab ja oskab selgitada teksti sisu ja soovitud emotsionaalset mõju.
B2+	Suudab eristada fakte ja arvamusi. Oskab selgitada, miks on tekst haarav.
B2	Tunneb ära isiku või tegelase, tõlgendades isikuomadusi või käitumist, mida viipleja imiteerib või esile tõstab (nt kuidas uje inimene väldib silmsidet või kuidas avatud suhtlejad teistele lähenevad ja neid tervitavad). Oskab eristada teiste inimeste arvamuste kirjeldusi teksti autori isiklikust arvamusest. Suudab aruandest leida põhiinfo ja seda kronoloogiliselt järjestada.
B1+	Mõistab ja oskab väljendada vestluskaaslase arvamust mingil teemal. Suudab teksti kohta oma arvamuse kujundada.

Teksti tajumise kiirus	
C2	Oskab kiiresti leida olulisi detaile ka pikemates viibeldud tekstides.

Lisa 9. Uute tasemekirjelduste koostamisel kasutatud kirjandus

- Abbe, A., Gulick, L. M. V., Herman, J. L. (2007), „Cross-Cultural Competence in Army Leaders: A Conceptual and Empirical Foundation“. United States Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences. Arlington, VA, www.dtic.mil/docs/citations/ADA476072, vaadatud 9. septembril 2019.
- Alberta Teachers of English as a Second Language (2007), „Section 7: Intercultural Communicative Competence: ATESL Adult ESL Curriculum Framework“. Joonis 2. Massachusettsi õppekava raamistiku mugandatud kultuuridevaheliste teadmiste ja oskuste osa, www.atesl.ca/resources/resource-library/, vaadatud 9. septembril 2019.
- Alexander, R. (2008), „Culture, dialogue and learning: Notes on an emerging pedagogy“. Mercer, N., Hodgkinson, S. (eds.) *Exploring Talk in Schools*, Sage, London, 91–114.
- ALTE can-do-kirjeldused 2001, 2001. aasta raamdokumendi lisa D, www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages, vaadatud 9. septembril 2019.
- Association of American Colleges and Universities, „Intercultural Competence and Knowledge Value Rubrics“, <https://www.aacu.org/value/rubrics/intercultural-knowledge>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Ateena rahvusliku ja Kapodístria ülikooli keeleõppe, testimise ja hindamise uurimiskeskus: vahendamise kirjeldused, mis on seotud vahendamisülesannetega kreeka keele eksamil.
- Autobiography of Intercultural Encounters: märkmed, www.coe.int/lang-autobiography.
- Barrett, M. (2013), „Intercultural competence: A distinctive hallmark of interculturalism?“, Barrett, M. (ed.), „Interculturalism and Multiculturalism: Similarities and Differences“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, 147–168.
- Barrett, M. (2014), „Competences for democratic culture and intercultural dialogue (CDCID)“. Ekspertühma III kohtumine, Strasbourg, Euroopa Nõukogu, 16.–17. juuni, CDCID I etapp: olemasolevate pädevusraamistike koondamine. CDCID 3/2014 – Doc.4.0.
- Barrett jt (2014), „Developing Intercultural Competence through Education“, Pestalozzi 3, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16808ce258>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Beacco, J.-C., Porquier, R., Bouquet, S. (2004), „Niveau B2 pour le français: Un référentiel“, Didier, Pariis.
- BULATS: tüüpilise kandidaadi oskuste kokkuvõte (üldskaala). <http://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/bulats/>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Byram, M. (1997), „Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence“, Multilingual Matters, Clevedon, Somerset.
- Cambridge Assessmenti rääkimise tasemekirjeldused: www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/cambridge-english-scale/, vaadatud 9. septembril 2019.
- Cambridge'i kirjutamise ühtsed tasemekirjeldused: üldine kirjutamisoskus, leitav nt „Cambridge English Business Certificates. Handbook for teachers for exams from 2016“, www.cambridgeenglish.org/images/business-english-certificates-handbook-for-teachers.pdf, vaadatud 9. septembril 2019.
- Cambridge'i üldine kirjutamisoskus.
- Cambridge'i üldine rääkimisoskus.
- CARAP/FREPA, „A Framework of Reference for Pluralistic Approaches to Languages and Cultures“, <http://carap.ecml.at/>, vaadatud 9. septembril 2019.

- CEFR-J projekt Jaapani keskhariduses inglise keele õppijatele 2011. Uuendatud versioon on leitav <http://events.cambridgeenglish.org/alte-2014/docs/presentations/alte2014-masashi-negishi.pdf>, vaadatud 9. septembril 2019. Leitav ka Negishi, Tana, Tono (2013).
- Center for Applied Linguistics, Washington D. C., 1992. aastal kogutud tõlgitud kirjeldused, mis lisati raamdokumendi kirjelduste arendamise kogusse, kuid mida hiljem ei kasutatud.
- Center für berufsbezogenen Sprachen, das Sprachen-Kompetenzzentrum der Sektion Berufsbildung des BMBF, Viin.
- CERCLESi kirjeldused, mis on leitavad Lenz, P., Schneider, G. (2004), „A bank of descriptors for self-assessment in European Language“, www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/bank-of-supplementary-descriptors, vaadatud 9. septembril 2019.
- „Common European Framework of Reference for Sign Languages: development of descriptors for Swiss-German Sign Language“, Šveitsi riikliku teadusuuringute nõukogu projekt. ZHAW: Zürcher Hochschule für Angewandte Wissenschaften.
- Corcoll López, C., González-Davies, M. (2016), „Switching codes in the plurilingual classroom“, *ELT Journal* 70, 1. jaanuar 2016, 67–77.
- Creese, A., Blackledge, A. (2010), „Translanguaging in the bilingual classroom: a pedagogy for learning and teaching?“, *Modern Language Journal*, 94, 1, 103–115.
- Dunbar, S. (1992), „Integrating language and content: a case study“, *TESL Canada Journal*, 10, 1, 62–70.
- Eaquals (2008), *Eaquals Can Do SIP: Eaquals/Alte Portfolio Descriptor Revision*, www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/bank-of-supplementary-descriptors, vaadatud 9. septembril 2019.
- ELTDU (1976), „Stages of Attainment Scale“, English Language Development Unit, Oxford University Press, Oxford.
- Eurocentresi mugandatud ELTDU kirjeldused, www.eurocentres.com, vaadatud 9. septembril 2019.
- Euroopa Nõukogu, „Autobiography of intercultural encounters“, www.coe.int/lang-autobiography, vaadatud 9. septembril 2019.
- Euroopa Nõukogu Põhja-Lõuna Keskus (2012), „Global education guidelines: A handbook for educators to understand and implement global Education“, Lissabon, <https://rm.coe.int/168070eb85>, vaadatud 9. septembril 2019.
- European Language Portfolio Serial No 1 (prototüübi alus raamdokument / Šveitsi projekti kirjeldused), www.coe.int/en/web/portfolio, vaadatud 9. septembril 2019.
- European Profiling Grid, EPG projekt, www.epg-project.eu, vaadatud 9. septembril 2019.
- Fantini, A. E., Tirmizi, A. (2006), „Exploring and assessing intercultural competence“, World Learning Publications, 1, http://digitalcollections.sit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=worldlearning_publications, vaadatud 17. juulil 2018.
- FBI, Washington D. C., 1992. aastal kogutud tõlgitud kirjeldused, mis lisati raamdokumendi kirjelduste arendamise kogusse, kuid mida hiljem ei kasutatud.
- Frau-Meigs, D. (2007), „General Rapporteur’s report on the workshop on ‘Media literacy and human rights: education for sustainable democratic societies’“, Graz, Austria. 5.–7. detsember 2007.
- GCSE: UK General Certificate of Secondary Education: English: assessment criteria for English.
- Glaboniat jt (2005), „Profile deutsch A1–C2. Lernzielbestimmungen, Kannbeschreibungen,

Kommunikative Mittel“, Langenscheidt, München.

- Gollob, R., Krapf, P., Weidinger, W. (eds.) (2010), „Educating for democracy: background materials on democratic citizenship and human rights education for teachers“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16802f727b>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Green A. (2012a), „Language functions revisited: theoretical and empirical bases for language construct definition across the ability range“, English Profile Studies, 2, UCLES/Cambridge University Press, Cambridge.
- Green, A. (2012b), „Performance conditions added to descriptors“. „Language functions revisited: theoretical and empirical bases for language construct definition across the ability range“i“ lisa. English Profile Studies, 2, Cambridge: UCLES/Cambridge University Press.
- Grindal, K. (1997), „EDC: Basic Concepts and Core Competences: The Approach in Norway“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg
- GSE (Global Scale of English: Pearson), www.english.com/gse, vaadatud 9. septembril 2019.
- Hardman, F. (2008), „Teachers’ use of feedback in whole-class and group-based talk“. Mercer, N., Hodgkinson, N. (eds.), *Exploring Talk in Schools*, Sage, London, 131–150.
- HarmoS: EDK (Schweizerischer Konferenz der Kantonalen Erziehungsdirektoren) (2008), Projekt Bildungsstandards HarmoS: Vorschläge für Basisstandards Fremdsprachen, www.edk.ch/dyn/11659.php, vaadatud 9. septembril 2019.
- Himmelman, G. (2003), „Zukunft, Fachidentität und Standards der politischen Bildung“, Institut für Sozialwissenschaften, TU Braunschweig, Braunschweig [avaldamata, kokkuvõte: Byram, 2008, *From Foreign Language Education to Education for Intercultural Citizenship*. Toronto: Multilingual Matters].
- Hodel, H., Pädagogischer Hochschule Luzern: Descriptors for Literature 2007. Descriptors for Literature 2013 (Isiklik kirjavahetus: pooleliolev töö õppeaastate eesmärkidest HarmoS-iga seotud riiklikus projektis).
- Huber, J., Mompoin-Gaillard, P., Lázár, I. (eds.) (2014), „TASKs for democracy: developing competences for sustainable democratic societies“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg.
- INCA Project (2004), Intercultural Competence Assessment, INCA Assessor Manual, ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/the-inca-project-intercultural-competence-assessment, vaadatud 9. septembril 2019.
- Interagency Language Roundtable, Scale of Proficiency, www.govtilr.org/skills/ILRscale1.htm, vaadatud 9. septembril 2019.
- Jørgensen jt (2011), „Polylinguaging in superdiversity“, *Diversities*, 13, 2, 22–37, www.unesco.org/shs/diversities/vol13/issue2/art2, vaadatud 9. septembril 2019.
- Karwacka-Vögele, K. (2012), „Towards indicators for intercultural understanding“. J. Huber (ed.), „Intercultural competence for all: preparation for living in a heterogeneous world“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, 51–60.
- King, J., Chetty, R. (2014), „Codeswitching: linguistic and literacy understanding of teaching dilemmas in multilingual classrooms“, *Linguistics and Education* 25, 40–50.
- Koch, L. [Šveitsi keelemapp 2000 (CH-2000) kaasautor], Ettepanekud lugemise lisakirjeldusteks keskhariduse tasemel (avaldamata).
- Lázár jt (eds.), „Developing and assessing intercultural communicative competence. A guide for language teachers and teacher educators“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg/Graz, http://archive.ecml.at/mtp2/publications/B1_ICCinTE_E_internet.pdf, vaadatud 9. septembril

2019.

- Lenz, P., Berthele, R. (2010), „Assessment in Plurilingual and Intercultural Education“, Satellite Study, 2; Beacco jt (2016), „Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16805a1e55>, vaadatud 9. septembril 2019.⁹⁰
- Lewis, G., Jones, B., Baker, C. (2012), „Translanguaging: developing its conceptualisation and contextualisation“, *Educational Research and Evaluation*, 18, 7, 655–670.
- LICI Project. „Handbook: language in content instruction“, www.yumpu.com/en/document/view/17817415/language-in-content-instruction-lici-project, vaadatud 9. septembril 2019.
- Lingualevel/IEF (Šveitsi) projekt 13–15aastastele, 2009, www.lingualevel.ch, vaadatud 9. septembril 2019.
- Lüdi, G. (2014), „Dynamics and management of linguistic diversity in companies and institutes of higher education: results from the DYLAN Project“. Gromes, P., Hu, A. (eds.), „Plurilingual education: policies – practices – language development“, Studies on Linguistic Diversity 3, John Benjamins, Hamburg, 113–118.
- Mercer, N., Dawes, L. (2008), „The value of exploratory talk“. Mercer, N., Hodgkinson, S. (eds.), „Exploring Talk in Schools“, Sage, London, 55–72.
- MIRIAD Project, „Skills reference data on multilingual communication in intercomprehension“, www.miriadi.net/en/printpdf/book/export/html/746, vaadatud 9. septembril 2019.
- National Institute for Dispute Resolution (1995), „Performance-based assessment: a methodology, for use in selecting, training and evaluating mediators“, Washington D. C., www.convenor.com/uploads/2/3/4/8/23485882/method.pdf, vaadatud 9. septembril 2019.
- Negishi, M., Takada, T., Tono, Y. (2013), „A progress report on the development of the CEFR-J“. Galaczi, E. D., Weir, C. J. (eds.), „Exploring Language Frameworks: Proceedings of the ALTE Krakow Conference, July 2011“, Studies in Language Testing Series, 36, Cambridge University Press, Cambridge, 135–163.
- Neuner, G. (2012), „The dimensions of intercultural Education“. Huber, J. (ed.), „Intercultural competence for all: preparation for living in a heterogeneous world“, Pestalozzi, 2, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, 11–49, <https://rm.coe.int/16808ce20c>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Newby jt (2006), „European Portfolio for Student Teachers of Languages“, EPOSTL, Euroopa Nõukogu Keskus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, www.ecml.at/tabid/277/PublicationID/16/Default.aspx, vaadatud 9. septembril 2019.
- Oatley, K. (1994), „A taxonomy of the emotions of literary response and a theory of identification in fictional narrative“, *Poetics*, 23, 53–74.
- OECD (2005), „The definition and selection of key competences: Executive summary“. Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon / DeSeCo, Pariis, www.oecd.org/pisa/35070367.pdf, vaadatud 9. septembril 2019.
- Pierce, K. M., Gilles, C. (2008), „From exploratory talk to critical conversations“. Mercer, N., Hodgkinson, S. (eds.), *Exploring Talk in Schools*, Sage, London, 37–54.
- Purves, A. C. (1971), „The evaluation of learning in literature“. Bloom, B.S., Hastings, J. T., Madaus, G. F. (eds.), „Handbook of Formative and Summative Evaluation of Student Learning“, McGraw-

⁹⁰ Dokument koostati poliitikafoorumiks „The right of learners to quality and equity in education – The role of linguistic and intercultural competence“, mis toimus Šveitsis Genfis 2.–4. novembril 2010

- Hill, New York, 699–766.
- Schneider, G., North, B., Koch, L. (2000), „A European Language Portfolio“, Berner Lehrmittel und Medienverlag, Berne.
- Zwiers, J. (2008), „Building Academic Language“, Jossey-Bass, San Francisco.
- Takala, S (avaldamata), AMMIKA: Soome projekt.
- Thompson, S., Hillman, K., de Bortoli, L. (2013), „A Teachers Guide to PISA Reading Literacy“, ACER, Melbourne, www.acer.org/files/PISA_Thematic_Report_-_Reading_-_web.pdf, vaadatud 9. septembril 2019.
- Trim, J. L. M, „C1 Level Can Do Specifications for Profile Deutsch“, Lisa A. Green, A. (2012), „Language functions revisited: theoretical and empirical bases for language construct definition across the ability range“, English Profile Studies, 2, UCLES / Cambridge University Press, Cambridge.
- Tuning Educational Structures in Europe (i.a-a), „Approaches to teaching, learning and assessment in competences based degree programmes“, <http://tuningacademy.org/?lang=en>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Tuning Educational Structures in Europe (i.a-b), „Generic competences“, <http://tuningacademy.org/?lang=en>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Tuning Educational Structures in Europe (i.a-c), „Education – Specific competences“, <http://tuningacademy.org/?lang=en>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Vacca, J. S. (2008), „Using scaffolding techniques to teach a social studies lesson about Buddha to sixth graders“, *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 51, 8, 652–658.
- Vollmer, H., Thürmann, E. (2016), „Language sensitive teaching of so-called non-language subjects: a checklist“. Beacco jt (eds.), „A Handbook for Curriculum Development and Teacher Training – the language dimension in all subjects“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg.⁹¹
- Walqui, A. (2006), „Scaffolding instruction for English language learners: a conceptual framework“, *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 9, 2, 159–180.
- Webb, N. (2009), „The teacher’s role in promoting collaborative dialogue in the classroom“, *British Journal of Educational Psychology*, 78, 1, 1–28.

⁹¹ Laiendatud versioon on avaldatud saksa keeles: Thürmann, E., Vollmer, H. (2012), „Schulsprache und Sprachsensibler Fachunterricht: Eine Checkliste mit Erläuterungen“. Röhner C., Hövelbrinks B. (eds.), *Fachbezogene Sprachförderung in Deutsch als Zweitsprache*, Juventa, Weinheim, 212–233

Lisa 10. Veebiallikad

- ALTE (2011), „Manual for language test development and examining – For use with the CEFR“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/1680667a2b>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Barrett jt (2018), „Reference framework of competences for democratic culture“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, www.coe.int/competences, vaadatud 9. septembril 2019.
- Beacco jt (2016a), „Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16806ae621>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Beacco jt (2016b), „A Handbook for Curriculum Development and Teacher Training: the language dimension in all subjects“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16806af387>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Beacco J.-C., Byram M. (2007), „From Linguistic Diversity to Plurilingual Education: guide for the development of language education policies in Europe“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, <https://rm.coe.int/16802fc1c4>, vaadatud 9. septembril 2019.
- CEFR QualiMatrix, A quality assurance matrix for CEFR use, www.ecml.at/CEFRqualitymatrix, vaadatud 9. septembril 2019.
- CEFRTrain (Common European Framework of Reference for Languages in Teacher Training), www.helsinki.fi/project/cefrtrain/index.php.35.html, vaadatud 9. septembril 2019.
- Competences for Democratic Culture, www.coe.int/competences, vaadatud 9. septembril 2019.
- Coste D., Cavalli M. (2015), „Education, Mobility, Otherness – The mediation functions of schools“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/16807367ee>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Eaquals „Practical resources for language teaching“, www.eaquals.org/our-expertise/cefr/our-work-practical-resources-for-language-teaching/, vaadatud 9. septembril 2019.
- Euroopa keelemapp (European Language Portfolio, ELP), www.coe.int/en/web/portfolio, vaadatud 9. septembril 2019.
- Euroopa Nõukogu (2001), „Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment“, Cambridge University Press, Cambridge, <https://rm.coe.int/1680459f97>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Euroopa Nõukogu (2009a), „Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR) – a manual“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/1680667a2d>, vaadatud 9. septembril 2019.
- Euroopa Nõukogu (2009b), „Autobiography of Intercultural Encounters“, www.coe.int/t/dg4/autobiography/default_en.asp, vaadatud 9. septembril 2019.
- Euroopa Nõukogu (2018), „Reference framework of competences for democratic culture“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, www.coe.int/competences, vaadatud 9. septembril 2019.

Euroopa Nõukogu, täiskasvanud sisseandajate keelelist lõimumist puudutavad dokumendid ja juhendid, www.coe.int/en/web/lang-migrants/officials-texts-and-guidelines, vaadatud 9. septembril 2019.

Euroopa Nõukogu Euroopa Nüüdiskeelte Keskus, www.ecml.at, vaadatud 9. septembril 2019.

Euroopa Nüüdiskeelte Keskuse Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja Euroopa keelemapi teemalehed, www.ecml.at/Thematicareas/CEFRandELP/tabid/1935/language/en-GB/Default.aspx, vaadatud 9. septembril 2019.

Europass, <http://europass.cedefop.europa.eu/>, vaadatud 9. septembril 2019.

FREPA/CARAP, „A Framework of Reference for Pluralistic Approaches to Languages and Cultures“, <http://carap.ecml.at/Accueil/tabid/3577/language/en-GB/Default.aspx>, vaadatud 9. septembril 2019.

Goodier T. (ed.) (2018), „Collated Representative Samples of Descriptors of Language Competences Developed for Young Learners – resource for educators, Volume 1: Ages 7-10“, hariduspoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, <https://rm.coe.int/16808b1688>, vaadatud 9. septembril 2019.

Goodier T. (ed.) (2018), „Collated Representative Samples of Descriptors of Language Competences Developed for Young Learners – resource for educators, Volume 2: Ages 11-15“, hariduspoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, <https://rm.coe.int/16808b1689>, vaadatud 9. septembril 2019.

Goullier F. (2007), „Council of Europe Tools for Language Teaching – Common European framework and portfolios“, Didier/Euroopa Nõukogu, Pariis/Strasbourg, <https://rm.coe.int/168069ce6e>, vaadatud 9. septembril 2019.

Juhendmaterjal kultuuridevaheliseks dialoogiks mitteformaalses hariduses, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/icd-guidelines>, vaadatud 9. septembril 2019.

LINCDIRE: LINguistic & Cultural Diversity REinvented, www.lincdireproject.org, vaadatud 9. septembril 2019.

Ministrite komitee, „Recommendation CM/Rec(2008)7 on the use of the Council of Europe’s Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and the promotion of plurilingualism“, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d2fb1, vaadatud 9. septembril 2019.

Ministrite komitee soovitusel keele ja keeleõppe teemadel, www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/recommendations, vaadatud 9. septembril 2019.

MIRIADI Project Plan, www.miriadi.net/en/miriadi-plan, vaadatud 9. septembril 2019.

Mitmekeelse ja -kultuurilise hariduse allikate ja materjalide platvorm, www.coe.int/lang-platform, vaadatud 9. septembril 2019.

Noijons J., Bérešová J., Breton G. jt (2011), „Relating language examinations to the Common European Framework of Reference for language: Learning, teaching, assessment (CEFR) – highlights from the manual“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, www.ecml.at/tabid/277/PublicationID/67/Default.aspx, vaadatud 9. septembril 2019.

North B., Piccardo E. (2016), „Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR“, hariduspoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/168073ff31>, vaadatud 9. septembril 2019.

PETRA-E Network, <https://petra-education.eu/>, vaadatud 9. septembril 2019.

Piccardo jt (2011), „Pathways through Assessing, Learning and Teaching in the CEFR“, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, http://ecep.ecml.at/Portals/26/training-kit/files/2011_08_29_ECEP_EN.pdf, vaadatud 9. septembril 2019.

Piccardo E. (2014), „From communicative to action-oriented: a research pathway“, Curriculum Services Canada, <https://transformingfsl.ca/en/resources/?pagenum=2>, vaadatud 9. septembril 2019.

Piccardo E. (2016), „Phonological scale revision process report“, hariduspoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, <https://rm.coe.int/168073fff9>, vaadatud 9. septembril 2019.

PRO-Sign Project: Sign languages and the Common European Framework of Reference for Languages – Descriptors and approaches to assessment, www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2012-2015/ProSign/PRO-Sign-referencelevels/tabid/1844/Default.aspx.

Reference Level Descriptions (RLDs), www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/reference-level-descriptions, vaadatud 9. septembril 2019.

Relating language curricula, tests and examinations to the Common European Framework of Reference (RELANG), <https://relang.ecml.at/>, vaadatud 9. septembril 2019.

Techno-CLIL 2017, juhendasid Letizia Cinganotto ja Daniela Cuccurullo, <https://moodle4teachers.org/enrol/index.php?id=90>, vaadatud 9. septembril 2019.

Trim J. (ed.) (2001), „Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – A Guide for Users“, keelepoliitika üksus, Euroopa Nõukogu, Strasbourg, <https://rm.coe.int/1680697848>, vaadatud 9. septembril 2019.

Täiendavate tasemekirjelduste kogu, www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/bank-of-supplementary-descriptors, vaadatud 9. septembril 2019.